This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Gift of

The Thorne Foundation

STANFORD
UNIVERSITY
LIBRARIES

КРА́ТКО НАЧЄРТА́НІЄ

НА

ВСЄО́БЩАТА ІСТО́РІꙖ

Kaidanov, I. K.

КРА́ТКО НАЧЕРТА́НІЕ

НА

ВСЕОБЩАТА ІСТО́РІѦ

на Россі́йскїатъ ѧзы́къ сочине́нно

ѿтъ

Профе́ссоратъ

Господи́на Ива́на Кайда́нова,

а ѿтъ Россі́йскїатъ на Славено-Болга́рскїатъ

на́шъ ѧзы́къ

преве́дено и въ найно́вата Істо́рїѧ

допалнено ѿтъ

Анаста́сїа Стоѧ́новича Кипило́вскагѡ

оурожденца Каза́нскагѡ въ Болга́рїи,

и посвѧще́нно

Господи́нꙋ Іѡа́ннꙋ До́бриовꙋ

Х. Бака́логлꙋ

Weltgeschichte.

ВЪ БꙊДИМЪ

Въ Оуниверсите́тската Кралевска Типогра́фїѧ.

1836 лѣто.

N: Xp:

D21
N516

Тобо́ю Ца́ри ца́рствуютъ, си́лны пи́шутъ пра́вду; тобо́ю велмо́жи велича́ются, и̑ власти́тели держа́тъ зе́млю.

Прему́дрый Соломо́нъ.

Почтеннородный и Родолюбивый

Господине

ІОАННЕ ДОБРЬОВЪ Х. БАКАЛОГЛУ!

За да ся посвяти тойзи мой трудъ на Тебѣ Богинята Ѳемисъ опредѣлила. Туй нарочилося може быти Теби зато, защото Ты найпаче желайшь да ся впечатлѣятъ въ крѣхкитѣ души на нашитѣ малолѣтны дѣца, знанiята на Історiята дѣто тiя като объема злытѣ и добрытѣ работы на человѣческiатъ родъ, предоставлява секиму примѣры за да стани добаръ человѣкъ.

И така прiимни друже мой това моето мало воистина предъ Вашето Любородiе приношенiе, а велико въ своята польза, която ще ся роди отъ него между нашата юность, дѣтотiя, по справедливость ще воздава хвала и благословенiе вѣчно на Тебе, който усодѣйствова да ся яви на свѣтъ тая общеполезна вещь, а азъ сасъ сердечна любовь имамъ честь да самъ

На Вашето Почтеннѣйше Любородiе искреннѣйшiй другъ

Анастасiй Стояновичъ Кипиловскiй.

'Εντιμότατε καὶ φιλογενέστατε
Κύριε
'ΙΩΑΝΝΕ ΛΟΜΠΡΗ
Χ. ΒΑΚΑΛΟΓΛΥ!

Τὸ νὰ ἀφιερωθῆ ἔτος ὁ κόπος μου εἰς ἐσὲ ἡ θεὰ Θέμις ἐπροσδιώρισε. Τοῦτο δὲ ἴσως ἀπεφασίσθη οὕτω, διότι Ἐσὺ ἐπιθυμεῖς προ πάντων να ἐγχαραχθῶσι εἰς τὰς τρυφερὰς ψυχὰς τῆς Νεολαίας μας αἱ γνώσεις τῆς ἱστορίας, ἡ ὁποία ἐμπεριέχουσα τὰς κακὰς καὶ καλὰς πράξεις τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, προβάλλει εἰς ἕκαστον πολλὰ παραδείγματα εἰς τὸ να γένη καλὸς ἄνθρωπος.

Δέξου οὖν φίλε μου! ταύτην την μικρὰν μεν ἐνόπιον τῆς ὑμετέρας φιλογενείας προσφοράν, μεγίστην δε ὡς πρὸς την μέλλουσαν ἐξαυτῆς ὠφέλειαν εἰς την ἡμετέραν Νεολαῖαν, ἥτις δικαίως θέλει ἀναπέμπει ἀιωνίως ἐπαίνους καὶ εὐλογίας εἰς ἐπὲ τον συνεργήσαντα διὰ να φανῆ εἰς φῶς το παρὸν κοι νοφελές ἔργον. ἐγὼ δὲ με ἐγκάρδιον ἀγάπην ἔχω τὴν τιμὴν να εἶμαι

Τῆς ὑμετέρας ἐντιμοτάτης
φιλογενείας εἰλικρινέστατος
φίλος
'Αναστάσιος Στογιάνοβιτζ
Κηπιλόβσκης.

Камъ любе́зныт҃ѣ Прочита́тели!

Любе́зны бра́тьѧ Бо́лгары!

Врꙋча́вамъ вы є҆дна̀ кни́жица, кої́то нака̑-
сѡ прика́зва зарадѝ си́чко щѡ є҃ ста́нало ѿтъ
нача́ла свѣ́та дорѡ до днє́сь. Сѐки ко́йто
поє́ми да прочетѐ та́ѧ кни́жка, ще мꙋ хрꙋ́л-
ни тꙋ́такси въ оу҆ма̑тъ да ми речѐ: „Да́вашь
ны книги да чите́мъ дѣ́то въ тѣ́хъ ѿпи́с-
ватсѧ ра́боты, ко́ито сѧ ста́нали въ мѣстѧ̀
и҆ земли̇̀ дѣ́то тѣ́хъ нѝи ни́какъ незна́ймъ
въ коѧ̀ страна̀ на землѧ́та сѧ нахо́ждатъ,
и҆ дѣ̀ сѧ па́датъ.“ Бра́тьѧ! сѧ́ко хꙋдо́же-
ство и҆́скаси сѣ́чева́та. Бытїѡписа́нїето, (Ї-
сто́рїѧта) и҆́скаси землеѡписа́нїето, землемѣ́-
рїето (Геѡме́трїѧта) числи́телното и҆скꙋ́-
ство, Грамма́тїката и҆́ска Ло́гика, и҆ дрꙋ́го
дрꙋ́го, та да произы́де є҆дно̀ соверше́нно
зна́нїе. Но а҆́зъ ка́то сѧ трꙋ́дѧ да вы да́-
вамъ то́лко това̀ щѡ мо́га, тре́бали да ма
ѡ҆са́ди нѣ́кой да не похва́щамъ ни́що; Тꙋ́й
ще́ше бы̀ є҆дна̀ непра́вда несно́сна и҆ вреди́тел-
на. На́шїатъ наро́дъ въ дне́шното вре́мѧ
благополꙋ́ченъ є҃ са́съ нѣ́колкоси ѡ҆со́бы є҆ди-
нома́терны на́ши бра́тьѧ, дѣ́то тїи междꙋ̀

найпросвѣщѐнныте народы громкѡ сѧ восхвалѧватъ, заради высокото имъ оученїе, а незнаѧ за коѧ причина камъ свойатъ народъ, или подобрѣ да река, камъ насъ нити сѧ ѡбартатъ да ны поглѣднатъ. *)

*) Высоковченный Господинъ Пѐтаръ Х. Берович (сега Пѐтаръ Берѡнъ) окрꙋжный и Градскїй Докторъ въ Країѡва, въ 1824 лѣто досаднѡ сѧ просыкна въ предисловїето на свойатъ извѣстный Болгарскїй Бꙋкварь камъ сичкитѣ наши оучены, и ги намамра защо ни сѧ найде никой да сѧ оупразни въ да оулесни наꙋката на Болгарскитѣ дѣчица, и като оучини опытъ тогисъ на това оулеснѧвани сасъ реченныатъ си Бꙋкварь, засвидѣтельствова предъ лицѐ народа, сасъ това, чи нїи воистина щѐ можимъ да имамы полна надѣжда за да видимъ и дрꙋги їощи благотворны книги списаны или преведены на нашїатъ ѧзыкъ отъ негѡвото оученомꙋдрїе за просвѣщенїе и на оныѐ дѣто оучатъ и на оныѐ дѣто сѧ оучатъ, но сега виждамы противнѡ и ни знамъ що може да ѐ сащата причина. Имамы и дрꙋги высоковчены особы достойны да вмѣтнатъ въ народната Корвана не двѣ лѐпты, но выше нѣщо, но за нещастїе наше ни са вѣщь ни въ Славенскїатъ ни въ Болгарскїатъ нашъ ѧзыкъ. Сасъ една Географїѧ совершеннѡ добра, Господинъ Докторъ Пѐтаръ Берѡнъ може да снабди насъ, защото Природата наймногѡ за тѧ наꙋка го ѡбдарила преизѡбильнѡ, на което въ доказательство слꙋжатъ отличителныте оуспѣхи негѡвы въ *Маѳиматическитѣ* знанїѧта.

низнаѧ дали тѣхного высокоѹченїе є̑ любо-пренебрежливо, или нїи воистина смы недостойны да си познаймы доброто. Това предложенїе може да бади една загадка на синца насъ, а найвыше на богатытѣ наши, които напѹстѡ живѣѧтъ междѹ ѡбразованны и просвѣщенны народы, напѹстѡ прочитатъ толкосъ наставителны книги, а за своиатъ народъ никоги непомысльватъ. Напѹстѡ проминѹватъ презъ просвѣщенната Єврѡпа, рѣѧтсѧ изъ сичкитѣ распodобны ѡпрасенїѧта нейны, хвала го иматъ да навѣдѧтъ тойзи или онзи градъ Єврѡпкїй, ѹчилища, академїй, ѳеатры и дрѹги благотворны зачеловѣчеството зданїѧта, а на ѹматъ си недокарватъ да рекатъ, чи тѣсъ просвѣщенны народы и сичка Єврѡпа не слѣзоха отъ невето таквисъ, и тїи бѣха некогаси дивы, грѹбы и варвары, каквото и нїи сега смы и сега съ тѣйзи прозванїѧта Єврѡпейцытѣ ны отличатъ отъ себеси, ни смыслѧтъ кажа да рекатъ, чи треба и нїи да сѧ потрѹдимъ да отметнимъ това пѧтно отъ себеси, па да станимъ и на себеси достойны, на ѹченытѣ наши любезны, на просвѣщеннытѣ народы да покажимъ чи можимъ да не сме

варвары, а можимъ инии каквото и тіи, да усовершенствовамы и да просвѣтилъ себеси и да бъдимъ акω не первы и вторы, а то по крайнѣй мѣрѣ единадести и дванадести. Азъ отъ това мѣстоположеніе като сѧ помѣстамъ, рѣшавамсѧ соразмѣрнω сасъ своето оученіе да сѧ оупразнѧвамъ въ книгопревожданьи на Славено-Болгарскіатъ нашъ ѧзыкъ, па самъ себе оутѣшавамъ, като мыслѧ чи трудоветѣ ми акω не бы да донесатъ полза на народатъ, ато покрайнѣй мѣрѣ нема да донесатъ врѣдъ. Отколѣ желаѧхъ и сѧ оуслушвахъ да чуѧ и другиго нѣкого любителѧ нашегω просвѣщеніѧ, и за счастіе народа вступиха и другіи нѣкоиси въ това поприще, а найблагонадеждне и Господинъ Райно Поповичь Еллено-Греческій оучитель въ Карлово, който сега ще печата една благонаставна книга и славната душевеселителна поучителна книга, называемаѧ Младый Ромбинзонъ. Тойзи мужъ, заради достаточното си оученіе, и въ природныатъ нашъ Славено-Болгарскій ѧзыкъ внимателно привникваніе, можи да ны даде надежда чи негωватъ щиль въ израженіето ще захвати едно праздномѣстіе на Болгар-

ското любословіе. Дано и другіи іоще да последоватъ неговатъ примеръ!

Любезный прочитателю! азъ вместо да ти говоря предисловно, каквото привзетъ отъ восторгъ, отнесохся на друга страна, а сега возвращамся да ти поговоря нещо и заради Історіята, заради ползата отъ прочитаніето нейно и нещо заради язывкатъ дето го употребихъ въ тойзи преводъ.

Отъ тая историйка научава человекъ основно и главно сичко достопаметно: що е станало въ светатъ заедно и годиныте въ които ся е случило. Пространното описаніе на человеческите работы отъ начала света до днесь на далго обемася въ книги толкось пространны, които ніи іоще несме ся подканили да преведемъ на своятъ народный нашъ языкъ, и отъ това много пагува имамы, зато азъ като поискахъ да испреваря тая пагуба и да захватя местото на една всеобща Історія, найдохъ тая кратка Історія, която посега нека послужи въ народатъ нашъ каквото, предвестителникъ, преднаставникъ и местопоказникъ (конакчій) на пространната голема всеобща Істо-

рїѧ. Ѡсвень това ако бы и да имахмы сега една пространна всемiрна Iсторїѧ, пакъ требаше да имамы и една таквасъ кратка за да сѧ предава на дѣчицата наши по Школытѣ, па послѣ въ пространната да намѣрватъ изложенїето на секїй Iсторическїй предметъ на дългѡ, защо по сичкитѣ Школы въ Еврѡпа за сичкитѣ наӳки иматъ сочинены ѡсновны (темелны) кратки книги на които дѣцата ѡсновнѡ и предӳготовнѡ наӳчаватъ главнытѣ начала на сичкитѣ наӳки и хӳдожества, пакъ послѣ оученикатъ като прегази, да река тай, сичкитѣ наӳки въ малко време, ѡпытва сетнѣ себеси за коѧ наӳка е естествомъ по способенъ, въ коѧ наӳка мӳ по тегли сърцы, и найпослѣ въ коѧ наӳка мӳ позволѧватъ ѡбстоятельствата и состоѧнїето мӳ, та посвѧтѧва себеси въ една наӳка за да стани совершенъ или Фїлософъ (въ Фїлософическата наӳка) или естествословъ (въ Фӳзиката) или Докторъ (въ хекимджїиската наӳка) или Iсторикъ (въ Iсторїйската наӳка) и прѡч. Така треба да сторимъ и нїи. Нетреба вече да слѣпотствовамы въ наӳкитѣ си, да ѡставимъ далечь ѡнова средство съ което до сега iѡщи

сѧ оу҆́чатъ на́шитѣ дѣца̀. Не́мамы ве́че вре́мѧ да растлѣ́йвамы зла́тото вре́менци на на́шитѣ дѣчи́ца въ Часосло́вы и҆ Псалти́ри, премѝна ѻнова̀ вре́мѧ; и҆ ні́и ѿга́дливѡ треба да смы҆ позна́ли ве́че чи напра́знѡ ѿстарѣ́йватъ дѣца́та ны въ Шко́лы, ѻтъ кои҆то и҆злѣ́звватъ безъ да и҆́матъ ни ҆є҆днѐ зна́ніе въ глава́та си. Таквѡ́сь є҆днѐ хрїстїа́нско наставле́ніе до́лжни са да да́ватъ на роди́телитѣ секиде́нь дꙋхо́вныте ѻтцы҆ и҆ па́стыри, кои҆то тре́ба да и҆́матъ и҆ на лѫ́гани и҆ на ста́вани и҆ на пра́гатъ на врата́та си напи́санѡ тѣ́зи А҆по́столки рѣ́чи: „Внима́йте и҆ себѣ̀ и҆ всемꙋ̀ ста́дꙋ, въ не́мже ва́съ Дꙋ́хъ свѧты҆́й поста́ви є҆пі́скопы, па́сти це́рковь Го́спода и҆ Бо́га, ю҆́же стѧжа̀ кро́вїю свое́ю.“ *) За да произи҆́де ѻ҆́бщо добро̀, защо̀ кога̀ ста́дото ни є҆ добрѣ̀ глѣ́дано то̀ нимо́жи да бъ҆ди полѐзно ни на се́беси ни на ѻвче́рьатъ, и҆ кога̀ па́къ ни сѧ ѻтла́чи натра́веното ѻтъ здра́вытѣ, натра́вѧтсѧ и҆ дрꙋ́гитѣ здра́вы, па́къ тога́съ ста́ва и҆ ста́дото на̀ пты҆́цытѣ ѩстьѐ, и҆ ѻвче́рьатъ сиромахъ, и҆ тога́съ по пра́вда ще сѧ ѿсꙋ́дѧтъ таки́бытѣ па́стири

*) Дѣѧ́н. гл. к. ст. кн. а. Пе́тр. є, в, г. Е҆фес. гл. д. ст. кє. Мата. єі. з, и. в. Солꙋ́н. г. аі. ві.

D21
N!516

Тобо́ю Ца́ри ца́рствꙋютъ, си́лны пи́шꙋтъ пра́вдꙋ; тобо́ю велмо́жи велича́ютсѧ, и҆ власти́тели держа́тъ зе́млю.

Премꙋ́дрый Соломо́нъ.

Почтеннородный и Родолюбивый

Господине

ІОАННЕ ДОБРЬОВЪ Х. БАКАЛОГЛУ!

За да ся посвяти тойзи мой трудъ на Тебѣ Богинята Θемисъ опредѣлила. Туй нарочилося може быти Теби зато, защото Ты найпаче желайшъ да ся впечатлѣятъ въ крѣхкитѣ души на нашитѣ малолѣтны дѣца, знанiята на Исторiята дѣто тiя като обьема злытѣ и добрытѣ работы на человѣческiатъ родъ, предоставлява секиму примѣры за да стани добаръ человѣкъ.

И така прiимни друже мой това моето мало воистина предъ Вашето Любородiе приношенiе, а велико въ своята полза, която ще ся роди отъ него между нашата юность, дѣтотiя, по справедливость ще воздава хвала и благословенiе вѣчно на Тебе, който усодѣйствова да ся яви на свѣтъ тая общеполезна вещь, а азъ сасъ сердечна любовь имамъ честь да са́мъ

На Вашето Почтеннѣйше Любородiе

искреннѣйшiй другъ
Анастасiй Стояновичъ Кипиловскiй.

Ἐντιμότατε καὶ φιλογενέςατε

Κ ύ ρ ι ε

Ἰ Ω Α Ν Ν Ε Δ Ο Μ Π Ρ Η

Χ. Β Α Κ Α Λ Ο Γ Λ Υ!

Τὸ νὰ ἀφιερωθῇ ἒτος ὁ κόπος μȣ εἰς ἐσὲ ἡ θεὰ Θέμις ἐπροσδιώρισε. Τȣ̃το δε ἴσως ἀπεφασίσθη ὄτω, διότι Ἐσὺ ἐπιθυμεῖς προ πάντων να ἐγχαραχθῶσι εἰς τὰς τρυφερὰς ψυχὰς τῆς Νεολαίας μας αἱ γνώσεις τῆς ἱςορίας, ἡ ὁποία ἐμπεριέχȣσα τὰς κακὰς καὶ καλὰς πράξεις τȣ̃ ἀνθροπίνȣ γένȣς, προβάλλει εἰς ἕκαςον πολλὰ παραδείγματα εἰς τὸ να γένη καλὸς ἄνθρωπος.

Δέξȣ ἒν φίλε μȣ! ταύτην την μικρὰν μεν ἐνόπιον τῆς ὑμετέρας φιλογενείας προσφοράν, μεγίςην δε ὡς πρὸς την μέλλȣσαν ἐξαυτῆς ὠφέλειαν εἰς την ἡμετέραν Νεολαῖαν, ἥτις δικαίως θέλει ἀναπέμπει ἀιωνίως ἐπαίνȣς καὶ ἐυλογίας εἰς ἐπὲ τον συνεργήσαντα διὰ να φανῇ εἰς φῶς το παρὸν κοι νοφελές ἔργον. ἐγὼ δὲ με ἐγκάρδιον ἀγάπην ἔχω τὴν τιμὴν να εἶμαι

Τῆς ὑμετέρας ἐντιμοτάτης

φιλογενείας εἰλικρινέςατος φίλος

Ἀναςάσιος Στογιάνοβιτζ

Κηπιλόβσκης.

Камъ любе́знытѣ Прочита́тели!

Любе́зны бра́тьѧ Бо́лгары!

Врꙋча́вамъ вы є҆дна̀ кни́жица, коѧ́то нака́сѡ прика́звa зарадѝ си́чко щѡ є҆ ста́нало ѿ нача́ла свѣ́та дорѡ до дне́сь. Се́ки ко́йто поѐми да прочетѐ та́ѧ кни́жка, ще мꙋ хрꙋ́лни тꙋ́такси въ оу҆ма́тъ да ми речѐ: „Да́вашь ны книги да чите́мъ дѣто въ тѣ́хъ ѿпи́сватсѧ ра́боты, ко́йто сѧ ста́нали въ мѣстà и҆ землѝ дѣто тѣ́хъ ні́и ни́какъ незна́ймъ въ коѧ̀ странà на землѧ́та сѧ нахо́ждатъ, и҆ дѣ̀ сѧ па́датъ.“ Бра́тьѧ! сѧ́ко хꙋдо́жество и҆́скаси сѣчева́та. Бытїѡписа́нїето, (Їсто́рїѧта) и҆́скаси землеѡписа́нїето, землемѣ́рїето (Геѡме́трїѧта) числи́тельното и҆скꙋ́ство, Грамма́тїката и҆́ска Ло́гика, и҆ дрꙋ́го дрꙋ́го, та да произы́де є҆днò соверше́нно зна́ѧнїе. Но а҆́зъ като сѧ трꙋ́дѧ да вы да́вамъ то́лко товà щѡ мо́га, тре́бали да ма ѿса́ди нѣ́кой да не похва́щамъ ни́що; Тꙋ́й ще́ше бы̀ є҆днà непра́вда несно́сна и҆ вреди́телна. На́шїатъ наро́дъ въ дне́шното вре́мѧ благополꙋ́ченъ є҆ сасъ нѣ́колкоси ѻ҆со́бы є҆диnома́терны на́ши бра́тьѧ, дѣто ті́и междꙋ̀

наипросвѣщенныте народы громкѡ сѧ восхвалѧватъ, заради высокото имъ оученїе, а незнаѧ за коѧ причина камъ своиатъ народъ, или подобрѣ да река, камъ насъ нити сѧ ѡбартатъ да ны поглѣднатъ.*)

*) Высоковченный Господинъ Петаръ Х. Беровичь (сега Петаръ Берѡнъ) окрꙋжный и Градскїй Докторъ въ Країѡва, въ 1824 лѣто досаднѡ сѧ провыкна въ предисловїето на своиатъ извѣстный Болгарскїй Бꙋкварь камъ сичкитѣ наши оучены, и ги намамра защо ни сѧ найде никой да сѧ оупразни въ да оулесни наꙋката на Болгарскитѣ дѣчица, и като оучини опытъ тогисъ на това оулеснѧвани сасъ реченныатъ си Бꙋкварь, засвидѣтельствова предъ лицѣ народа, сасъ това, чи нїи воистина ще можимъ да имамы полна надежда за да видимъ и дрꙋги їощи благотворны книги списаны или преведены на нашїатъ ѧзыкъ отъ негѡвото оученомꙋдрїе за просвѣщенїе и на оные дѣто оучатъ и на оные дѣто сѧ оучатъ, но сега виждамы противнѡ и ни знамъ що може да е сащата причина. Имамы и дрꙋги высоковчены особы достойны да вметнатъ въ народната Корвана не двѣ лепты, но выше нѣщо, но за нещастїе наше ни са вѣщь ни въ Славенскїатъ ни въ Болгарскїатъ нашъ ѧзыкъ. Сасъ една Географїѧ совершеннѡ добра, Господинъ Докторъ Петаръ Берѡнъ можи да снабди насъ, защото Природата наймногѡ за тѧ наꙋка го ѿбдарила преизѡбилънѡ, на което въ доказательство слꙋжатъ отличителныте оуспѣхи негѡвы въ Маѳиматическитѣ знанїѧта.

Низна́ѧ далѝ тѣ́хного высокоѹ҆че́нїе є҃ любо-
пренебре́жливо, и҆лѝ нı́и воистина смы̀ недо-
сто́йны да си позна́ймы добро́то. Това̀ пред-
ложе́нїе мо́жи да бѫди є҆дна̀ зага́дка на си́н-
ца на́съ, а҆ на́йвыше на бога́тытѣ на́ши, кои́-
то на́пѹстѡ живѣ́ѧтъ междѹ̀ ѡ҆бразо́ванны и҆
просвѣще́нны наро́ды, на́пѹстѡ прочи́татъ
то́лкосъ наста́вителны книги, а҆ за сво́йатъ
наро́дъ никоги непомы́слѧватъ. На́пѹстѡ про-
минѹ́ватъ презъ просвѣще́нната Е҆вро́па, рѣ́-
ѧтсѧ и҆зъ си́чкитѣ разподо́бны ѡ҆краса́нїѧта
не́йны, хвала̀ го и҆матъ да навѣ́дѧтъ то́йзи
и҆лѝ о҆́нзи гра́дъ Е҆вро́пкїй, оу҆чи́лища, а҆каде́-
мїй, ѳеа́тры и҆ дрѹ́ги благотво́рны зачеловѣ́-
чеството зда́нїѧта, а҆ на оу҆ма̄тъ си недо-
ка́рватъ да река̄тъ, чи тѣ́съ просвѣще́нны
наро́ды и҆ си́чка Е҆вро́па не слѣ́зоха ѿтъ не-
бе́то таквисъ, и҆ тїи бѣ́ха не́когаси ди́вы,
грѹ́бы и҆ ва́рвары, какво́то и҆ нı́и се́га смы̀ и҆
се́га съ тѣ́йзи прозва́нїѧта Е҆вропе́йцытѣ
ны ѿлича́тъ ѿтъ се́беси, ни смы́слѧтъ ка́жа
да река̄тъ, чи тре́ба и҆ нı́и да сѧ потрѹ́димъ
да ѿмѣ́тнимъ това̀ патно̀ ѿтъ се́беси, та
да ста́нимъ и҆ на се́беси досто́йны, на оу҆че-
нытѣ на́ши любе́зны, на просвѣще́нннытѣ
наро́ды да пока́жимъ чи мо́жимъ да не смѐ

ва́рвары, а̑ мо́жимъ и̑ні́и какво́то и̑ ті́и, да оу̑совершéнствовамы и̑ да просвѣти́лъ сéбеси и̑ да бѫдимъ а̑кѡ не пéрвы и̑ вто́ры, а̑ то по кра́йнѣй мѣ́рѣ є̑динáдести и̑ дванáдести. А̑зъ ѿтъ това̀ мѣстоположéніе като сѧ помѣ́стѧмъ, рѣшáвамсѧ соразмѣ́рнѡ сасъ своéто оу̑чéніе да сѧ оу̑празнѧ́вамъ въ книгопревóжданьи на Славено-Болгáрскіатъ нáшъ ѧ̑зы́къ, па сáмъ сéбе оу̑тѣшáвамъ, като мыслѧ чи трꙋдовéтѣ ми а̑кѡ не бы̀ да донесѫтъ по́лза на наро́датъ, а̑то покра́йнѣй мѣ́рѣ нéма да донесѫтъ врéдъ. Ѿколѣ желáѧхъ и̑ сѧ оу̑слꙋшвахъ да чꙋѧ и̑ дрꙋгиго нѣкого любитéлѧ нáшегѡ просвѣщéніѧ, и̑ за счáстіе наро́да встꙋпи́ха и̑ дрꙋгіи нѣкои-си въ това̀ по́прище, а̑ найблагонадéжднѡ и̑ Господи́нъ Ра́йно По́повичь Е̑ллено-Грéческій оу̑чи́тель въ Кáрлово, ко́йто сéга ще печáта є̑днà благонастáвна кни́га и̑ слáвната дꙋшевесели́телна поꙋчи́телна кни́га, называ́емаѧ Млáдый Ромбинзо́нъ. То́йзи мꙋ́жъ, зарáди достáточното си оу̑чéніе, и̑ въ природныатъ нáшъ Славено-Болгáрскій ѧ̑зы́къ внимáтелно привни́кваніе, мо́жи да ны дадѐ надéжда чи нéгѡватъ щи́ль въ и̑зражéніето ще захвáти є̑днò праздномѣ́стіе на Болгáр-

ското любословїе. Данѡ̀ и҆ дрꙋ́гїи і҆ѡ́щи да послѣ́доватъ нѥ́гѡватъ примѣ́ръ!

Любе́зный прочита́телю! А҆́зъ вмѣ́стѡ да ти говора предисло́вїѡ, каквото привзе́тъ ѿ восто́ргъ, ѿне́сохса на дрꙋ́га страна̀, а҆ се́га возвра́щамса да ти поговора нѣ́що и҆ зарадѝ І҆сторі́ата, зарадѝ по́льзата ѿ прочита́нїето не́йно и҆ нѣ́що зарадѝ ѧ҆зы́катъ дѣто го оу҆потреби́хъ въ то́йзи пре-во́дъ.

Ѿ та́а и҆сторі́йка наꙋча́ва человѣ́къ ѡ҆сно́вно и҆ гла́вно си́чко достопа́мятно: що є҆҃ ста́нало въ свѣ́та́тъ за́ѥдно и҆ годи́нытѣ въ които са є҆҃ слꙋчи́ло. Простра́нното ѡ҆писа́нїе на человѣ́ческитѣ ра́боты ѿ нача́ла свѣ́та до дне́сь на да́лгѡ ѡ҆бе́масѧ въ кни́ги то́л-кось простра́нны, които ні́и і҆ѡ́щи несмѐ сѧ подка́нили да преведе́мъ на сво́йатъ наро́д-ный на́шъ ѧ҆зы́къ, и҆ ѿ това̀ мно́гѡ па́гꙋ-ба и҆́мамы, зато̀ а҆́зъ като поискахъ да и҆с-преваря та́а па́гꙋба̀ и҆ да захва́тя мѣ́стото на є҆дна̀ всеѡ́бща І҆сто́рїѧ, найдо́хъ та́а кра́т-ка І҆сто́рїѧ, ко́ято посе́га не́ка послꙋ́жи въ наро́датъ на́шъ каквото, предвѣсти́телникъ, преднаста́вникъ и҆ мѣстопока́зникъ (конак-чі́й) на простра́нната голѣ́ма всео́бща І҆сто-

рїѧ. Ѡсвень това ако бы и да имахмы сега една пространна всемiрна Iсторiѧ, пакъ требаше да имамы и една таквасъ кратка за да сѧ предава на дѣчицата наши по Школытѣ, па послѣ въ пространната да намѣрватъ изложенiето на секiй Iсторическiй предметъ на дългѡ, защо по сичкитѣ Школы въ Еврѡпа за сичкитѣ наꙋки иматъ сочинены основны (темелны) кратки книги на които дѣцата основнѡ и предꙋготовнѡ наꙋчаватъ главнытѣ начала на сичкитѣ наꙋки и хꙋдожества, пакъ послѣ оученикатъ като прегази, да река тай, сичкитѣ наꙋки въ малко времѧ, ѿпытва сетнѣ себеси за коѧ наꙋка е естествомъ по способенъ, въ коѧ наꙋка мꙋ по тегли сърцы, и найпослѣ въ коѧ наꙋка мꙋ позволѧватъ ѡбстоѧтельствата и состоѧнiето мꙋ, та посвѧтѧва себеси въ една наꙋка за да стани совершенъ или Фiлософъ (въ Фiлософическата наꙋка) или естествословъ (въ Фѵзиката) или Докторъ (въ хекимджiйската наꙋка) или Iсторикъ (въ Iсторiйската наꙋка) и прѡч. Така трева да сторимъ и нiи. Нетрева вече да слѣпотствовамы въ наꙋкитѣ си, да ѿставимъ далечь онова средство съ което до сега iѡщи

ѧ оучатъ нашитѣ дѣца. Нѣмамы вече време да растлѣйвамы златото времени на нашитѣ дѣчица въ Часословы и Псалтири, премина онова времѧ; и нıи отгадливо треба да смы познали вече чи напразно отстарѣйватъ дѣцата ны въ Школы, отъ който излѣзватъ безъ да иматъ ни едно знанıе въ главата си. Таквось едно хрıстıанско наставленıе должни са да даватъ на родителитѣ секидень духовнитѣ Отцы и пастыри, който треба да иматъ и на лѧгани и на ставани и на прагатъ на братата си написано тѣзи Апостолки рѣчи: „Внимайте и себѣ и всему стаду, въ немже васъ Духъ свѧтый постави Епıскопы, пасти церковь Господа и Бога, юже стѧжа кровıю своею.“ *) За да произиде общо добро, защо кога стадото ни е добрѣ глѣдано то нիможи да бади полезно ни на себеси ни на Овчерьатъ, и кога пакъ ни сѧ отлачи натравеното отъ здравытѣ, натравѧтсѧ и другитѣ здравы, пакъ тогасъ става и стадото на птыцытѣ ıстье, и Овчерьатъ сиромахъ, и тогасъ по правда ще сѧ осудѧтъ такивытѣ пастири

*) Дѣян. гл. к. ст. кн. а. Петр. е, в, г. Ефес. гл. д. ст. кε. Мат. εı. з, и. в. Солун. г. aı. вı.

сасъ словата на пророка Іезекеила които сѧ ѡбемватъ въ гл: ЛД. ѿтъ Е. стихъ до КЕ. треба кажа да открыватъ въ полный разумъ на родителитѣ да воспытаватъ дѣцата си въ наука, да созидатъ училища да избиратъ разумны учители, които да могатъ да дадатъ на дѣчицата отъ мегки іощи ногты право знаніе въ Православната наша вѣра найпервѡ, па послѣ да имъ предаватъ свѧщенна Історіѧ, церковна Історіѧ, свѣтска Історіѧ и тай порѧдочнѡ да напалнѧтъ главытѣ на дѣцата сасъ знаніе. При това іощи учителитѣ, да глѣдатъ, да сѧ такива, щото сасъ соотвѣтенъ на науката си примѣръ да бадатъ като зеркало на своитѣ ученицы, или подобрѣ чада. *) Туй ваша должность е Преѡсвѧщенне Пастыреначалницы и благоговѣйные отцы, защо віи виждати чи Православната наша вѣра отъ редомъ сѧ притѣснѧва и сасъ нищо друго нисме сега въ состоѧніе да сѧ ѡполчимъ противъ тайнытѣ и лесицоласкателытѣ разновѣрцы освенъ съ духовно наставленіе и съ

*) Александръ Македонскій Великій говорѧше „живѣнито си долженъ само на баща си, а добрѣ живѣнито си на Аристотела (даскалатъ си).“

Школы можимъ сѧ отбрани. Богъ да поживи съ Маѳусалски лѣта нашїатъ ѡбладатель человѣколюбиваго Імператора Сȣлтана Махмȣда втораго, който дозволѧва сега сѧко зданїе на церкви и съ тава вы имате полно прилегвани да закоренѣвате твердоверїето въ Болгарскїатъ Дȣхъ.

Нека сѧ заварна пакъ въ говоринито си заради тази книжка. Въ таѧ книжка любезный прочитателю, гледашь чи церква Божїѧ зовесѧ само онова общество, само оные семейства въ който сѧ пазила истинната въ истиннаго Бога вѣра, глѣдашь чи царства сасъ благоразȣмно правленїе ѡправлѧемы цавтели, а сасъ неблагоразȣмїето паднали та сѧ строшили совсемъ, сасъ една рѣчь, виждашь накасѡ сичкитѣ человѣчески работы и имашь сичкїатъ свѣтъ предъ очитѣ си каквото въ ѡбглѣдъ, (περιωπὴν) и доволнѡ можишь да сѧ ползовашь всѧкоѧче.

Ѧзыкъ оупотребихъ такавзи каквото да сочи камъ ѡбработѧни на ѧзыкатъ ны, зато и прїехъ многѡ рѣчи, отъ пребогатата Майка на нашатъ ѧзыкъ Славенскїатъ ѧзыкъ, който въ крайатъ на Історїѧта въ Лексиконъ расположихъ и ги открыхъ сасъ

простолюдны и҆ тꙋ́рски рѣ́чи, за да та оу҆лѣснѧ̑ да мо́жишь совершéннѡ да разꙋмѣ́йшь си́чко щото читéшь, дѣто то ще та по́лзова да мо́жишь да сѧ спо́ма́гашь щого́дѣ кога̀ читéшь и҆ дрꙋ́ги книги, дорѡ да дадѐ Бо́гъ да и҆злѣ́зи на свѣ́тъ и҆ є҆ди́нъ Бога́тъ Лексико́нъ Славено-Болга́рскій, чи тога́съ лéснѡ ще мо́жишь да прочи́ташь сѧ́ка Славéнска кни́га.

А҆́зъ сасъ надéжда чи то́йзи мо́йатъ трꙋ́дъ нещѐ бы безполéзенъ въ наро́датъ, сасъ вéселъ дꙋ́хъ воспрїéмамъ ѿны́нѣ ната́такъ да жéртвовамъ сéбеси въ по́лзꙋ наро́да чрезъ книгоизда́нїе, въ коéто ще ма возсмѣлѝ благонадéжното прїѧ́тїе на мо́йтѣ трꙋдовѐ въ наро́датъ,

1836 лѣто І҆анꙋа́рїѧ 5. дéнь Пéща.

Перево́дчикатъ

А҆наста́сїй Стоѧ́новичь
Кипило́вскїй и҆зъ ѿéчества
Каза́нъ въ Болга́рїи.

ИМЕНА

на родолюбцытѣ спомоществователи,

ВЪ БУКОРЕЩЪ.

Высокопреподобнѣйшій Архимандритъ Игуменъ Бистрицкаго Монастыря въ Валахій Господинъ Гавріилъ Петровичь – – – 10
Высокопреподобнѣйшій Архимандритъ Игуменъ Рибницкаго Синаіскаго Монастыря въ Валахіи Господинъ Поликарпъ – – 5
Благородный Господинъ Михаилъ Германъ – 5
Благородные Господари Братья Мустаковъ Г.Г. Димитрій и Христо – – – 10
Благородный Господинъ Іоаннъ Х. Ангеловъ – 20
Благородный Господинъ Х. Іорданъ Х. Геновичь 10
Благородный Г. Сердарь Параскева Сакеларь – 1
Почтенѣйшій Господинъ Іоаннъ Нидѣльковичь и Симеонъ Нидѣльковичь – – – 10
— Г. Параскева Димитровъ – – – 2
— Г. Іоаннъ Х. Андреовъ – – – 2
— Г. Х. Петаръ Х. Андреовъ – – – 1
— Г. Марко Х. Стоиловъ – – – 2
— Г. Лука А. Меровеновъ – – – 2
— Г. Никола Стояновъ Златаровъ – – 2
— Г. Василій Николаевъ Елехеръ отъ Чернавода – – – – – – 2
— Г. Симеонъ Х. Ивановъ Балабанъ отъ Сищовъ 1
— Г. Иванчо Димовъ Габровскій – – 1
— Г. Михаилъ Поповичь отъ Ловичь – – 3
— Г. Ѳеохаръ Христодуловичь отъ Турново – 1
— Г. Георгій Николаевъ отъ Турново – – 1
— Г. Христодулъ Х. Панагіотовъ Гюлмезоглу 1
— Г. Панагіотъ Антоновъ Гюлмезоглу – – 1
— Г. Андрей Васильовъ Гюлмезоглу – – 1
— Г. Димитрій Биліосъ отъ Хіосъ – – 1

Ὁ Κύριος Δημήτριος Βίλλιος Χῖος – – – 1
Почтенѣйшій ГГ. Константинъ и Михаилъ Панковичь – – – – – 5
— Г. Марко Георгіевичь – – – 1
— Г. Константинъ Николаевичь Мустаковъ – 1
— Г. Стефанъ Табаковичь – – – 2
— Г. Θеодоръ Х. Іоанновъ – – – 1
— Г. Θеодоръ Контопулосъ – – – 1
— Г. Маринъ Аθанасовъ Бенли – – 1
— Г. Симеонъ Х. Васильовъ Византіосъ – 1
— Г. Іоаннъ Х. Великовъ Ісмаилъ – – 1
— Г. Григорій Х. Стефановъ Табакчисъ – 1
— Г. Х. Іоаннъ Х. Стояновъ отъ Котелъ – 1
— Г. Георгій Димитровъ отъ Сливенъ – – 1
— Г. Ангелъ Х. Пантелеимоновичь – – 5
— Г. Константинъ Аθанасовичь – – 5
— Г.Г. Братья Ангелъ Петаръ и Θеодоръ Иконом: 6
— Г. Василій Георгіевичь – – – 1
— Г. Х. Христо Х. Жечовъ – – – 2
— Г. Николай Θеодору Стаматидъ – – 1
— Г. Тончо Христовичь – – – 2
— Г. Х. Нойко Х. Божиловъ – – – 2
— Г. Панагіотъ Миновичинъ – – – 1
— Г. Лазаръ Станчовъ Газибара – – 1
— Г. Георгій Х. Θома Пешаковъ – – 1
— Г. Х. Петръ Папа Божиловъ – – 1
— Г. Димитрій Божилоглу – – – 1
— Г. Добри Желесковъ – – – – 1
— Г. Нако Х. Васильовъ – – – 1
Ученнѣйшій Г. Петаръ Сапуновъ – – 5

ВЪ ГИРГЕВО.

Почтенѣйшій Г. Константинъ попа Лука – 2
— Г. Константинъ Икономовичь – – 1

ВЪ ІБРАИЛЪ.

— Г. Симеонъ Априловичь отъ Габрово – 3
— Г. Гено Зечо Табаковичь отъ Котелъ – 1
— Г. Христофоръ Соколовичь отъ Габрово – 1
— Г. Райчо Христовичь отъ Терново – – 1

Почтенѣйшій Г. Велико Хараламповичь отъ Шуменъ 1
— Г. Аѳанасій Дойчовичь отъ Сливенъ – 1
— Г. Петаръ Х. Нидѣльковичь – – – 1
— Г. Желю Дечовичь отъ Карнобатъ – – 1
— Г. Георгій Радовичь отъ Габрово – – 1
— Г. Георгій Іоанновичь – – – 1
— Г. Х. Иванчо Х. Нидѣльковичь отъ Казанла̃къ 1
— Г. Димитаръ Петровичь отъ Лясковъ – 1
— Г. Игнатъ Петровичь отъ Лясковъ – – 1
— Г. Маринъ Петровичь отъ Лясковъ – – 1
— Г. Страти Цонковичь отъ Котелъ – – 1
— Г. Добри Димовичь отъ Градецъ – – 1
— Г. Сотиръ Петровичь отъ Сливенъ – — 1
— Г. Ѳеодоръ Христовичь отъ Сливенъ – 1
— Г. Станчо Добровичь отъ Шуменъ – – 1
— Г. Станко Ва̃лковичь отъ Градецъ – – 1
— Г. Петаръ Цетковичь отъ Тича – – 1
— Г. Василъ Анастасовичь отъ Ямболъ – 1
— Г. Курти Ва̃лковичь отъ Ямболъ – – 1
— Г. Панагіотъ Пенчовичь отъ Ямболъ – 1
— Г. Пеню Георгіевичь отъ Ямболъ – – 1
— Г. Коста Пенчовичь отъ Лясковъ – – 1
— Г. Никола Димитровичь отъ Ямболъ – 1
— Г. Христо Димитровичь отъ Ямбомъ – 1
— Г. Георгій Димовичь – – – 1
— Г. Димитаръ Драгановичь отъ Сливенъ – 1
— Г. Василаки Пасхаловичь отъ Ямболъ – 1
— Г. Христофоръ Димитровичь отъ Ямболъ – 1
— Г. Костаки Поповичь отъ Ямболъ – – 1
— Г. Никола Поповичь отъ Ямболъ – – 1
— Г. Іорданъ Х. Константиновичь отъ Ямболъ 1
— Г. Іванъ Георгіевичь отъ Карнобатъ – 1
— Г. Димитаръ Стояновичь отъ Разградъ – 1
— Г. Стоянъ Иліевичь отъ Разградъ – – 1
— Г. Никола Добровичь отъ Сливенъ – – 1
— Г. Русси Аѳанасовичь отъ Шуменъ – – 1
— Г. Маринъ Янчовъ Дюлгеровичь отъ Шуменъ 1
— Г. Стойчо Стефановичь отъ Шуменъ – 1
— Г. Стоянъ Танасовичь отъ Шуменъ – – 1
— Г. Иванчо Николаевичь отъ Шуменъ – 1
— Г. Никола Христовичь отъ Панигюрища – 1
— Г. Ѳеодоръ Кировичь отъ Букорещъ – 1

Почтенѣйшій Г. Драганъ Николаевичь оъ Лясковъ 1
— Г. Панко Ивановичь отъ Лясковъ - - 1
— Г. Ігнатъ Петровичь отъ Лясковъ - - 1
— Г. Димитаръ Петровичь отъ Лясковъ - 1
— Г. Маринъ Петровичь отъ Лясковъ - - 1
— Г. Димитаръ Драгановичь отъ Лясковъ - 1
— Г. Коста Пенчовичь отъ Лясковъ - - 1
— Г. Петаръ Зечовичь отъ Котелъ - - 1
— Г. Драганъ Георгіевичь отъ Лясковъ - 1
— ГГ. Братья Діямандиди Димитаръ и Василь отъ Сливенъ - - - - - 2
— ГГ. Бракя Маринчо и Драганъ Джинивизъ отъ Шуменъ - - - - - 2
— Г. Петаръ Ганчовъ Комискій Регистратъ отъ Гиргевъ - - - - - 1

ВЪ ГАЛАЦЪ.

Почтенѣйшій Г. Иванчо Димитровичь отъ Ловичь 2
— Г. Георгій Димитровичь отъ Свищовъ - 3
— Г. Авраамъ Ивановичь - - - 5
— Г. Х. Иванчо Спасовичь отъ Рухчукъ - 3
— Г. Иванъ Поповичь - - - - 1
— Г. Янко Златановичь - - - - 5
— Г. Николай Скопи - - - - 1
— Г. Варбанъ Ганчовичь отъ Ловичь - - 1
— Г. Христо Д. Гешовичь отъ Свищовъ - 1
— Г. Иванъ Д. Гешовичь отъ Свищовъ - - 1
— Г. Аѳанасъ С. Гешовичь - - - 1
— Г. Иванъ С. Гешовичь - - - 1
— Г. Андреа Николаевичь - - - 1
— Г. Харалампій Х. Ивановичь отъ Шуменъ 1
— Г. Іоаннъ Пантоглу - - - - 1
— Г. Кирко Х. Николаевичь - - - 2
— Г. Иванъ Симеоновичь - - - 1
— Г. Станчо Стаматіу Коліану - - 2

ВЪ КРАИОВА.

Высокоученнѣйшій Господинъ Петаръ Х. Беронъ, окружный и Градскій Докторъ Краіовы 10

Ученнѣйшій Господинъ Митранко Маличь изъ Видинъ - - - - - -	1
Почтенный Господинъ Крачунъ и Савва Іоанновичь изъ Тетевенъ - - - -	2
— Г. Ванко Любичь изъ Видинъ - -	2
— Г. Іаковъ Любичь изъ Видинъ - -	2
— Г. Канчо К. Ѳеодоровичь отъ Видинъ -	2
— Г. Тако Х: Ѳома Пешаковъ - - -	1
— Г. Цако Матей изъ Тетивенъ - -	2
— Г. Маринъ Цако отъ Тетивенъ - -	2
— Г. Аѳанасій Милановичь отъ Видинъ -	1
— Г. Лило Цако изъ Тетевенъ - - -	5
— Г. Крачунъ Бойчовъ изъ Тетевенъ - -	1
— Г. Цено Н. Дупинъ изъ Бѣла въ Видинско -	1
— Г. Христо Становичь изъ Видинъ - -	2
— Г. Ангелъ Ѳеодоръ Богдаровичь изъ Видинъ	1
— Г. Христо Іосифовичь изъ Видинъ - -	1
— Г. Ѳеодоръ Іота изъ Тетивенъ - -	1
— Г. Николай Х. Веронъ - - -	1
— Г. Тихонъ Папазоглу - - -	1
— Г. Анастасій Икономовичь - - -	1

ВЪ ОДЕССА.

Почтеннѣйшій и любороднѣйшій Господинъ Николай Палаузовъ за школата въ Габрово -	40
Почтеннѣйшій и любороднѣйшій Господинъ Василій Евставьевъ Априлловъ тоже - -	40
— Г. Евстафій Дмитріевъ Мутѣвъ - -	10
— Г. Стефанъ Дмитріевъ Тошковичь отъ Калоферъ - - - - -	10
— Г. Стефанъ Мариновъ Тошковъ отъ Калоферъ) — Г. Дмитрій Мариновъ Тошковъ отъ Калоферъ)	15
— Г: Георгій Ивановъ Топаловъ отъ Калоферъ	5
— Г. Федоръ Желевъ отъ Сливенъ - -	4
— Г. Георгій Стойковичь отъ село Сармашикъ	4
— Г. Савелъ Сомлевъ - - -	2
— Г. Іаковъ Константиновъ Никополскій -	5
— Г. Павелъ Стамеровъ - - - -	2
— Г. Дмитрій Петровъ Лофчанскій отъ Калоферъ	5
— Г. Лазаръ Стойковъ Петровичь отъ Калоферъ	5
— Г. Філіппъ Ивановъ Никополскій - -	5

сасъ словата на пророка Іезекеила които сѫ ѡбемватъ въ гл: лд. ѿтъ е. стихъ до ке. треба кажа да открыватъ въ полный разумъ на родителитѣ да воспытаватъ дѣцата си въ наука, да созидатъ училища да избиратъ разумны учители, които да могатъ да дадатъ на дѣчицата отъ мегки іѡщи ногты право знанїе въ Православната наша вѣра найпервѡ, па послѣ да имъ предаватъ свѧщенна Історїѧ, церковна Історїѧ, свѣтска Історїѧ и тай порѧдочнѡ да напалпѧтъ главытѣ на дѣцата сасъ знанїе. При това іѡщи учителитѣ, да глѣдатъ, да сѫ такива, щото сасъ соотвѣтенъ на науката си примѣръ да бѫдатъ като зеркало на своитѣ ученицы, или подобрѣ чада. *) Туй ваша должность е Преѡсвѧщенни Пастыреначалницы и благоговѣйные отцы, защо віи виждати чи Православната наша вѣра отъ редомъ сѧ притѣснѧва и сасъ нищо друго нисме сега въ состоѧнїе да сѧ ѡполчимъ противъ тайнытѣ и лесицоласкателытѣ разновѣрцы освень съ духовно наставленїе и съ

*) Александръ Македонскій Великій говорѧше „живѣнито си долженъ самь на бащіа си, а добрѣ живѣнито си на Аристотелѧ (даскалатъ си).“

Ѿко́лы мо́жимъ сѧ ѻ҆тбра́ни. Бо́гъ да по-живѝ съ Маѳꙋса́лски лѣ́та на́шїатъ ѡ҆блада́тель человѣколюби́ваго Ї҆мпера́тора Сꙋлта́на Махмꙋ́да втора́го, ко́йто дозволѧ́ва се́га сѧ́ко зда́нїе на це́ркви и҆ съ тава̀ вы̀ и҆мате по́лно приле́гвани да̀ закоренѣ́вате твердове́рїето въ Болга́рскїатъ Дꙋ́хъ.

Не́ка сѧ заварна па́къ въ гово́рнито си зарадѝ та́зи кни́жка. Въ та́ѧ кни́жка любе́зный прочита́телю, гле́дашь чи це́ркваѧ Божїѧ зове́сѧ са́мо ѻ҆нова̀ ѻ҆бщество̀, са́мо ѻ҆ные семе́йства въ ко́йто сѧ пази́ла и҆́стинната въ и҆́стиннаго Бо́га вѣ́ра, глѣ́дашь чи ца́рства сасъ благоразꙋ́мно правле́нїе ѡ҆правлѧ́емы цавте́ли, а҆ сасъ неблагоразꙋ́мїето па́днали та сѧ строши́ли совсе́мъ, сасъ є҆дна̀ рѣ́чь, виждашь нака́сѡ си́чкитѣ человѣ́чески ра́боты и҆ и҆́машь си́чкїатъ свѣ́тъ предъ ѻ҆́читѣ си какво́то въ ѡ҆бглѣ́дъ, (περιωπὴν) и҆ дово́лнѡ мо́жишь да сѧ по́лзовашь всѧкоѧ́че.

Ѧ҆зыкъ оу҆потреби́хъ такавзи какво́то да со́чи камъ ѡ҆бра́ботѧни на ѧ҆зыкатъ ны, зато̀ и҆ прїе́хъ мно́гѡ рѣ́чи, ѻ҆тъ пребога́тата Ма́йка на на́шатъ ѧ҆зыкъ Славе́нскїатъ ѧ҆зы́къ, ко́йто въ кра́йатъ на Ї҆сто́рїѧта въ Лексико́нъ располо́жихъ и҆ ги ѻ҆́ткрыхъ сасъ

простолю́дны и҆ тꙋ́рски рѣ́чи, за да та оу҆лѣснѧ̀ да мо́жишь соверше́ннѡ да разꙋмѣ́йишь си́чко що́то чите́шь, дѣ́то то ще та по́лзова да мо́жишь да сѧ спо́ма́гашь щого́дѣ кога̀ чите́шь и҆ дрꙋ́ги кни́ги, дорѡ да дадѐ Бо́гъ да и҆злѣ́зи на свѣ́тъ и҆ є҆ди́нъ Бога́тъ Лексико́нъ Славено-Болга́рскій, чи тога́съ ле́снѡ ще мо́жишь да прочи́ташь сѧ́ка Славе́нска кни́га.

А҆́зъ са́съ наде́жда чи то́йзи мо́йатъ трꙋ́дъ нещѐ бы безполе́зенъ въ наро́датъ, са́съ ве́селъ дꙋ́хъ воспрїе́мамъ ѿны́нѣната́такъ да же́ртвовамъ се́беси въ по́лзꙋ наро́да чрезъ книгоизда́нїе, въ ко́ето ще ма возсмѣлѝ благонаде́жното прїѧ́тїе на мо́итѣ трꙋдовѐ въ наро́датъ,

1836 лѣ́то Ї҆анꙋа́рїѧ 5. де́нь Пе́щя.

Переводчикатъ

А҆наста́сїй Стоѧ́новичь
Кипило́вскій и҆зъ Ѿе́чества
Каза́нъ въ Болга́рїи.

ИМЕНА

на родолюбцытѣ спомоществователи,

ВЪ БУКОРЕЩЪ.

Высокопреподобнѣйшій Архимандритъ Игуменъ Бистрицкаго Монастыря въ Валахій Господинъ Гавріилъ Петровичь - - -	10
Высокопреподобнѣйшій Архимандритъ Игуменъ Рибницкаго Синаіскаго Монастыря въ Валахіи Господинъ Поликарпъ - -	5
Благородный Господинъ Михаилъ Германъ -	5
Благородные Господари Братья Мустаковъ Г.Г. Димитрій и Христо - - -	10
Благородный Господинъ Іоаннъ Х. Ангеловъ -	20
Благородный Господинъ Х. Іорданъ Х. Геновичь	10
Благородный Г. Сердарь Параскева Сакеларь -	1
Почтенѣйшій Господинъ Іоаннъ Нидѣльковичь и Симеонъ Нидѣльковичь - - -	10
— Г. Параскева Димитровъ - - -	2
— Г. Іоаннъ Х. Андреовъ - - -	2
— Г. Х. Петаръ Х. Андреовъ - - -	1
— Г. Марко Х. Стоиловъ - - -	2
— Г. Лука А. Меровеновъ - - -	2
— Г. Никола Стояновъ Златаровъ - -	2
— Г. Василій Николаевъ Елехеръ отъ Чернавода - - - - - -	2
— Г. Симеонъ Х. Ивановъ Балабанъ отъ Сищовъ	1
— Г. Иванчо Димовъ Габровскій - -	1
— Г. Михаилъ Поповичь отъ Ловичь - -	3
— Г. Ѳеохаръ Христодуловичь отъ Турново -	1
— Г. Георгій Николаевъ отъ Турново - -	1
— Г. Христодулъ Х. Панагіотовъ Гюлмезоглу	1
— Г. Панагіотъ Антоновъ Гюлмезоглу - -	1
— Г. Андрей Васильовъ Гюлмезоглу - -	1
— Г. Димитрій Биліосъ отъ Хіосъ - -	1

Ὁ Κύριος Δημήτριος Βίλλιος Χῖος – – – 1
Почтенѣйшій ГГ. Константинъ и Михаилъ Панковичь – – – – – 5
— Г. Марко Георгіевичь – – – 1
— Г. Константинъ Николаевичь Мустаковъ – 1
— Г. Стефанъ Табаковичь – – – 2
— Г. Ѳеодоръ Х. Іоанновъ – – – 1
— Г. Ѳеодоръ Контопулосъ – – – 1
— Г. Маринъ Аѳанасовъ Бенли – – 1
— Г. Симеонъ Х. Васильовъ Византіосъ – 1
— Г. Іоаннъ Х. Великовъ Ісмаилъ – – 1
— Г. Григорій Х. Стефановъ Табакчисъ – 1
— Г. Х. Іоаннъ Х. Стояновъ отъ Котелъ – 1
— Г. Георгій Димитровъ отъ Сливенъ – – 1
— Г. Ангелъ Х. Пантелеимоновичь – – 5
— Г. Константинъ Аѳанасовичь – – 5
— Г.Г. Братья Ангелъ Петаръ и Ѳеодоръ Иконом: 6
— Г. Василій Георгіевичь – – – 1
— Г. Х. Христо Х. Жечовъ – – – 2
— Г. Николай Ѳеодору Стаматидъ – – 1
— Г. Тончо Христовичь – – – 2
— Г. Х. Нойко Х. Божиловъ – – – 2
— Г. Панагіотъ Миновичинъ – – – 1
— Г. Лазаръ Станчовъ Газибара – – 1
— Г. Георгій Х. Ѳома Пешаковъ – – 1
— Г. Х. Петръ Папа Божиловъ – – 1
— Г. Димитрій Божилоглу – – – 1
— Г. Добри Железковъ – – – – 1
— Г. Нако Х. Васильовъ – – – 1
Ученнѣйшій Г. Петаръ Сапуновъ – – 5

ВЪ ГИРГЕВО.

Почтенѣйшій Г. Константинъ попа Лука – 2
— Г. Константинъ Икономовичь – – 1

ВЪ ІБРАИЛЪ.

— Г. Симеонъ Априловичь отъ Габрово – 3
— Г. Гено Зечо Табаковичь отъ Котелъ – 1
— Г. Христофоръ Соколовичь отъ Габрово – 1
— Г. Райчо Христовичь отъ Терново – – 1

Почтенѣйшій Г. Велико Харалампович отъ Шуменъ 1
— Г. Аѳанасій Дойчович отъ Сливенъ - 1
— Г. Петаръ Х. Нидѣлькович - - - 1
— Г. Желю Дечович отъ Карнобатъ - - 1
— Г. Георгій Радович отъ Габрово - - 1
— Г. Георгій Іоаннович - - - 1
— Г. Х. Иванчо Х. Нидѣлькович отъ Казанлакъ 1
— Г. Димитаръ Петрович отъ Лясковъ - 1
— Г. Игнатъ Петрович отъ Лясковъ - - 1
— Г. Маринъ Петрович отъ Лясковъ - - 1
— Г. Страти Цонкович отъ Котелъ - - 1
— Г. Добри Димович отъ Градецъ - - 1
— Г. Сотиръ Петрович отъ Сливенъ - — 1
— Г. Ѳеодоръ Христович отъ Сливенъ - 1
— Г. Станчо Добрович отъ Шуменъ - - 1
— Г. СтанкоВа̄лкович отъ Градецъ - - 1
— Г. Петаръ Цеткович отъ Тича - - 1
— Г. Василъ Анастасович отъ Ямболъ - 1
— Г. Курти Ва̄лкович отъ Ямболъ - - 1
— Г. Панагіотъ Пенчович отъ Ямболъ - 1
— Г. Пеню Георгіевич отъ Ямболъ - - 1
— Г. Коста Пенчович отъ Лясковъ - - 1
— Г. Никола Димитрович отъ Ямболъ - 1
— Г. Христо Димитрович отъ Ямбомъ - 1
— Г. Георгій Димович - - - 1
— Г. Димитаръ Драганович отъ Сливенъ - 1
— Г. Василаки Пасхалович отъ Ямболъ - 1
— Г. Христофоръ Димитрович отъ Ямболъ - 1
— Г. Костаки Попович отъ Ямболъ - - 1
— Г. Никола Попович отъ Ямболъ - - 1
— Г. Іорданъ Х. Константинович отъ Ямболъ 1
— Г. Іванъ Георгіевич отъ Карнобатъ - 1
— Г. Димитаръ Стоянович отъ Разградъ - 1
— Г. Стоянъ Иліевич отъ Разградъ - - 1
— Г. Никола Добрович отъ Сливенъ - - 1
— Г. Русси Аѳанасович отъ Шуменъ - - 1
— Г. Маринъ Янчовъ Дюлгерович отъ Шуменъ 1
— Г. Стойчо Стефанович отъ Шуменъ - 1
— Г. Стоянъ Танасович отъ Шуменъ - - 1
— Г. Иванчо Николаевич отъ Шуменъ - 1
— Г. Никола Христович отъ Панигюрища - 1
— Г. Ѳеодоръ Кирович отъ Букорещъ - 1

Почтенѣйшій Г. Драганъ Николаевичь оъъ Лясковъ 1
— Г. Панко Ивановичь отъ Лясковъ - - 1
— Г. Ігнатъ Петровичь отъ Лясковъ - - 1
— Г. Димитаръ Петровичь отъ Лясковъ - 1
— Г. Маринъ Петровичь отъ Лясковъ - - 1
— Г. Димитаръ Драгановичь отъ Лясковъ - 1
— Г. Коста Пенчовичь отъ Лясковъ - - 1
— Г. Петаръ Зечовичь отъ Котелъ - - 1
— Г. Драганъ Георгіевичь отъ Лясковъ - 1
— ГГ. Братья Діяманди Димитаръ и Василь отъ Сливенъ - - - - - 2
— ГГ. Бракя Маринчо и Драганъ Джинивизъ отъ Шуменъ - - - - - 2
— Г. Петаръ Ганчовъ Комискій Регистратъ отъ Гиргевъ - - - - - 1

ВЪ ГАЛАЦЪ.

Почтенѣйшій Г. Иванчо Димитровичь отъ Ловичь 2
— Г. Георгій Димитровичь отъ Свищовъ - 3
— Г. Авраамъ Ивановичь - - - 5
— Г. Х. Иванчо Спасовичь отъ Рухчукъ - 3
— Г. Иванъ Поповичь - - - - 1
— Г. Янко Златановичь - - - - 5
— Г. Николай Скопи - - - - 1
— Г. Варбанъ Ганчовичь отъ Ловичь - - 1
— Г. Христо Д. Гешовичь отъ Свищовъ - 1
— Г. Иванъ Д. Гешовичь отъ Свищовъ - - 1
— Г. Аѳанасъ С. Гешовичь - - - 1
— Г. Иванъ С. Гешовичь - - - 1
— Г. Андреа Николаевичь - - - 1
— Г. Хараламвій Х. Ивановичь отъ Шуменъ 1
— Г. Іоаннъ Пантоглу - - - - 1
— Г. Кирко Х. Николаевичь - - - 2
— Г. Иванъ Симеоновичь - - - 1
— Г. Станчо Стаматіу Коліану - - 2

ВЪ КРАИОВА.

Высокоученнѣйшій Господинъ Петаръ Х. Беронъ, окружный и Градскій Докторъ Краіовы 10

Ученнѣйшій Господинъ Митранко Маличь изъ Видинъ – – – – – – 1

Почтенный Господинъ Крачунъ и Савва Іоанновичь изъ Тетевенъ – – – – 2

— Г. Ванко Любичь изъ Видинъ – – 2

— Г. Іаковъ Любичь изъ Видинъ – – 2

— Г. Канчо К. Θеодоровичь отъ Видинъ – 2

— Г. Тако Х: Θома Пешаковъ – – – 1

— Г. Цако Матей изъ Тетивенъ – – 2

— Г. Маринъ Цако отъ Тетивенъ – – 2

— Г. Аθанасій Милановичь отъ Видинъ – 1

— Г. Лило Цако изъ Тетевенъ – – – 5

— Г. Крачунъ Бойчовъ изъ Тетевенъ – – 1

— Г. Цено Н. Дунцинъ изъ Бѣла въ Видинско – 1

— Г. Христо Становичь изъ Видинъ – – 2

— Г. Ангелъ Θеодоръ Богдаровичь изъ Видинъ 1

— Г. Христо Іосифовичь изъ Видинъ – – 1

— Г. Θеодоръ Іота изъ Тетивенъ – – 1

— Г. Николай Х. Веронъ – – – 1

— Г. Тихонъ Папазоглу – – – 1

— Г. Анастасій Икономовичь – – – 1

ВЪ ОДЕССА.

Почтеннѣйшій и любороднѣйшій Господинъ Николай Палаузовъ за школата въ Габрово – 40

Почтеннѣйшій и любороднѣйшій Господинъ Василій Евставьевъ Априлловъ тоже – – 40

— Г. Евстафій Дмитріевъ Мутѣвъ – – 10

— Г. Стефанъ Дмитріевъ Тошковичь отъ Калоферъ – – – – – 10

— Г. Стефанъ Мариновъ Тошковъ отъ Калоферъ)
— Г. Дмитрій Мариновъ Тошковъ отъ Калоферъ) 15

— Г: Георгій Ивановъ Топаловъ отъ Калоферъ 5

— Г. Федоръ Желевъ отъ Сливенъ – – 4

— Г. Георгій Стойковичь отъ село Сармашикъ 4

— Г. Савелъ Сомлевъ – – – – 2

— Г. Іаковъ Константиновъ Никополскій – 5

— Г. Павелъ Стамеровъ – – – – 2

— Г. Дмитрій Петровъ Лофчанскій отъ Калоферъ 5

— Г. Лазаръ Стойковъ Петровичь отъ Калоферъ 5

— Г. Филіппъ Ивановъ Никополскій – – 5

— Г. Христо Стойковъ Петровичъ отъ Калоферъ 2
— Г. Николай Топаловъ отъ Калоферъ - 2

ВЪ КАРЛОВО.

Преподобнѣйшій Іеромонахъ Господинъ Серапіонъ Хіλендарецъ - - - - 2
Преподобнѣйшій Іеромонахъ Г. Парѳеній Рылецъ 1
Благоговѣйнѣйшій Отецъ Г Попа Петаръ - 1
Благоговѣйнѣйшій Отецъ Г. Попа Василь - 1
Благоговѣйнѣйшій Отецъ Г. Попа Никола - 1
Благоговѣйнѣйшій Отецъ Г. попа Никола Самара 1
Благоговѣйнѣйшій Отецъ Г. попа Іоаннъ Димовичь 1
Благоговѣйнѣйшій Отецъ Г. попа Ѳеодоръ - 1
Высокоученный Господинъ Райно Поповичь учитель Еллино-Греческій въ Карлово - 1
Почтеннѣйшій Господинъ Іоаннъ Гешоглу - 1
— Г. Христо Ѳеодоровъ Пульоглу - - 1
— Г. Бошко Чорбаджи - - - - 1
— Г. Никола Софтоглу - - - - 1
— Г. Митко Банкоглу - - - - 1
— Г. Лука Димовичь - - - - 1
— Г. Василь Дончовичь - - - - 1
— Г. Митю Гешовъ - - - - 1
— Г. Ѳома Бояджи - - - - 1
— Г. Даміянъ Бояджи - - - - 1
— Г. Георгій Стойковъ Гешоглу - - 1
— Г. Георгій Кировичь - - - - 1
— Г. Цочо Кара Нѣткоглу - - - 1
— Г. Гандю Кра̄стьовъ отъ Котелъ ученіелюбецъ 1
— Г. Ботю Петковъ - - - - 1
— Г. Брайко Х. Геновъ - - - - 1
— Г. Евлогій Генчовъ - - - - 1
— Г. Христо попа Василіевъ - - - 1
— Г. Петаръ - - - - - 2
— Г. Арменинъ Ханджи - - - 1
— Г. Генчо Пеювъ - - - - 1
— Г. Христо Минчовъ - - - - 1
— Г. Христо Минювъ Сахатчи - - 1
— Г. Хаджи Никола Х. Рачовъ - - 1
— Г. Георгій Николовъ - - - - 1

—	Г. Митко Николовъ - - - -	1
—	Г. Хаджи Цвѣтко - - - -	1
—	Г. Лило Басмаджи - - - -	1
—	Г. Станчо Митовъ - - - -	1
—	Г. Колю Неновъ - - - -	1
—	Г. Пенчо Кръстювъ - - - -	1
—	Г. Христо Крестювъ - - - -	1
—	Г. Нено Стояновъ - - - -	1
—	Г. Кирко Марковъ - - - -	1
—	Г. Митко Папазоглу - - - -	1
—	Г. Георгій Цочовъ - - - -	1
—	Г. Цочо Вълковл - - - -	1
—	Г. Генко Марковъ - - - -	1
—	Г. Вълко Колювъ - - - -	1
—	Г. Василъ Хрістовъ - - - -	1
—	Г. Цанко Велювъ - - - -	1
—	Г. Райко Іоанновъ - - - -	1
—	Г. Пенчо Поповичь - - - -	1
—	Г. Дончо Георгіевичь - - -	1
—	Г. Илиıъ Радовъ - - - -	1
—	Г. Вълко Иліювъ - - - -	1
—	Г. Таıко Геновъ Божинъ - - -	1
—	Г. Гею Джипунъ - - - -	1
—	Г. Бочо Гайтанджи - - - -	1
—	Г. Недю Доцинъ - - - -	1
—	Г. Іоаннъ Стойковъ - - - -	1
—	Г. Андреа Х. Васильовъ - - -	1
—	Г. Аѳанасъ Савовъ - - - -	1
—	Г. Іоаннъ Лазаровъ - - - -	1
—	Г. Цочо Вълковъ - - - -	1
—	Г. Симеонъ Кръстювъ - - -	1
—	Г. Захарія Рачовъ - - - -	1
—	Г. Дончо Колчовъ - - - -	1
—	Г. Димитаръ Іоновъ - - - -	1
—	Г. Николай Павльовъ - - -	1
—	Г. Іоаннъ Доцинъ Гайтанджи - -	1
—	Г. Мито Димовъ Гайтанджи - -	1

ВЪ КЛИССУРА.

Благоговѣйнѣйшій Отецъ Господинъ попа Іоаннъ Стойчовъ - - - - - 1

простолю́дны и҆ ту́рски рѣчи, за да та оу҆лѣснѧ̑ да мо́жишь совершѐннѡ да разꙋмѣ́йшь си́чко щото чите́шь, дѣто то ще та по́лзова да мо́жишь да сѧ спо́ма́гашь щого́дѣ кога̀ чите́шь и҆ дрꙋ́ги книги, дорѡ да дадѐ Бо́гъ да и҆злѣ́зи на свѣ́тъ и҆ є҆ди́нъ Бога́тъ Лексико́нъ Славено-Болга́рскїй, чи тога́съ лѣ́снѡ ще мо́жишь да прочи́ташь сѧ́ка Славе́нска кни́га.

А҆зъ сасъ наде́жда чи то́йзи мо́йатъ трꙋ́дъ нещѐ бы безполе́зенъ въ наро́датъ, сасъ ве́селъ дꙋ́хъ воспрїе́мамъ ѿны́нѣ ната́такъ да же́ртвовамъ се́беси въ по́лзꙋ наро́да чрезъ книгоизда́нїе, въ ко́ето ще ма возсмѣлѝ благонаде́жното прїѧ́тїе на мо́йтѣ трꙋдовѐ въ наро́датъ,

1836 лѣто Ӏанꙋа́рїѧ 5. де́нь Пе́ща.

Переводчикатъ

А҆наста́сїй Стоѧ́новичь
Кипило́вскїй и҆зъ ѿе́чества
Каза́нъ въ Болга́рїи.

ИМЕНА

на родолюбцытѣ спомоществователи,

ВЪ БУКОРЕЩЪ.

Высокопреподобнѣйшій Архимандритъ Игуменъ Бистрицкаго Монастыря въ Валахій Господинъ Гавріилъ Петровичь – – –	10
Высокопреподобнѣйшій Архимандритъ Игуменъ Рибницкаго Синаіскаго Монастыря въ Валахіи Господинъ Поликарпъ – –	5
Благородный Господинъ Михаилъ Германъ –	5
Благородные Господари Братья Мустаковъ Г.Г. Димитрій и Христо – – –	10
Благородный Господинъ Іоаннъ Х. Ангеловъ –	20
Благородный Господинъ Х. Іорданъ Х. Геновичь	10
Благородный Г. Сердарь Параскева Сакеларь –	1
Почтенѣйшій Господинъ Іоаннъ Нидѣльковичь и Симеонъ Нидѣльковичь – – –	10
— Г. Параскева Димитровъ – – –	2
— Г. Іоаннъ Х. Андреовъ – – –	2
— Г. Х. Петаръ Х. Андреовъ – – –	1
— Г. Марко Х. Стоиловъ – – –	2
— Г. Лука А. Меровеновъ – – –	2
— Г. Никола Стояновъ Златаровъ – –	2
— Г. Василій Николаевъ Елехеръ отъ Чернавода – – – – – –	2
— Г. Симеонъ Х. Ивановъ Балабанъ отъ Сищовъ	1
— Г. Иванчо Димовъ Габровскій – –	1
— Г. Михаилъ Поповичь отъ Ловичь – –	3
— Г. Ѳеохаръ Христодуловичь отъ Турново –	1
— Г. Георгій Николаевъ отъ Турново – –	1
— Г. Христодулъ Х. Панагіотовъ Гюлмезоглу	1
— Г. Панагіотъ Антоновъ Гюлмезоглу – –	1
— Г. Андрей Васильовъ Гюлмезоглу – –	1
— Г. Димитрій Виліосъ отъ Хіосъ – –	1

Ὁ Κύριος Δημήτριος Βίλλιος Χῖος - - - 1
Почтенѣйшій ГГ. Константинъ и Михаилъ Панковичь - - - - - 5
— Г. Марко Георгіевичь - - - 1
— Г. Константинъ Николаевичь Мустаковъ - 1
— Г. Стефанъ Табаковичь - - - 2
— Г. Θеодоръ Х. Іоанновъ - - - 1
— Г. Θеодоръ Контопулосъ - - - 1
— Г. Маринъ Аθанасовъ Бенли - - 1
— Г. Симеонъ Х. Васильовъ Византіосъ - 1
— Г. Іоаннъ Х. Великовъ Ісмаилъ - - 1
— Г. Григорій Х. Стефановъ Табакчисъ - 1
— Г. Х. Іоаннъ Х. Стояновъ отъ Котелъ - 1
— Г. Георгій Димитровъ отъ Сливенъ - - 1
— Г. Ангелъ Х. Пантелеимоновичь - - 5
— Г. Константинъ Аθанасовичь - - 5
— Г.Г. Братья Ангелъ Петаръ и Θеодоръ Иконом: 6
— Г. Василій Георгіевичь - - - 1
— Г. Х. Христо Х. Жечовъ - - - 2
— Г. Николай Θеодору Сгаматидъ - - 1
— Г. Тончо Христовичь - - - 2
— Г. Х. Нойко Х. Божиловъ - - - 2
— Г. Панагіотъ Миновичинъ - - - 1
— Г. Лазаръ Станчовъ Газибара - - 1
— Г. Георгій Х. Θома Пешаковъ - - 1
— Г. Х. Петръ Папа Божиловъ - - 1
— Г. Димитрій Божилоглу - - - 1
— Г. Добри Железковъ - - - - 1
— Г. Нако Х. Васильовъ - - - 1
Ученнѣйшій Г. Петаръ Сапуновъ - - 5

ВЪ ГИРГЕВО.

Почтенѣйшій Г. Константинъ попа Лука - 2
— Г. Константинъ Икономовичь - - 1

ВЪ ІБРАИЛЪ.

— Г. Симеонъ Априловичь отъ Габрово - 3
— Г. Гено Зечо Табаковичь отъ Котелъ - 1
— Г. Христофоръ Соколовичь отъ Габрово - 1
— Г. Райчо Христовичь отъ Терново - - 1

Почтенѣйшій Г. Велико Хараламповичь отъ Шуменъ 1
— Г. Аѳанасій Дойчовичь отъ Сливенъ – 1
— Г. Петаръ Х. Нидѣльковичь – – – 1
— Г. Желю Дечовичь отъ Карнобатъ – – 1
— Г. Георгій Радовичь отъ Габрово – – 1
— Г. Георгій Іоанновичь – – – 1
— Г. Х. Иванчо Х. Нидѣльковичь отъ Казанла̄къ 1
— Г. Димитаръ Петровичь отъ Лясковъ – 1
— Г. Игнатъ Петровичь отъ Лясковъ – – 1
— Г. Маринъ Петровичь отъ Лясковъ – – 1
— Г. Страти Цонковичь отъ Котелъ – – 1
— Г. Добри Димовичь отъ Градецъ – – 1
— Г. Сотиръ Петровичь отъ Сливенъ – — 1
— Г. Ѳеодоръ Христовичь отъ Сливенъ – 1
— Г. Станчо Добровичь отъ Шуменъ – – 1
— Г. Станко Ва̄лковичь отъ Градецъ – – 1
— Г. Петаръ Нетковичь отъ Тича – – 1
— Г. Василъ Анастасовичь отъ Ямболъ – 1
— Г. Курти Ва̄лковичь отъ Ямболъ – – 1
— Г. Панагіотъ Пенчовичь отъ Ямболъ – 1
— Г. Пеню Георгіевичь отъ Ямболъ – – 1
— Г. Коста Пенчовичь отъ Лясковъ – – 1
— Г. Никола Димитровичь отъ Ямболъ – 1
— Г. Христо Димитровичь отъ Ямбомъ – 1
— Г. Георгій Димовичь – – – 1
— Г. Димитаръ Драгановичь отъ Сливенъ – 1
— Г. Василаки Пасхаловичь отъ Ямболъ – 1
— Г. Христофоръ Димитровичь отъ Ямболъ – 1
— Г. Костаки Поповичь отъ Ямболъ – – 1
— Г. Никола Поповичь отъ Ямболъ – – 1
— Г. Іорданъ Х. Константиновичь отъ Ямболъ 1
— Г. Іванъ Георгіевичь отъ Карнобатъ – 1
— Г. Димитаръ Стояновичь отъ Разградъ – 1
— Г. Стоянъ Илієвичь отъ Разградъ – – 1
— Г. Никола Добровичь отъ Сливенъ – – 1
— Г. Русси Аѳанасовичь отъ Шуменъ – – 1
— Г. Маринъ Янчовъ Дюлгеровичь отъ Шуменъ 1
— Г. Стойчо Стефановичь отъ Шуменъ – 1
— Г. Стоянъ Танасовичь отъ Шуменъ – – 1
— Г. Иванчо Николаевичь отъ Шуменъ – 1
— Г. Никола Христовичь отъ Панигюрища – 1
— Г. Ѳеодоръ Кировичь отъ Букорещъ – 1

Почтенѣйшій Г. Драганъ Николаевичь оъъ Лясковъ 1
— Г. Панко Ивановичь отъ Лясковъ – – 1
— Г. Ігнатъ Петровичь отъ Лясковъ – – 1
— Г. Димитаръ Петровичь отъ Лясковъ – 1
— Г. Маринъ Петровичь отъ Лясковъ – – 1
— Г. Димитаръ Драгановичь отъ Лясковъ – 1
— Г. Коста Пенчовичь отъ Лясковъ – – 1
— Г. Петаръ Зечовичь отъ Котелъ – – 1
— Г. Драганъ Георгіевичь отъ Лясковъ – 1
— ГГ. Братья Діямандиди Димитаръ и Василь отъ Сливенъ – – – – – 2
— ГГ. Бракя Маринчо и Драганъ Джинивизъ отъ Шуменъ – – – – – 2
— Г. Петаръ Ганчовъ Комиcкій Регистратъ отъ Гиргевъ – – – – – 1

ВЪ ГАЛАЦЪ.

Почтенѣйшій Г. Иванчо Димитровичь отъ Ловичь 2
— Г. Георгій Димитровичь отъ Свищовъ – 3
— Г. Авраамъ Ивановичь – – – 5
— Г. Х. Иванчо Спасовичь отъ Рухчукъ – 3
— Г. Иванъ Поповичь – – – – 1
— Г. Янко Златановичь – – – – 5
— Г. Николай Скопи – – – – 1
— Г. Варбанъ Ганчовичь отъ Ловичь – – 1
— Г. Христо Д. Гешовичь отъ Свищовъ – 1
— Г. Иванъ Д. Гешовичь отъ Свищовъ – – 1
— Г. Аѳанасъ С. Гешовичь – – – 1
— Г. Иванъ С. Гешовичь – – – 1
— Г. Андреа Николаевичь – – – 1
— Г. Харалампій Х. Ивановичь отъ Шуменъ 1
— Г. Іоаннъ Пантоглу – – – – 1
— Г. Кирко Х. Николаевичь – – – 2
— Г. Иванъ Симеоновичь – – – 1
— Г. Станчо Стаматіу Коліану – – 2

ВЪ КРАИОВА.

Высокоученнѣйшій Господинъ Петаръ Х. Беронъ, окружный и Градскій Докторъ Краіовы 10

Ученнѣйшій Господинъ Митранко Маличь изъ Видинъ - - - - - 1
Почтенный Господинъ Крачунъ и Савва Іоанновичь изъ Тетевенъ - - - - 2
— Г. Ванко Любичь изъ Видинъ - - 2
— Г. Іаковъ Любичь изъ Видинъ - - 2
— Г. Кaнчо К. Θеодоровичь отъ Видинъ - 2
— Г. Тако Х: Θома Пешаковъ - - - 1
— Г. Цако Матей изъ Тетивенъ - - 2
— Г. Маринъ Цако отъ Тетивенъ - - 2
— Г. Аѳанасій Милановичь отъ Видинъ - 1
— Г. Лило Цако изъ Тетевенъ - - - 5
— Г. Крачунъ Бойчовъ изъ Тетевенъ - - 1
— Г. Цено Н. Дунинъ изъ Бѣла въ Видинско - 1
— Г. Христо Становичь изъ Видинъ - - 2
— Г. Ангелъ Θеодоръ Богдаровичь изъ Видинъ 1
— Г. Христо Іосифовичь изъ Видинъ - - 1
— Г. Θеодоръ Іота изъ Тетивенъ - - 1
— Г. Николай Х. Веронъ - - - 1
— Г. Тихонъ Папазоглу - - - 1
— Г. Анастасій Икономовичь - - - 1

ВЪ ОДЕССА.

Почтеннѣйшій и любороднѣйшій Господинъ Николай Палаузовъ за школата въ Габрово - 40
Почтеннѣйшій и любороднѣйшій Господинъ Василій Евставьевъ Априлловъ тоже - - 40
— Г. Евстафій Дмитріевъ Мутѣвъ - - 10
— Г. Стефанъ Дмитріевъ Тошковичь отъ Калоферъ - - - - - 10
— Г. Стефанъ Мариновъ Тошковъ отъ Калоферъ) 15
— Г. Дмитрій Мариновъ Тошковъ отъ Калоферъ)
— Г: Георгій Ивановъ Топаловъ отъ Калоферъ 5
— Г. Федоръ Желевъ отъ Сливенъ - - 4
— Г. Георгій Стойковичь отъ село Сармашикъ 4
— Г. Савелъ Сомлевъ - - - - 2
— Г. Іаковъ Константиновъ Никополскій - 5
— Г. Павелъ Стамеровъ - - - - 2
— Г. Дмитрій Петровъ Лофчанскій отъ Калоферъ 5
— Г. Лазаръ Стойковъ Петровичь отъ Калоферъ 5
— Г. Філіпъ Ивановъ Никополскій - - 5

— Г. Христо Стойковъ Петровичь отъ Калоферъ 2
— Г. Николай Топаловъ отъ Калоферъ - 2

ВЪ КАРЛОВО.

Преподобнѣйшій Іеромонахъ Господинъ Серапіонъ Хілендарецъ - - - - 2
Преподобнѣйшій Іеромонахъ Г. Пареенія Рылецъ 1
Благоговѣйнѣйшій Отецъ Г Попа Петаръ - 1
Благоговѣйнѣйшій Отецъ Г. Попа Василь - 1
Благоговѣйнѣйшій Отецъ Г. Попа Никола - 1
Благоговѣйнѣйшій Отецъ Г. попа Никола Самара 1
Благоговѣйнѣйшій Отецъ Г. попа Іоанинъ Димовичь 1
Благоговѣйнѣйшій Отецъ Г. попа Өеодоръ - 1
Высокоученный Господинъ Райчо Поповичь учитель Еллино-Греческій въ Карлово - 1
Почтеннѣйшій Господинъ Іоаннъ Гешоглу - 1
— Г. Христо Өеодоровъ Пульоглу - - 1
— Г. Бошко Чорбаджи - - - - 1
— Г. Никола Софтоглу - - - - 1
— Г. Митко Банкоглу - - - - 1
— Г. Лука Димовичь - - - - 1
— Г. Василь Дончовичь - - - - 1
— Г. Митю Гешовъ - - - - 1
— Г. Өома Бояджи - - - - 1
— Г. Даміянъ Бояджи - - - - 1
— Г. Георгій Стойковъ Гешоглу - - 1
— Г. Георгій Кировичь - - - - 1
— Г. Цочо Кара Неткоглу - - - 1
— Г. Гандю Кръстьовъ отъ Котелъ ученіелюбецъ 1
— Г. Ботю Петковъ - - - - 1
— Г. Брайко Х. Геновъ - - - - 1
— Г. Евлогій Генчовъ - - - - 1
— Г. Христо попа Василіевъ - - - 1
— Г. Петаръ - - - - - 2
— Г. Арменинъ Ханджи - - - 1
— Г. Генчо Пеювъ - - - - 1
— Г. Христо Минчовъ - - - - 1
— Г. Христо Минювъ Сахатчи - - 1
— Г. Хаджи Никола Х. Рачовъ - - 1
— Г. Георгій Николовъ - - - - 1

— Г. Митко Николовъ - - - - 1
— Г. Хаджи Цвѣтко - - - - 1
— Г. Лило Басмаджи - - - - 1
— Г. Станчо Митовъ - - - - 1
— Г. Колю Неновъ - - - - 1
— Г. Пенчо Крăстювъ - - - - 1
— Г. Христо Крестювъ - - - - 1
— Г. Нено Стояновъ - - - - 1
— Г. Кирко Марковъ - - - - 1
— Г. Митко Папазоглу - - - - 1
— Г. Георгій Цочовъ - - - - 1
— Г. Цочо Вăлковл - - - - 1
— Г. Генко Марковъ - - - - 1
— Г. Вăлко Колювъ - - - - 1
— Г. Василъ Хрістовъ - - - - 1
— Г. Цанко Велювъ - - - - 1
— Г. Райко Іоанновъ - - - - 1
— Г. Пенчо Поповичь - - - - 1
— Г. Дончо Георгіевичь - - - 1
— Г. Илияъ Радовъ - - - - 1
— Г. Вăлко Иліювъ - - - - 1
— Г. Танко Геновъ Божинъ - - - 1
— Г. Гено Джипунъ - - - - 1
— Г. Бочо Гайтанджи - - - - 1
— Г. Недю Доцинъ - - - - 1
— Г. Іоаннъ Стойковъ - - - - 1
— Г. Андреа Х. Васильовъ - - - 1
— Г. Аѳанасъ Савовъ - - - - 1
— Г. Іоаннъ Лазаровъ - - - - 1
— Г. Цочо Вăлковъ - - - - 1
— Г. Симеонъ Крăстювъ - - - 1
— Г. Захарія Рачовъ - - - - 1
— Г. Дончо Колчовъ - - - - 1
— Г. Димитаръ Іоновъ - - - - 1
— Г. Николай Павльовъ - - - 1
— Г. Іоаннъ Доцинъ Гайтанджи - - 1
— Г. Мито Димовъ Гайтанджи - - 1

ВЪ КЛИССУРА·

Благоговѣйнѣйшій Отецъ Господинъ попа Іоаннъ Стойчовъ - - - - - 1

Почтенный Г. Са̄би Х. Куртовичь	- - -	1
— Г. Іовко Стойковичь Чорбаджи	- -	2
— Г. Антонъ Стойчовъ	- - - -	1
Высокоученный Г. Х. Никола отъ Пазарджикъ	-	1
— Г. Аѳанасъ Петковичь	- - - -	2
— Г. Хаджи Цанчо Х. Кунчовъ	- - -	1
— Г. Стойчо Х. Кунчовъ	- - - -	1
— Г. Генчо Ѳеодоровъ	- - - -	1
— Г. Никола Куртозичь отъ Копрявщица	-	1

ВЪ ПЕЩА.

Почтеный Г. Стоянъ Петровичь	- -	5
Почтенный Г. Петаръ Казаковичь	- - -	10
Высокоученнѣйшій Г. Милованъ Видаковичь Профессоръ	- - - - -	1
Высокоучени Г. Георгій Петровичь II. д. Філ: Слыш:		1

ИЗЪ ВЕЛЕСС̆Ъ.

— Г. Манаси Х. Трайковъ Кушовичь отъ Велесъ		1
Г. Мано Х. Петко Палашовъ купецъ	- -	
Г. Замфиръ Кимо Х. Бошковъ купецъ	-	

Колкото имена на Спомоществователи ни достигнахъ сасъ время ще ги приложа въ граммати̇ката, коя̆то сега ся пріема въ печатаніе.

Ѿглавленіе.

Ветхата Історіѧ.

Ѿдѣленіе I. Азіѧтскитѣ и Африканскитѣ народы до времето на Царь Кира 1

А. Азіѧтскитѣ народы.

1. Асирійската Монархіѧ - - 3
2. Вавилонската Монархіѧ - - 4
3. Мидійската Монархіѧ - - 5
4. Царства въ Мала Азіѧ - - —
5. Финикіѧнытѣ - - - - 6
6. Евреитѣ - - - - - 8

Б. Африканскитѣ народы.

1. Египтанытѣ - - - - 11
2. Карѳагенанытѣ - - - 14

Ѿдѣленіе II. Історіѧ на Персидското Царство - - - - - - - 16
Ѿдѣленіе III. Історіѧ на Грецїѧ - - 18
Ѿдѣленіе IV. Історіѧ на Македонската Монархіѧ - - - - - 27
Ѿдѣленіе V. Римската Історіѧ - - 31
Періодъ 1. Ѿтъ 753—509 предъ Р. Х. - 32
Періодъ 2. Ѿтъ 509 лѣто до 30 г. пр. Р. Х. 35
Періодъ 3. Ѿтъ 30 л. пред. Р. Х. до 476 послѣ Р. Х. - - - - - 42

Історїѧ на срѣднытѣ вѣкови.

Перїодъ 1. Отъ 476 до 771 л. посл. Р. Х. 51

1. Францїѧ - - - - - - 52
2. Італїѧ - - - - - - 53
3. Іспанїѧ - - - - - - 54
4. Восточ. Римс. (Греч.) Імперїѧ - 55
5. Британїѧ - - - - - —
6. Аравійското Царство - - 56
7. Современны Народы - - 58

Перїодъ 2. Отъ 771 до 1095 посл. Р. Х. - 60

1. Францїѧ - - - - - - —
2. Італїѧ - - - - - - 62
3. Іспанїѧ - - - - - - —
4. Англїѧ - - - - - - 63
5. Германїѧ - - - - - 64
6. Восточ. Римск. Імперїѧ - - —
7. Аравійск. Царство — Турцы и Монголы - - - - - - 65
8. Северны Царства - - - 66

Перїодъ 3. Отъ 1095 до 1492 посл. Р. Х. 71

1. Францїѧ - - - - - - 76
2. Італїѧ - - - - - - —
3. Іспанїѧ - - - - - - 77
4. Португалїѧ - - - - - 79
5. Англїѧ - - - - - - 80
6. Германїѧ - - - - - 81
7. Восточ. Римск. Імперїѧ - - 83
8. Северны Царства - - - —

Новата Історія.

Періодъ 1. Ѿтъ 1492 до 1661 - - 89

Южна Єврѡпа.

Главны произшествіата.

1. Італіанскитѣ войны - - 90
2. Войны межд. Іспан. и Франція - —
3. Реформація - - - - 92
4. Іспан. война [illegible] Нидерланд. - 93
5. Тридесатгодиш. война - - 94

Современн. произшествія - - 99

Сѣверна Єврѡпа.

Главны произшествія.

1. Востановленіе на Швецийската независимость - - - - 106
2. Войны за Лифландія - - 107
3. Война междꙋ Швеція и Польша - 108

Современны произшествіата - 109

Періодъ 2. Ѿтъ 1661 до 1789

Южна Єврѡпа.

Главны произшествіата.

1. Царꙋвани на Лꙋдовика 14-гѡ - 116
2. Война за наслѣдство на Австрійскитѣ владѣніата и седемьгодишната война - - - 119
3. Сѣверо-Американск. война - - 121

Современны произшествіата - 123

Сѣверна Еврѡпа.

Главны произшествіата.

1. Голѣмата сѣверна война - - 128

Современны произшествіата - 130

2. Царуваніе на Екатерина II. - 134

Періодъ 3. ѿтъ 1789 до 1818.

Ѡбщо ѡбозрѣніе на произшествіата-та на това [illegible]а - - - 138

Найновата Історіа.

ѿтъ 1800 до 1835 лѣто.

1. Турціа - - - - - 152
2. Австріа и Германіа - - - 155
3. Франціа - - - - - 158
4. Англіа - - - - - 162
5. Рѡссіа - - - - - 168
6. Іспаніа - - - - - 170
7. Португаліа - - - - 171

Современны произшествіата.

1. Сеｒвіа - - - - - 175
2. Греціа - - - - - 170
3. Белгіа - - - - - 181
4. Польша или Лешко - - - —
5. Южна Америка и Индіа нейна - 183

ПРЕДВАРИТЕЛНЫ ПОНѦТІѦТА.

Історїѧ є̑ повѣствованїе заради достопаматны произшествїата, дѣто сѧ слꙋчили въ свѣтатъ. — Тїѧ, по своитѣ предметы, раздѣлѧваса, на Церковна, Политическа (Гражданска) на Єстественна и̑ прѡчаѧ.

Политическата Історїѧ є̑ повѣствованїе заради достопаматны произшествїата, дѣто сѧ слꙋчили въ царства. Тїѧ, по своето пространство, раздѣлѧваса на всеобщаѧ и̑ частнаѧ. — Всеобщата и̑злага ѻ̑ныѧ произшествїата, които сѧ слꙋчили въ сичкитѣ царства, а̑ частната преказва заради ѻ̑ныѧ произшествїата, които сѧ докачатъ до є̑дно коегоди царство.

Всеобщата Історїѧ, по времато, раздѣлѧваса на стараѧ (ветха) на средна и̑ нова.

Старата сѧ начева ѿ сотворенїѧ мїра. (5508 годиди предъ Р. Х.) и̑ сѧ простира до паденїето на западната Римска Імперїѧ, т. є̑. до 476 годъ подирь Р. Х.

Средната, ѿ паденїето на западната Римска Імперїѧ до ѿкрытїето на Америка въ 1492 г. послѣ Р. Х.

Новата, ѿ ѿкрытїето на Америка до нашитѣ времена.

Таковото раздѣленїе на Історїата ѻ̑снова́васѧ на главнѣйши Єпохы. — А Єпоха є̑ произшествїе, важно и̑ достопа-

матнѣйше за народытѣ. — Пространство на врѣма, дѣто са заключава между двѣ Епохи,назовава са періодъ.

Ера е таквосъ произшествіе, дѣто отъ него народытѣ ведатъ своето лѣтосчисленіе. Така Рождеството на ІИСУСА ХРІСТА е ера за Хрістіанытѣ.

Географіата (землеописаніе) и Хронологіата (лѣтосчисленіе) са двѣ твардѣ необходимы споможны науки за изученіето на Історіата. Географіата показва гдѣ, а Хронологіата, кога са е случило коегоди произшествіе.

Раздѣленіе на Всемірната Історіа по періоды.

Старата Історіа може да са раздѣли на седемь періоды.

Періодъ 1. Отъ сотворенія міра до всемірніатъ Потопъ. — Отъ 5508 до 3246 лѣто предъ Р. Х.

Періодъ 2. Отъ всемірныатъ Потопъ до времато на Пророка и Боговдохновеннагѡ Законодателя Моисея. — Отъ 3246 до 1500 лѣто предъ Р. Х.

Періодъ 3. Отъ времето на Пророка и Боговдохновеннагѡ Законодателя Моисея до Ромула, или до Основаніе Рима. — Отъ 1500 до 753 лѣто предъ Р. Х.

Періодъ 4. Отъ Ромула до Кира или до Основаніето на Персидското царство. — Отъ 753 до 550 л. предъ Р. Х.

Періодъ 5. Отъ Кира до Алексан-

дра Македо́нскагѡ. — Ѿтъ 550 до 330 лѣто предъ Р. Х.

Перїодъ 6. Ѿтъ вре́мато на А҆лекса́ндра Македо́нскагѡ до Рождества̀ ХРІСТО́ВА. — Ѿтъ 330 до 1 лѣто предъ Р. Х.

Перїодъ 7. Ѿтъ Рождество̀ Хрі́стово до паде́нїето на за́падната Ри́мска Ї҆мпе́рїѧ. — Ѿтъ 1 до 476 лѣто по́слѣ Р. Х.

Сре́дната, и҆лѝ на сре́днытѣ вѣкови Ї҆сто́рїата мо́жи да сѧ раздѣлѝ на трѝ перїоды.

Перїодъ 1. Ѿтъ какъ сѧ развали́ла за́падната Ри́мска Ї҆мпе́рїѧ до Ка́рола Вели́кагѡ. — Ѿтъ 476 до 771 (800) лѣто по́слѣ Р. Х.

Перїодъ 2. Ѿтъ Ка́рола Вели́кагѡ до Крестовы́тѣ похо́ды. — Ѿтъ 771 до 1095 (1100) лѣто по́слѣ Р. Х.

Перїодъ 3. Ѿтъ Крестовы́тѣ похо́ды до Ѿкры́тїето на А҆ме́рика. — Ѿтъ 1095 до 1492 лѣто по́слѣ Р. Х.

Но́вата и҆лѝ на послѣ́днытѣ трѝ вѣкови Ї҆сто́рїата мо́жи се́тай да сѧ раздѣлѝ на трѝ перїоды.

Перїодъ 1. Ѿтъ вре́мато на Ѿкры́тїето на А҆ме́рика до Лꙋдови́ка четырна́десетагѡ (Францꙋз: Крал.) — Ѿтъ 1492 до 1661 лѣто по́слѣ Р. Х.

Перїодъ 2. Ѿтъ вре́мато на Лꙋдови́ка четырна́десетагѡ до наче́ванито на Францꙋзката революцїѧ. — Ѿтъ 1661 до 1789 лѣто по́слѣ Р. Х.

Перїодъ 3. Ѿтъ наче́ванито на Францꙋзката револю́цїѧ до на́шитѣ времена̀.

— Г. Христо Стойковъ Петровичь отъ Калоферъ 2
— Г. Николай Топаловъ отъ Калоферъ - 2

ВЪ КАРЛОВО.

Преподобнѣйшій Іеромонахъ Господинъ Серапіонъ Хілендарецъ - - - - 2
Преподобнѣйшій Іеромонахъ Г. Парѳеній Рылецъ 1
Благоговѣйнѣйшій Отецъ Г Попа Петаръ - 1
Благоговѣйнѣйшій Отецъ Г. Попа Василь - 1
Благоговѣйнѣйшій Отецъ Г. Попа Никола - 1
Благогозѣйнѣйшій Отецъ Г. попа Никола Самара 1
Благоговѣйнѣйшій Отецъ Г. попа Іоаннъ Димовичь 1
Благоговѣйнѣйшій Отецъ Г. попа Ѳеодоръ - 1
Высокоученный Господинъ Райко Поповичь учитель Еллино-Греческій въ Карлово - 1
Почтеннѣйшій Господинъ Іоаннъ Гешоглу - 1
— Г. Христо Ѳеодоровъ Пульоглу - - 1
— Г. Бошко Чорбаджи - - - - 1
— Г. Никола Софтоглу - - - - 1
— Г. Митко Банкоглу - - - - 1
— Г. Лука Димовичь - - - - 1
— Г. Василь Дончовичь - - - - 1
— Г. Митю Гешовъ - - - - 1
— Г. Ѳома Бояджи - - - - 1
— Г. Даміянъ Бояджи - - - - 1
— Г. Георгій Стойковъ Гешоглу - - 1
— Г. Георгій Кировичь - - - - 1
— Г. Цочо Кара Неткоглу - - - 1
— Г. Гандю Кръстьовъ отъ Котелъ ученіелюбецъ 1
— Г. Ботю Петковъ - - - - 1
— Г. Брайко Х. Геновъ - - - - 1
— Г. Евлогій Генчовъ - - - - 1
— Г. Христо попа Василіевъ - - - 1
— Г. Петаръ - - - - - 2
— Г. Арменинъ Хаиджи - - - 1
— Г. Генчо Пеювъ - - - - 1
— Г. Христо Минчовъ - - - - 1
— Г. Христо Минювъ Сахатчи - - 1
— Г. Хаджи Никола Х. Рачовъ - - 1
— Г. Георгій Николовъ - - - - 1

— Г. Митко Николовъ - - - - 1
— Г. Хаджи Цвѣтко - - - - 1
— Г. Лило Басмаджи - - - - 1
— Г. Станчо Митовъ - - - - 1
— Г. Колю Неновъ - - - - 1
— Г. Пенчо Кра̄стювъ - - - - 1
— Г. Христо Крестювъ - - - - 1
— Г. Нено Стояновъ - - - - 1
— Г. Кирко Марковъ - - - - 1
— Г. Митко Папазоглу - - - - 1
— Г. Георгій Цочовъ - - - - 1
— Г. Цочо Ва̄лковл - - - - 1
— Г. Генко Марковъ - - - - 1
— Г. Ва̄лко Колювъ - - - - 1
— Г. Василъ Хрістовъ - - - - 1
— Г. Цанко Велювъ - - - - 1
— Г. Райко Іоанновъ - - - - 1
— Г. Пенчо Поповичь - - - - 1
— Г. Дончо Георгіевичь - - - 1
— Г. Илия Радовъ - - - - 1
— Г. Ва̄лко Иліювъ - - - - 1
— Г. Таико Геновъ Божинъ - - - 1
— Г. Гею Джипунъ - - - - 1
— Г. Бочо Гайтанджи - - - - 1
— Г. Недю Доцинъ - - - - 1
— Г. Іоаннъ Стойковъ - - - - 1
— Г. Андреа Х. Васильовъ - - - 1
— Г. Аѳанасъ Савовъ - - - - 1
— Г. Іоаннъ Лазаровъ - - - - 1
— Г. Цочо Ва̄лковъ - - - - 1
— Г. Симеонъ Кра̄стювъ - - - 1
— Г. Захарія Рачовъ - - - - 1
— Г. Дончо Колчовъ - - - - 1
— Г. Димитаръ Іоновъ - - - - 1
— Г. Николай Павльовъ - - - 1
— Г. Іоаннъ Доцинъ Гайтанджи - - 1
— Г. Мито Димовъ Гайтанджи - - 1

ВЪ КЛИССУРА.

Благоговѣйнѣйшій Отецъ Господинъ попа Іоаннъ Стойчовъ - - - - - 1

Почтенный Г. Саби Х. Куртовичь	- - -	1
— Г. Іовко Стойковичь Чорбаджи	- -	2
— Г. Антонъ Стойчовъ	- - - -	1
Высокоученный Г. Х. Никола отъ Пазарджикъ	-	1
— Г. Аѳанасъ Петковичь	- - - -	2
— Г. Хаджи Цанчо Х. Кунчовъ	- - -	1
— Г. Стойчо Х. Кунчовъ	- - - -	1
— Г. Генчо Ѳеодоровъ	- - - -	1
— Г. Никола Куртовичь отъ Коприщница	-	1

ВЪ ПЕЩА.

Почтеный Г. Стоянъ Петровичь	- -	5
Почтенный Г. Петаръ Казаковичь	- - -	10
Высокоученнѣйшій Г. Милованъ Видаковичь Профессоръ	- - - - - -	1
Высокоучени Г, Георгій Петровичь II. д. Філ: Слыш:		1

ИЗЪ ВЕЛЕССЪ.

— Г. Манаси Х. Трайковъ Кушовичь отъ Велесъ		1
Г. Мано Х, Петко Палашовъ купецъ	- -	
Г. Замфиръ Кимо Х. Бошковъ купецъ	-	

Колкото имена на Спомоществователи ни достигнаха сасъ время ще ги приложа въ граматиката, която сега ся пріема въ печатаніе,

Ѡглавленіє.

Ветхата Історія.

Ѡтдѣленіє I. Азіатскитѣ и Африканскитѣ народы до времето на Царь Кира 1

А. Азіатскитѣ народы.

1. Асирійската Монархія - - 3
2. Вавилонската Монархія - - 4
3. Мидійската Монархія - - 5
4. Царства въ Мала Азія - - —
5. Финикіянытѣ - - - - 6
6. Евреитѣ - - - - - 8

Б. Африканскитѣ народы.

1. Египтянытѣ - - - - 11
2. Карѳагенянытѣ - - - 14

Ѡтдѣленіє II. Історія на Персидското Царство - - - - - - - 16
Ѡтдѣленіє III. Історія на Греція - - 18
Ѡтдѣленіє IV. Історія на Македонската Монархія - - - - - 27
Ѡтдѣленіє V. Римската Історія - - 31
Періодъ 1. Ѿтъ 753—509 предъ Р. Х. - 32
Періодъ 2. Ѿтъ 509 лѣто до 30 г. пр. Р. Х. 35
Періодъ 3. Ѿтъ 30 л. пред. Р. Х. до 476 после Р. Х. - - - - - 42

Їсторїѧ на срѣднытѣ вѣкови.

Перїодъ 1. Ѿтъ 476 до 771 л. посл. Р. Х. 51
1. Франціѧ - - - - - - 52
2. Їталїѧ - - - - - - 53
3. Їспанїѧ - - - - - - 54
4. Восточ. Римс. (Греч.) Їмперїѧ - 55
5. Британїѧ - - - - - —
6. Аравійското Царство - - 56
7. Ѳовременны народы - - 58
Перїодъ 2. Ѿтъ 771 до 1095 посл. Р. Х. - 60
1. Франціѧ - - - - - - —
2. Їталїѧ - - - - - - 62
3. Їспанїѧ - - - - - - —
4. Ӑнглїѧ - - - - - - 63
5. Германїѧ - - - - - 64
6. Восточ. Римск. Їмперїѧ - - —
7. Аравійск. Царство — Тѹрцы и Монголы - - - - - 65
8. Ѳѣверны Царства - - - 66
Перїодъ 3. Ѿтъ 1095 до 1492 посл. Р. Х. 71
1. Франціѧ - - - - - - 76
2. Їталїѧ - - - - - - —
3. Їспанїѧ - - - - - - 77
4. Портѹгалїѧ - - - - - 79
5. Ӑнглїѧ - - - - - - 80
6. Германїѧ - - - - - 81
7. Восточ. Римск. Їмперїѧ - - 83
8. Ѳѣверны Царства - - - —

Но́вата Ѣсто́рїѧ.

Перїо́дъ 1. Ѿтъ 1492 до 1661 - - 89

Ю́жна Ѥврѡ́па.

Гла́вны произшѣ́ствїѧта.

1. Ѣталїа́нскитѣ войны̀ - - 90
2. Войны̀ межд. Ѣспа́н. и҆ Фра́нцїѧ - —
3. Реформа́цїѧ - - - - 92
4. Ѣспан. война̀ [illegible] Нидерла́нд. - 93
5. Тридесатгодиш. война̀ - - 94
Ѳовременн. произшѣ́ствїѧ - - 99

Ѳѣвернаа Ѥврѡ́па.

Гла́вны произшѣ́ствїѧ.

1. Востановле́нїе на Швеці́йската независимость - - - - 106
2. Войны̀ за Лифла́ндїѧ - - 107
3. Война̀ между̑ Шве́цїѧ и҆ По́льша - 108
Ѳовременны произшѣ́ствїѧта - 109

Перїо́дъ 2. Ѿтъ 1661 до 1789

Ю́жна Ѥврѡ́па.

Гла́вны произшѣ́ствїѧта.

1. Цару́вани на Лу́довика 14-гѡ - 116
2. Война̀ за наслѣ́дство на Ѧвстрі́йскитѣ владѣ́нїѧта и҆ седемьгоди́шната война̀ - - - 119
3. Ѳѣверо-Ѧмерика́нск. война̀ - - - 121
Ѳовре́менны произшѣ́ствїѧта - 123

Сѣверна Еврѡпа.

Главны произшествїята.

1. Голѣмата сѣверна война - - 128

Современны произшествїата - 130

2. Царѹванїе на Екатерина II. - 134

Перїодъ 3. Ѿъ 1789 до 1818.

Общо ѡбозрѣнїе на произшествїата-та на това [illegible]а - - - 138

Найновата Історїа.

Ѿъ 1800 до 1835 лѣто.

1. Тѹрцїа - - - - - 152
2. Австрїа и Германїа - - - 155
3. Францїа - - - - - 158
4. Англїа - - - - - 162
5. Рѡссїа - - - - - 168
6. Іспанїа - - - - - 170
7. Портѹгалїа - - - - 171

Современны произшествїата.

1. Сербїа - - - - - 175
2. Грецїа - - - - - 170
3. Белгїа - - - - - 181
4. Полша или Лешко - - - —
5. Южна Америка и Индїа нейна - 183

ПРЕДВАРИТЕЛНЫ ПОНѦТІѦТА.

Історїѧ є̃ повѣствованїе заради достопаматны произшествїата, дѣто сѧ слꙋчили въ свѣтатъ. — Тїѧ, по своитѣ предметы, раздѣлѧваса, на Церковна, Политическа (Гражданска) на Ѥстественна и̃ прочаѧ.

Политическата Історїѧ є̃ повѣствованїе заради достопаматны произшествїѧта, дѣто сѧ слꙋчили въ царства. Тїѧ, по своето пространство, раздѣлѧвасѧ на всеобщаѧ и̃ частнаѧ. — Всеобщата и̃злага о̃ныѥ произшествїата, които сѧ слꙋчили въ сичкитѣ царства, а̃ частната преказва заради о̃ныѥ произшествїата, които сѧ докачатъ до є̃дно коегоди царство.

Всеобщата Історїѧ, по времато, раздѣлѧвасѧ на стараѧ (ветха) на средна и̃ нова.

Старата сѧ начева о̃тъ сотворенїѧ міра. (5508 годиды предъ Р. Х.) и̃ сѧ простира до паденїето на западната Римска Імперїѧ, т. є̃. до 476 годъ подирь Р. Х.

Средната, о̃тъ паденїето на западната Римска Імперїѧ до о̃ткрытїето на Америка въ 1492 г. послѣ Р. Х.

Новата, о̃тъ о̃ткрытїето на Америка до нашитѣ времена.

Таковото раздѣленїе на Історїата о̃снововаса на главнѣйши Ѥпохы. — Ѧ Ѥпоха є̃ произшествїе, важно и̃ достопа-

матнѣйшє за народытѣ. — Пространство на врѣмѧ, дѣто сѧ заключава междꙋ двѣ єпохи, называсѧ періодъ.

Єра є таквосъ произшествіє, дѣто отъ негѡ народытѣ ведатъ своєто лѣтосчисленіє. Така Рождеството на ІИСꙊСА ХРІСТА є єра за Христіанытѣ.

Геѡграфіата (землеѡписаніє) и Хронологіата (лѣтосчисленіє) сѫ двѣ твардѣ необходимы спoмoжны наꙋки за изꙋченіето на Історіата. Геѡграфіата показва гдѣ, а Хронологіата, кога сѧ є слꙋчило коєгоди произшествіє.

Раздѣленіє на Всемірната Історіѧ по періоды.

Старата Історіѧ можи да сѧ раздѣли на седемь періоды.

Періодъ 1. Отъ сотворенія міра до всемірніатъ Потопъ. — Отъ 5508 до 3246 лѣто предъ Р. Х.

Періодъ 2. Отъ всемірныатъ Потопъ до врѣмато на Пророка и Боговдохновенпагѡ Законодателѧ Моисеѧ. — Отъ 3246 до 1500 лѣто предъ Р. Х.

Періодъ 3. Отъ врѣмето на Пророка и Боговдохновеннагѡ Законодателѧ Моисеѧ до Ромꙋла, или до Основаніє Рима. — Отъ 1500 до 753 лѣто предъ Р. Х.

Періодъ 4. Отъ Ромꙋла до Кира или до Основаніето на Персидското царство. — Отъ 753 до 550 л. предъ Р. Х.

Періодъ 5. Отъ Кира до Ѧлексан-

дра Македо́нскагѡ. — Ѿтъ 550 до 330 лѣто предъ Р. Х.

Періо́дъ 6. Ѿтъ вре́мато на Алекса́ндра Македо́нскагѡ до Рождества̀ ХРІСТО́ВА. — Ѿтъ 330 до 1 лѣто предъ Р. Х.

Періо́дъ 7. Ѿтъ Рождество̀ Хрі́стово до паде́ніето на за́падната Ри́мска Імпе́рія. — Ѿтъ 1 до 476 лѣто по́слѣ Р. Х.

Сре́дната, и̂ли̂ на сре́днытѣ вѣ́кови Істо́ріята мо́жи да ся раздѣли̂ на три̂ періо́ды.

Періо́дъ 1. Ѿтъ какъ ся развали́ла за́падната Ри́мска Імпе́рія до Ка́рола Вели́кагѡ. — Ѿтъ 476 до 771 (800) лѣто по́слѣ Р. Х.

Періо́дъ 2. Ѿтъ Ка́рола Вели́кагѡ до Крестовы́тѣ похо́ды. — Ѿтъ 771 до 1095 (1100) лѣто по́слѣ Р. Х.

Періо́дъ 3. Ѿтъ Крестовы́тѣ похо́ды до Ѿкры́тіето на Аме́рика. — Ѿтъ 1095 до 1492 лѣто по́слѣ Р. Х.

Но́вата и̂ли̂ на послѣ́днытѣ три̂ вѣ́кови Істо́ріята мо́жи се́тай да ся раздѣли̂ на три̂ періо́ды.

Періо́дъ 1. Ѿтъ вре́мато на Ѿкры́тіето на Аме́рика до Лѹдови́ка четырна́дестагѡ (Францѹз: Крал.) — Ѿтъ 1492 до 1661 лѣто по́слѣ Р. Х.

Періо́дъ 2. Ѿтъ вре́мато на Лѹдови́ка четырна́дестагѡ до наче́ванито на Францѹ́зката револю́ція. — Ѿтъ 1661 до 1789 лѣто по́слѣ Р. Х.

Періо́дъ 3. Ѿтъ наче́ванито на Францѹ́зката револю́ція до на́шитѣ времена̀.

Ѳанографическо, или по народы, раздѣленїе на ветхата Їсторїѧ.

Ветхата Їсторїѧ ѐѳнографически, или по народы, може да сѧ раздѣли на пѧтъ отдѣленїата.

Отдѣленїе 1. Їсторїѧ на ветхытѣ Азїатски и Африкански народы, които сѹществовали до времето Кирово, и до основанїето на Персидската Монархїѧ около 550 год. предъ Р. Х.

Отдѣленїе 2. Їсторїѧ на Персидското царство до когато сѧ покорило то отъ Александра Македонскагѡ, около 330 год. предъ Р. Х.

Отдѣленїе 3. Їсторїѧ на Грецїѧ до времато на Александра Македонскагѡ.

Отдѣленїе 4. Їсторїѧ на Македонската Монархїѧ и на оныѧ царства дѣто произлѣзли отъ развалинытѣ нейны до покоренїето тѣхно въ различны времена отъ Римланытѣ.

Отдѣленїе 5. Римска Їсторїѧ, отъ основанїето на Римъ до паденїето на западната Римска Їмперїѧ. Отъ 753 год. предъ Р. Х. до 476 год. послѣ Р. Х.

КРА́ТКОЄ НАЧЕРТА́НІЄ
НА ВСЕѠ́БЩАТА ІСТОРІѦ.

ЧА́СТЬ ПЕ́РВАѦ.
ВЕ́ТХАТА ІСТО́РІѦ.

Ѿдѣле́ніе пе́рвое.
Істо́рїѧ на А̂зїѧ́тскитѣ и̂ А̂фрика́нскитѣ наро́ды до вре́мето на ца́рь Ки́ра, и̂лѝ до ѡ̂снова́нїето на Персидското ца́рство, ѡ́колѡ 550 лѣто предъ рождество̀ Хрїсто́во.

А. А̂зїѧ́тскитѣ наро́ды.

Нїи оу̑твержде́ны на Свѧще́нното Писа́нїе, и̂сповѣ́дамы и̂ несомнѣ́ннѡ вѣ́рвамы, ка̀къ Бо́гъ, са́съ всеси́лното своѐ 5508 г. предъ Р.Х.
сло́во, въ ше́сть днѝ, и̂зъ ни́що созда́лъ си́чката вселе́ннаѧ, и̂ найпо́слѣ ѿ земне́нна пе́рсть напра́вилъ пе́рвыатъ человѣ́къ, А̂да́ма, а̂ и̂зъ ребро́то не́гѡво пе́рвата жена̀ Е̂́ва. То́й като благослови́лъ

та҃зи чѐта, посе́лилъ ѧ҃ въ пріѧ́тната и҆ плодоно́сната страна̀, въ земне́нныатъ Ра́й, ме́ждѹ рѣки́тѣ Е҆ѵфра́тъ и҆ Ті́гръ: А҆да́мъ и҆ Е҆́ва бы́ли соверше́нно блаже́нны, но грѣха̑тъ тѣ́хенъ, си́рѣчь престѹпле́ні́ето на Бо́жїата за́повѣдь напра́вило ги да загѹ́батъ това̀ блаже́нство.

Человѣ́цытѣ сѧ размножи́ли, и҆ поди́рь ма́лко като забра́вили Бо́га, впа́днали въ поро́ки (погрѣ́шки) и҆ злодѣѧ́нїѧта (злострѹ́ванїѧта). Но за ща́стїе на человѣ́чеството, добродѣ́тельта̀ ца́рствовала ї҆о́щи на земѧ́та. Мно́го человѣ́цы слѹгова́ли и҆́стинномѹ Бо́гѹ, и҆ зато̀ благослова́валисѧ ѿ не́го сасъ долговре́мененъ живо́тъ. Въ това̀ вре́мѧ старѣ́йшинытѣ на семе́йствата (че́лѧдитѣ) си́рѣчь Патрїа́рхитѣ ѩ҆вѧ́ватсѧ намъ какво́то Царѐ, и҆ тѣ́хната вла́сть надъ семе́йствата є҃ при́лична на Монархи́ческа вла́сть. Жѐртва Бо́гѹ прино́свали ѿ плодове́ти земне́нны и҆ ѿ живо́тнытѣ. Мѹзы́ката, железодѣ́лїето и҆ нѣ́коиси и҆скѹ́ства бы́ли ве́че и҆змы́слины.

Найпо́слѣ человѣ́цытѣ впа́днали въ
3246 г. предъ Р.Х. тва̑рдѣ голѣ́мы беззако́нїѧта. Бо́гъ, защо́то не ги ви́дѣлъ да сѧ пока́атъ, и҆с-

трѣбилъ ги сичкитѣ сасъ всемирныатъ потопъ. Толькω єдного праведнаго мѫжа Нωа ведно сасъ челадьта негова ωпазилъ Богъ ωтъ всеобщото погинванїе.

Ωтъ Нωевата челадь человѣцытѣ пакъ са размножили. Опрадь причината на столпотворенїето, дѣто го начѣнали, Богъ ги разсѣалъ въ различны страны. Найпослѣ, ωколω 2500 годины предъ рождество Хрїстово, человѣцытѣ начѣнали да са соединяватъ въ граждански ωбщества, и тогасъ начѣнали да са являватъ на свѣтатъ Монархїи, ωтъ които за найветхи са почитатъ Ассирїйската и Вавилонската.

1. Ассирїйската Монархїа.

Ассирїйската Монархїа. дѣтотїа са явила на бреговетѣ крѣи рѣката Тигръ, думатъ чи ѭ ωсновалъ Ассуръ. Ωтъ изрожденницытѣ негωвы, Нїнъ покорилъ Вавилонската Монархїа, Персїа и Мидїа. Жената Нїнова, Семирамисъ и тїа са прославила сасъ многω военны работы, великолѣпнω оукрасила Вавилонъ, и го направила столичный градъ на Ассирїйската Монархїа. Но въ царствованїето

ωколω 2500 г. предъ Р.Х.

1200 г. предъ Р.Х.

900 г. Сарданапалово, голѣма бѣда начѣнала
предъ да ѿстрашава тази Монархїѧ. Арбакъ,
Р.Х. Мидїйскїатъ Правитель, възбунтовалсѧ,
и Сарданапалъ защото немалъ сила да
му сѧ воспротиви, изгорилъ себеси, за-
єдно сасъ сичкитѣ свои сокровища. Асси-
рїйската Монархїѧ сѧ развалила, но ѿтъ
развалинытѣ нейны произишли три новы
Монархїи: сирѣчь Новаѧ Ассирїйскаѧ,
800 г. Новаѧ Вавилонскаѧ и Мидїйскаѧ Монар-
предъ
Р.Х. хїѧ.

Новата Ассирїйска Монархїѧ ꙗвиласѧ
найсильна въ Азїѧ: но ѿтъ чрезмѣрна-
та роскошь и развращенїе на нравытѣ,
550 г. ѿслабнала и подпаднала подъ власть на
предъ
Р.Х. Персидскїатъ Царь Кира.

2. Вавилонската Монархїѧ.

ѿколо
2500 г. Невродъ положилъ основанїе на таѧ
предъ Монархїѧ на бреговетѣ Ефратски. Во
Р.Х. времато Ниново и Семирамидино, тїѧ
была присоединена на Ассирїйската Мо-
нархїѧ, но послѣ Сарданапала, станала
пакъ независима подъ името Новаѧ Ва-
вилонскаѧ Монархїѧ, и въ царствованїе-
600 г. то Навуходоносорово, ꙗвавасѧ твардѣ
предъ
Р.Х. силна. Притова, въ неѧ процвѣтали нау-

ки, ѡ҆соблѝвѡ А҆строномі́ѧ, хꙋдо́жества, фа́брики, Манꙋфактꙋ́ры и҆ торго́влѧ. Но развраще́ніето, дѣто́то сѧ вкорени́ло въ та̀ѧ Мона́рхїѧ, навле́кло на не́ѧ и҆ Бо́жїатъ гнѣ́въ. Въ ца́рствованїето Вальтаса́рово, тї́ѧ сѧ покори́ла ѿтъ Ца́рь Ки́ра. 530 г. предъ Р.Х.

3. Мидїйската Мона́рхїѧ.

Ѡ҆на́ѧ ча́сть на А҆́зїѧ дѣ́то сѧ заключа́ва междꙋ̀ рѣки́тѣ Ти́гра и҆ И҆́нда, и҆звѣ́стна была сасъ и҆́мето Ми́дїѧ. Ні́нъ ѡ҆бладалъ та́ѧ ѡ҆́бласть, и҆ сѧ нахожда́ла подъ повелѣ́нїето на А҆ссирїе́нытѣ дорѡ̀ до вре́мато на А҆рба́ка, дѣтото́й като доста́вилъ на Ми́дїѧ независи́мость, поло́жилъ ѡ҆снова́нїе на Мидїйската Мона́рхїѧ. Но тва̄рдѣ вско́ро вре́мѧ чрезмѣ́рната А҆зїа́тска ро́скошь то́лкова ѡ҆сла́била та̄зи Мона́рхїѧ, щото Ки́ръ сасъ е҆днà побѣ́да дѣто а҃ оу҆чи́ни проти́въ А҆ссирїа́нытѣ, подсло́жилъ а҃ на сво́ѧта вла́сть. 533 г. предъ Р.Х.

4. Ца́рства въ Ма́лаѧ А҆́зїѧ.

Междꙋ̀ ца́рствата дѣто сѧ нахожда́ли въ Ма́лаѧ А҆́зїѧ, найдосто́йны за забѣле́жванїе были: Троа́нското, Фригі́йското и҆ Лидїйското ца́рство. И҆сто́рїата

на тѣзи Царства болшею частїю є полна ѿтъ баснословїе. Троанското Царство са развалило ѿтъ Грецытѣ 1185 лѣто предъ рождество Хрїстово. Фригїйското подпаднало подъ волата на Лиданытѣ, а Ли-

Около 530 г. предъ Р. Х. дїйското (царство) въ царствованїето Кресзово покорилоса заеднω сасъ сичка Малаа Азїа ѿтъ Кира.

5. Финикїанытѣ.

Финикїанытѣ представлаватса като єдно прїатно зрѣлище въ Історїата. Нїи глѣдамы чи тїи были народъ миренъ, дѣателенъ, трѹдолюбивъ и занимавалса въ тарговщина. Тїи на сичкитѣ народы доставлали произведенїата ѿтъ свойтѣ фабрики и манѹфактѹры, изавали имъ свойтѣ полезны измыслянїата, и ѿткрытїата, поселили по сичкитѣ страны довольство, изобилїе и ѿбразованїе.

Финикїа была наймалката часть въ Азїа. Тїа са простирала по восточнытѣ брегове на Средиземното море, на длашь (ѿтъ Тира до Арада) 175, а на ширь 35 россїйски версти. Таа страна є малкω плодна, и това направило Финикїанытѣ да бадатъ дѣателны и трѹдолюбивы.

Тіи ѿварнали своето вниманіе на мореплаваніето и го распространили по сичкитѣ тогасъ извѣстны морета. Морското около 600 г. предъ Х.Р. тѣхно ходини около Африка, което тіи сваршили въ три годины, направило имато тѣхно незабравено въ Історіата. Таргобщината тѣхна была твардѣ широка. тіи сасъ таргобина ходили въ Африка, по сичкитѣ Островы на Средиземното море, въ Іспаніа, въ Британіа или сегашната Англіа, въ Пруссіа и по сичкіатъ Востокъ. врѣдъ заселвали своитѣ колоніи (поселеніата) и чрезъ тѣзи преселеніата іощи помногѡ распространали своата таргобщина. Фабрикитѣ и мануфактурытѣ тѣхны были въ найцвѣтущето состояніе. Освень това, Финикіанытѣ са прославили сасъ издырванито на пурпуровата краска, сасъ измысланито на стаклото, на писменнытѣ буквы и на Арифметиката. тіи ввели въ оупотребленіе мѣрата, вѣсытѣ и монедытѣ.

Финикіанытѣ секога са старали да избѣгватъ завоевателитѣ, но никакъ неможили да са оукрыатъ отъ орѫжіето Кирово. Този завоеватель покорилъ ги на своата власть, и тіи са находили подъ

Персійската власть до времато на Македонското владычество. Подиръ като разорй Ѧлександръ Македонскій Тира, търговината на този народъ пріишла въ Ѧлександріѧ, и҆ ѿтъ негѡ времѧ насетнѣ Финикіанытѣ начетали да испадватъ.

Въ Финикіѧ Правленіето было Монархическо, но волѧта на Царето была ѡграничена, зато Финикіѧ можи да сѧ нарозовѣ Респꙋблика (народовластіе). Градатъ Сидонъ, подиръ времѧ Тиръ, былъ глава на сичкитѣ дрꙋгіи градовѣ и ѻбласти.

5. Еврейтѣ.

Історіата на Еврейскіатъ народъ, помногѡ є҆ сващенна, ѻсвень свѣтска, или гражданска. защо въ сичкитѣ событіата, дѣто сѧ слꙋчили въ този народъ, виждамы ѻсобны дѣйствіата на самото Провидѣніе.

Въ ѻнова времѧ, когато идолопоклонството като сѧ распространало по землѧта, начѣнало да проникба и въ Месопотаміѧ, Аврамъ, дѣто въ негѡвото семейство сѧ пазила вѣрата на истиннагѡ Бога, преселилсѧ, по Божіе повеленіе въ Ханаанъ. Іаковъ, внꙋкатъ Авраамовъ

1921 г. предъ Р.Х.

и҆ сына́тъ Іса́акѡвъ, ве́днѡ сасъ си́чкото
свое҆̀ семе́йство преми́налъ въ Є҆ги́петъ,
дѣ́то та́мъ сына҃тъ не́гѡвъ І҆ѡсифъ, съ
дѣ́йствїе Бо́жїагѡ Про́мысла, ѿ ро́б-
ското состоа́нїе и҆ ѿ темни́цата, воз-
ве́денъ бы́лъ на пе́рвата сте́пе҃нь на че́ста̀
и҆ на ца́рскитѣ достѡ́йнства. Въ продол-
же́нїе на 250 годи́ны, Є҆врейтѣ живѣ́ли
въ Є҆ги́петъ споко́йнѡ и҆ счастли́вѡ: но
найпо́слѣ, защо́то са оу҆мно́жили мно́гѡ,
Є҆ги́петскитѣ царѐ начена́ли да ги оу҆гне-
та́ватъ лю́тѡ. Тога́зи Є҆вре́итѣ подъ по-
крови́тельството на самагѡ Бо́га, и҆ подъ
предводи́тельството на Проро́катъ и҆ Богов-
дохнове́нныатъ мꙋ́жъ Мѡѵсе́а, и҆зле́зли
и҆зъ Є҆ги́петъ, чꙋ́днѡ преми́нали презъ
чермно́то мо́рѐ и҆ стапи́ли въ А҆ра́вїа. Тꙋ́къ 1461 г.
благоволи́лъ Бо́гъ да и҆́мъ дадѐ чрезъ Мѡѵ- предъ Р.Х.
се́а за́повѣди, но защо́то не вѣрва́ли на
Бо́жїитѣ ѡ҆бѣща́нїата, ѡ҆сꙋди́лиса да са
ски́татъ въ А҆раві́йскитѣ посты́ни 40 го-
ди́ны. Найпо́слѣ Є҆вре́итѣ стапи́ли въ пред-
ѡпредѣле́нната тѣ́мъ ѿ Бо́га земла̀,
си́рѣчь въ Палести́на. Сꙋдїитѣ и҆лѝ ста-
рѣ́йшинытѣ, ко́ито ѿ самагѡ̀ Бо́га са
и҆збира́ли, оу҆правла́вали ги: но найпо́слѣ
Є҆вре́итѣ рѣши́лиса да си напра́ватъ Мо-

Ѳанографическо, или по народы, раздѣленіе на ветхата Історіа.

Ветхата Історіа ѳанографически, или по народы, може да са раздѣли на пять отдѣленіата.

Отдѣленіе 1. Історіа на ветхытѣ Азіатски и Африкански народы, който съществовали до времето Кирово, и до основаніето на Персидската Монархіа около 550 год. предъ Р. Х.

Отдѣленіе 2. Історіа на Персидското царство до когато са покорило то отъ Александра Македонскагѡ, около 330 год. предъ Р. Х.

Отдѣленіе 3. Історіа на Греціа до времато на Александра Македонскагѡ.

Отдѣленіе 4. Історіа на Македонската Монархіа и на оныа царства дѣто произлезли отъ развалиныте нейны до покореніето техно въ различны времена отъ Римланытѣ.

Отдѣленіе 5. Римска Історіа, отъ основаніето на Римъ до паденіето на западната Римска Імперіа. Отъ 753 год. предъ Р. Х. до 476 год. послѣ Р. Х.

КРАТКОЕ НАЧЕРТАНІЕ

НА ВСЕОБЩАТА ІСТОРІѦ.

ЧАСТЬ ПЕРВАѦ.

ВЕТХАТА ІСТОРІѦ.

ОТДѢЛЕНІЕ ПЕРВОЕ.

Історіѧ на Азіѧтскитѣ и Африканскитѣ народы до времето на царь Кира, или до основаніето на Персидското царство, около 550 лѣто предъ рождество Христово.

А. Азіѧтскитѣ народы.

Ніи оутверждены на Священното Писаніе, исповѣдамы и несомнѣнно вѣрвамы, какъ Богъ, сасъ всесильното свое 5508 г. предъ Р.Х. слово, въ шесть дни, изъ нищо создалъ сичката вселеннаѧ, и найпослѣ отъ земненна персть направилъ первыатъ человѣкъ, Адама, а изъ реброто негово первата жена Ева. Той като благословилъ

та̄зи че́та, посе́лилъ ѧ҃ въ прїѧ́тната и҆ плодоно́сната страна̀, въ земне́нныатъ Ра́й, межд& рѣки́тѣ Е҆вфра́тъ и҆ Ти́гръ: А҆да́мъ и҆ Е҆́ва бы́ли соверше́ннѡ блаже́нны, но грѣха̄тъ тѣ́хенъ, си́рѣчь прист&пле́нїето на Бо́жїѧта за́повѣдь напра́вило ги да заг&́батъ това̀ блаже́нство.

Человѣ́цытѣ сѧ размножи́ли, и҆ подирь ма́лкѡ като забра́вили Бо́га, впа́днали въ поро́ки (погрѣ́шки) и҆ злодѣѧ́нїѧта (злостр&́ванїѧта). Но за ща́стїе на человѣ́чеството, добродѣтельта̀ ца́рствовала і҆о́щи на землѧ́та. Мно́гѡ человѣ́цы сл&гова́ли и҆́стинном& Бо́г&, и҆ зато̀ благословѧ́вались ѿ не́гѡ сасъ долгоѣ́временнъ живо́тъ. Въ това̀ вре́мѧ старѣ́йшиныть на семе́йствата (че́лѧдитѣ) си́рѣчь Патрїа́рхитѣ ꙗ҆влѧ́ватсѧ намъ какво́то Царѐ, и҆ тѣ́хната вла́сть надъ семе́йствата е҆҆ прили́чна на Мона́рхи́ческа вла́сть. Же́ртва Бо́г& прино́свали ѿ плодове́ти земне́нны и҆ ѿ живо́тнытѣ. М&зы́ката, желѣзодѣ́лїето и҆ нѣ́кои си и҆ск&́ства бы́ли ве́че и҆змы́слины.

Найпо́слѣ человѣ́цытѣ впа́днали въ
3246 г. предъ Р.Х. тва̄рдѣ голѣ́мы беззако́нїѧта. Бо́гъ, защо́то не ги ви́дѣлъ да сѧ пока́ѧтъ, и҆с-

трѣбилъ ги сичкитѣ сасъ всемирныатъ потопъ. Толкѡ єдного̀ праведнаго мꙋжа Нѡѧ веднѡ сасъ челадьта̀ негова ѡ҆па́зилъ Богъ ѿтъ всеобщото погинванїе.

Ѿтъ Нѡевата челадь человѣцытѣ пакъ сѧ размножили: Ѳпорадь причината на столпотворенїето, дѣто го начѣнали, Богъ ги разсѣѧлъ въ различны страны̀. Найпослѣ, ѻ҆колѡ 2500 годины предъ рождество̀ Хрїстово, человѣцытѣ начѣнали да сѧ соединѧватъ въ граждански ѻ҆бщества̀, и҆ тогасъ начѣнали да сѧ ꙗ҆вѧватъ на свѣта̄тъ Монархїи, ѿтъ който за найвѣтхи сѧ почитатъ Ѧ҆ссирїйската и҆ Вавилонската.

1. Ѧ҆ссирїйската Монархїѧ.

Ѧ҆ссирїйската Монархїѧ. дѣтотїѧ сѧ Ѻ҆колѡ 2500 г.
ꙗ҆вила на бреговетѣ крѣи рѣката Тигръ, предъ
дꙋматъ чи ѧ҃ ѻ҆сновалъ Ѧ҆ссꙋръ. Ѿтъ и҆з- Р.Х.
рожденницытѣ негѡвы, Нїнъ покорилъ 1200 г.
Вавилонската Монархїѧ, Персїѧ и҆ Мидїѧ. предъ Р.Х.
Жената Нїнова, Ѳемирамисъ и҆ тїѧ сѧ прославила сасъ многѡ военны работы, великолѣпнѡ оукрасила Вавилонъ, и҆ го направила столичный градъ на Ѧ҆ссирїйската Монархїѧ. Но въ царствованїето

900 г. предъ Р.Х. Сарданапа́лово, голѣ́ма бѣда̀ начѣ́нала
да ѡ̑страша́ва та̑зи Мона́рхїѧ. А̑рба́къ,
Мидї́йскїатъ Прави́тель, взбꙋнтова́лсѧ,
и̑ Сардана́палъ защо́то нема́лъ си́ла да
мꙋ сѧ воспроти́ви, и̑згори́лъ се́беси, за́-
еднѡ сасъ си́чкитѣ свои̑ сокро́вища. А̑сси-
рї́йската Мона́рхїѧ сѧ развали́ла, но о̑тъ
развали́нытѣ не́йны произшли̑ три̑ но́вы
Мона́рхїи: си́рѣчь Но́ваѧ А̑ссирї́йскаѧ,
800 г. предъ Р.Х. Но́ваѧ Вавило́нскаѧ и̑ Мидї́йскаѧ Мона́р-
хїѧ.

Но́вата А̑ссирї́йска Мона́рхїѧ ꙗви́ласѧ
найси́льна въ А̑зїѧ: но о̑тъ чрезмѣ́рна-
та ро́скошь и̑ развраще́нїе на нра́вытѣ,
550 г. предъ Р.Х. ѡ̑сла́бнала и̑ подпа́днала подъ вла́сть на
Перси́дскїатъ Ца́рь Ки́ра.

2. Вавило́нската Мона́рхїѧ.

о̑колѡ 2500 г. предъ Р.Х. Невро́дъ поло́жилъ о̑снова́нїе на та́ѧ
Мона́рхїѧ на брегове́тѣ Е̑ѵфра́тски. Во
вре́мато Ні́ново и̑ Семирами́дино, тї̀ѧ
бы̀ла присоедине́на на А̑ссирї́йската Мо-
на́рхїѧ, но по́слѣ Сардана́пала, ста́нала
па́къ незави́сима подъ и̑мето Но́ваѧ Ва-
вило́нскаѧ Мона́рхїѧ, и̑ въ ца́рствованїе-
600 г. предъ Р.Х. то Навꙋходоно́сорово, ꙗвя́басѧ тва̑рдѣ
си́льна. Притова̀, въ не́ѧ процвѣта́ли навꙋ-

ки, ѡ҃собливѡ Астрономїѧ, хѹдожества, фабрики, Манѹфактѹры и҃ торговлѧ. Но развращенїето, дѣтото сѧ вкоренило въ таѧ Монархїѧ, навлекло на неѧ и҃ Божїатъ гнѣвъ. Въ царствованїето Вальтасарово, тїѧ сѧ покорила ѡ҃тъ Царь Кира. 530 г. предъ Р.Х.

3. Мидїйската Монархїѧ.

Ѡ҃наѧ часть на Азїѧ дѣто сѧ заключава междѹ рѣкитѣ Тигра и҃ Инда, и҃звѣстна была сасъ и҃мето Мидїѧ. Нїнъ ѡ҃бладалъ таѧ ѡ҃бласть, и҃ сѧ нахождала подъ повелѣнїето на Ассирїенытѣ дорѡ до времато на Арбака, дѣтотой като доставилъ на Мидїѧ независимость, положилъ ѡ҃снованїе на Мидїйската Монархїѧ. Но твардѣ вскоро времѧ чрезмѣрната Азїатска роскошь толкова ѡ҃слабила тази Монархїѧ, щото Киръ сасъ єдна побѣда дѣто ѧ҃ оучини противъ Ассирїѧнытѣ, подсложилъ ѧ҃ на своѧта власть. 533 г. предъ Р.Х.

4. Царства въ Малаѧ Азїѧ.

Междѹ царствата дѣто сѧ нахождали въ Малаѧ Азїѧ, найдостойны за забѣлежванїе были: Троѧнското, Фригїйското и҃ Лидїйското царство. Исторїата

на тѣзи Царства болшею частїю ѐ полна ѿ баснословїе. Троянското Царство сѧ развалило ѿ Грецытѣ 1185 лѣто предъ рождество Хрїстово. Фригїйското подпаднало подъ волята на Лидянытѣ, а Лидїйското (царство) въ царствованїето Крезово покорилосѧ заеднѡ сасъ сичка Малая Азїя ѿ Кира.

около 530 г. предъ Р. Х.

5. Финикїянытѣ.

Финикїянытѣ представлѧватсѧ като едно прїятно зрѣлище въ Їсторїята. Нїи глѣдамы чи тїи были народъ миренъ, дѣятеленъ, трꙋдолюбивъ и занимавалисѧ въ търговщина. Тїи на сичкитѣ народы доставлѧли произведенїята ѿ своитѣ фабрики и манꙋфактꙋры, изявявали имъ своитѣ полезны измысланїята, и открытїята, поселили по сичкитѣ страны довольство, изобилїе и образованїе.

Финикїя была наймалката часть въ Азїя. Тїя сѧ простирала по восточнытѣ бреговѣ на Средиземното морѣ, на длъжь (ѿ Тира до Арада) 175, а на ширь 35 рωссїйски версти. Тая страна ѐ малкѡ плодна, и това направило Финикїянытѣ да бъдатъ дѣятелны и трꙋдолюбивы.

Тіи ѿвърнали своѥто вниманіѥ на море-
плаванїето и го распространили по сичкитѣ тогасъ извѣстны морета. Морското около 600 г. предъ Х.Р.
тѣхно ходини около Африка, коѥто тіи
сваршили въ три годины, направило и-
мато тѣхно незабравено въ Історіѧта.
Таргобщината тѣхна была твардѣ широка. тіи сасъ тарговина ходили въ Африка, по сичкитѣ Островы на Средиземното море, въ Іспанїѧ, въ Британіѧ или сегашната Англїѧ, въ Прѹссіѧ и по сичкїатъ Востокъ. вредъ заселвали своитѣ колонїи (поселенїѧта) и чрезъ тѣзи преселенїѧта іоще помногѡ распространѧли своѧта тарговщина. Фабрикитѣ и манѹфактѹрытѣ тѣхны были въ найцвѣтѹщето состоѧніе. Освень това, Финикіѧнытѣ сѧ прославили сасъ издырванито на пѹрпѹровата краска, сасъ измысланито на стаклото, на писменнытѣ бѹквы и на Аривметиката. тіи ввели въ ѹпотребленїе мѣрата, вѣсытѣ и монедытѣ.

Финикіѧнытѣ секога сѧ старали да избѣгватъ завоевателитѣ, но никакъ неможили да сѧ ѹкрыѧтъ отъ орѹжїето Кирово. Този завоеватель покорилъ ги на своѧта власть, и тіи сѧ находили подъ

Персійската власть до времато на Македонското владычество. Подиръ като разори Александръ Македонскій Тира, търговината на този народъ прійшла въ Александрія, и отъ негω време насетне Финикіяныте начетали да испадватъ.

Въ Финикія Правленіето было Монархическо, но волята на Царето была ωграничена, зато Финикія можи да ся нарове Республика (народовластіе). Градатъ Сидонъ, подиръ време Тиръ, былъ глава на сичките другіи градове и области.

5. Евреите.

Історіята на Еврейскіятъ народъ, помногω е священна, освень светска, или гражданска. защо въ сичките событіята, дето ся случили въ този народъ, виждамы особны действіята на самото Провиденіе.

Въ онова време, когато идолопоклонството като ся распространяло по землята, начинало да прониква и въ Ме-
1921 г. предъ Р.Х. сопотамія, Авраамъ, дето въ негωвото семейство ся пазила верата на истиннагω Бога, преселился, по Божіе повеленіе въ Ханаанъ. Іакωвъ, внукатъ Авраамовъ

и҆ сынатъ Ісаа́кѡвъ, ве́днѡ сасъ си́чкото своѐ семе́йство преми́налъ въ Ѥ҆ги́петъ, дѣто та́мъ сына҃тъ не́гѡвъ І҆ѡсифъ, съ дѣ́йствїе Бо́жїѧгѡ Про́мысла, ѿтъ ро́бското состоѧ́нїе и҆ ѿтъ темни́цата, возве́денъ бы́лъ на пе́рвата сте́пе́нь на честа̀ и҆ на ца́рскитѣ досто́инства. Въ продолже́нїе на 250 годи́ны, Ѥ҆врейтѣ живѣли въ Ѥ҆ги́петъ спокс́йнѡ и҆ счастли́вѡ: но найпо́слѣ, защо́то са оу҆множи́ли мно́гѡ, Ѥ҆ги́петскитѣ царѐ наче́нали да ги оу҆гнета́ватъ лю́тѡ. Тога́зи Ѥ҆вре́итѣ подъ покрови́телството на самагѡ Бо́га, и҆ подъ предводи́телството на Проро́катъ и҆ Боговдохнове́нныатъ мѫжъ Мѡѵсе́ѧ, и҆зле́зли и҆зъ Ѥ҆ги́петъ, чꙋ́днѡ преми́нали презъ чермно́то морѐ и҆ стапи́ли въ А҆ра́кїѧ. Тꙋкъ 1461 г. преп҃ъ Р.Х.
благоволи́лъ Бо́гъ да и҆мъ дадѐ чрезъ Мѡѵсе́ѧ за́повѣди, но защо́то не вѣрва́ли на Бо́жїитѣ ѡ҆бѣща́нїата, ѡ҆сꙋди́лиса да са ски́татъ въ А҆ракі́йскитѣ посты́ни 40 годи́ны. Найпо́слѣ Ѥ҆вре́итѣ стапи́ли въ предѡпредѣле́нната тѣмъ ѿтъ Бо́га земла̀, си́рѣчь въ Палести́на. Сꙋдї́итѣ и҆ли̑ старѣ́йшинытѣ, кои́то ѿтъ самагѡ̀ Бо́га са и҆збира́ли, оу҆правла́вали ги: но найпо́слѣ Ѥ҆вре́итѣ рѣши́лиса да си напра́ватъ Мо-

нархи́ческо правле́нїе, и҆ тога́съ спора́дь
1119 г. пре́дъ Р.Х. жре́бы Са́улъ са поста́билъ въ досто́ин-
ство на Ца́рь Е҆вре́йскїй. То́йзи Ца́рь дер-
зналъ да са проти́ви на Бо́жїите пове-
1097 г. пре́дъ Р.Х. ле́нїата, зато̀ Проро́къ Саму́илъ, по Бо́-
жїе повеле́нїе, пома́залъ Дави́да въ ца́рь.

Хра́брыатъ и҆ благочести́выатъ Да-
ви́дъ возве́лъ Е҆вре́йската Мона́рхїа на
высо́ката сте́пень на си́лата, на сла́вата
и҆ благоде́нствїето. Сына́тъ не́говъ, му́-
1030 г. пре́дъ Р.Х. дрый Соломо́нъ, напра́вилъ въ І҆ерусали́мъ
великоле́пенъ хра́мъ Бо́гу. Но̀ то́зи му́-
дрыатъ Ца́рь, сле́дь вре́ма, оу҆клони́лса
ѿ и҆́стиннагѡ Бо́га и҆ впа́дналъ въ и҆-
долопокло́нство. Зара́ди тако́вото не́гѡ-
во ѿсту́пле́нїе, Е҆вре́йската Мона́рхїа,
посл́едь не́гѡвата сме́рть, разде́ли́лаѕа
на две́ ца́рства. на І҆уде́йско и҆ І҆сраи́л-
ско. Те́зи ца́рства безпреста́ннѡ и҆ма́ли
бо́й помежду́си и҆ сасъ сво́ите грехове́
739 г. пре́дъ Р.Х. навле́кли на се́бе си Бо́жїатъ гне́въ. І҆сра́-
и́лското Ца́рство покори́лоса ѿ А҆сси́рїе-
609 г. пре́дъ Р.Х. ныте, а҆ І҆уде́йското ѿ Вавило́нцыте.
І҆уде́ите зака́раны ро́бы въ Вавило́нъ,
и҆ въ това̀ ро́бство са нахо́дили 70 го-
ди́ны до вре́мато Ки́рово.

Б. Африкáнскитѣ нарóды.

1. Єгѵптѧнытѣ.

Єгѵ́петъ ни є̃ голѣ́ма, но найплодо-
рóдна чáсть на сѣвероростóчната Африка,
и҆ заради̑ това̀ свое̑ плодорóдїе тї́ѧ є̃ ѿ-
должéна на є̑жегóдното разли́вани на рѣ-
кáта Ни́лъ. Въ на́й далбóката вѣ́тхость
тꙋ́къ ꙗ҆вѧ́ватсѧ Ѳи́вското и҆ Мемфи́сското
Цáрство, но Ї҆сторїѧта тѣ́хна, пóмногѡ
є̃ ѿснова́на на баснослóвїе. Въ Ї҆сторїѧта
ѿпа́зилисѧ и҆мена́та на нѣ́коиси Ѳи́вски
Царѐ, ѿтъ кои́то Ѡ҆зима́ндъ є̃ сла́венъ
за своéто благочéстїе, за правосꙋ́дїето,
за мꙋдроста̀ на свóитѣ закóны, и҆ за
любобьта̀ камъ наꙋ́китѣ.

Ѡ҆снова́тель на Мемфи́сското Цáр- около 2200 г.
ство говóрѧтъ чи бы́лъ Мéнесъ. Ѿтъ на- пред
слѣ́дницытѣ нéгѡвы достопа́мѧтенъ є̃ Р.Х.
Мери́дъ, дѣ́то по нéгѡвото повелѣ́нїе и҆с- 2000 г.
копа́лсѧ ѻ҆́нзи ѻ҆грóмныатъ є҆́зеръ, въ пред
Єгѵ́петъ щосѧ̄ назова́ва Меридовъ, за да Р.Х.
оу҆равнѧ́ватъ водытѣ Ниловы кога̀ сѧ
разли́ва. Сезострисъ бы́лъ голѣ́мъ завое- около
ва́тель, а҆ ѿста́лытѣ царѐ просла́вилисѧ 1500 г.
сасъ на́правы на великолѣ́пны храмовы, пред
на ѻ҆грóмны пирами́ды, ѻ҆бели́ски и҆ ла- Р.Х.
бѵ́ринты.

670 г. предъ Р.Х. До Псамметиховото врѣмѧ, Египетъ часто сѧ раздѣлалъ на много Царства, а отъ негѡ врѣмѧ насетнѣ составлялъ една Монархїѧ, дѣтоней главныатъ градъ былъ Мемфисъ. Притова Египтанытѣ, дѣтотїи до негѡ врѣмѧ странаха отъ сяко сношенїе сасъ иностранцы, влезли

620 г. предъ Р.Х. въ союзъ сасъ Грецытѣ. Нехао Псамметиховатъ сынъ распространилъ мореплаванїето и търговлата Египетска, и по негѡвото желанїе Финикїанытѣ предпринимали морското ходини околѡ Африка.

660 г. предъ Р.Х. Отъ прочитѣ Египетски Царе достопаметенъ е Амазисъ, дѣто той е славенъ заради добродѣтельствата свои, заради образованїето и обширнитѣ свои познанїата. Но славата на Египетъ наклонилась вече камъ оупадванье. Въ царствованїето на Псамменита, Персидскїатъ

625 г. предъ Р.Х. Царь Камбизъ покорилъ го на своѧта власть.

Общо замечанїе заради Египетъ.

Египетъ въ самата далбока ветхость явяваса да е една благоустроенна и образованна страна, а следь врѣмѧ Наукитѣ и художествата достигнали тукъ

до голѣмо совершенство, толкосъ щото тази страна по справедливость назовавалася колыбель на просвѣщенїето, и самытѣ Грецы многѡ сѫ должны ней за своето ѡбразованїе. Геѡметрїата, Астрономїата и другитѣ части на Математиката были извѣстны на Єгиптанытѣ. Тїи твърдѣ искуснѡ знайли да ѡкмазватъ сасъ калсамъ (балсамосватъ) мертвытѣ тѣла, а воздвигнутѣ отъ тѣхъ огромны пирамиды показватъ совершенството тѣхно въ Миханиката. Многѡ мудры законы на Єгиптанытѣ свидѣтельствуватъ заради высоката степень на ѡбразованїето на този народъ. Искуството на писанїето и то было извѣстнѡ на Єгиптанытѣ, однакожъ то состояло въ Їероглифытѣ, дѣтотѣмъ смысалатъ былъ извѣстенъ толькѡ на жрѣцытѣ.

Вѣроисповѣданїето на Єгиптанытѣ состояло въ идолослуженїето. Тїи ѡбожали слънцето и мѣсяцатъ подъ имената Осирисъ и Изида. Главно божество оу тѣхъ былъ Аписъ, сирѣчь волъ сасъ черны патна (дамгы). Освень това, звѣздытѣ, рѣката Нилъ и многѡ животны

на тѣзи Царства болшею частїю е полна отъ баснословїе. Троянското Царство ся развалило отъ Грецытѣ 1185 лѣто предъ рождество Христово. Фригїйското подпаднало подъ волята на Лиданытѣ, а Ли-
около 530 г. предъ Р. Х. дїйското (царство) въ царствованїето Крезово покорилося заеднω сасъ сичка Малая Азїя отъ Кира.

5. Финикїянытѣ.

Финикїянытѣ представляватся като едно прїятно зрѣлище въ Історїята. Нïи глѣдамы чи тїи были народъ миренъ, дѣятеленъ, трудолюбивъ и занимавалѝся въ тарговщина. Тїи на сичкитѣ народы доставляли произведенїята отъ свойтѣ фабрики и мануфактуры, изававали имъ свойтѣ полезны измысланїята, и открытїята, поселили по сичкитѣ страны довольство, изобилїе и образованїе.

Финикїя была наймалката часть въ Азїя. Тїя ся простирала по восточнытѣ брегове на Средиземното море, на длашь (отъ Тира до Арада) 175, а на ширь 35 россїйски версти. Тая страна е малкω плодна, и това направило Финикїянытѣ да бадатъ дѣятелны и трудолюбивы.

Тїи ѿварнали своето вниманїе на мореплаванїето и го распространили по сичките тогасъ извѣстны морета. Морското около 600 г. предъ Х.Р. тѣхно ходини около Африка, което тїи сваршили въ три години, направило имато тѣхно незабравено въ Історїата. Тарговщината тѣхна была твардѣ широка. тїи сасъ таргoвина ходили въ Африка, по сичкитѣ острови на Средиземното море, въ Іспанїѧ, въ Британїѧ или сегашната Англїѧ, въ Прусїѧ и по сичкїатъ Востокъ. вредъ заселвали своитѣ колонїи (поселенїата) и чрезъ тѣзи преселенїата іоще помногω распространѧли своѧта тарговщина. Фабрикитѣ и манифактурытѣ тѣхны были въ найцвѣтущето состоѧнїе. Освень това, Финикїѧнытѣ сѧ прославили сасъ издырванито на пурпуровата краска, сасъ измысланито на стаклото, на писменнытѣ буквы и на Аритметиката. тїи ввели въ употребленїе мѣрата, вѣсытѣ и монедытѣ.

Финикїѧнытѣ секога сѧ старали да избѣгватъ завоевателитѣ, но никакъ неможили да сѧ укрыѧтъ отъ оружїето Кирово. Този завоеватель покорилъ ги на своѧта власть, и тїи сѧ находили подъ

Персійската власть до времато на Македонското владычество. Подирь като разори Александръ Македонскій Тира, таргобината на този народъ пріишла въ Александрія, и отъ него время насетнѣ Финикіанытѣ начетали да испадватъ.

Въ Финикія Правленіето было Монархическо, но волата на Царето была ограничена, зато Финикія можи да са нарове Республика (народовластіе). Градатъ Сидонъ, подиръ время Тиръ, былъ глава на сичкитѣ другіи градовѣ и областти.

5. Евреитѣ.

Історіата на Еврейскіатъ народъ, помногω е священна, освень свѣтска, или гражданска. защо въ сичкитѣ событіата, дѣто са случили въ този народъ, виждамы особны дѣйствіата на самото Провидѣніе.

Въ онова время, когато идолопоклонството като са распространало по землата, начѣнало да прониква и въ Ме-
1921 г. предъ Р.Х. сопотамія, Авраамъ, дѣто въ негωвото семейство са пазила вѣрата на истиннагω Бога, преселилса, по Божіе повелѣніе въ Ханаанъ. Іакωвъ, внукатъ Авраамовъ

и҆ сына́тъ Ісаа́кѡвъ, ве́днѡ сасъ сичкото свое́ семе́йство премина́лъ въ Е҆гипетъ, дѣто та́мъ сына́тъ не́гѡвъ І҆ѡсифъ, съ дѣйствїе Бо́жїагѡ Про́мысла, ѿтъ ро́бското состоѧ́нїе и҆ ѿтъ темницата, возве́денъ былъ на пе́рвата сте́пень на честа̀ и҆ на ца́рскитѣ достоинства. Въ продолженїе на 250 годины, Е҆врейтѣ живѣли въ Е҆гипетъ спокойнѡ и҆ счастли́вѡ: но найпо́слѣ, защо́то сѧ ѹ҆множили мно́гѡ, Е҆гипетскитѣ царѐ наче́нали да ги ѹ҆гнета́ватъ лю́тѡ. Тога́зи Е҆вре́итѣ подъ покрови́тельството на самагѡ Бо́га, и҆ подъ предводи́тельството на Проро́катъ и҆ Боговдохнове́нныатъ мѹ́жъ Мѡѷсе́а, и҆злѣзли и҆зъ Е҆гипетъ, чѹ́днѡ премина́ли презъ чермно́то морѐ и҆ стапи́ли въ А҆ра́кїа. Тѹ́къ 1461 г. преди Р.Х.
благоволи́лъ Бо́гъ да и҆́мъ дадѐ чрезъ Мѡѷсе́а за́повѣди, но защо́то не вѣрва́ли на Бо́жїитѣ ѡ҆бѣща́нїата, ѡ҆сѹди́лисѧ да сѧ ски́татъ въ А҆ра́вїйскитѣ посты́ни 40 годины. Найпо́слѣ Е҆вре́итѣ стапи́ли въ предѡпредѣле́нната тѣмъ ѿтъ Бо́га земла̀, си́рѣчь въ Палести́на. Сѹдїитѣ и҆лѝ старѣйшиныте, които ѿтъ самагѡ̀ Бо́га сѧ и҆збира́ли, ѹ҆правла́вали ги: но найпо́слѣ Е҆вре́итѣ рѣши́лисѧ да си напра́вѧтъ Мо-

нархическо правленіе, и тогасъ споредь
1119 г. жребы Саулъ сѧ поставилъ въ достойн-
предъ Р.Х. ство на Царь Еврейскій. Тойзи Царь дер-
зналъ да сѧ противи на Божіитѣ пове-
1097 г. лѣніата, зато Пророкъ Самуилъ, по Бо-
предъ Р.Х. жіе повелѣніе, помазалъ Давида въ царь.

Храбрыатъ и благочестивыатъ Давидъ возвелъ Еврейската Монархіѧ на высоката степень на силата, на славата и благоденствіето. Сынатъ негωвъ, му-
1030 г. дрый Соломонъ, направилъ въ Іерусалимъ
предъ Р.Х. великолѣпенъ храмъ Богу. Но този мудрыатъ Царь, слѣдь времѧ, уклонилсѧ отъ истиннагω Бога и впадналъ въ идолопоклонство. Заради таковото негωво отстъпленіе, Еврейската Монархіѧ, послѣдь негωвата смерть, раздѣлиласѧ на двѣ царства. на Іудейско и Ісраилско. Тѣзи царства безпрестаннω имали бой помеждуси и сасъ своитѣ грѣхове
739 г. навлекли на себе си Божіатъ гнѣвъ. Ісра-
предъ Р.Х. илското Царство покорилосѧ отъ Ассиріе-
609 г. нытѣ, а Іудейското отъ Вавилонцытѣ.
предъ Р.Х. Іудеитѣ закараны робы въ Вавилонъ, и въ това робство сѧ находили 70 години до времато Кирово.

Б. Африканскитѣ народы.

1. Єгиптанытѣ.

Єгипетъ ни ѥ̑ голѣма, но найплодородна часть на сѣверовосточната Африка, и̑ заради това своѥ плодородїе тїѧ ѥ̑ ѿдолжена на ѥжегодното разливани на рѣката Нилъ. Въ най далеката вѣтхость тукъ мбавагса Фивското и̑ Мемфиссото Царство, но Історїата тѣхна, помногѡ ѥ̑ ѡснована на басносло́вїе. Въ Історїата ѿпазилисѧ и̑мената на нѣкоиси Фивски Царѣ, ѿтъ които Озимандъ ѥ̑ славенъ за своето благочестїе, за правосудїето, за мудроста на своитѣ законы, и̑ за любовьта камъ наукитѣ.

Основатель на Мемфиссото Царство говорятъ чи былъ Менесъ. Ѿтъ наслѣдницытѣ негѡвы достопаматенъ ѥ̑ Меридъ, дѣто по негѡвото повелѣнїе и̑скопалсѧ о̑нзи о̑громныатъ ѥзеръ, въ Єгипетъ щосѧ назовава Меридовъ, за да оуравнѧватъ водытѣ Нилобы кога сѧ разлива. Сезострисъ былъ голѣмъ завоеватель, а̑ ѡсталытѣ царѣ прославилисѧ сасъ направы на великолѣпны храмовы, на о̑громны пирамиды, о̑белиски и̑ лакиринты.

Около 2200 г. предъ Р.Х.

2000 г. предъ Р.Х.

Около 1500 г. предъ Р.Х.

670 г. предъ Р.Х. До Псамметиховото врѣмѧ, Єгипетъ частѡ сѧ раздѣлѧлъ на многѡ Царства, а ѿтъ негѡ врѣмѧ насетнѣ составлѧлъ една Монархїѧ, дѣтоней главныатъ градъ былъ Мемфисъ. Притова Єгиптѧнытѣ, дѣтотїи до негѡ врѣмѧ странаха ѿтъ сако сношенїе сасъ иностранцы, влезли

620 г. предъ Р.Х. въ союзъ сасъ Грецытѣ. Нехао Псамметиховатъ сынъ распространилъ мореплаванїето и търговлѧта Єгипетска, и по негѡвото желанїе Финикїѧнытѣ предпринимали морското ходини ѡколѡ Африка.

660 г. предъ Р.Х. ѿтъ прочитѣ Єгипетски Царѐ достопаматенъ е Амазисъ, дѣто той е Славенъ заради добродѣтельствата свои, заради ѡбразованїето и ѡбширнитѣ свои познанїѧта. Но славата на Єгипетъ наклонилася вече камъ оупадванье. Въ царствованїето на Псамменита, Персидскїатъ

625 г. предъ Р.Х. Царь Камбизъ покорилъ го на своѧта власть.

ѠБЩО ЗАМѢЧАНЇЕ ЗАРАДИ ЄГИПЕТЪ.

Єгипетъ въ самата далбока ветхость ѧвлѧваса да е една благоустроенна и ѡбразованна страна, а слѣдь врѣмѧ Наукитѣ и художествата достигнали тукъ

до голѣмо совершенство, толкосъ щото тази страна по справедливость назовавалася колыбель на просвѣщенїето, и самытѣ Грецы многѡ сѫ должны ней за своето ѡбразованїе. Геѡметрїата, Астрономїата и другитѣ части на Маѳематиката были извѣстны на Египтанытѣ. Тїи твърдѣ искусно знайли да ѡбмазватъ сасъ балсамъ (балсамосватъ) мертвытѣ тѣла, а воздвигнутѣ отъ тѣхъ огромны пирамиды показватъ совершенството тѣхно въ Миханиката. Многѡ мудры законы на Египтанытѣ свидѣтельствуватъ заради высоката степень на ѡбразованїето на този народъ. Искуството на писанїето и то было извѣстнѡ на Египтанытѣ, однакожъ то состояло въ Їероглифытѣ, дѣтотѣмъ смысалатъ былъ извѣстенъ толькѡ на жрѣцытѣ.

Вѣроисповѣданїето на Египтанытѣ состояло въ идолослуженїето. Тїи ѡбожали слънцето и мѣсацатъ подъ имената Осирисъ и Изида. Главно божество оу тѣхъ былъ Аписъ, сирѣчь волъ сасъ черны патна (дамгы). Освень това, звѣздытѣ, рѣката Нилъ и многѡ животны

на тѣзи Царства болшею частїю є̃ полна ѿтъ баснословїе. Троянското Царство сѧ развалило ѿтъ Грецытѣ 1185 лѣто предъ рождество Хрїстово. Фригїйското подпаднало подъ волята на Лидянытѣ, а̂ Ли-
ѻколѡ 530 г. предъ Р. Х. дїйското (царство) въ царствованїето Крезово покорилосѧ заеднѡ сасъ сичка Малая Азїя ѿтъ Кира.

5. Финикїянытѣ.

Финикїянытѣ представлѧватсѧ като єдно прїятно зрѣлище въ Їсторїята. Нїи глѣдамы чи тїи были народъ миренъ, дѣятеленъ, трꙋдолюбивъ и̂ занимавалсѧ въ таргобщина. Тїи на сичкитѣ народы доставлѧли произведенїята ѿтъ своитѣ фабрики и̂ манꙋфактꙋры, и̂звавали и̂мъ своитѣ полезны и̂змысланїята, и̂ ѿткрытїята, поселили по сичкитѣ страны довольство, и̂зобилїе и̂ ѡбразованїе.

Финикїя была наймалката часть въ Азїя. Тїя сѧ простирала по восточнытѣ брегове на Средиземното море, на длашь (ѿтъ Тира до Арада) 175, а̂ на ширь 55 россїйски версти. Тая страна є̃ малкѡ плодна, и̂ това направило Финикїянытѣ да бадатъ дѣятелны и̂ трꙋдолюбивы.

Тїи ѡбарнали своето вниманїе на мореплаванїето и го распространили по сичкитѣ тогасъ извѣстны морета. Морското тѣхно ходини около Африка, което тїи сваршили въ три годины, направило имато тѣхно незабравено въ Історїата. Тарговщината тѣхна была твардѣ широка. тїи сасъ тарговина ходили въ Африка, по сичкитѣ островы на Средиземното море, въ Іспанїа, въ Британїа или сегашната Англїа, въ Пруссїа и по сичкїатъ Востокъ. вредъ заселвали своитѣ колонїи (поселенїата) и чрезъ тѣзи преселенїата їощи помногѡ распространали своата тарговщина. Фабрикитѣ и мануфактурытѣ тѣхны были въ найцвѣтущето состоанїе. Освень това, Финикїанытѣ са прославили сасъ издырванито на пурпуровата краска, сасъ измысланито на стаклото, на писменнытѣ буквы и на Ариѳметиката. тїи ввели въ употребленїе мѣрата, вѣсытѣ и монедытѣ. около 600 г. предъ Х.Р.

Финикїанытѣ секога са старали да избѣгватъ завоевателитѣ, но никакъ неможили да са укрыатъ отъ оружїето Кирово. Този завоеватель покорилъ ги на своата власть, и тїи са находиали подъ

Персійската власть до времато на Македонското владычество. Подиръ като разори Александръ Македонскій Тира, тарговината на този народъ пріишла въ Александрія, и отъ него време насетнѣ Финикіанытѣ начетали да испадватъ.

Въ Финикія Правленіето было Монархическо, но волята на Царето была ѿграничена, зато Финикія може да ся нарове Республика (народовластіе). Градатъ Сидонъ, подиръ време Тиръ, былъ глава на сичкитѣ другіи градове и области.

5. Евреитѣ.

Історіата на Еврейскіатъ народъ, помногѡ е священна, освень свѣтска, или гражданска. защо въ сичкитѣ событіата, дѣто ся случили въ този народъ, виждамы особны дѣйствіата на самото Провидѣніе.

Въ онова време, когато идолопоклонството като ся распространяло по земліата, начинало да проникба и въ Ме-
1921 г. предъ Р.Х. сопотамія, Авраамъ, дѣто въ неговото семейство ся пазила вѣрата на истиннагѡ Бога, преселился, по Божіе повелѣніе въ Ханаанъ. Іаковъ, внукатъ Авраамовъ

и҆ сына́тъ І҆саа́кѡвъ, ве́днѡ са́съ си́чкото своѐ семе́йство преми́налъ въ Е҆ги́петъ, дѣ́то та́мъ сына́тъ не́гѡвъ І҆ѡ́сифъ, съ дѣ́йствїе Бо́жїагѡ Про́мысла, ѿ ро́вското состоѧ́нїе и҆ ѿ темни́цата, возве́денъ бы́лъ на пе́рвата сте́пень на честа̀ и҆ на ца́рскитѣ досто́йнства. Въ продолже́нїе на 250 годи́ны, е҆вре́йтѣ живѣ́ли въ Е҆ги́петъ споко́йнѡ и҆ счастли́вѡ: но на́йпо́слѣ, защо́то са оу҆множи́ли мно́гѡ, е҆ги́петскитѣ царѐ наче́нали да ги оу҆гнета́ватъ лю́тѡ. Тога́зи е҆вре́итѣ подъ покрови́тельството на сама́гѡ Бо́га, и҆ подъ предводи́тельството на Проро́катъ и҆ Богоо́духнове́нныатъ мꙋ́жъ Мѡѷсе́а, и҆зле́зли и҆зъ Е҆ги́петъ, чꙋ́днѡ преми́нали презъ чермно́то морѐ и҆ стапи́ли въ А҆ра́вїѧ. Тꙋ́къ 1461 г. преп҃ Р.Х.
благоволи́лъ Бо́гъ да и҆̂мъ дадѐ чрезъ Мѡѷсе́а за́повѣди, но защо́то не вѣрва́ли на Бо́жїитѣ ѡ҆бѣща́нїата, ѡ҆сꙋди́лиса да са ски́татъ въ А҆раві́йскитѣ посты́ни 40 годи́ны. На́йпо́слѣ е҆вре́итѣ стапи́ли въ предѡпредѣле́нната тѣмъ ѿ Бо́га земла̀, си́рѣчь въ Палести́на. Сꙋді́итѣ и҆лѝ старѣ́йшинытѣ, ко́ито ѿ сама́гѡ Бо́га са и҆зби́рали, оу҆правла́вали ги: но на́йпо́слѣ е҆вре́итѣ рѣши́лиса да си напра́ватъ Мо-

нархическо правленіе, и тогасъ спорядь
1119 г. предъ Р.Х. жребы Саулъ са поставилъ въ достойн-
ство на Царь Еврейскій. Тойзи Царь дер-
зналъ да са противи на Божіитѣ пове-
1097 г. предъ Р.Х. ленїята, зато Пророкъ Самуилъ, по Бо-
жіе повеленіе, помазалъ Давида въ царь.

Храбрыатъ и благочестивыатъ Да-
видъ возвелъ Еврейската Монархіа на
высоката степень на силата, на славата
и благоденствіето. Сынатъ негωвъ, му-
1030 г. предъ Р.Х. дрый Соломонъ, направилъ въ Іерусалимъ
великолѣпенъ храмъ Богу. Но тозй му-
дрыатъ Царь, слѣдь време, уклонилса
отъ истиннагω Бога и впадналъ въ и-
долопоклонство. Заради таковото негω-
во отступленіе, Еврейската Монархіа,
послѣдь негωвата смерть, раздѣлиласа
на двѣ царства. на Іудейско и Ісраил-
ско. Тѣзи царства безпрестаннω имали
бой помеждуси и сасъ своитѣ грѣхове
739 г. предъ Р.Х. навлекли на себе си Божіатъ гнѣвъ. Ісра-
илькото Царство покорилоса отъ Ассиріе-
609 г. предъ Р.Х. нытѣ, а Іудейското отъ Вавилонцытѣ.
Іудеитѣ закараны робы въ Вавилонъ,
и въ това робство са находили 70 го-
дины до времато Кирово.

Б. Африканскитѣ народы.

1. Єгиптяныт ѣ.

Єгипетъ ни є голѣма, но найплодородна часть на сѣверостóчната Африка, и заради това свое плодородïе тïя є ѡдолжена на єжегодното разливани на рѣката Нилъ. Въ най далеката вѣтхость тукъ ывáватся Фивското и Мемфисското Царство, но Історïата тѣхна, помногѡ є ѡснована на басносло́вïе. Въ Історïата ѡпазилися имената на нѣкоиси Фивски Царѣ, отъ които Озимандъ є славенъ за своето благочестïе, за правосудïето, за мудроста на своитѣ закони, и за любовьта камъ наукитѣ.

Основатель на Мемфисското Царство говóрятъ чи былъ Менесъ. Отъ наслѣдницытѣ негѡвы достопáмятенъ є Меридъ, дѣто по негѡвото повелѣнïе ископался онзи огромныатъ езеръ, въ Єгипетъ щося называва Меридовъ, за да оуравнявать водытѣ Нилобы кога ся разлива. Сезострисъ былъ голѣмъ завоеватель, а ѡстáлытѣ царѣ прославилися сасъ направы на великолѣпны храмовы, на огромны пирамиды, обелиски и лабиринты.

Около 2200 г. предъ Р.Х.

2000 г. предъ Р.Х.

Около 1500 г. предъ Р.Х.

670 г. предъ Р.Х. До Псамметиховото врѣмѧ, Єгипетъ частѡ сѧ раздѣлѧлъ на многѡ Царства, а ѿтъ негѡ врѣмѧ насетнѣ составлѧлъ єдна Монархїѧ, дѣтоней главныатъ градъ былъ Мемфисъ. Притова Єгиптѧнытѣ, дѣтотiи до негѡ врѣмѧ странаха ѿтъ сако сношенїє сасъ иностранцы, влезли

620 г. предъ Р.Х. въ союзъ сасъ Грецытѣ. Нехао Псамметиховатъ сынъ распространилъ мореплаванїєто и тарговлата Єгипетска, и по негѡвото желанїє Финикїѧнытѣ предпринимали морското ходини ѡколѡ Африка.

660 г. предъ Р.Х. ѿтъ прочитѣ Єгипетски Царѣ достопаматенъ є Ямазисъ, дѣто той є славенъ заради добродѣтельствата свои, заради ѡбразованїєто и ѡбширнитѣ свои познанїата. Но славата на Єгипетъ наклонилаѕѧ вече камъ оупадванье. Въ царствованїєто на Псамменита, Персидскїатъ

625 г. предъ Р.Х. Царь Камбизъ покорилъ го на своата власть.

ѠБЩО ЗАМѢЧАНІЄ ЗАРАДИ ЄГИПЕТЪ.

Єгипетъ въ самата далбока вѣтхость ꙗвѧваса да є єдна благоустроенна и ѡбразованна страна, а слѣдь врѣмѧ Наукитѣ и художествата достигнали тукъ

до голѣмо совершенство, толкосъ щото тази страна по справедливость называваласѧ колыбель на просвѣщенїето, и самытѣ Грецы много сѫ должны ней за своето ѡбразованїе. Геѡметрїата, Астрономїата и другитѣ части на Математиката были извѣстны на Египтянытѣ. Тїи твърдѣ искусно знаили да ѡбмазватъ сасъ балсамъ (балсамосватъ) мертвытѣ тѣла, а воздвигнутѣ отъ тѣхъ огромны пирамиды показватъ совершенството тѣхно въ Михaниката. Много мудры законы на Египтянытѣ свидѣтелствуватъ заради высоката степень на ѡбразованїето на този народъ. Искуството на писанїето и то было извѣстно на Египтянытѣ, однакожъ то состоѧло въ Їероглифытѣ, дѣтотѣмъ смысалатъ былъ извѣстенъ только на жрѣцытѣ.

Вѣроисповѣданїето на Египтянытѣ состоѧло въ идолослуженїето. Тїи ѡбожали слънцето и мѣсяцатъ подъ имената Осирисъ и Изида. Главно божество оу тѣхъ былъ Аписъ, сирѣчь волъ сасъ черны патна (дамгы). Освенъ това, звѣздытѣ, рѣката Нилъ и много животны

и҆ растѣні́ата бы́ли предме́ты на тѣ́хното богопочита́ніе.

2. Карѳаге́нанытѣ.

Ѡ҆́колѡ 800 годи́ны предъ рождества̀ Хрїсто́ва, Дидо́на, сестра́та на Ти́рскї-атъ Ца́рь Пигмалі́она, ѹ҆далечи́ласа въ А҆́фрика, и҆ на ѻ҆́стровытѣ на Средизе́мното морѐ (въ ны́нѣшната ѻ҆́бласть Тѹ́низъ) ѡ҆снова́ла Карѳаге́нъ. Наско́рѡ Карѳаге́нанытѣ, по примѣ́ратъ на Финикі́анытѣ, ѡ҆ба́рнали сво́ето внима́ніе на морепла́ваніето и҆ на торго́влата. Ті́и влѣ́зли въ сноше́ніе сасъ найотдале́ннытѣ страны̀ на свѣ́та̄тъ, заве́ли сво́итѣ поселе́ні́ата по ѻ҆́стровытѣ на Средизе́мното морѐ и҆ въ І҆спа́нія. Бога́тството наче́нало да са сти́ча въ Карѳаге́нъ, и҆ мо́жнѡ было да са предви́ди, ка́къ то́изи гра́дъ ще ста́ни по̀ си́ленъ и҆ по̀ сла́венъ ѿ Ти́ра.

Но стремле́ніето на Карѳаге́нанытѣ за да придобы́атъ бога́тсво, внѹши́ло въ тѣ́хъ є҆дна̀ стра́сть на завоева́ніе, твар-дѣ̀ па́гѹбна за тѣ́хъ. Ті́и са возна-мѣ́рили да ѡ҆владѣ́атъ си́чка Сицілі́а, и҆ това̀ ѡ҆бстоя́телство ги вве́ло въ воины̀

сасъ Сицилійскитѣ и другитѣ Грецы, а найпослѣ и сасъ Римланытѣ. Слѣдствіе на това были три кровопролитнѣйши войны, дѣтотіи са извѣстны въ Історіята подъ има Пунически войны, и са свършили сасъ разореніето на Карθагена и сасъ паденіето на сичката Карθагенска Републиκа. *)

Карθагенянытѣ за да оучредатъ образъ на своето правленіе послѣдовали примѣратъ на Финикіянытѣ, защо волята на тѣхнытѣ Царе (Суффеты) была ωграничена отъ Сенататъ и отъ народатъ. Заради таа причина Карθагенската Монархія назовавася Републиκа. Главното занатіе на Карθагенянытѣ было торговлята, и зато наукитѣ оу тѣхъ не сторили голѣмы оуспѣхы. Военната тѣхна сила была морска и сухопутна. Морската сила была найглавныатъ предметъ на тѣхното вниманіе, а сухопутната состояла помногω отъ иностранны народы. Карθагенското вѣроисповѣданіе состояло въ идолослуженіе. Главно божество оу нихъ былъ Молохъ, дѣтонему

*) Историята на Пуническитѣ войны вижд подолω въ Римската История.

въ жертва приносили человѣцы, їощи и самытѣ свои дѣца.

Ѿдѣленїе второе.

Історїя на Персидското Царство.

Ѿтъ 550 до 330 г. предъ Р. Х.

Около 550 г. предъ Р. Х. Храбрыатъ и мѫжественныатъ Киръ, дѣтотой происхождалъ Ѿтъ благородното Персидско поколѣнїе на Ахеменидытѣ, като станалъ началникъ и предводитель на Персытѣ, явился на востокъ величайшїй завоеватель. Персытѣ въ това време нахождалися подъ волята на Мидїйката власть. Киръ защото желалъ да имъ достави независимость, ѿварналъ Орѫжїе противъ дѣда си, Мидїйскїатъ Царь Астїага, надвилъ го, и сичката Монархїя поддалъ я на своята власть. Ассирїя, Вавилонїя, сичка Малая Азїя и дрѫги Ѻбласти подобнѡ принѫдилися да познаятъ надъ себеси негѡвата власть, и въ малко време Персїдското владычество распространилося Ѿтъ Архипелага до Инда, и Ѿтъ черното и Каспїйското море дорѡ до Южныатъ Ѡкеанъ.

Камбизъ, сына̑тъ и̑ наслѣдникатъ 529-22
Кировъ, присоединилъ на своѧта Монар- г. предъ Р.Х.
хїѧ Єгѵпетъ. Дарїй И̑стаспъ возна мѣ- 522-
рилсѧ за да ѫ҃ оуголѣми, да притнеми 489 г. предъ
Өракїѧ и̑ Индїѧ, но неможилъ да оулꙋ- Р.Х.
чи въ своето предпрїѧтїе, защо̀ въ това̀
време ѿкрылаcѧ воина̀ междꙋ Персытѣ
и̑ Грецытѣ, на коѧто причина было̀ на-
мѣренїето на Персытѣ, да покоратъ подъ
своѧ власть Мало-Ѧзїѧтскитѣ Грецы.
Їсторїѧта на та̑зи войнà ѿносамы ѫ҃
въ Греческата Їсторїѧ, *) а̑ тꙋкъ забѣ-
лежвамы толкѡ това, какъ тѣзи воины̀
дѣтотїи сѧ продолжавали, когато царꙋ-
ва̑лъ Дарїѧ И̑стаспъ и̑ презъ сичкото ца- 486-65
рꙋванїе на сына̑тъ негѡвъ Ксеркса, ѡ̑сла- предъ
вили и̑ разорили Персидската Монархїѧ. Р.Х.
Заради това̀ ѿтъ тꙋй време насетнѣ,
та̑ѧ Монархїѧ наченала да сѧ клонѝ ѻче-
виднѡ камъ оупадванїе, а̑ чрезмѣрната
Ѧзїѧтска роскошь и̑ нравното развращенїе
на Персидскитѣ Царѐ и̑ на подданницы-
тѣ тѣхны, оускорили паденїето нейно. 336-33
Когато царꙋвалъ Дарїѧ Кодоманъ, поко- предъ Р.Х.

---

*) Виждь подолѡ въ 3-то Ѿдѣленїе.

рилъ ѧ҃ подъ своѧ власть, Ѧлеѯандръ Македонскїй.

Персидското царство, когато цароваль Дарїа Истаспъ, раздѣлено было на 20 Сатрапїи (пашалицы), междꙋ който за сообщенїе направины были почты (пощи). Персидскїатъ Монархъ ималъ власть на именїето и на животатъ на сичкитѣ свой подданны, него назовавали го Царь на сичкитѣ Царе (Сꙋлтанъ). Немꙋ должно было да мꙋ воздаватъ божески чести, и сичкитѣ негωвы подданны безъ исключенїе назовавалиса робы негωвы. Вѣроисповѣданїето на Персытѣ, дѣто было оуустановлено ѿтъ просвѣщенныатъ мꙋжъ Зороастра, состоало въ това сирѣчь, тїи признавали двѣ начала: доброе и злое. Первото назовавали Ѡромаздъ, а второто Ѧриманъ. Свѧщенната книга тѣхна, дѣто въ неѧ сѫ (написаны) изложены правилата на това вѣроисповѣданїе, назоваваса Зендавеста, а жрецытѣ (поповытѣ) тѣхны именовалиса Маги.

Ѿдѣленїе третьое.

Їсторїѧ на Грецїѧ.

Ѡколω 2000 г. предъ Р.Х. (до времѧто на Ѧлеѯандра Македонскагω)

Толпытѣ на Ѧзїатскитѣ народы,

называемы Пеласги, поселилися въ южната часть на Еврώпа, сирѣчь въ нынѣшныатъ Морей. Вѣроятнω е, чи отъ името на предводительатъ тѣхенъ, Грека, тая страна получила названіе Греція. Тѣзи Пеласги или Грецы въ това время были необразованны, груби, живѣяли разсѣянно въ пещери и лѣсы, безъ да иматъ никакво понятіе заради граждански общества.

Кекропсъ, родомъ Египтянинъ, и Кадмъ, родомъ Финикіанинъ, като ся заселили въ Греція, положили въ нея начало на будощето и образованіе. Тогасъ явилися тукъ царства, сирѣчь Аргското, Сикіонското, Аөинското, Лакедемонското и други іоще. Около 1500 г. предъ Р.Х.

Амфиктіонъ, Девкаліоноватъ сынъ, направилъ въ Греція судилище (садовище) което по името негωво назовалося Амфиктіоновъ судъ (садница). Въ него судили заради оныя работы, които ся докачавали до сичка Греція и разбирали (изпридырвали) спорнытѣ и тажебнытѣ причины. Въ това время Грецытѣ правили морскій походъ въ Колхида (нынѣ 1250 г. предъ Р.Х.

Грꙋ́зїѧ ѝлѝ гюрджестáнъ), за да оу҆грáбатъ, каквóто говорѝли тíи, златóто рꙋнó. Тóзи похóдъ, дѣтотóй є҆ѝзвѣстенъ подъ ѝмето Похóдъ на А҆ргонáвтытѣ, распространѝлъ геѡграфѝческитѣ познáнїата ѝ торгóвлата Грéческа. Найпóслѣ дꙋхъ на герóйство ѝ на мщéнїе побꙋдѝлъ Грéцытѣ да напрáватъ похóдъ въ
1185 г. предъ Р.Х. Мáлаѧ А҆́зїѧ протѝвъ Трóѧ. Слѣдъ десатьгодѝшна ѡ҆бсáда, тíи ѡ҆бсéбили градатъ Трóѧ ѝ го сасѝпали.

А҆ защóто множѝна ѿъ Грéческитѣ Царѐ дѣто были въ похóдъ протѝвъ Трóѧ, ни сѧ завáрнали назáдь, тò по сѝчка Грéцїѧ поникнали воины̀ зарадѝ наслѣдство на престóлытѣ. Тѣзи бѣдствїата дѣто си ги стóрили тíи, оу҆мнóжилиса когáто И҆раклѝдытѣ (потóмцы Герколéсовы) са втꙋ́рнали въ Пелопóнисъ.*) То-
Ѻ҆́коло 1100 г. предъ Р.Х. гѝсъ мнóгѡ Грéцы ѿишлѐ въ Мáлаѧ А҆́зїѧ, ѝ полóжили тáмъ ѡ҆снованїе на Грéчески пресéльства, кóито, слѣдь врéма, достѝгнали въ цвѣтꙋ́щее состоѧ́нїе. Въ товà ѝстото врéма произышлà въ Грéцїѧ перемѣ́на въ Правлéнныатъ ѡ҆́бразъ. сѝч-

*) Пелопóннисъ назовáваса ю҆́жната чáсть на Грéцїѧ (нынѣ Морéѧ).

китѣ Гречески Монархїи превърналися въ републики, (освенъ Ипиросъ) междꙋ които найважна и найглавна явилася Спартанската и Аѳинската.

Въ Спарта подирь като ся промѣнило Монархическото Правленїе на републиканско, изникнали несогласїя и раздоры. Найпослѣ за слава на тая република, явился Ликꙋргъ. Тойзи достопаметныатъ мꙋжъ направилъ голѣмы преобразованїята въ Спарта. Той написалъ нѣй твърдѣ строги законы, истребилъ въ нея сяка роскошь и богатство, прїꙋчилъ Спартанцытѣ на трꙋдолюбїето, на оумѣренныатъ животъ и на воздержанїето, возбꙋдилъ въ тѣхъ благородното чꙋвство да любатъ Отечеството си, и общо направилъ ги народъ воинственъ, храбрый и мꙋжественъ. Подирь триста години слѣдь Ликꙋрга явился и въ Аѳинската републиката мꙋдрыатъ и добродѣтельныатъ законодатель, Солонъ. Той, като отмѣнилъ прежнытѣ люты Драконовы законы, написалъ имъ дрꙋги, покротки и по благодѣтельны, на които цѣль было, да достави на Аѳинейцытѣ спокойствїе и счастїе, да ги направи храбры

около 880 г. предъ Р.Х.

воискáры и҆ зáедно ѡ҆бразóванны и҆ до-
бродѣ́тельны. Въ товà врéмѧ Грéцытѣ,
а҆ ѡ҆собли́вѡ А҆ѳинéйцытѣ начéнали да сѧ
занимáватъ въ мореплáванїе и҆ въ тарго́-
вина. Цвѣтꙋ́щи тѣ́хны пресéльства ѩви́-
лисѧ въ Мáлаѧ А҆́зїѧ, въ Сици́лїѧ, въ Ї-
тáлїѧ, по бреговéтѣ на чéрното морѣ и҆
прѡ́чаѧ.

Найпо́слѣ дꙋ́хатъ на геро́йството и҆
плáменното чꙋ́вство на любовтà камъ Ѻ-
тéчеството, воодꙋшеви́ли си́чкитѣ Грé-
цы и҆ ги соедини́ли сасъ найтѣ́снытѣ
свѧ́зли. Тї́и защо́то желáли да поддер-
около 500 г. предъ Р.Х. жатъ свобо́дата и҆ независимостьтà на
своитѣ Мало-А҆зїѧ́тски поселéнїѧта,
влѣ́зли въ кровопроли́тны воинѝ сасъ Пéр-
сытѣ, ѡ҆знаменовáли сéбеси сасъ мно́гѡ
блистáтелны по́двиги и҆ восторжествовáли
надъ многочи́сленнытѣ своѝ непрїѧ́тели.
Знамени́тыатъ А҆ѳи́нскїй полково́децъ
Мильцїáдъ ѡ҆держáлъ блистáтельна побѣ́-
да надъ Пéрситѣ, на Мароѳо́нъ. Спар-
тáнскїатъ Цáрь и҆ полково́децъ, Леони́дъ,
би́лсѧ мꙋ́жественнѡ сасъ Пéрсытѣ, и҆ сасъ
слáва оу҆мрéлъ за Ѻ҆тéчество при Ѳермо-
пи́лъ. Слáвныатъ А҆ѳи́нскїй полково́децъ,
Ѳемисто́клъ, оу҆чи́нилъ знамени́та побѣ́-

да противъ Перситѣ по море, при Островатъ Саламина, и самаго Ксеркса ѡбарналъ въ бѣгъ. Найпослѣ побѣдытѣ дѣто ги оучинили при Платеѣ и Микала (въ Малая Азїя) оувѣнчали Грецытѣ сасъ нова слава. Съ таковъ ѻбразъ сичката Ксерксова войска дѣтотїя состояла отъ 2,600,000 человѣцы, разбилася и ся разсѣяла. Заради това Артаксеркcъ I, наслѣдникатъ Ксерксовъ, прибързалъ та заключилъ миръ съ Грецытѣ, и ся согласилъ да познай свободата и независимостьта на Мало-Азїятскитѣ поселенїята техны. Во времато на тѣзи войны живѣялъ въ Аѳина и дѣйствовалъ въ полза и слава на сичка Грецїя знаменитыатъ за оуматъ мꙋ и за добродѣянїето мꙋ Аристидъ, дѣтотой придоби има Справедливъ. 450 г. предъ Х.Р.

Но наскоро слѣдь свършанїето на Персыдскитѣ войны разгорѣлася въ Грецїя междꙋособна брань, дѣтотїя е извѣстна подъ името Пелопонизская война. Главната причина ней было стремленїето на Спартанцытѣ и на Аѳинейцытѣ за пербенство. Тїя ся продолжала 27 годины, ѡпꙋстошила сичка Грецїя, и послѣ 431 г. предъ Р.Х.

като ся свършила, Спартанцытѣ 'ся явили найсильны въ Греція. Въ началото на тая воина оуправлялъ Аѳинската республика знаменитыатъ онзи мѫжъ, ѡдаренныатъ сасъ превосходны качества на оумъ, Периклъ, дѣто въ негѡвото время явился въ тая республика златыатъ вѣкъ на наукитѣ и на художествата.

Стремленіето на Спартанцытѣ за да имать владычество надъ сичка Греція, произвело втората междоусобна воина. Ѳиванцытѣ подигнали орѫжіе за да закрылятъ всеобщата свобода, и подъ предводителството на двоицата знамениты

370 и 361 г. предъ Р.Х. свои полководцы, Пелопида и Епаминонда, побѣдили Спартіянцытѣ при Левктра и Мантинія. Но тая послѣдната побѣда скѫпа имъ станала, защото Епаминондъ смертелнѡ ся оуранилъ на сраженіето, и вскорѡ оумрелъ.

Послѣ свършаніето на тази война, наскорѡ возгорѣлася въ Греція третья междоусобна война, която е извѣстна подъ имато Фокейская или Священная. Филиппъ Македонскіатъ Царь, като ся пользовалъ отъ това ѡбстоятелство, намѣсвался въ Греческитѣ работы и при-

вѣлъ сичкитѣ Грецы въ свóята власть, а҆ сынатъ нéгωвъ А҆лексáндръ оу҆твердилъ совершéннω свóето владычество надъ тѣхъ.

Ѻ҆бщо замѣчáніе зарадѝ Грéціѧ.

Нійдѣ въ вѣтхитѣ временà человѣческіатъ оу҆мъ не оу҆чинилъ тóлкосъ голѣмы оу҆спѣхи, какъ въ Грéціѧ. Въ тáѧ странà, дѣтотіѧ̀ по пéрвω былà жилище на грубостà и҆ на невѣжеството; просвѣщéніето достигнало на найвысóката стéпень. Знаменитытѣ Грéчески Поéты были; Ѻ҆миръ (ѻ҆́колω 900 г. предъ Р. Х.) И҆сіодъ, Пиндаръ, Е҆схилъ, Ѳофóклъ и҆ прωч, И҆сторицы были И҆родóтъ, Ѳукидидъ, Ксенофóндъ, Поливіосъ, Плутáрхъ и҆ прωч. Между мнóгωто Грéчески, ѻ҆собливω А҆ѳинскитѣ Ѻ҆рáторы, найпревосхóдный ꙗ҆вился Демосѳéнъ. Грéческитѣ мудрецы были Ѳалисъ, Ѳóлонъ, Хилонъ, Питтáкъ, Періáндръ (Коринѳскіатъ Царь), Віáнтъ и҆ Клеóвулосъ. За найвáжны между Грéческитѣ Фіолосóфы почитатса Ѳократъ, Плáтонъ и҆ А҆ристотéлъ.

И҆зꙗ́щнытѣ худóжества, живописаніето (живопись), ваꙗ́ніето, зодчéтството и҆ прωч. начéнали да процвѣтáватъ

въ Гре́ціѧ, о̑собли́во въ Аѳинската реслублика, о̑тъ Перикле́овото вре́мѧ, и̑ достигнали до найвысо́кото совершенство.

Гре́ческото вѣроисповѣданіе состоѧло въ многобо́жіе, и̑ сѧко бо́жество, по мнѣніето на тѣзи ѧ̑зычницы, оуправлѧло по нѣкоѧ о̑со́бна часть на міратъ. Зевсъ почита́лсѧ оу тѣхъ за верхо́вный и̑лѝ гла́вный бо́гъ. Хро́носъ, билъ бо́гъ на вре́мето. Апо́ллонъ, бо́гъ на наꙋкитѣ и̑ на хꙋдо́жествата. Нептонъ бо́гъ на море́то, Плꙋтонъ бо́гъ на подземле́ннытѣ и̑ про́ч. О̑свенъ това̀ Гре́цытѣ признава́ли и̑ мно́жество боги́ны. Ю̑нона, Палла́да, и̑лѝ Мене́рва и̑ про́ч. Е̑ще полꙋ-бо́говы и̑ полꙋ-боги́ны, въ ко́ито причисла́ли Мꙋзытѣ, геро́итѣ и̑ вообще голѣ́мытѣ человѣ́цы. Достопа́мѧтны междꙋ Гре́ческитѣ и̑грьі, ко́ито сѣтака составлѧ́ли оу Гре́цытѣ ча́сть на тѣ́хното богослꙋже́ніе, бы́ли О̑лимпі́йскитѣ, дѣтото̀ бы́ли нарѧде́ны въ че́сть на Зе́вса и̑лѝ Ю̑пи́тера. Найпримѣча́телны о̑тъ прорица́телищата бы́ли Додо́нското и̑ Делфі́йското.

Ѿтдѣлєнїє четвєртоє.

Исто́рїѧ на Македо́нската Мона́рхїѧ и҆ на ѻ҆ны́е Ца́рства, дѣ́то произлѣ́зли ѿ҆ развали́ныте нѐйны.

Ѻ҆ны́е поселе́нїѧта, що ги напра́вили Ѽколѡ
Гре́цыте въ Македо́нїѧ, поло́жили пѐрво- 800 г.
то ѡ҆снова́нїе на Македо́нската Мона́рхїѧ. предъ Р.Х.
Но та́ѧ Мона́рхїѧ до врѐмѧто Фїлі́ппово
была̀ малова́жна, зато̀ и҆ Ї҆сто́рїѧта нѐй-
на є҆̄ ма́лкѡ и҆звѣ́стна и҆ па̄лна ѿ҆ вы́-
мыслы.

Ѿтъ кога́то Фї҆лїппъ вазлѣ́залъ на Ма- 360-36
кедо́нскїатъ престо́лъ, ѿ҆ тога́съ сѧ на- г.предъ
чи́нва сла́вната є҆поха̀ на та̄зи Мона́рхїѧ. Р.Х.
Фїлі́ппъ, дѣтото́й бы́лъ ѡ҆даре́нъ сасъ го-
лѣ́мъ ᲂу҆́мъ, ᲂу҆мѣ́алъ хи́трѡ и҆ и҆скꙋ́снѡ
да распространѝ предѣ́лыте на своѧ́та
Мона́рхїѧ, и҆ да ᲂу҆твердѝ своѧ́та вла́сть
и҆ надъ самы́те Гре́цы, които то́лкосъ
бы́ли рѐвностны камъ своѧ́та свобо́да.
То́й ᲂу҆чи́нилъ Фала́нга си́рѣчь пра́вилна
постоѧ́нна войска̀, коѧ́то ста́нала стра́ш-
на на си́чките.

Сла́вата на Македо́нската Мона́рхїѧ
є҆ще́ и по́многѡ а҆̄ ᲂу҆голѣми́лъ Фїлі́ппо- 336-23
ватъ сы́нъ А҆лекса́ндръ. То́йзи достопа́- г.предъ Р.Х.

матныатъ на вѣтхїатъ Свѣтъ герѡй, дѣтотой былъ ѿдаренъ ѿтъ многѡ превосходны качества на оуматъ и на сердцето си, а ѡбладавалса ѿтъ честолюбїе и страсть да завоевава, предпринялъ намѣренїе да покори подъ своа власть сичкїатъ тогасъ извѣстный Свѣтъ. Той като оутвердилъ своето владычество надъ Грецїа, явилса сасъ 35,000 войска въ Малаа Азїа, и побѣдата негѡва надъ Перситѣ, при Граникъ предсказала падѣнїето на Персїдското царство. Въ сражѣнїето при Иссе, самси Персидскїатъ Царь, Дарїй Кодоманъ, предводилъ своата войска, но разбилса и са ѡбърналъ въ бѣгъ. Найпослѣ ѡнова сраженїе дѣто при Арбеллъ оувѣнчало Александра сасъ нова слава и рѣшило сѫдьбата на Персидското царство. То са покорило на Македонскїатъ герѡй. Єгипетъ, Їудеа, Финикїа и сичкитѣ страны ѿтъ Адрїатическото морѣ до Инда и ѿтъ черното и Каспїйското морѣ до Южныатъ Ѡкеанъ и тїи познали негѡвата власть надъ себе си. Сасъ тосъ ѡбразъ Македонската Монархїа явиласа найпространна.

Но, среди́ свѣтли́вытѣ оуспѣхи на ѡ҆рѹжїето, въ па҃тьатъ на побѣдытѣ и҆ на сла́вата, А҆лекса́ндръ оу҆мрѣ въ 32 годи́на на живо́татъ ѐси. Това̀ преждевреме́нното оу҆мира́нїе не́гωво ме́тнало Македо́нската Мона́рхїѧ въ бѣдственно состоа́нїе. Между̀ полково́дцытѣ на тогѡ́зи Мона́рха произлѣ́зли кровопроли́тны войны̀, на който слѣдствїе было̀ то̀, сирѣ́чь ѡ҆гро́мната А҆лекса́ндрова Мона́рхїѧ сѧ развали́ла, а҆ и҆зъ развали́нытѣ не́йны произлѣ́зли мно́гω ца́рства, ѿ който найдостопа́матны были: Сирі́йското,*) Е҆ги́петското**) и҆ са҃щω Македо́нското. Ѿ тѣхъ Е҆ги́петското, подъ правле́нїето на пе́рвытѣ свои Царѣ, Птолеме́ѧ пе́рвагω, Птолеме́ѧ вто́рагω, и҆ Птолеме́ѧ тре́тагω, было̀ тва҃рдѣ счастли́во. Въ не́го процвѣта́ли наѹки, хѹдо́жества, гражда́нско ѡ҆бразова́нїе и҆ торго́влѧ. Сичкитѣ тѣ́зи ца́рства найпо́слѣ покори́лисѧ ѿ Римля́нытѣ.

Междѹ̀ дрѹгитѣ ца́рства дѣто произлѣ́зли ѿ развали́нытѣ на Македо́нската Мона́рхїѧ, найдостопа́матно было̀ Ї҆ѹде́йското. Киръ ѡ҆вла́дѣлъ Ва-

*) Ца́рството на Селевки́дытѣ.
**) Ца́рството на Птолеме́итѣ.

вилѡна, далъ волѧ на Іꙋдейтѣ да сѧ
заварнатъ въ своето Отечество, да подно-
вѧтъ своето Царство, и храматъ Іерꙋса-
лимскій. Александръ Македонскій отъ
стремленіе да завоевава, покорилъ Іꙋ-
дейтѣ на своѧта власть, но акѡ и да
былъ въ ꙗзычество, благосклоннѡ по-
стꙋпалъ (ѡбхождалсѧ) сасъ тойзи на-
родъ, дѣтотіи сѧ кланѧли истинномꙋ
Богꙋ. Слѣдь смертьта негѡва, Іꙋдейтѣ
подпаднали подъ волѧта на Сирійскитѣ
Царе, отъ които Антіохъ четвертыатъ
подигналъ врахꙋ тѣхъ сильно гоненіе.
Но вѣрата въ Бога подавала на Іꙋдеитѣ
мꙋжество и ги ѡвардила отъ погибель.
Богъ имъ проводилъ избавитель едино-
племенникатъ тѣхенъ, благочестивыатъ
геролъ Іꙋда Маккавеѧ, но оныѧ несогла-
сіѧта и раздоры, дѣто сѧ породили въ
Іꙋдейското царство отъ сектытѣ на Фа-
рисеитѣ и Саддꙋкейтѣ, предизвѧвили
веки неговата погибель. Римланытѣ ѡ-
владѣли Іерꙋсалимъ и вазвели на Іꙋдей-
скіатъ престолъ иноплеменникатъ Ирода.
5508 г. Въ това времѧ сваршиласѧ голѣмата
отъ со- тайна на воплощеніето сына Божіаго: въ
творен: Виѳлеемъ сѧ родилъ ѡжидаемыатъ Мес-
міра.

сїѧ, Іисѹсъ Хрїстóсъ, дѣтотóй саздáди
новозавѣтната Цéрква за преобразовáнїе
на свѣтáтъ. Найпóслѣ защóто Іѹдéитѣ
сѧ оуклонúли (Отстранúли) отъ йстин-
нагѡ Бóга, и стóрили ѿщи дрѹги без-
закóнїѧта, навлéкли на сéбеси прáведны-
атъ гнѣвъ Бóжїй. Римлѧнытѣ оутверди-
ли надъ тѣхъ свóето владычество. Тúтъ,
на Рúмскїатъ Імперáторъ Веспасїáна сы- 79 г.
нáтъ, за да накáжи Іѹдéитѣ зарадѝ послѣ Р.Х.
возмѹщéнїето тѣхно. развалúлъ до ѡс-
новáнїе (темéлденъ) Іерѹсалúмскїатъ
храмъ, а въ цáрствованїето на Рúмскї-
атъ Імперáторъ Адрїáна сúчкїй Іерѹса-
лúмъ сѧ развалúлъ и сúчкїатъ Іѹдéйскїй
нарóдъ сѧ разсѣѧлъ по землѧта, спо- 134 г.
рѧдь каквóто было предскáзано за товà послѣ Р.Х.
въ кнúгитѣ на Свѧщéнното писáнїе.

Отдѣлéнїе пѧтое.

Рúмската (Ромáнската) Істóрїѧ.

(Отъ 753 лѣто предъ Р. Х. до 476 лѣто
послѣ Р. Х.)

(Отъ 1. лѣто дорѡ до 1229 лѣто на ѡс-
новáнїето Рúма)

Рúмската Істóрїѧ, спорѧдь важностà и ѡбширностà й, трéба да сѧ раздѣлй

като сѧ свършила, Спартанцытѣ сѧ ꙗвили найсилны въ Греціѧ. Въ началото на таѧ воина оуправлѧлъ Аѳинската респꙋблика знаменитыатъ онзи мꙋжъ, ѿдаренныатъ сасъ превосходны качества на оумъ, Periклъ, дѣто въ негωвото време ꙗвилсѧ въ таѧ респꙋблика златыатъ вѣкъ на наꙋкитѣ и на хꙋдожествата.

Стремленіето на Спартанцытѣ за да иматъ владычество надъ сичка Греціѧ, произвело втората междꙋособна воина. Ѳиванцытѣ подигнали орꙋжіе за да закрылѧтъ всеобщата свобода, и подъ предводителството на двоицата знамениты

370 и 361 г. предъ Р.Х. свои полководцы, Пелопида и Епаминонда, побѣдили Спартіѧнцытѣ при Левктра и Мантиніѧ. Но таѧ послѣднята побѣда скапа имъ станала, защото Епаминондъ смертелнω сѧ оуранилъ на сраженіето, и вскорω оумрелъ.

Послѣ свършаніето на тази воина, наскорω возгорѣласѧ въ Греціѧ третьѧ междꙋособна воина, коѧто е извѣстна подъ имато Фокейскаѧ или Свѧщеннаѧ. Филиппъ Македонскіатъ Царь, като сѧ пользовалъ отъ това ѡбстоѧтелство, намѣсвалсѧ въ Греческитѣ работы и при-

вєлъ сичкитѣ Грецы въ своата власть, а сынатъ негωвъ Ӑлександръ оутвердилъ совершеннω своето владычество надъ тѣхъ.

Ѽбщо замѣчаніе заради Греціѧ.

Нійдѣ въ вѣтхитѣ времена человѣческіатъ оумъ не оучинилъ толкосъ голѣмы оуспѣхи, какъ въ Греціѧ. Въ таа страна, дѣтотіѧ по первω была жилище на грꙋбоста и на невѣжеството; просвѣщеніето достигнало на найвысоката степень. Знаменитытѣ Гречески Поеты были; Ѿмиръ (Ѡколω 900 г. предъ Р. Х.) Исіодъ, Пиндаръ, Есхилъ, Софоклъ и прωч, Историцы были Иродотъ, Ѳꙋкидидъ, Ксенофондъ, Поливіосъ, Плꙋтархъ и прωч. Междꙋ многωто Гречески, особливω Аѳинскитѣ Ораторы, найпревосходный ѩвилсѧ Демосѳенъ. Греческитѣ мꙋдрецы были Ѳалисъ, Солонъ, Хилонъ, Питтакъ, Періандръ (Коринѳскіатъ Царь), Віантъ и Клеовꙋлосъ. За найважны междꙋ Греческитѣ Філософы почитатсѧ Сократъ, Платонъ и Аристотелъ.

Изѧщнытѣ хꙋдожества, живописаніето (живопись), ваѧніето, зодчество и прωч. начинали да процвѣтаватъ

въ Грецїѧ, ѡсобливѡ въ Аѳинската республика, ѿтъ Периклеовото врѣмѧ, и достигнали до найвысокото совершенство.

Греческото вѣроисповѣданїе состоѧло въ многобожїе, и сѧко божество, по мнѣнїето на тѣзи ѧзычницы, оуправлѧло по нѣкоѧ ѡсобна часть на мїратъ. Зевсъ почиталсѧ оу тѣхъ за верховный или главный богъ. Хроносъ, билъ богъ на времето. Аполлонъ, богъ на наукитѣ и на художествата. Нептонъ богъ на морето, Плутонъ богъ на подземленнытѣ и прѡч. Освенъ това Грецытѣ признавали и множество богины. Юнона, Паллада, или Менерва и прѡч. Ѡще полу-богови и полу-богины, въ които причислѧли Музытѣ, геройтѣ и вообще голѣмытѣ человѣцы. Достопаматны между Греческитѣ игры, които сѣтака составлѧли оу Грецытѣ часть на тѣхното богослуженїе, были Олимпїйскитѣ, дѣтотїи были нарадены въ честь на Зевса или Юпитера. Найпримѣчателны ѿтъ прорицателищата были Додонското и Делфїйското.

Ѿтдѣлєніє четвертоє.

Історїѧ на Македонската Монархїѧ и на ѡныє Царства, дѣто произлѣзли ѿтъ развалиныт҄ѣ нейны.

Ѡныє поселенїята, що ги направили Грецытѣ въ Македонїѧ, положили първото ѡснованїє на Македонската Монархїѧ. Но таѧ Монархїѧ до времято Філіппово была маловажна, зато и Історїята нейна є малкѡ извѣстна и пълна ѿтъ вымыслы. Околѡ 800 г. предъ Р.Х.

Ѿтъ когато Філіппъ вазлѣзалъ на Македонскїатъ престолъ, ѿтъ тогасъ сѧ начинва славната ѥпоха на тази Монархїѧ. Філіппъ, дѣтотой былъ ѡдаренъ сасъ голѣмъ оумъ, оумѣалъ хитрѡ и искꙋснѡ да распространи предѣлытѣ на своята Монархїѧ, и да оутвердй своята власть и надъ самытѣ Грецы, които толкосъ были ревностны камъ своята свобода. Той оучинилъ Фаланга сирѣчь правилна постоѧнна войска, коѧто станала страшна на сичкитѣ. 360-36 г. предъ Р.Х.

Славата на Македонската Монархїѧ їѡщи помногѡ ѧ оуголѣмилъ Філіпповатъ сынъ Александръ. Тойзи достопа- 336-23 г. предъ Р.Х.

ма́тныатъ на вѣ́тхїатъ Свѣ́тъ геро́й, дѣ́тото́й бы́лъ ѡ҆дарѐнъ ѿ мно́гѡ превосхо́дны ка́чества на оу҆ма̄тъ и҆ на сердце́то си, а҆ ѡ҆бладá валсѧ ѿ честолю́бїе и҆ стра́сть да завоева́ва, предприна́лъ намѣ́ренїе да покорѝ подъ своѧ̀ вла́сть сичкїатъ тога́съ и҆звѣ́стный Свѣ́тъ. То́й като оу҆твердилъ своето влады́чество надъ Гре́цїѧ, ꙗ҆вилсѧ сасъ 35,000 войска̀ въ Ма́лаѧ А҆́зїѧ, и҆ побѣ́дата не́гѡва надъ Пе́рсытѣ, при Грани́къ предсказа́ла паде́нїето на Персі́дското ца́рство. Въ сраже́нїето при И҆́ссе, самсѝ Перси́дскїатъ Ца́рь, Да́рїй Кодома́нъ, предводи́лъ своѧ́та войска̀, но разбилсѧ и҆ сѧ ѡ҆ба̄рналъ въ бѣ́гъ. Найпо́слѣ ѻ҆нова̀ сраже́нїе дѣ́то при А҆рбе́лѣ оу҆вѣнча́ло А҆лекса́ндра сасъ но́ва сла́ва и҆ рѣши́ло сꙋдьба́та на Перси́дското ца́рство. То̀ сѧ покори́ло на Македо́нскїатъ геро́й. Е҆ги́петъ, Їꙋде́ѧ, Фини́кїѧ и҆ си́чкитѣ страны̀ ѿ А҆дрїати́ческото морѐ до И҆нда и҆ ѿ че́рното и҆ Каспі́йското морѐ до Ю҆́жныатъ Ѡ҆кеа́нъ и҆ тї́и позна́ли не́гѡвата вла́сть надъ се́бе си. Сасъ то́съ ѻ҆́бразъ Македо́нската Мона́рхїѧ ꙗ҆вилаcѧ найпростра́нна.

Но, средѝ свѣтли̂выте оуспѣхи на ѻ҆рѹ̂жїето, въ па̂тьатъ на побѣ̂дытѣ и҆ на сла̂вата, А҆лекса̂ндръ оу̂мрѣ въ 32 годи̂на на живо̂татъ 'си. Това̀ преждевреме̂нното оу̂миранїе не̂гѡво ме̂тнало Македо̂нската Мона̂рхїѧ въ бѣ̂дственно состоѧ̂нїе. Между̂ полково̂дцытѣ на тогѡ̂зи Мона̂рха произлѣ̂зли кровопроли̂тны во̂йны, на кой-то слѣ̂дствїе было̀ то̀, сирѣ̂чь ѻ҆гро̂мната А҆лекса̂ндрова Мона̂рхїѧ са развали̂ла, а҆ и҆зъ развали̂нытѣ не̂йны произлѣ̂зли мно̂гѡ ца̂рства, ѿ кои́то найдостопа̂матны были: Сирі̂йското,*) Е҆ги̂петското**) и҆ са̂щѡ Македо̂нското. Ѿ тѣхъ Е҆ги̂петското, подъ правлѐнїето на пе̂рвытѣ свои̂ Царѐ, Птолеме̂ѧ пе̂рвагѡ, Птолеме̂ѧ вто̂рагѡ, и҆ Птолеме̂ѧ трѐтагѡ, было̀ тва̂рдѣ счастли̂во. Въ не̂го процвѣта̂ли на̂ѹки, хѹдо̂жества, гражда̂нско ѻ҆бразова̂нїе и҆ торго̂влѧ. Си̂чкитѣ тѣ̂зи ца̂рства найпо̂слѣ покори̂лисѧ ѿ Ри̂мланытѣ.

Междѹ̂ дрѹ̂гитѣ ца̂рства дѣ̂то произлѣ̂зли ѿ развали̂нытѣ на Македо̂нската Мона̂рхїѧ, найдостопа̂матно было̀ І҆ѹде̂йското. Киръ ѡ҆бладѣ̂лъ Ва-

*) Ца̂рството на Селевки̂дытѣ.
**) Ца̂рството на Птолеме̂итѣ.

вилѡна, далъ волѧ на Їудейтѣ да сѧ завърнатъ въ своето Отечество, да поднови̅тъ своето Царство, и̑ храматъ Їерусалимскїй. Ялександръ Македонскїй отъ стремленїе да завоюва, покорилъ Їудейтѣ на своѧта власть, но ӑкѡ и̑ да былъ въ ıазычество, благосклоннѡ поступалъ (ѡ̑бхождалсѧ) сасъ тойзи народъ, дѣтотїи сѧ кланали йстинному Богу. Слѣдь смертьта негѡва, Їудейтѣ подпаднали подъ волѧта на Сирїйскитѣ Царѐ, Отъ които Янтїохъ четвертыатъ подигналъ връху тѣхъ сильно гоненїе. Но вѣрата въ Бога подавала на Їудейтѣ мужество и̑ ги ѡ̑бардила Отъ погибель. Богъ имъ проводилъ и̑збавитель единоплеменникатъ тѣхенъ, благочестивыатъ героѧ Їуда Маккавеѧ, но Оные несогласїѧта и̑ раздоры, дѣто сѧ породили въ Їудейското царство Отъ сектытѣ на Фарисеитѣ и̑ Саддукейтѣ, предизвикали вѣки неговата погибель. Римланытѣ ѡ̑владѣли Їерусалимъ и̑ вазвели на Їудейскїатъ престолъ и̑ноплеменникатъ Ирода.

5508 г. Отъ сотворен: мїра. Въ това време сваршиласѧ голѣмата тайна на воплощенїето сына Божїаго: въ Виѳлеемъ сѧ родилъ ѡ̑жидаемыатъ Мес-

сїѧ, Їис8съ Хрїстосъ, дѣтотой саздади новозавѣтната Церква за преобразованїе на свѣтатъ. Найпослѣ защото Ї8деитѣ сѧ оуклонили (ѿстранили) ѿтъ истиннагѡ Бога, и сторили їощи др8ги беззаконїата, навлекли на себеси праведныатъ гнѣвъ Божїй. Римланытѣ оутвердили надъ тѣхъ своето владычество. Титъ, на Римскїатъ Їмператоръ Веспасїѧна сынатъ, за да накажи Ї8деитѣ заради возм8щенїето тѣхно. развалилъ до ѡснованїе (темелденъ) Їер8салимскїатъ храмъ, а въ царствованїето на Римскїатъ Їмператоръ Ѧдрїана сичкїй Їер8салимъ сѧ развалилъ и сичкїатъ Ї8дейскїй народъ сѧ разсѣялъ по землѧта, спорѧдь каквото было предсказано за това въ книгитѣ на Свѧщенното писанїе. 79 г. послѣ Р.Х. 134 г. послѣ Р.Х.

Ѿдѣленїе пѧтое.

Римската (Романската) Їсторїѧ.

(Ѿтъ 753 лѣто предъ Р. Х. до 476 лѣто послѣ Р. Х.)

(Ѿтъ 1. лѣто дорѡ до 1229 лѣто на ѡснованїето Рима)

Римската Їсторїѧ, спорѧдь важноста и ѡбширноста и, треба да сѧ раздѣли

на періώды, и҆ въ тóзи слꙋ́чай мóжи да сѧ пріе́мнатъ [за ѡ҆снова́ніе три главны е҆похи́. 1. Ѡ҆снова́ніето на градáтъ Ри́мъ (753 г. предъ Р. Х.) 2. Оу҆чрежде́ніето на респꙋбликáнското правле́ніе (509 г. предъ Р. Х.) 3. Оу҆становле́ніето на Імперáторското достóйнство (30 г. предъ Р. Х.). По товà Ри́мската Істóрїѧ мóжи да сѧ раздѣлѝ на трѝ глáвны періóды, ѿ които пе́рвыатъ ѡ҆бе́ма Істóріата на Ри́мската Монáрхїѧ, втóрыатъ ѡ҆бе́ма Істóріата на Ри́мската респꙋблика, а҆ трéтыатъ ѡ҆бе́ма Істóріата на Ри́мската Імпе́рїѧ.

ПЕРЇОДЪ 1.

Істóрїѧ на Ри́мската Монáрхїѧ.

(Ѿ 753 лѣто до 509 лѣто предъ Р. Х.)

(Ѿ 1 л. ѿ ѡ҆снова́нїѧ Ри́ма до 244 л.)

Первоначáлната Ри́мскаѧ Істóрїѧ є҆ мáлкѡ и҆звѣ́стна и҆ совсе́мъ пълна ѿ мнóгѡ вы́мыслы. Найдостовѣ́рно ви́ждасѧ товà, чи слѣдь като сѧ разорилъ градáтъ Трóѧ ѿ Гре́цытѣ, Ѵне́и, дошéлъ въ Італі́ѧ и҆ сѧ посéлилъ въ землѧ́та на Лати́нцытѣ. Сынáтъ не́гѡвъ А҆скáній закорени́лъ тꙋ́къ А҆лба́нското Цáрство. Ѿ потóмцытѣ не́гѡвы, Нꙋми́тора, сабóрилъ

го бра́тъ мꙋ Ямꙋлїй ѿтъ престо́латъ.
Внꙋцытѣ Номи́торовы, Ро́мꙋлъ и҆ Ре́мъ,
дѣтотѣхъ ги гони́лъ Ямꙋлїй, но ѡ҆бар-
дилисѧ ѿтъ оу҆грожа́вшата тѣхъ ѡ҆па́с-
ность, оу҆били свои́атъ гони́тель и҆ вазве́ли
пакъ на Алба́нскїатъ престо́лъ Номи́тора,
дѣтото́й, за да и҆зави̇ своѧ́та благода́р-
ность, оу҆стꙋпилъ на тѣзи мла́дытѣ
геро́й часть ѿтъ свои́тѣ владѣнїата на
бреговѣ́тѣ Ти́бровы. Тꙋкъ Ро́мꙋлъ и҆ Ре́мъ
ѡ҆снова́ли (запра́вили) Ри́мъ. Поди́рь 753 г.
смертьта̀ Ре́мова, Ро́мꙋлъ самси оу҆пра- предъ Р.Х.
вла́лъ Римлѧнытѣ. То́й оу҆краси́лъ сѣбеси 753-16
сасъ ти́тꙋлъ на Царь, на Сꙋдїѧ, на пол- предъ Р.Х.
ково́децъ и҆ на гла́вный жре́цъ, напра́вилъ
войска̀ и҆ Сена́тъ, и҆ преѡбрази́лъ свои́тѣ
по́дданницы та ги напра́вилъ наро́дъ хра́-
брый и҆ во́йнственный. Наслѣдникатъ нѣ- 714-
гωвъ, кро́ткїатъ, мꙋ́дрыатъ и҆ благоче- 670 предъ
сти́выатъ Нꙋма Помпи́лїи, внꙋшилъ въ Р.Х.
Римлѧнытѣ склонность камъ землед-
лїето, написалъ и҆мъ зако́ны и҆ наре́ды
на Богослꙋже́нїе. Въ ца́рствованїето Тꙋл- 670-40
ла Гости́лїѧ Римлѧнытѣ, като покори́ли предъ Х.Р.
Алба́нското ца́рство распространи́ли свое-
то владычество. Нꙋма - Помпи́лїеватъ 640-14 предъ Р.Х.

внꙋкъ, Янкъ-Марцій, оуправялъ Римлянытѣ съ кротость и благоразꙋміе, но при сичкото своє миролюбіе, той строялъ войны съ Латинытѣ, Сабинцытѣ и съ дрꙋгіи народы, дѣтотѣхъ като покорилъ
614-578 г. предъ Р.Х. оуголѣмилъ своитѣ владѣніата. Въ царствованїето Тарквинїа старагѡ, явилисѧ въ Римъ хꙋдожества, и този градъ оукрасилсѧ сасъ многѡ направы каменны.
578-34 предъ Р.Х. Благоразꙋмныатъ и добродѣтельныатъ Сервій-Тꙋлліи є достопаматенъ въ Римската Історїа заради своитѣ мꙋдры и полезны оузаконеніата. Той като раздѣлилъ своитѣ подданны на класы (бюлюцы) и на стотины, спорядь имѣнїето секимꙋ, и като повелѣлъ да подаватъ гласъ въ сеймытѣ (въ диванытѣ) не поголовнѡ (єдинъ секій) но поцентꙋрій, лишилъ плебеитѣ ѿтъ ѡна власть дѣто я имали тіи въ сеймытѣ, и я далъ на Патрикїитѣ *) а ѿтъ дрꙋга страна Сервій-Тꙋлліи оулегчилъ оучастьта на народатъ, като повелѣлъ да сѧ плаща даждата не поголовнѡ, но по центꙋры-

*) Патриціи назовавалисѧ въ Римъ знатнѣйшитѣ граждане (благороднытѣ, дворянытѣ), а плебеи простытѣ граждане.

тѣ (спорадь сотнытѣ) а защото патриціитѣ и общо по богатытѣ отъ Римланытѣ составлали поголѣмо число на центуріата: то зато и плащали тіи помного даждіа, отъ простыатъ народъ.

Добродѣтельныатъ Сервіа-Тулліа убили го, и наслѣдникъ нему станалъ участникатъ на това злодѣаніе зетьатъ нѣговъ Тарквиніи Гордіатъ, но жестокостьта на този Царь и развращеніето на нѣговытѣ сынови произвели въ Римъ бунтъ, дѣтотой са сваршилъ като изгонили Тарквиніа изъ Римъ и като истребили монархическото правленіе. 534-509 г. предъ Р.Х.

ПЕРІОДЪ 2.

Історіа на Римската республика.

(отъ 509 лѣто до 30. 1 лѣто предъ Р.Х.)

Подирь като изгонили изъ Римъ Тарквиніа Гордаго, Римланытѣ направилиси народовластно правленіе и сичката власть предали а въ рацѣтѣ на Консулытѣ, които сѣка година са изберали. 508 г. предъ Р.Х. Консулытѣ и вообще патриціитѣ начинали да притѣснаватъ народатъ, зато сичкото народовластіе нахождалоса въ

голѣмо волненїе. Напоконъ народатъ, като са разлютилъ врахꙋ Патрицїитѣ, ѿдалечилса ѿтъ Римъ, и не са завар-налъ въ градатъ, предъ дорѡ не принꙋ-дилъ Сенататъ да са согласи да оуста-
493 г. предъ Р.Х. нови народнытѣ Трибꙋны, на които главната должность состоала въ да за-пазватъ народнытѣ права. И въ врема-то на оные возмꙋщенїата, които про-исходили въ Римъ слѣдь оуничтоженїето на монархическото правленїе, оузакони-лоса въ Римъ Диктаторы, дѣтотѣмъ, въ смꙋтнытѣ ѡбстоателства, предава-лоса, за ѻбщото добро, неограниченна власть надъ сичката респꙋблика на шесть мѣсаца, а навремени и на цѣла година. Найдостопаматны ѿтъ тѣхъ, слѣдь врема, были Цинцинатъ, дѣтотой є славенъ за своитѣ добродѣтели и за лю-бовьта камъ земледѣлїето, и знамени-
390 г. предъ Р.Х. тыатъ Камилъ, дѣтотой избавилъ Римъ ѿтъ погибель когато нападнали Галлытѣ. Но и самата голѣма власть на Диктато-рытѣ ни можила совершеннѡ да воздиг-ни спокойствїе въ Римската респꙋблика. Трибꙋнытѣ безпрестаннѡ вооръжали на-родатъ срѣщѡ Сенататъ, и ѿтъ това

сичката Римска республика волновалася отъ несогласіята и раздоры.

Римската республика акω и да бѣше ся потрасила отъ внутрешнытѣ свои несогласіята, однакожъ непріятелитѣ Римски неможили да ся ползоватъ отъ това сасъ нищо, защото Римланытѣ хранили пламенна любовь камъ отечеството, и когато то ги повыквало, забравяли сичкитѣ свои личны раздоры та отхождали подирь гласатъ негово. Зато, колчимъ имали война сасъ Італіанскитѣ народы, сасъ Сабинцытѣ, Етрускитѣ, Волскитѣ, Латинытѣ, Самнитянытѣ и іоще съ другіи, секога торжествовали надъ своитѣ непріятели, и распространили въ Італія своето владычество.

Стремленіето Римланско камъ завоеваніе и намѣреніето тѣхно да покорятъ подъ своя власть Тарентъ, найкогатото Греческо поселеніе, що ся находило въ южната Італія, насилило, Пирра Епирскіатъ Царь, да начени съ тѣхъ война. 282 г.
Но Римланытѣ и надъ тойзи си страшенъ непріятель восторжествовали. Во време- предъ Р.Х.
мато на тая война Римската республика оукрашавалася съ добродѣтельныатъ свои

гра́жданинъ Фабрі́кіа, дѣтото́й са не прелсти́лъ ѿтъ бога́тытѣ да́рови на Пи́рра, що го склона́валъ на своа́та страна̀, и̂ са оу̑диви́лъ (почꙋди́лъ) самсѝ Пи́ррь на не́гѡвата почте́нность. Слѣдь като са сварши̇ война́та сасъ Пи́рра, Ри́млянытѣ подсло́жили на своа́та вла́сть си́чка Іта́лія, и̂, като ѿга́дили свои́тѣ си́лы, стрели́ли сво́йатъ глѣдъ ѿтва̄ть предѣлитѣ не́йны и̂ наче́нали да са впꙋщатъ камъ да ѿблада́атъ си́чкіатъ свѣтъ. Слѣдствіе на това̀ были̇ три̇ кровопроли́тны войны̀ сасъ Карѳаге́нянытѣ, дѣто са назова́ватъ Пꙋни́чески войны̀.

262-38 предъ Р.Х. Пе́рвата Пꙋни́ческа война̀, дѣто тіа̀ са продолжа́ла 24 годи́ны сварши́ласа така̀, си́рѣчь Карѳаге́нянытѣ дѣтоті́й са навы́ли и̂ по сꙋхо и̂ по морѐ наси́лилиса да ѿста́ватъ на Ри́млянытѣ си́чкитѣ свои̇ владѣ́ніата дѣто на ѿстровать Сици́ліа. Во вре́мето на вто́рата Пꙋни́ческа война̀, дѣто тіа̀ са продолжа́вала 17 годи́ны, ꙗ̂ви́лиса и̂ въ двѣтѣ воева́вши страны̀ голѣмы полково́дцы. Карѳаге́нскіатъ геро́й знамени́тыатъ полково́децъ Ѧ̂нника́лъ, катопреле́залъ Ѧ̂лпі́йскитѣ горы̀, разби́лъ Ри́млянытѣ при Те́с-

219-202 г. предъ Р.Х.

сино, при Требїѧ, при Тразименъ и̂ най- 214 г.
после ѿдаржалъ надъ тѣхъ голѣма по- предъ Р.Х.
бѣда при Канна. Но Римланытѣ не оу-
нивали, тїи и̂ подъ началството на свой-
атъ полководецъ Сципїона, ѿдержали
надъ Карѳагенанытѣ рѣшителна по- 202 г.
бѣда въ Африка, при Замъ. Слѣдствїе предъ Р.Х.
на това было то, сирѣчь Карѳагенанытѣ
сѧ принꙋдили да заключатъ миръ съ
Римланытѣ, по който миръ ѿсварзали-
сѧ, да предадатъ на Римланытѣ сич-
китѣ свои ѿтвáнъ Африка владѣнїѧта,
да имъ заплататъ сичкитѣ оубытки
(зарары) колкото претерпѣли въ тая
война, и̂ да имъ дадатъ сичкїатъ свой
флотъ, дѣтотой и̂ изгорѣлъ предъ ѿчи-
тѣ на Карѳагенанытѣ.

Третьата Пꙋническа война, дѣтотїѧ 149-46
продолжавалася 3 годины, сваршилася г. предъ Р.Х.
сасъ това, сирѣчь Карѳагенъ сѧ разорилъ
и̂ сичката Карѳагенска респꙋблика пре-
ѡбарналася въ Римска провинцїѧ. Въ то-
ва истото време Грецїѧ, Македонїѧ и̂
часть ѿтъ Малаѧ Азїѧ принꙋдилисѧ да
сѧ покоратъ на Римланытѣ.

Таквизитѣ завоеванїѧ и̂ богатство-
то що го придобыли тїи, произвели пере-

мѣна въ нра́выте на Римланыте. Простота́та на нра́выте и҆ сичките по́прежны респꙋбликански добродѣтели начѣнали да и҆счѣзватъ, и҆ вмѣсто тѣхъ влѣзли сребролюбїе, ро́скошь и҆ развращѣнїе нра́вовъ.

Въ това̀ врѣма ꙗ҆вился въ А҆зїа є҆динъ мꙋжъ ѡ҆даре́нъ съ голѣмъ оу҆мъ и҆ съ непоколебима сила на во́ла, хра́брый, мꙋжественъ, неꙋстрашимъ. То́й былъ знаменитыатъ Понтїйскїй Ца́рь, Митрида́тъ шестый. То́й помыслилъ да ѡ҆граничи честолюбїето на Римланыте, и҆ мно́гѡ врѣма стрꙋва́лъ сасъ тѣхъ кровопролитнѣйши войны̀. Но сичките оу҆силїата не́гѡвы ѡ҆ста́ли тщѣтны, и҆ слѣдь смертьта̀ не́гѡва, Римланыте ѡ҆всѣвили въ А҆зїа сичка Ма́лаа А҆зїа, Сирїа и҆ Палестина, а҆ въ Є҆вро́па ѡ҆всѣвили сичка Га́ллїа и҆ прострѣли сво́ето о҆рꙋжїе доро до Брита́нїа.

Но во врѣмато на такивыте быстры оу҆спѣхы на Римското о҆рꙋжїе, о҆ткрылиса въ Римъ междоꙋсо́бны войны̀. Тїи были произвѣдены о҆тъ честолюбїето на военача́лницыте, дѣтотїи са стремили камъ верхо́вната вла́сть. Ма́рїй и҆ Силла, двоицата тѣзи ѡ҆па́снѣйши честолюбцы,

мнóгѡ врéмѧ свирѣпствовáли є̂динъ на дрꙋгїй, найпóслѣ Сѵлла стáналъ, подъ ймето на безсмѣнный Диктáторъ, ѿе-сéвникъ на Римската респꙋблика. Слѣдь смертьтà нéгѡва начéнали да сѧ стремѧ̄тъ камъ верхóвната влáсть Помпéй и̂ Ю̂лїй Кéсарь, и̂ слѣдствїе на товà стáнала є̂днà нóва междꙋосóбна войнà, коѧ́то сѧ сваршúла съ тꙋ́й, сирѣчь Римланытѣ сѧ насúлили да предадѧ̄тъ на Ю̂лїѧ Кéсарѧ сúчката верхóвна влáсть въ респꙋбликата, и̂ го назовáли безсмѣнный Диктáторъ и̂ І̂мперáторъ (повелитель) на войскитѣ. Ю̂лїй Кéсарь, като оу̂правлѧ́лъ респꙋбликата, силúлсѧ да достáви на Римланытѣ спокóйствїе и̂ счáстїе, но при сúчко товà, тóйзи голѣмыатъ мꙋ́жъ неможúлъ да предѡвáрди сéбеси ѿтъ злоꙋмышлéнницытѣ, коúто и̂ го оу̂бúли. Товà ѿбстоѧ́тельство произвéло въ Римъ третьѧ междоусóбна войнà, дѣто въ нéйното врéмѧ ꙗ̂вилисѧ сопéрницы (противобóрцы) А̂нтѡ́нїй и̂ внꙋ́катъ на Ю̂лїѧ Кéсарѧ Ѻ̂ктáвїй. Мнóгѡ врéмѧ Римската респꙋблика страдáла ѿтъ тѣ́хнытѣ междоусóбїата, но найпóслѣ сражéнїето при А̂кцїꙋмъ рѣшило сꙋдьбáта нéйна. Ѻ̂ктá-

44 г. предъ Р.Х.

30 г. предъ Р.Х.

внѹкъ, Анкъ-Марцїй, ѹправалъ Римланытѣ съ кротость и благоразѹмїе, но при сичкото своє миролюбїе, той строваль войны съ Латинытѣ, Сабинцытѣ и съ дрѹгїи народы, дѣтотѣхъ като покорилъ
614-578 г. предъ Р.Х. ѹголѣмилъ своитѣ владѣнїата. Въ царствованїето Тарквинїа стараго, явилиса въ Римъ хѹдожества, и този градъ ѹкрасилса сасъ многѡ направы каменны.
578-34 предъ Р.Х. Благоразѹмныатъ и добродѣтельныатъ Сервїй-Тѹллїй є достопаматенъ въ Римската Історїа заради своитѣ мѹдры и полезны ѹзаконенїата. Той като раздѣлилъ своитѣ поданны на класы (бюлюцы) и на стотины, спорядъ имѣнїето секимѹ, и като повелѣлъ да подаватъ гласъ въ сеймытѣ (въ диванытѣ) не поголовнѡ (єдинъ секїй) но поцентѹрїй, лишилъ плебеитѣ отъ она власть дѣто а имали тїи въ сеймытѣ, и а далъ на Патрикїитѣ *) а отъ дрѹга страна Сервїй-Тѹллїй ѹлегчилъ ѹчастьта на народатъ, като повелѣлъ да са плаща даждата не поголовнѡ, но по центѹры-

*) Патрицїи назовабалиса въ Римъ знатнѣйшитѣ граждане (благороднытѣ, дворянытѣ), а плебеи простытѣ граждане.

тѣ (спорадь сотнытѣ) а зашото патриціїтѣ и обшо по богатытѣ отъ Римланытѣ составляли поголѣмо число на центȣріата: то зато и плашали тіи помного даждїа, отъ простыатъ народъ.

Добродѣтельныатъ Сервіа-Тȣлліа оубили го, и наслѣдникъ немȣ станалъ оучастникатъ на това злодѣанїе зетьатъ негѡвъ Тарквиніи Гордїатъ, но жесто- 534-509 г. предъ Р.Х.
костьта на този Царь и развращенїето на негѡвытѣ сынови произвели въ Римъ бȣнтъ, дѣтотой са сваршилъ като изгонили Тарквиніа изъ Римъ и като истребили монархическото правленїе.

ПЕРІОДЪ 2.

Історіа на Римската республика.

(Отъ 509 лѣто до 30. 1 лѣто предъ Р.Х.)

Подирь като изгонили изъ Римъ Тарвкиніа Гордаго, Римланытѣ направилиси народовластно правленїе и сичката власть предали а въ рацѣтѣ на Консȣлытѣ, който сака година са избирали. 508 г. предъ Р.Х.
Консȣлытѣ и вообще патриціитѣ начинали да притѣснаватъ народатъ, зато сичкото народовластїе нахождалоса въ

голѣмо волненїе. Напоконъ народатъ, като са разлютилъ врахꙋ Патрицїитѣ, ѿдалечилса ѿтъ Римъ, и не са заварналъ въ градатъ, предъ дорѡ не принꙋдилъ Сенататъ да са согласи да оустанови народнытѣ Трибꙋны, на който
493 г. предъ Р.Х. главната должность состоала въ да запазватъ народнытѣ права. А въ времато на оныѧ возмꙋщенїата, който происходили въ Римъ слѣдъ оуничтоженїето на монархическото правленїе, оузаконилоса въ Римъ Диктаторы, дѣтотѣмъ, въ смꙋтнытѣ ѡбстоателства, предавалоса, за ѡбщото добро, неограниченна власть надъ сичката республика на шесть мѣсаца, а навремени и на цѣла година. Найдостопаматны ѿтъ тѣхъ, слѣдъ врема, были Цинцинатъ, дѣтотой є славенъ за своитѣ добродѣтели и за любовьта камъ землеѣлїето, и знаменитыатъ Камилъ, дѣтотой избавилъ Римъ
390 г. предъ Р.Х. ѿтъ погибель когато нападнали Галлытѣ. Но и самата голѣма власть на Диктаторытѣ ни можила совершеннѡ да воздигни спокойствїе въ Римската республика. Трибꙋнытѣ безпрестаннѡ вооръжали народатъ срѣщꙋ Сенататъ, и ѿтъ това

сичката Римска република волновалася отъ несогласіята и раздоры.

Римската република акω и да бѣше ся потрясила отъ вътрешнытѣ свои несогласіята, однакожъ непріятелитѣ Римски неможили да ся ползоватъ отъ това сасъ нищо, защото Римлянытѣ хранили пламенна любовь камъ отечеството, и когато то ги повыквало, забравяли сичкитѣ свои личны раздоры та отхождали подирь гласатъ негова. Зато, колчимъ имали война сасъ Италіанскитѣ народы, сасъ Сабинцытѣ, Етрускитѣ, Волскитѣ, Латиныте, Самнитяныте и іωщи съ другіи, сякога торжествовали надъ своитѣ непріятели, и распространили въ Италія своето владычество.

Стремленіето Римлянско камъ завоеваніе и намѣреніето тѣхно да покорятъ подъ своя власть Тарентъ, найкогатото Греческо поселеніе, що ся находило въ южната Италія, насилило, Пирра Епирскіатъ Царь, да начени съ тѣхъ война. 282 г. предъ Р.Х.
Но Римлянытѣ и надъ тойзи си страшенъ непріятель восторжествовали. Во времято на тая война Римската република оукрашавалася съ добродѣтельныатъ свои

гра́жданинъ Фабри́кїа, дѣтото́й са не преластилъ ѿтъ бога́тытѣ да́рови на Пирра, щω го склона́валъ на сво́ата страна̀, и҆ са оу҆дивилъ (почꙋдилъ) самсѝ Пиррь на не́гωвата почте́нность. Слѣдь като са сварши̇ война́та сасъ Пирра, Римланытѣ подсло́жили на сво́ата вла́сть си́чка Ї҆та́лїа, и҆, като ѿга́дили сво́итѣ си́лы, стрели́ли сво́йатъ глѣдъ ѿтва̄ть предѣлитѣ не́йны и҆ наче́нали да са впꙋщатъ камъ да ѿблада́атъ си́чкїатъ свѣтъ. Слѣдствїе на това̀ былѝ трѝ кровопроли́тны войны̀ сасъ Кароаге́нанытѣ, дѣто са назова́ватъ Пꙋни́чески войны̀.

262-38 Пе́рвата Пꙋни́ческа война̀, дѣто тїа̀
предъ са продолжа́ла 24 годи́ны сварши́ласа та-
Р. Х. ка̀, си́рѣчь Кароаге́нанытѣ дѣтотї́й са
набы́ли и҆ по сꙋхо и҆ по морѐ наси́лилиса
да ѿста́ватъ на Римланытѣ си́чкитѣ
свой владѣнїата дѣто на ѿ҆стровать
Сици́лїа. Во вре́мето на вто́рата Пꙋни́че-
219-202 г. ска война̀, дѣто тїа̀ са продолжа́вала
предъ Р. Х. 17 годи́ны, ꙗ҆ви́лиса и҆ въ двѣтѣ вое-
ва́вши страны̀ голѣ́мы полково́дцы. Кароаге́нскїатъ геро́й знамени́тыатъ полково́децъ А҆ннибалъ, катопреле́залъ А҆лпїйскитѣ горы̀, разбилъ Римланытѣ при Те́с-

сино, при Требїѧ, при Тразилѣнъ и҆ най- 214 г.
по́слѣ ѡ҆даржа́лъ надъ тѣхъ голѣма по- предъ Р.Х.
бѣда при Ка́нна. Но Римланытѣ не оу-
нива́ли, тїи и҆ подъ нача́лството на свои-
атъ полководецъ Сципїона, ѡ҆держа́ли
надъ Карѳаге́нѧнытѣ рѣшителна по- 202 г.
бѣда въ А҆́фрика, при Замъ. Слѣдствїе предъ Р.Х.
на това̀ было то̀, си́рѣчь Карѳаге́нѧнытѣ
сѧ прину́дили да заклю́чатъ ми́ръ съ
Ри́млѧнытѣ, по ко́йто миръ ѡ҆бва́рзали-
сѧ, да предада́тъ на Ри́млѧнытѣ сич-
китѣ свои ѿва́нъ А҆́фрика владѣнїѧта,
да и҆́мъ заплатѧ́тъ сичкитѣ оу҆бытки
(заръры) ко́лкото претерпѣли въ тѧ
война̀, и҆ да и҆́мъ дада́тъ сичкїатъ свой
флотъ, дѣтото́й и҆ и҆зго́рѣлъ предъ ѻ҆чи-
тѣ на Карѳаге́нѧнытѣ.

Тре́тьата Пу́ническа война̀, дѣтотїѧ 149-46 г.предъ Р.Х.
продолжа́валасѧ 3 годи́ны, сварши́ласѧ
сасъ това̀, си́рѣчь Карѳаге́нъ сѧ разори́лъ
и҆ си́чката Карѳаге́нска респу́блика пре-
ѡ҆бва́рналасѧ въ Римска провинцїѧ. Въ то-
ва̀ и҆́стото врѣмѧ Гре́цїѧ, Македо́нїѧ и҆
ча́сть ѿ Ма́лаа А҆́зїѧ прину́дилисѧ да
сѧ покора́тъ на Ри́млѧнытѣ.

Таквизитѣ завоева́нїѧ и҆ бога́тство-
то що го придобы́ли тїи, произвѣли пере-

мѣна въ нравытѣ на Римланытѣ. Простотата на нравытѣ и̑ сичкитѣ попрежны республикански добродѣтели начѣнали да и̑счѣзватъ, и̑ вмѣсто тѣхъ влѣзли сребролюбїе, роскошь и̑ развращенїе нравовъ.

Въ това време явился въ Ѧ̓зїѧ е̑динъ мѫжъ ѿдаренъ съ голѣмъ оумъ и̑ съ непоколебима сила на воля, храбрый, мѫжественъ, неустрашимъ. Той былъ знаменитыатъ Понтїйскїй Царь, Митридатъ шестый. Той помыслилъ да ѿграничи честолюбїето на Римланытѣ, и̑ много време струвалъ сасъ тѣхъ кровопролитнѣйши войны. Но сичкитѣ оусилїата негωвы ѡсталн тщетны, и̑ слѣдь смертьта негωва, Римланытѣ ѡсѣбили въ Ѧ̓зїѧ сичка Малаѧ Ѧ̓зїѧ, Сирїѧ и̑ Палестина, а̑ въ Е̑врѡпа ѡсѣбили сичка Галлїѧ и̑ простреели своето ѻрѫжїе дорω до Британїѧ.

Но во времато на такивытѣ быстры оуспѣхы на Римското ѻрѫжїе, ѻткрылиса въ Римъ междоусобны войны. Тїи были произведены ѿтъ честолюбїето на военачалницытѣ, дѣтотїи са стремили камъ верховната власть. Марїй и̑ Силла, двоицата тѣзи ѡпаснѣйши честолюбцы,

мнóгѡ врéма свирѣпствовáли ѥ҆ди́нъ на дрꙋгі́й, найпóслѣ Силла стáналъ, подъ ѝмето на безсмѣнный Диктáторъ, ѡ҆бсéбникъ на Ри́мската респꙋ́блика. Слѣдь смертьта̀ нéгѡва начéнали да са стремáтъ камъ верхóвната влáсть Помпéй и҆ Ю҆́лій Кécарь, и҆ слѣдствіе на това̀ стáнала ѥ҆дна̀ нóва междꙋосóбна война̀, коáто са свършила съ тꙋ́й, сирѣчь Ри́мланытѣ са наси́лили да предадáтъ на Ю҆́лія Кécаря си́чката верхóвна влáсть въ респꙋ́бликата, и҆ го назовáли безсмѣнный Диктáторъ и҆ Імперáторъ (повели́тель) на войски́тѣ. Ю҆́лій Кécарь, като оуправлялъ респꙋ́бликата, сили́лся да достáви на Ри́мланытѣ спокóйствіе и҆ счáстіе, но при си́чко това̀, тóйзи голѣмыатъ мꙋ́жъ score можи́лъ да предѡвáрди сéбеси ѿтъ злоꙋмышлéнницытѣ, кои́то и҆ го оубы́ли. Това̀ ѡ҆бстоятельство произвéло въ Ри́мъ третья междоꙋсóбна война̀, дѣто въ нéйното врéма ꙗ҆ви́лися сопéрницы (противобóрцы) Ѧ҆нтѡ́ній и҆ внꙋ́катъ на Ю҆́лія Кécаря Ѻ҆ктáвій. Мнóгѡ врéма Ри́мската респꙋ́блика страдáла ѿтъ тѣ́хнытѣ междоꙋсóбіята, но найпóслѣ сражéніето при Акці́ꙋмъ рѣшило сꙋдьбáта нéйна. Ѻ҆ктá- 44 г. предъ Р.Х. 30 г. предъ Р.Х.

вїй, като̀ надвилъ Антѡ́нїа и̂ като̀ пре-ѡба̂рналъ Єгипетъ въ Римска провинцїа̂,̂ провозгласилсѧ, съ названїе Августъ, Римскїй Їмператоръ. Республиканското правленїе въ Римъ и̂счезнало.

ПЄРЇО́ДЪ 3.

Їсторїѧ на Римската Їмперїѧ.

(О̂тъ 30 години предъ Р. Х. до 476 години после Р. Х.)

(О̂тъ 723 лето до 1229 лето о̂тъ ѡ̂снованїе Рима)

Голе́мо счастїе за Римланыте было това̀, дето, като сѧ оувѣрили тїи най-после какъ необходимо є̂ да сѧ подсложатъ на є̂дна̀ самодержавна власть, про-
30 г. предъ Р.Х. возгласили Правитель на себеси Октавїа Августа. Тойзи Їмператоръ сасъ благо-
14 г. после Р.Х. разумїето си и̂ сасъ силата на самодержавната власть, прекасилъ страховете на междоусобныте воины̀, дето тїи свирепствовали въ Римъ, и̂ доставилъ на своите подданны спокойствїе и̂ благоденствїе. Притова̀, подъ негѡвото кротко и̂ мудро правленїе процветали въ Римъ науките, художествата и̂ таргобшината. Тридесатата година на царствованїе-

то на тогώзи Цара е҃ ѿзнаменована сасъ голѣмы за человѣческїатъ родъ событїата, сирѣчь сасъ Рожденїето на Їисуса Христа Спасителя мира.

Общω подъ правленїето на Октавїя Августа, и Римляныте и сичките оныє народы дѣто ся были покорили на негωвото владычество, ѿгаждали себеси благополучны, а това служи за да докажи намъ какъ монархическото правленїе е҃ найблагодѣтелно на земλята, и е҃ найсообразно сасъ естественныте порядоць на нѣщата, и сасъ сичките Божествены законы. И акω и да ся явяватъ, послѣ Октавїя Августа, въ Римскїатъ престолъ развращенны тираны, сирѣчь Тиверїй, Калигула, Клавдїй, Неронъ и другїи їωщи, то това явленїе было скоропроходливо, зато и трѣба да го зачитѣмъ за изъвергнато отъ общото правило. Притова, послѣ тѣзи тираны, нїи виждамы на Римскїатъ престолъ трудолюбиваго Веспасїана, милосердаго Тита, 69-79г.
дѣтотой ся каше загубено онова времѧ, 79-81
въ което той ни сторяше нѣкому добро, послѣ Р.Х.
зато поправда и ся назовалъ Утѣшенїе на человѣчеството. Глѣдамы благоразу-

98-117 мнωатъ и̓ добрыатъ Траӕна, достой-
ныатъ наслѣдникъ негωвъ А̓дріана, бла-
117-38 гочестивыатъ и̓ кроткіатъ А̓нтонина и̓
138-61 вѣнцоносныатъ философъ Марка А̓врелїѧ.
161-80 Тѣйзи Царѐ царствовали мирнω и̓ право-
сѫднω и̓ доставлѧли на своитѣ поддан-
ны, златыатъ вѣкъ на благополучїето.

Но това̀ благополучїе сваршилосѧ сасъ смертьта̀ Марка А̓врилїева. Римската войска̀ като присвоила голѣмата власть, наченала да располага сасъ сѫдбата на самытѣ Ї̂мператоры, и̓ произвела въ сичката Ї̂мперїѧ силнѣйши потрѧсенїата. А̓ за поголѣмо бѣдствїе на таѧ Ї̂мперїѧ, различны народы, а̓ ѡ̓собливω сѣверныте, като сѧ втурнали на неѧ ѡ̓тпредъ наченали да грабѧтъ и̓ да ѿпустошаватъ Римскитѣ провинцїи и̓ да оутвержда-ватъ въ тѣхъ своето владычество. Ї̂мператоратъ Дїоклитїанъ оумѣлъ да оурежда наредытѣ въ Ї̂мперїата. Кωнстан-
306-37 тинъ великїй (сватый) сасъ сила и̓ бла-
горазумїе доваршилъ таѧ работа, като оутвердилъ самодержавната своѧ власть. Този Ї̂мператоръ за престолный градъ на сичката Ї̂мперїѧ и̓збралъ Византїѧ, дѣто тїѧ по този случай назоваласѧ Кωн-

стантинополь. Името на тогώзи Монарха є незабравено за Христіанытѣ. Той като позналъ заблуждѣніето на идолопоклонството, и като ся оувѣрилъ въ истинытѣ на Евангеліето, пріемналъ Христіанската вѣра, и я ѡставилъ за господствующаа по сичката своя ѡбширна Імперія. Заради това Христовата Церква, дѣтотія долго время была гонима, восторжествовала, каквото истиннаа, и ся оутвердила на незыблемы ѡснованіята.

Подирь смертьта Кωнстантина Святагω, погинваніето на Римската Імперія видѣласа неизбѣжна, защо освень дѣто въ себеси была въ растройство и ѡслабленіе, приложилоися и ванкашно несчастіе, сирѣчь нападнали сѣвернытѣ народы и дикитѣ завоеватели, Гуннытѣ, Татарско или Монгольско поколѣніе, които излѣзли отъ сѣвернытѣ страны на Китая. Тѣзи народы оучинили сильно потрясеніе и голѣмо опустошеніе въ Римската Імперія; около 375 г.

Імператоръ Ѳеодосій раздѣлилъ Римската Імперія на двѣ Імперіи на Восточна и западна, и ѡставилъ Імператоры двоицата свои сынове Аркадія и Гоно- 395 г.

рїѧ, пѣрвыатъ Восточный Імператоръ, а дрꙋгїатъ Западный.

Наскорѡ Западната Римска Імперїѧ испытала голѣмы бѣдствїѧта: Готѡытѣ и Вандалытѣ като притнѣли Римъ, оучинили въ него твардѣ голѣмо ѡпꙋстошенїе. Въ това истото време ꙗвилсѧ оу Гꙋннытѣ дывыатъ завоеватель, оужасныатъ Аттила, който по правдасѧ назовалъ бичь Божїи. Той като ѡпꙋстошавалъ сичката западна Римска Імперїѧ, докаралъ ѧ до найголѣмото бѣдствїе и до неизбѣжната погибель. Напоконъ Ѡ-

476 г. доакръ предводительатъ на Герꙋлытѣ, ѡтсѣкилъ Римъ, сабориилъ ѿтъ Римскїатъ престолъ Імператоратъ Ромꙋла Авгꙋстꙋла, и оутвердилъ въ Італїѧ свѣето владычество. А за совершенно истребленїе на Западната Римска Імперїѧ, ꙗвилсѧ предводительатъ на Франкитѣ Хлодовикъ. Послѣ ѡнаѧ побѣда дѣто ѧ оучинилъ този завоеватель противъ Римскї-

486 г. атъ намѣстникъ Ѳїагрїѧ, въ Галлїѧ, при Ѳоасонъ, таѧ Імперїѧ сѧ развалила, а изъ развалинытѣ нейны направилисѧ новы Европейски царства.

Ѿбщо замѣчанїе заради Римланытѣ.

Ни єдинъ народъ въ вѣтхїатъ Свѣтъ не са вознесалъ до таквасъ неимовѣрна, высока степень на сила, на слава и на могѹщество, и неединъ народъ ни паднал долѡ ѿтъ таквази высочина, дорѡ до най нискатa степень на ѹниженїето, каквото Римланытѣ. Алванското маловажно поселенїе — Римъ, после время сталъ завоеватель на сичкїатъ тогасъ известный Свѣтъ, защо владычеството негѡво простиралоса ѿтъ Атлантическото море до Євфрата и Тигра, и ѿтъ Шотландїа, Рейна и Дѹная дорѡ до Африканскитѣ степи. Но този Римъ, детотой покорилъ силнѣйши царства и написалъ законы на сичкїатъ Свѣтъ, падналъ найпослѣ подъ ѹдарытѣ на различны народы, ѡсобливѡ на сѣверныте. Заради това причинытѣ на возвышенїето и на паденїето негѡво достойны са за сичкото наше вниманїе.

Любовьта камъ Ѿтечеството, повиновенїето на законытѣ и на властитѣ, чистотата на нравытѣ, ѹсовершенствованїето на военното искѹство и слѣд

ствїата негшвы — безпрестанныт҄ѣ побѣды направили Римланыт҄ѣ ѡбладатели на сичкїатъ тогасъ извѣстный Свѣтъ. Чрезмѣрната роскошь, лѣностьта, праздностьта, развращенїето на нравыт҄ѣ и междоусобныт҄ѣ войны ѡслабили сичкит҄ѣ нравственны и физически силы тѣхны.

Римланыт҄ѣ дѣтотїи въ първыт҄ѣ времена на респꙋбликата были славны заради своит҄ѣ добродѣтели, ѡбезславили найпослѣ себеси сасъ сичкит҄ѣ пороцы (погрѣшки) и сасъ найголѣмыт҄ѣ беззаконїата. Военното тѣхно искꙋство, дѣто то са ѡсновавало первоначалнѡ, на найтвердыт҄ѣ ѡснованїата — на любовьта камъ Отечеството, подирь врема подкрѣпавалоса толкѡ отъ едната корысть и отъ жадненито камъ богатство. — Неминꙋемото слѣдствїе на таковыатъ оупадокъ на нравственностьта было — падванито на Римъ.

Во времето Ромꙋлово, Римланыт҄ѣ были грꙋбы, невѣжественны. Нꙋма Помпилїй, като имъ написалъ законы и правила на богослꙋженїе, положилъ ѡснованїе на образованїето тѣхно. Но, присичко това, Римланыт҄ѣ, защото има-

ли предъ ѿчитѣ си толкѡ военската слава, не оучинили голѣмы оуспѣхы въ наукитѣ и художествата. Найсетнѣ ѡнаа связь що ѫ оучинили сасъ найобразованнытѣ народы, внушила имъ склонность камъ тѣхъ, и въ този случай Грецытѣ, дѣто тїи были побежденны ѿтъ Римланытѣ, оудержали надъ своитѣ побѣдители владычество; защото помногѡ изъ Грецїѧ прїишле въ Римъ наукитѣ и художествата. Ѡктавїй Августъ и знаменитыатъ Министръ и прїѧтель негѡвъ Меценатъ, сасъ высокото свое покровительство довели ги до высоката степень на совершенството. Въ истото това време процвѣтнало въ Римъ стїхотворството, и найхубавы Поеты — за оукрашенїе на Августоватъ вѣкъ были Горацїи и Виргилїй. — Краснорѣчїето оу Римланытѣ процвѣтало преимущественнѡ во времето на Республиката, и найпревосходный ѿтъ Римскитѣ Ѡраторы былъ Цицеронъ. Греческата Платонова Фїлософїѧ находила и въ Римъ своитѣ послѣдователи, и Стоическата Фїлософска школа произвела многѡ добродѣтелни граж-

даны. НайѾтличныт҇ѣ Римски Історицы са҇, Титъ Ливїй и҇ Тацитъ, който каквото и҇ Плꙋтархъ, оукрашавали сасъ себеси Траяноватъ вѣкъ. И҇зъ Римскитѣ Геωграфы найдостопаматенъ є҇ Птолемей. И҇зящнытѣ хꙋдожества: зодчетството и҇ живописанїето въ Римъ были въ голѣмо совершенство.

Вѣроисповѣданїето Римлянско, дѣтонего ввелъ и҇ оутвердилъ преимꙋщественнω Нꙋма Помпилїй, состояло въ многобожїе. Тїи, каквото ꙗзычницытѣ Грецы, и҇споведовали (признавали) многω богови и҇ богины, и҇ приписивали на сяко ѾТъ тѣхъ мнимытѣ божества оуправленїе накоягоди часть на мїратъ. Ѧ҇ за главный попечитель свой почитали богатъ на воинытѣ — Марса. Въ Римъ нахождалися многω жрецы, междꙋ който достопаматны были Авгꙋрытѣ или гадателитѣ, дѣтотїи по летеньито на птицытѣ, по воздꙋшнытѣ ꙗвленїята, по внꙋтренностьта на животнытѣ и҇ прωч: предсказвали на народатъ що щѣло да ся слꙋчи. Найпослѣ слънцето на правдината и҇ на и҇стината, дѣто возсїяло въ Виѳлеемъ, въ царствованїето Кωнстантїна Свѧтагω, разсѣкало темнината на и҇долослꙋженїето и҇ ѾсвѣТило на народытѣ пътьатъ камъ и҇стинното Богопознанїе.

ЧА́СТЬ ВТОРА́Ѧ.

ІСТО́РІѦ НА СРѢ́ДНЫТѢ ВѢ́КОВИ.

Ѿтъ паде́нїето на за́паднѧта Ри́мска Їмпе́рїѧ дорѡ до ѾтрЫ́тїето на А́мерика.

(ѿтъ 476 (500) до 1492 (1500) лѣто по́слѣ Р. Х.)

ПЕ́РЇО́ДЪ 1.

Ѿтъ какъ сѧ̑ развали́ла за́паднѧта Ри́мска Їмпе́рїѧ до Ка́рола вели́кагѡ.

(ѿтъ 476 (500) до̀ 771 (800) лѣто по́слѣ Р. Х.)

Па́дванито на за́паднѧта Ри́мска Їмпе́рїѧ произве́ло голѣ́ма премѣ́на на свѣ-та̑тъ. Изъ развали́ныщѣ на та́ѧ Їмпе́рїѧ напра́вилисѧ комаха́й си́чкитѣ сега́шны Е́вроопе́йски ца́рства, и̑ ѻны́е наро́ды, кои́то до не́гѡ вре́мѧ бы́ли ма́лкѡ и̑з-вѣ́стны, ста́нали гла́вны и̑ владычеству-ющи.

1. Франціѧ.

Хлодовикъ, предводительатъ на Франкитѣ, като подсложилъ подъ своѧ власть сичка Галліѧ, положилъ ѡснованіе
486 г. на Францꙋзката Монархіѧ. Слѣдъ смертьта негова, таѧ Монархіѧ подпаднала въ междоусобны войны, и помногѡ страдала отъ честолюбіето, отъ взаимната ненависть и мщеніе на двѣтѣ Принцесы Фредогонда и Брунегилда, дѣтотіи сѧ стремили браху верховната власть. Отъ негѡ времѧ Царската власть во Франціѧ дошла въ оупадвани, а онаѧ власть що ѧ имали Правителитѣ на Царсвото или Палатнытѣ Мерови (Maires du Palais) твардѣ многѡ сѧ засилила. Найпримѣчательны отъ тѣзи Палатнытѣ Мерови былй: благоразумныатъ Еброинъ, мужественныатъ Пипинъ Геристалъ, достойныатъ сынъ неговъ, храбрый и великодушный Карлъ Мартелль и мудрыатъ Пипинъ Короткій. Въ качество на Палатны Мерови, тіи оуправлѧли Францꙋзката Монархіѧ, безъ да сѧ относатъ камъ своитѣ Царѣ, слабытѣ потомцы Хлодовиковы. Найпослѣ Пипинъ Кроткіатъ, съ помощьта на Римскіатъ Первосвѧщенникъ

(Пápa) Захаріѧ, возлѣзалъ на Францꙋзскіатъ престóлъ.

2. Ітáлїѧ.

Ѡдоáкръ, Герꙋлскïатъ предводитель, като саборилъ ѿтъ Римскïатъ престóлъ Імператоратъ Рóмꙋла Августꙋла, и като оуничтожилъ, съ такóвъ óбразъ, зáпадната Римска Імперїѧ, оутвердилъ свóето владычество въ Ітáлїѧ. Но нáскорѡ Ѡстъ-Гóтѳытѣ, подъ предводительството на хрáбрыатъ и благоразꙋмныатъ Ѳеодорика, кóйто по прáвда назовáлсѧ Великїй, вт҄ꙋрналисѧ въ Ітáлїѧ, и като оуничтожили въ нéѧ владычеството на Герꙋлытѣ, заправили тꙋкъ силното Ѡстъ-Гóѳско цáрство. Полковóдцытѣ на Востóчныатъ Римскїй Імперáторъ Юстинїáна— Велисáрїй и Нарцéсъ развалили товà цáрство, и голѣма чáсть ѿтъ нéгѡ приложили на Востóчната Римска Імпéрїѧ, подъ назвáнїе Гречéскїй Ѥкзархáтъ. Найсéтнѣ Лонгобáрдытѣ, подъ предводительството на Алвоина, вт҄ꙋрналисѧ въ Ітáлїѧ, ѡбсéвили сѣверната чáсть нéйна и ѡсновáли тꙋкъ силното и слáвното Лонгобáрдское цáрство, коéто до врéмето на Кáрола Великагѡ сꙋществовáло.

476 г. 493 г. 556 г. 567 г.

Въ свършанито на тόзи періόдъ Римскитѣ Первосвященницы придобыли вечѣ влїанїе на Еврώпа. Пипинъ Корόткїатъ и Каролъ великїй многω оуголѣмевали владѣнїето и тѣхната власть, и това стрȣвали саъ благодарность и оуваженїе, което тїи чȣвствовали въ себеси, каквото камъ дȣхόвны началныцы на хрїстїаныте.

Когато нападнали Гȣнытѣ и дрȣги іощи народы на западната Римска Імперїа, многω Римляны побѣгнали по Островытѣ на сѣверната часть на Адрїатїческото море, и като са поселили по тѣхъ, положили ωснованїе на Венецїа. —
Околω 450 г. Мореплаванїето и торгόвлата станали занятїе на тѣзи поселенцы, и слѣдь това Венецїа въ малкω врема явиласа єдинъ богатъ торгόвный градъ.

3. Іспанїа.

Многочисленнытѣ толпы на Свевытѣ, на Вандалытѣ, на Аланытѣ и на дрȣги іощи народы безпрестаннω ωпȣстошали Іспанїа. Наскорω Вест-Готытѣ, като са изтърили (притѣснили) отъ Франкитѣ изъ Галлїа, втȣрналиса въ таа страна. Въ осмыатъ вѣкъ внесли въ

нѣѧ побѣдоносното своѥ оръжїе Аравитаныте (Арапыте) и оутвердили въ нѣѧ своето владычество. — Зато Їспанїѧ въ този перїодъ нахождаласа въ власть на два главны народы Вестъ-Готыте и Аравитаныте.

4. Британїѧ.

Послѣ като сѧ отдалечили (излезли) римскитѣ войски изъ Британїѧ, жителитѣ Шотландїи (Пиктытѣ и Скотытѣ) начѣнали да сѧ втурватъ въ тая страна и да ѧ опустошаватъ. Британцытѣ попросили помощь отъ Инглытѣ и Саксонцытѣ, дѣтотїи, като побѣдили Шотландцытѣ, покорили Британїѧ подъ своѧ власть и направили въ нѣѧ седемь Англо-Саксонски Кралѣвства, които подъ обще имѧ назоваватсѧ Гептархїи. 426 г.

5. Восточната Римска (Греческа) Їмперїѧ.

Послѣ падванито на западната Римска Їмперїѧ, Восточната сѫществовала дори до 1453 лѣто. Отъ оныѥ Їмператоры дѣто царовали въ нѣѧ въ тойзи перїодъ, найдостопаматенъ е Юстинїнїанъ, дѣтотой сѧ назовалъ Великїй и 528-65

ріа, пе́рвыатъ Восто́чный Імпера́торъ, а҆ дру́гіатъ Западный.

Наско́рѡ Западната Ри́мска Імпе́ріа и҆спы́тала голѣ́мы бѣ́дствіата: Го́тоытѣ и҆ Ванда́лытѣ като притне́ли Ри́мъ, оу҆чи́нили въ не́го тва̄рдѣ голѣ́мо ѿпу́стоше́ніе. Въ това̀ и҆стото вре́мѧ ꙗ҆ви́лсѧ оу҆ Гу́ннытѣ ды́выатъ завоева́тель, оу҆жа́сныатъ А҆тти́ла, ко́йто по пра́вдасѧ назова́лъ би́чь Бо́жїи. То́й като ѿпу́стоша́валъ си́чката за́падна Ри́мска Імпе́ріа, дока́ралъ ѧ҆ до найголѣ́мото бѣ́дствіе и҆ до неизбѣ́жната поги́бель. На́поконъ Ѻ҆-
476 г. доа́кръ предводи́тельатъ на Ге́рулытѣ, ѿсе́килъ Ри́мъ, сабо́рилъ ѿтъ Ри́мскіатъ престо́лъ! Імпера́торатъ Ро́мула А҆вгу́стула, и҆ оу҆тверди́лъ въ Іта́лїа свое́то владычество. А҆ за соверше́нно и҆стребле́ніе на Западната Ри́мска Імпе́ріа, ꙗ҆ви́лсѧ предводи́тельатъ на Фра́нкитѣ Хлодови́къ. По́слѣ ѻ҆на́ѧ побѣ́да дѣ́то ѧ҆ оу҆чи́нилъ то́зи завоева́тель проти́въ Ри́мскі-
486 г. атъ намѣ́стникъ Ѳїа́гріа, въ Га́ллїа, при Ѳоасо́нъ, та́ѧ Імпе́ріа сѧ развали́ла, а҆ и҆зъ развали́нытѣ не́йны напра́вилисѧ но́вы Є҆вропе́йски ца́рства.

Ѡбщо замѣчанїе заради Римланытѣ.

Ни единъ народъ въ ветхїатъ Свѣтъ не са вознесалъ до таквасъ неимовѣрна, высока степень на сила, на слава и на могѹщество, и ниединъ народъ ни падналъ долѡ Ѡтъ таквази высочина, дорѡ до най нискатa степень на оунижeнїeто, каквото Римланытѣ. Албанското маловажно поселенїе — Римъ, послѣ врѣма станалъ завоеватель на сичкїатъ тогасъ извѣстный Свѣтъ, защо владычеството негѡво простиралоса Ѡтъ Атлантическото море до Еѵфрата и Тигра, и Ѡтъ Шотландїа, Рейна и Дѹнаа дорѡ до Африканскитѣ степи. Но този Римъ, дѣто той покорилъ силнѣйши царства и написалъ законы на сичкїатъ Свѣтъ, падналъ найпослѣ подъ оударытѣ на различны народы, Ѡсобливѡ на сѣверныте. Заради това причинытѣ на возвышенїето и на паденїето негѡво достойны са за сичкото наше вниманїе.

Любовьта камъ Ѡтечеството, повиновенїето на законытѣ и на властитѣ, чистотата на нравытѣ, оусовершенствованїето на военното искѹство и слѣд

ствїата негωвы — безпрестаннытѣ побѣды направили Римланытѣ ѡбладатели на сичкїатъ тогасъ извѣстный Свѣтъ. Чрезмѣрната роскошь, лѣностьта, праздностьта, развращенїето на нравытѣ и междоусобнытѣ войны ѡслабили сичкитѣ нравственны и физически силы тѣхны.

Римланытѣ дѣтотїи въ первытѣ времена на републиката были славны зарадй своитѣ добродѣтели, ѡбезславили найпослѣ себеси сасъ сичкитѣ пороцы (погрѣшки) и сасъ найголѣмытѣ беззаконїата. Военното тѣхно искуство, дѣтото са ѡсновавало первоначальнω, на найтвердытѣ ѡснованїата — на любовьта камъ Отечеството, подирь врема подкрѣпавалоса толькω отъ єдната корысть и отъ жадненито камъ богатство. — Неминуемото слѣдствїе на таковыатъ упадокъ на нравственностьта было — падванито на Римъ.

Во времето Ромулово, Римланытѣ были грубы, невѣжественны. Нума Помпилїй, като имъ написалъ законы и правила на богослуженїе, положилъ ѡснованїе на образованїето тѣхно. Но, присичко това, Римланытѣ, защото има-

ли предъ ѡчитѣ си толкѡ военската слава, не оучинили голѣмы оуспѣхы въ наукитѣ и художествата. Найсетнѣ ѡная связь що ѧ оучинили сасъ найобразованнытѣ народы, внушила имъ склонность камъ тѣхъ, и въ този случай Грецытѣ, дѣто тіи были побежденны ѿтъ Римлянытѣ, оудержали надъ своитѣ победители владычество, защото помногѡ изъ Греціѧ пріишлѣ въ Римъ наукитѣ и художествата. Ѡктавій Августъ и знаменитыатъ Министръ и пріятель негѡвъ Меценатъ, сасъ высокото свое покровителство довели ги до высоката степень на совершенството. Въ истото това времѧ процвѣтнало въ Римъ стіхотворството, и найхубавы Поеты — за оукрашеніе на Августоватъ вѣкъ были Горацій и Виргилій. — Краснорѣчіето оу Римлянытѣ процвѣтало преимущественнѡ во времето на Республиката, и найпревосходный ѿтъ Римскитѣ Ѡраторы былъ Цицеронъ. Греческата Платонова Філософіѧ находила и въ Римъ своитѣ послѣдователи, и Стоическата Філософска школа произвела многѡ добродѣтелни граж-

да́ны. Найѡтли́чнытѣ Ри́мски Ісτори́цы сж̄, Ти́тъ Ли́вїй и҆ Та́цитъ, ко́йто какво́то и҆ Плѹта́рхъ, ѹ҆краша́вали сасъ се́беси Трая́новатъ вѣ́къ. И҆зъ Ри́мскитѣ Геѡгра́фы найдостопа́мятенъ є҆̄ Птолеме́й. И҆зя́щнытѣ хѹдо́жества: зодче́тство́то и҆ живописа́нїето въ Ри́мъ бы́ли въ голѣ́мо соверше́нство.

Вѣроисповѣ́данїето Ри́млянско, дѣто нє́го вве́лъ и҆ ѹ҆тверди́лъ преимѹ́щественнѡ Нѹма̀ Помпи́лїй, состоя́ло въ многобо́жїе. Тї́и, какво́то ꙗ҆зы́чницытѣ Гре́цы, и҆сповѣ́довали (признава́ли) мно́гѡ бо́гови и҆ боги́ны, и҆ припи́свали на ся́ко ѿ тѣ́хъ мни́мытѣ божества̀ ѹ҆правле́нїе нѣкоя́годи ча́сть на мї́ратъ. А҆ за гла́вный попечи́тель сво́й почита́ли бо́гатъ на во́йнытѣ — Ма́рса. Въ Ри́мъ нахожда́лися мно̀гѡ жрецы̀, междѹ̀ ко́йто достопа́мятны бы́ли А҆вгѹ́рытѣ и҆лѝ гада́телитѣ, дѣтотї́и по лете́ньито на пти́цытѣ, по воздѹ́шнытѣ ꙗ҆вле́нїята, по внѹ́треностьта̀ на живо́тнытѣ и҆ прѡч: предсказва́ли на наро́датъ що щѣ́ло да ся слѹчѝ. Найпо́слѣ сльнцето на правдина́та и҆ на и҆́стината, дѣто возсїя́ло въ Виѳлее́мъ, въ ца́рствованїето Кѡнстанти́на Свята́гѡ, разсѣ́яло темнина́та на и҆долослѹже́нїето и҆ ѡ҆свѣти́ло на наро́дытѣ па̄тьатъ камъ и҆́стинното Богопозна́нїе.

ЧА́СТЬ ВТОРА́Ѧ.

ІСТО́РІѦ НА СРѢ́ДНЫТѢ ВѢ́КОВИ:

Ѿтъ паде́нїето на за́падната Ри́мска Імпе́рїѧ дорѡ до Ѿкры́тїето на А́мерика.

(Ѿтъ 476 (500) до 1492 (1500) лѣ́то по́слѣ Р. Х.)

ПЕРЇО́ДЪ 1.

Ѿтъ какъ сѧ развали́ла за́падната Ри́мска Імпе́рїѧ до Ка́рола вели́кагѡ.

(Ѿтъ 476 (500) до̀ 771 (800) лѣ́то по́слѣ Р. Х.)

Па́дванито на за́падната Ри́мска Імпе́рїѧ произвело голѣ́ма премѣ́на на свѣ́тътъ. Изъ развали́нытѣ на та́ѧ Імпе́рїѧ напра́вилисѧ комаха́й си́чкитѣ сега́шны Еѵрѡпе́йски ца́рства, и҆ о́ныѧ наро́ды, ко́ито до не́гѡ вре́мѧ бы́ли ма́лкѡ и҆звѣ́стны, ста́нали гла́вны и҆ владычеству́ющи.

1. Францїѧ.

Хлодовикъ, предводительатъ на Франкитѣ, като подложилъ подъ своѧ власть сичка Галлїѧ, положилъ ѡснованїе
486 г. на Францꙋзката Монархїѧ. Слѣдь смертьта негова, таѧ Монархїѧ подпаднала въ междоусобны войны, и помногѡ страдала отъ честолюбїето, отъ взаимната ненависть и мщенїе на двѣтѣ Принцесы Фредогонда и Брꙋнегилда, дѣтотїи сѧ стремили врахꙋ верховната власть. Отъ негѡ времѧ Царската власть во Францїѧ дошла въ оупадвани, а онаѧ власть що ѧ имали Правителитѣ на Царсвото или Палатнытѣ Мерови (Maires du Palais) твардѣ многѡ сѧ засилила. Найпримѣчателны отъ тѣзи Палатнытѣ Мерови былй: благоразꙋмныатъ Еброинъ, мꙋжественныатъ Пипинъ Геристалъ, достойныатъ сынъ неговъ, храбрый и великодꙋшный Карлъ Мартелль и мꙋдрыатъ Пипинъ Короткїй. Въ качество на Палатны Мерови, тїи оуправлѧли Францꙋзката Монархїѧ, безъ да сѧ относѧтъ камъ своитѣ Царе, слабытѣ потомцы Хлодовиковы. Найпослѣ Пипинъ Кроткїатъ, съ помощьта на Римскїатъ Первосвѧщенникъ

(Па́па) Захарі́ѧ, возле́залъ на Францу́зскі́атъ престо́лъ.

2. Іта́лі́ѧ.

Ѡдоа́кръ, Геру́лскі́атъ предводи́тель, като сабо́рилъ ѿтъ Ри́мскі́атъ престо́лъ Імпера́торатъ Ро́мула Авгу́стула, и̑ като оу̑ничтожи́лъ, съ тако́въ о́бразъ, за́паднат а Ри́мска Імпе́рі́ѧ, оу̑твердилъ сво́ето влады́чество въ Іта́лі́ѧ. Но на́скорѡ Ѡстъ-Го́тѳыт ѣ, подъ предводи́тельството на хра́брыатъ и̑ благоразу́мныатъ Ѳеодори́ка, ко́йто по пра́вда назова́лсѧ Вели́кій, втурналисѧ въ Іта́лі́ѧ, и̑ като оу̑ничтожи́ли въ не́ѧ влады́чеството на Геру́лытѣ, запра́вили ту́къ си́лното Ѡстъ-Го́ѳско ца́рство. Полково́дцытѣ на Восто́чныатъ Ри́мскій Імпера́торъ Юстині́ана— Велиса́рій и̑ Нарце́съ развали́ли това̀ ца́рство, и̑ голѣ́ма ча́сть ѿтъ не́гѡ прило́жили на Восто́чната Ри́мска Імпе́рі́ѧ, подъ назва́ні́е Гре́ческій Е́кзарха́тъ. Найсе́тнѣ Лонгоба́рдытѣ, подъ предводи́тельството на А́лбоина, втурналисѧ въ Іта́лі́ѧ, ѡ̑се́лили сѣ́верната ча́сть не́йна и̑ ѡ̑снова́ли ту́къ си́лното и̑ сла́вното Лонгоба́рдское ца́рство, ко́ето до вре́мато на Ка́рола Вели́кагѡ су́ществова́ло.

476 г. 493 г. 556 г. 567 г.

Въ свършанито на тоꙁи періодъ Римскитѣ Первосвещенницы придобыли вече вліяніе на Ѥвропа. Пипинъ Короткіатъ и Каролъ великій много ꙋголѣмевали владѣніето и тѣхната власть, и това стрꙋвали сасъ благодарность и ꙋваженіе, което тіи чꙋвствовали въ себеси, каквото камъ дꙋховны началныцы на хрістіаныте.

Когато нападнали Гꙋнныте и дрꙋги іощи народы на западната Римска Імперія, много Римланы побѣгнали по Островытѣ на сѣверната часть на Адріатіческото море, и като са поселили по тѣхъ, положили ѡснованіе на Венеція.—
Околѡ 450 г. Мореплаваніето и торговлата станали занятіе на тѣзи поселенцы, и слѣдь това Венеціа въ малкѡ време явилаcа єдинъ богатъ торговный градъ.

3. Іспанія.

Многочисленнытѣ толпы на Свевытѣ, на Вандалытѣ, на Аланытѣ и на дрꙋги іощи народы безпрестаннѡ ѡпꙋстошали Іспанія. Наскорѡ Вестъ-Готытѣ, като са изтырили (притѣснили) отъ Франкитѣ изъ Галлія, втꙋрналися въ тая страна. Въ осмыатъ вѣкъ внесли въ

нѣа побѣдоносното своѐ оръжїе Аравитаныте (Арапыте) и оутвердили въ нѣа своето владычество. — Зато Їспанїа въ този перїодъ нахождалася въ власть на два главны народы Вест-Готыте и Аравитаныте.

4. Британїа.

После като са отдалечили (излезли) римските войски изъ Британїа, жителите Шотландїй (Пиктыте и Скотыте) наченали да са втурватъ въ таа страна и да ѧ опустошаватъ. Британцыте попросили помощь отъ Англыте и Саксонцыте, дѣтотїи, като побѣдили Шотландцыте, покорили Британїа подъ своа власть и направили въ нѣа седемь Англо-Саксонски Кралевства, които подъ общо има назоваватся Гептархїи. 426 г.

5. Восточната Римска (Греческа) Їмперїа.

После падванито на западната Римска Їмперїа, Восточната сѫществовала дори до 1453 лѣто. Отъ оные Їмператоры дѣто царовали въ нѣа въ тойзи перїодъ, найдостопаматенъ е Юстинїанъ, дѣтотой са назовалъ Великїй и 528-65

сла́вный защо́то ѝзда́лъ зако́ныт҃ѣ, ѝ защо́то сча́стїето дари́ло мѹ двойца голѣмы полково́дцы, Велиза́рїа ѝ Нарцѣ́са. Тѣ́йзи геро́и оу҆чи́нили свѣтлы побѣ́ды надъ Ѡстъ-Го́тѡыт҃ѣ ѝВанда́лыт҃ѣ, ѝ подкрѣпи́ли сла́вата на Восто́чната Ім-пе́рїа. Ѡдна́кожъ та́зи сла́ва не даржа́ла мно́гѡ вре́мѧ. На́скорѡ Пе́рсыт҃ѣ, Лонго-ба́рдыт҃ѣ, Болга́рыт҃ѣ, Ара́пыт҃ѣ, Рѡс-сїа́ныт҃ѣ ѝ дрѹгїи і҆ѡ́щи наро́ды наче́на-ли да потраса́ватъ ѝ да ѡ҆пѹстоша́ватъ та́зи Імпе́рїа.

6. Арабі́йското (Ара́пското) Царство.

Въ се́дмыатъ вѣ́къ по́слѣ Рождества̀ Хрїсто́ва Арави́таныт҃ѣ ꙗ҆ви́лиса стра́шны завоева́тели ѝ гла́вный влады́чествѹ-ющїй наро́дъ на Восто́къ. Магоме́тъ (Моа-ме́ѳъ), дѣтото́й са роди́лъ въ Ме́кка,
571 г. наче́налъ да пропове́да пра́вила на є҆ди-на̀ вѣ́ра, коѧ́то по́многѡ є҆ ѡ҆снова́нна, на грѹ́бо сѹевѣ́рїе. То́й като ви́дѣлъ чи Ме́кскит҃ѣ жи́тели мѹ са воспроти́вили,
622 г. побѣ́гналъ въ Ме́дина, дѣтоне́йныт҃ѣ жи́тели тѹ́такси прїе́мнали не́гѡвото оу҆-че́нїе, дѣтото̀ воспламани́ло найпо́слѣ въ си́чкит҃ѣ Арави́таны непобѣди́мо мѹ́жи-

ство и неукротима страсть камъ завоеванiе. Во времато на Магометовытѣ наслѣдницы, Арабитанытѣ wсесекили Сирiя, Месопотамiя, Палестина, Персидското ца[р]ство, сѣверната Африка, голѣма часть отъ Iспанiя, и прwчаа. Тiи втурналися и въ Францiя, но знаменитыатъ Францускiй Палатный Меръ, Карлъ — Мартелль, разбилъ ги въ кровопролитнѣйшето сраженiе при Туръ, и съ това избавилъ Европа отъ тѣзи страшнытѣ завоеватели. 742 г.

Но наскорw многопространнытѣ Oбласти, дѣто ги wсепили Арабитанытѣ, раздѣлилися на три Калифата (Царства) на Восточный, Iспанскiй, и Африканскiй. Въ това истото время Арабитанската страсть камъ завоеванiе начинала да оумалѣва, и тогасъ Арабитанытѣ, които попреди были страшны завоеватели, избѣгвали еако просвѣщенiе и истребили въ Египетъ знаменитата библiотека, която Птолемейцытѣ направили, предалися сасъ голѣмо раченiе въ наукитѣ и художествата, и въ царствованiето на знаменитыатъ Восточный Калифъ, Гарунъ-Алъ-Рашида явилися про- 786-808

свѣщеннѣйшїй и̂ ѡ̂бразованнѣйшїй народъ. Багдатъ, столицата на Восточнытѣ Калифы, и̂ Кордова, главныатъ градъ на Ї̂спанскїатъ Калифатъ, станали въ това време и̂сточницы на многѡ полезнычеловѣчески познанїата.

7. Другїй современны народы.

1) Саксонцытѣ. Тїи ѡ̂битали въ ѡ̂ныѧ страны̀ дѣто между̀ Е̂лька, Везеръ и̂ нѣмецкото морѐ, и̂ были страшны на сичкитѣ за своѧта храбрость. Каролъ Великїй, подирь многѡ оусилїѧта, и̂ вровопролитїѧта покорилъ ги на своѧта власть.— 2) Баварытѣ, дѣтотїи ѡ̂битавали въ сегашното Баварско Кралевство, подпаднали найпослѣ подъ волѧта на Карла Великагѡ.— 3) Болгарытѣ. Тойзи народъ первоначальнѡ ѡ̂биталъ въ ѡ̂ныѧ страны̀ дѣто ѡ̂колѡ Волга (въ сегашнытѣ Рѡссїйски Гу̂бернїи, Казанска и̂ Нижегородска). А̂ като сѧ дигнали ѡ̂тъ тамъ, преминали презъ Ду̂навать и̂ сѧ поселили въ ѡ̂ныѧ мѣста̀, що сѧ назовава сега Болгарїѧ.— 4) Хозарытѣ скиталисѧ въ сегашната ю̂жна Рѡссїѧ, ѡ̂колѡ Донъ.— 5) Венгрытѣ, дѣто сѧ скитали многѡ времѧ

въ сегашната сѣверовосточна Европейска и сѣверо-Азіатска Россія, поселилися найпослѣ въ Панонія и сегашната Венгрія.— 6) Турцытѣ. Тіи обитали въ восточнытѣ страны на Каспійското море и явилися найопасны за восточната Римска Імперія. — 7) Славянытѣ. Въ оныя времена, когато разнытѣ народы нападнали на западната Римская Імперія, много Славяны дигналися отъ бреговетѣ Дунавски на сѣверъ и отъ него время начинали да ся распространявать по Европа. Много отъ тѣхъ, подъ различны имена, поселилися въ сегашната южна Россія, а други отишле камъ езерьатъ Илмень и на бреговетѣ Волховы заправили Новгородъ и си оучинили республиканско Правленіе. — Мужеството, храбростьта, великодушіето, честностьта и гостепріимството были отличителнытѣ свойства на Славянытѣ. — Главны источницы на тѣхното богатство были скотоводството и земледѣліето. Вѣроисповѣданіето тѣхно состояло въ идолопоклонство. Тіи какво то язычницытѣ Римланы и Грецы, признавали много богови и богины. Перунъ почи-

та́лсѧ оу̑ тѣхъ за верхо́вно божество̀, Воло́съ бы́лъ покрови́тель на ста́дата, Кола́да бы́лъ божество̀ на миротво́ріето. Свѧтови́дъ, дѣто не́гωватъ гла́вный хра́мъ нахожда́лсѧ на О҆́стровать Рюге́нъ, бы́лъ божество̀ на война̀, то́й по мнѣ́ніето на Слава́нытѣ, прореква́лъ на человѣцытѣ що щѣ́ло да бѫди, и҆ іо́щи такви́съ. — Освень това̀ Слава́нытѣ въ сво́ето заблꙋжде́ніе призна́вали мно́гω полобо́гови и҆ полобоги́ны, вѣрва́ли чи сꙋществꙋватъ Рꙋса́лки, кащны и҆ про́ч.

ПЕРІО́ДЪ 2.

О҆тъ Ка́рола Вели́кагω до Крестовы́тѣ похо́ды.

(О҆тъ 771 (800) до 1095 (1100) лѣто по́слѣ Р. Х.)

1. Фра́нціѧ.

Пипи́нъ Коро́ткій ца́рствовалъ во Фра́нціѧ седемна́йси годи́ны. Не́мꙋ на-
771-844 слѣ́дникъ бы́лъ сы́натъ не́гωвъ Ка́ролъ, дѣтото́й сасъ сво́итѣ во́ински по́двиги и҆ ми́рны ца́рски занѧ́тіѧта придобы́лъ си и҆́мѧ Вели́кій. То́й покори́лъ Лонгоба́рдското Ца́рство, Бава́ріѧ и҆ ча́сть О҆тъ сѣ-

вѣрната Ісйпанїѧ. — Толькѡ Саксонцытѣ подъ предводительството на знаменитыатъ свой полководецъ, Витекинда, многѡ (време) и мѫжественнѡ мꙋ стоели насрѣща. Каролъ строваль сасъ тѣхъ трійси годины кровопролитнѣйша война и найпослѣ покорилъ ги на своѧта власть. — Сасъ тѣзи забоеванїѧта Францꙋзската Монархїѧ распространилася ѿтъ Балтійското море до рѣката Ебро (въ Іспанїѧ) и ѿтъ Атлантическото море до рѣката Раава (въ Венгрїѧ).

Каролъ като сѧ стараль заради благоденствїето на своето царство, издалъ многѡ ѡбщеполезны законы, направилъ въ Францїѧ оучилища и въ своѧтъ Дворъ Академїѧ, направилъ флотъ и вообще привелъ своето Царство въ благоꙋстроенно и цвѣтꙋщее состоѧнїе. Славата негова іѡщи помногѡ сѧ оуголѣмила, когато Римскїатъ Первосвѧщенникъ, Леонъ третый, като го позналъ достойнъ за короната на Авгꙋстытѣ, провозгласилъ го западный Римскїй Імператоръ. 800 г.

Подирь смертьта на тойзи голѣмыатъ Царь, Францїѧ при слабытѣ наслѣдницы негови, дошла въ голѣмо разстрой-

ство, и҆ при това̀ Норма́ннытѣ *) нача́-
нали да ѧ҆ ѡ҆пꙋстоша́ватъ. Въ тѣ́зи ѡ҆б-
стоя́тельства до́матъ на Ка́рола Вели́ка-
гѡ лиши́лся коро́ната, защо́то знамени́-
тыйтъ за поро́дата и҆ оу҆слꙋ́гытѣ си Гꙋ́го-
987 г. Ка́пень возвелся на Францꙋ́зкїатъ пре-
сто́лъ.

2. Їта́лїя.

Въ това̀ вре́мя ю҆́жната Їта́лїя бы́ла ѡ҆пꙋстоше́на ѿ А҆ра́битаныт҄ѣ и҆ Норма́нныт҄ѣ. — Ри́мскїатъ Дво́ръ ста́налъ си́ленъ и҆ наче́налъ да оу҆правля́ва ра́ботыт҄ѣ Е҆ѵрѡпе́йски. Вене́цїя занима́валася, по́многѡ, въ морепла́ванїе и҆ торго́влѧ.

3. Їспа́нїя.

И҆ въ то́зи Перїо́дъ гла́вны и҆ владычествꙋ́ющи наро́ды въ Їспа́нїя бы́ли А҆ра́витаныт҄ѣ и҆ Ве́стъ-Го́тоытѣ. А҆равійската Їспа́нїя дости́гнала въ высо́ка сте́пень на ѡ҆бразова́нїе и҆ благоде́нствїе. Въ не́я процвѣта́ли наꙋ́китѣ, хꙋдо́жествата, землѐдѣлїето и҆ торго́влата. Въ ѻ҆на́я Їспа́нїя дѣ́то принадлежа́вала на Ве́стъ-Го́тоытѣ, гла́вны ца́рства бы́ли А҆раго́нското и҆ Касти́льското.

*) Подъ ѻ҆́бщото и҆́мя на Норма́ннытѣ разꙋмѣ́ватся ве́тхытѣ жители на Да́нїя, Шведїя, и҆ Норве́гїя.

4. Англїѧ.

Егбертъ, єдинъ отъ Англо-Саксонскитѣ Царѣ, покорилъ подъ своѧ власть 827 г.
сичката Британїѧ, и отъ негѡ времѧ тїѧ страна получила имѧ Англїѧ. Слѣдь малко на това царство нападнали Норманнытѣ, но Алфредъ го избавилъ отъ 872-901
тѣйзи страшнытѣ завоеватели. Тойзи Царь, дѣтотой є знаменитъ за храбростьта оуматъ и добродѣтелитѣ си, и поправда сѧ назовалъ Великїй, направилъ многѡ побѣды противъ Норманнытѣ, оучинилъ спокойствїе въ Англїѧ, издалъ мудры и благодѣтельны законы, завелъ (оучинилъ) морска сила, оучредилъ постоѧнна войска и вообщѣ ѡградилъ царството си сасъ безопасность. Образованныатъ по оуматъ и сердцето си тойзи, Альфредъ старалсѧ и между подданницытѣ си да распространи образованїето и просвѣщенїето, и съ това намѣренїе направилъ Оксфордскїатъ Оуниверситетъ.

Подирь смертьта Альфредова, сваршилосѧ счастїето Англїйско. Датчанытѣ
и Норманнытѣ ѡбсебили Англїѧ, а найпослѣ Норманскїатъ Герцогъ, Завоеватель 1013 г.

1066 г. Вилгелмъ покорилъ ѭ̑ на своето владычество.

5. Германїѧ.

Наскоро слѣдъ смертьта на Великагѡ Карола, Германїѧ сѧ отдѣлила отъ Францїѧ и станала самостоѧтелно царство. Слѣдъ времѧ това царство ꙗвилосѧ силно, а славата негѡва ѿщи помногѡ сѧ оуголѣмила, когато Римскїатъ Первосвѧщенникъ, Іѡаннъ дванадесатый, като лишилъ слабытѣ потомцы на Карола Великагѡ отъ Імператорската корона, направилъ Германїѧ Імперїѧ, и прово3гласилъ Германскїатъ Краль Ѡтона I,
961 г. западный Римскїй Імператоръ. Ѡтонъ I. и многѡ наслѣдницы негѡвы, подкрѣпили славата на Імператорската корона, и като закрылѧвали наукитѣ, распространили въ Германїѧ образованїето и просвѣщенїето.

6. Восточната Римска Імперїѧ.

Таѧ Імперїѧ, защото безпрѣстаннѡ сѧ потрѧсавала отъ внутрешни и вънкашни непрїѧтели, склонилася камъ паденїето ги: но Імператоръ, знаменитый-
969-76 атъ Іѡаннъ Цимискїй, подкрѣпилъ су-

цѣствованїето и славата нейна. Найпослѣ въ единнадестыатъ вѣкъ тїа Імперїа видѣла новы, страшны за себеси непрїатели въ Тѵрцытѣ.

7. Аравїйското Царство, — Тѵрцытѣ и Монголытѣ.

Знаменитыатъ Восточный Аравїйскїй Калифатъ, защото сѧ находилъ въ това време подъ правленїе на слабы изнѣжены Калифы, лишилсѧ (загѹбилъ) первата своѧ слава и сѧ раздробилъ на части. — Оныѥ Царства дѣто сѧ образовали изъ негѡ, ѿсебилисѧ отъ Тѵрцытѣ, които подъ предводителството на геройатъ свой, Саладина, ꙗвилисѧ завоеватели и оутвердили своето владычество на Востокъ. — Найпослѣ изъ отдаленнытѣ страны Азїи дигналисѧ новы дивы завоеватели — Монголытѣ. Предводительатъ тѣхенъ, страшный Темѹчинъ (Чингисъ-Ханъ) сърѹшилъ многѡ царства въ Азїѧ, а наслѣдницытѣ негѡвы поработили на своата власть Рѡссїѧ и навели страхъ на сичка Европа.

Сѣверны Царства

8. Швеціѧ. 9. Даніѧ. 10. Норвегіѧ. 11. Полша.

Въ единадесятыатъ вѣкъ Христїанската вѣра сѧ распространила въ тѣзи царства, и отъ това врѣмѧ Історіата тѣхна станала по извѣстна и по достовѣрна. Обитателитѣ на Швеціѧ, Даніѧ и Норвегіѧ были народы храбры и воинственны. Многочисленнытѣ толпы тѣхны безпрестаннѡ ѡпꙋстошали сичка Еврѡпа. — Полша первоначалнѡ ꙗвѧваса Княжество, а въ начало на единадесятыатъ вѣкъ Кралевство.

12. Рѡссіѧ.

Новогородскитѣ Славяны рѣшилиса найпослѣ да си направатъ правленїе Монархическо. Въ тꙋй намѣренїе свое при-
860 г. бывали оу себеси изъ Варѧго-Рѡссытѣ *) тройцата братьѧ: Рюрика, Синѧва и Трꙋвора, отъ които сичката онаѧ страна, дѣто въ неѧ обитавали тогасъ Но-

*) Варѧго-Рꙋссы, или Варѧги-Рꙋсь были, безъ сомнѣнїе, едно найхрабро междꙋ Варѧгитѣ или Норманнытѣ племѧ, и по сичкитѣ вѣроятности, обитавали въ онаѧ страна въ Швеціѧ, що сѧ назовавала Рослагенъ.

вогоро́дскитѣ Славáны, назовáласѧ Рꙋсьѧ (Рѡссїѧ) Слѣдь смертьтà Синáвова и Трꙋвóрова, Рюрикъ оутвердилъ прѣбывá-нїето си въ Новгородъ и съ таковъ об- 862 г.
разъ положилосѧ основáнїето на Рѡссій-ското царство.

Рюрикъ сасъ голѣмо благоразꙋмїе 862-79
царовáлъ седемнáйси годúны. Наслѣдни- 879-912
катъ на нéгѡвата власть, Олéгъ, покорилъ сичкитѣ земли отъ Новгородъ до Днѣпровскитѣ, прáгови и като оутвердилъ столúцата си въ Кїевъ, прослáвилъ себеси сасъ пресвѣтлы побѣды противъ Грецытѣ. — Войнственныатъ сынъ Рюриковъ, Игорь, оумѣалъ да оударжáва (да кá- 912-45
та) завоеванныте отъ предшественни-цытѣ нéгѡвы земли, и подкрѣпилъ достойнството на своето царство. Сꙋпрꙋгата нéгѡва Ольга или Елéна (Сватáѧ) е достопáматна въ Рѡссїйската Історїѧ защóто прїѧла въ Константинóполь Хрї- 955
стїанската вѣра. Игорьоватъ сынъ, хрá-брыатъ, войнственныатъ Сватослáвъ 945-72
предпринáлъ намѣренїе да оутверди своá-та столица въ Болгáрїѧ на Дꙋнавскитѣ бреговѣ въ Переяслáвца. (сега Рꙋщꙋкъ).

Слѣдствіе на това станала ѡна война сѫ Греціѧ, дѣто въ нейното време Свѧтославъ ѡзнаменовалъ себеси сасъ многѡ свѣтлы побѣды и голѣмы воински подвиги. — Тойзи герой ако и не можилъ да има оуспѣхъ въ своето предпріѧтіе за да ѡсеби Болгаріѧта, но ѡрѫжіето негѡво привело въ страхъ Восточната Імперіѧ и ѧ направило да оуважава имато на Рѡссіѧ.

Геройатъ Свѧтославъ оубилсѧ ѿтъ Печенѣгитѣ. Подирь смертьта негѡва ѿткрылисѧ въ Рѡссіѧ войны междꙋ сыновѣтѣ негѡвы: Ѩрополка, Ѡлега и Владиміра. — Найпослѣ Владиміръ станалъ

980- ѡбладатель на сичка Рѡссіѧ. Княженіето
1015 негѡво е незаборавено за Рѡссіѧнытѣ и за сичкото человѣчество: Владиміръ, като постигналъ истината на Хрістіанската Греческа вѣра, торжественнѡ ѧ пріемналъ и распространилъ благотворныатъ свѣтъ нейнъ въ сичкото свое царство. И заедно сасъ Хрістіанската вѣра воцарилисѧ въ Рѡссіѧ Наꙋкитѣ, хꙋдожествата и гражданското просвѣщеніе.

Владиміръ, каквото бащаси и по ѡбычаатъ на времато си, раздѣлилъ Рѡс-

сїѧ междѹ сыновѣтѣ си на Оудѣли. Слѣд-
ствїе на това̀ станали междоусобны вои-
ны̀, които, за счастїе на Рѡссїѧ, свар-
шилисѧ като возлѣзалъ на Велико-Княже-
скїатъ Кїевскїй престолъ Ярославъ Влади-
мїровичь. Тойзи Царь е҆ знаменитъ въ 1019-
Рѡссїйската Їсторїѧ за свойатъ оумъ, ѿ- 54
бразованїето, за ревностьта̀ камъ Хрї-
стїанската вѣра, за любовьта̀ камъ под-
данытѣ є҆си и҆ за законытѣ що ги и҆з-
далъ за тѣхъ, които сѧ назовавать Рѹсс-
ка правда.

Слѣдь Ярославовата смерть ѿкрылисѧ въ сичка Рѡссїѧ междоусобны вои-
ны̀, на които слѣдствїе были: ѿслабва-
нито на Рѡссїѧ и҆ найсетнѣ покоренїето
нейно ѿтъ Монголытѣ. — Но тѣзи вре-
мена̀ на междоусобїето и҆ на бѣдствїето
нашегѡ*) ѿечества, хѹбавѣатсѧ сасъ жи-
вотатъ, съ войнскитѣ подвиги и҆ съ до-
бродѣтелитѣ на Владимїра Мономаха, 1113-
герѡѧ и҆ мѹдреца̀-Хрїстїанина, комѹто 25
паматникъ на оуматъ и҆ на сердцето е҆ ѿ-

---

*) Списательатъ кокото чадо Рѹсско, като говори за работытѣ на своето ѿечество, дѹма нашегѡ ѿечества, което и҆ азъ като преводчикъ ѿставихъ сѣтай.

нова̀ завѣща́нїе, щого ѡ҆ставилъ на дѣ-ца́та си.

13. Дрꙋ́ги совре́менны наро́ды.

1. Ве́нгрытѣ, като са посе́лили въ Панóнїа (Ве́нгрїа), заско́рѡ ꙗ҆ви́лиса наро́дъ мꙋ́жественъ си́ленъ и҆ ѻ҆бразо́ванъ. И҆скꙋ́ството на писа́нїето распространило-са оу҆ ни́хъ сасъ Хрїстїа́нската вѣ́ра, и҆ знаменитыатъ Кра́ль тѣ́хенъ Стефа́нъ (свaтый), и҆зда́лъ напи́санны зако́ны. 2. Хаза́рытѣ. 3. Поло́вцытѣ. 4. Печенѣ́-гитѣ скита́лиса по Во́лга, До́нъ и҆ Днѣ́-пра и҆ живѣ́али сасъ гра́бинѣи, и҆ стрꙋва́-ли набѣ́ги на Рѡ́ссїа и҆ на Восто́чната Ри́мска Ї҆мпе́рїа.

Ѻ҆бщо замѣча́нїе зара́дѝ тѣ́йзи два́тѧ пер̈ї́оды.

Въ продолже́нїето на тѣ́йзи два́та Перї́ода по си́чка Е҆вро́па было̀ правле́нїе Феода́льно, и҆ напра́вино, по́многѡ ѿ Норма́ннытѣ и҆ соста́ло вообще̂ въ това̀, сирѣ́чь вельмо́житѣ и҆ли̇̀ васса́лытѣ ѡ҆бсе-били мно́гѡ землѝ въ ца́рствата, и҆ тѣ́х-ната вла́сть мно́гѡ пора́сла, а҆ во́лата на тѣ́хнытѣ Царѐ мно́гѡ оу҆па́днала. — Тѣ́й-зи васса́лы чини́ли безпреста́ннѡ во́йны

помеждуси и сасъ своитѣ Царѣ. Отъ това произлѣзли голѣмы возмущенїата и безпорядкы въ сичкитѣ царства, успѣхитѣ на просвѣщенїето были твардѣ маловажны: земледѣлїето и тарговлата нахождалися въ упадваньи. Законытѣ на това время основавалися по много на суевѣрїата и предразсудки, зато и неможили да утвердатъ общо благоденствїе, нити да защитатъ слабыатъ отъ притѣсненїето на сильныатъ. Но тѣйзи времена можатъ да са назоватъ счастливы за человѣчеството въ това только отношенїе, сирѣчь Хрїстїанската вѣра тогасъ са распространила изъ сичкитѣ Европейски царства.

ПЕРЇОДЪ 3.

Отъ Крестовытѣ походы до открытїето на Америка.

(Отъ 1095 (1100) до 1492 (1500) послѣ Р. Х.)

Въ единадестыатъ вѣкъ комахай сичка Европа са вооружила срѣщу Азїа, и тогази настанала долговрѣменната и кровопролитнѣйшата она война, що а̃ стрували Хрїстїанытѣ сасъ невѣрнытѣ, Крестовытѣ походы 1095-1291 г.

коа́то въ Ї҆сто́рїата ѐ и҆звѣ́стна сасъ и҆́ме Крестовы̀ похо́ды. — Є҆врѡпе́йцытѣ, распа́ленны ѿ ре́вность камъ Хрїстїа́нската вѣра, вознамѣрилисѧ да и҆старгнатъ и҆зъ Тѹ́рскитѣ рацѣ̀ Ї҆ерѹсали́мъ и҆ си́чка Палести́на, дѣ́то въ не́ѧ сѧ воплоти́лъ, пропо́вѣдовалъ сво́ето боже́ственно оу҆че́нїе, прїе́мналъ, зара́ди на́шето спасе́нїе, страда́нїе и҆ сме́рть, по́слѣ воскре́сналъ и҆ сасъ сла́ва вознеса́лсѧ на небе́то Ї҆исѹ́съ Хрїсто́съ. — На това̀ многова́жното предпрїѧ́тїе побѹди́лъ Є҆врѡ́па Пика́рдскїатъ Пѹ-
1905 г. послѣ Р.Х. сти́нникъ, Пе́таръ, во вре́мато на Ри́мскїатъ Первосвѧще́нникъ Оу҆рва́на втора́гѡ. Си́чки, ко́йто прїе́ли оу҆ча́стїе въ та́ѧ война̀, носи́ли ѿго́рѣси и҆зображе́нїето на сватыатъ кре́стъ, ѿ ко́ето и҆ произлѣ́зло наименова́нїе Крестовы̀ похо́ды.

Тѣ́йзи Крестовы́тѣ прохо́ды продолжа́валисѧ ѻ҆́колѡ двѣ́ста годи́ны. Гла́вны ѿ тѣ́хъ бы́ли чи́тыри, и҆ се́ки є҆ди́нъ продолжа́лсѧ ѻ҆́колѡ патьдеса́ть годи́ны.
1096-1146 Пе́рвыатъ крестовы́й похо́дъ свършилсѧ съ това̀, си́рѣчь Хрїстїа́нытѣ, по́слѣ мно́гѡ оу҆си́лїата и҆ кровопроли́тнѣйши бра́ны, ѡ҆владѣ́ли Ї҆ерѹсали́мъ, и҆ предводи́тельатъ тѣ́хенъ Готфри́да, Бѹи҆льо́нскїатъ

Герцо́гъ, провозгласи́ли го Кра́ль Іеру́са-
ли́мскій. Хрїстїа́ныте са зара́двали тва́р-
де мно́гѡ, но небы́ло замно́гѡ, защо́то
Ту́рцыте на́скорѡ па́къ притне́ли (ѿтне́-
ли) Іерусали́мъ. По то́йзи слу́чай ѿт- 1146-
кры́лса вто́рый крестовы́й похо́дъ, дето- 1187
то́й ѡдна́кожъ ни е ѡзнаменова́нъ сасъ
голе́мы оуспе́хи Хрїстїа́нски. Въ тре́тї- 1187-
атъ крестовы́й похо́дъ прїемнали оуча́- 1246
стїе Францу́зскїатъ Кра́ль Фїлі́ппъ А́вгустъ
и А́нглі́йскїатъ Кра́ль Рича́рдъ (ле́веко
се́рдце). Сопе́рничеството и несогла́сїето,
де́то произле́зли между те́хъ, произве́-
ли това̀, си́речь Хрїстїа́ныте и въ то́й-
зи похо́дъ неима́ли значи́телны оуспе́-
хи. Четве́ртыатъ крестовы́й похо́дъ на- 1246-
че́налъ го знамени́тыатъ за сво́ите по́д- 291
виги и сла́вныатъ за Хрїстїа́нските си
добродетели Францу́зскїатъ Кра́ль Лудо-
ви́къ деве́тый, де́то не́го Ри́мската Це́рк-
ва почи́та за Свя́тый. Но между те́мъ,
кога́то то́йзи Мона́рхъ де́йствовалъ про-
ти́въ Ту́рцыте въ А́фрика, Мамелю́ките
ѿвсе́били Іерусали́мъ и си́чка Палести́на,
тога́съ крестовы́те похо́ды преста́нали.

Крестовы́те похо́ды са̄ найва́жно 1291 г.
произше́ствїе въ Істо́рїата на сре́дныте Сле́д-
ствїе

На крестовыте походы.

вѣкови, и̑ тѣхнытѣ слѣдствїата показалиса въ Ѥврѡпа ѡ̑щꙋтителны. — Тѣйзи походы и̑стребили многѡ народъ и̑ голѣма харчь станала, но междꙋ тѣйзи и̑ дрꙋгитѣ вредны слѣдствїата тѣхны слꙋчилиса и̑ нѣкоиси полезны. Тїи (крестовытѣ походы) многѡ содѣйствовали за да са оутвердѝ монархическа власть, и̑ владѣнїатата на многѡ вассалы, които са оубили въ А̑зїа въ времато на походытѣ, ѡ̑станали въ Царската власть.— Освенъ това̀ крестовытѣ воискары дѣто са заварнали и̑зъ А̑зїа, распространили въ Ѥврѡпа нѣкое ѡ̑бразованїе, което тїи са наꙋчили въ Восточната Ї̑мперїа. Венецїа и̑ дрꙋги їѡщи Ї̑талїански градовѣ придобыли голѣмы выгоды (карови, пичелбы) ѿтъ тѣзи походы. Защо̀ тїи като доставлали (намѣрвали) на крестовытѣ воискары сичко що и̑мъ требовало, и̑ като ги преносвали по море въ А̑зїа, ѡ̑своили сичката тарговла въ южната Ѥврѡпа и̑ въ многѡ А̑зїатически ѡ̑бласти, и̑ съ това̀ припичелили голѣмо богатство. Въ и̑стото това̀ време сѣверныте Ѥврѡпейски градовѣ — Гамбꙋргъ, Любекъ, Бременъ, Новгородъ, Псковъ и̑ дрꙋги їѡщи, заклю-

чили помеждѹси союзъ който въ Історіата е извѣстенъ сасъ има Ганзейскій союзъ, и общя цѣль негова было распространеніето на торговлата. Примѣрать на тази знаменитата Ганза послѣдовали Нидерландскитѣ и Англійскитѣ градовѣ. Овасъ таковъ образъ крестовытѣ походы возбѹдили въ Европа дѹхатъ на таргоблата и на народната промышленность. А богатството, дѣтото чрезъ таргоблата припаднало на многω народы, подало имъ леснина за да си придобыатъ гражданската свобода. Притова, защото многω вассали оумирались въ Азія или по дрѹги нѣкакви причины ни са вазварнали въ Европа, то подсложинныте тѣмъ народы ставали свободны. Отъ това врѣмя рабството начѣнало да са истребляба въ Европа, и тогасъ возникнало срѣдньото состояніе на человѣцытѣ или на свободнытѣ гражданы. Вообще, подирь като са сваршили крестовытѣ походы, Европейскитѣ Царства начѣнали да са обѣватъ въ по добаръ и по совершенъ бидъ.

1. Францїѧ.

Ѿтъ времато на крестовытѣ походы Феодалното правленїе въ Францїѧ начело да оупадва, а монархическата власть ѿтъ день на день да сѧ оутвердава. Нейнытѣ оуспѣхы ѩвилисѧ ѡщѹтителны когато царовали Лѹдовикъ деватый, благоразѹмныатъ и добродѣтельныатъ Царь, Фїлиппъ четвертый (Красивый), дѣтотой є достопаматенъ во Францїѧ защото оузаконилъ собранїе на Царскитѣ чинови, Каролъ патый (Мѹдрый), а наймногѡ когато царовалъ Лѹдовикъ єдинадестый. — Това многѡ содѣйствовало за да сѧ оутверди и ѡпази порадокъ и спокойствїе въ тѹй Царство.

1226-70

1285-314

1364-80

1461-83

2. Ітaлїѧ.

Тарговлата и народната промышленность привели въ дѣятельность сичката сѣверна Ітaлїѧ, и зато таа страна, дѣто тїѧ до негѡ времѧ была жилище на бѣдностьта (сиромашеството) станала найбогата. — Наскорѡ ѩвилисѧ тѹкъ многѡ респѹблики, ѿтъ които Венецїанската и Флорентинската были найзнаменниты. Подъ правленїето на Медецїевскїатъ Домъ, ѩвилсѧ въ Флорентинската

рєспꙋблика онзи вѣкъ щоса назовава вѣкъ на Медецѣєвцытѣ или златый вѣкъ на изащнытѣ (прєхꙋбавытѣ) хꙋдожества.

Въ началото на тойзи Періодъ, а особливо во времето на Римскитѣ Первосвященницы, Григорія седмагѡ, Пасхалія вторагѡ, Оурбана вторагѡ, Іннокентія третьагѡ и Бонифатія осмагѡ властьта на западньото Римско Дꙋховенство достигнала на найвысоката степень, но въ свършаньито на този періодъ вліяніето на Римскіатъ Дворъ на Єврѡпа начєнало вече да оумалява.

Венеція въ това врема стровала пространна таргӧвина съ многѡ Єврѡпейски и Азіатски народы. — Но слѣдъ като взели Тꙋрцытѣ Кѡнстантінополь (въ 1453 лѣто), и са открылъ морскіатъ пать въ Восточната Индія околѡ мысатъ на Добрата Надежда (въ 1498 лѣто), и покорили Тꙋрцытѣ Єгипетъ (въ 1515 лѣто) задаржели а, и отъ негѡ врема ѡбширната таргӧвина Венеціанска начєнала да оупадва.

3. Іспанія.

Въ тойзи періодъ славата на Аравійскіатъ Калифатъ въ Іспанія начєнала

да изчезва. Іспанскитѣ Хрістіански Царе покорили на своѧ власть многѡ ѡбласти ѿтъ тойзи нѣкогаси знаменитыатъ Калифатъ. — Найпослѣ Аррагонскіатъ Кралъ Фердинандъ Католикъ, притнелъ градатъ
1492 г. Гренада, който былъ найсетньо оубѣжище на Аравитанытѣ. Ѿтъ това врема прекаसалоса Аравитанското владычество въ Іспаніа.

Междꙋ Хрістіанскитѣ царства въ Іспаніа, найглавны въ това врема были: Аррагонското и Кастильското. Въ 1515 лѣто соединилиса тіи въ една Монархїа, въ която, подирь врема, приложилиса и дрꙋгитѣ Хрістіански царства, що са нахождали въ Іспаніа.

Найпослѣ настала пресвѣтлата епоха на Іспанійската слава. Когато царовалъ Фердинандъ Католикъ и сꙋпрꙋгата негова Изавелла, голѣмыатъ незабравенныатъ въ Історіата Хрістофоръ Коломъ, който въ Генева са родилъ, а нахождалса въ Іспанска слꙋжба, поемналъ да ѡбих-
1492 г. хожда по Атлантическото море, и открылъ Америка. Това ѿкрыванье принадлежава на числото на найважнытѣ произшествіата, ѿтъ това врема море-

пла́ванїето и҆ търговинάта Е҆врwпе́йска на-чена́ла да сѧ распространя́ва по си́чкитѣ страны҆ на Свѣта̄тъ.

4. Португалїѧ.

Португа́лїѧ, дѣтотїѧ́ до не́го вре́мѧ бы́ла ма́лкw и҆звѣ́стна, въ свършаньито на то́йзи перїо́дъ придобы́ла си безсме́рт-на сла́ва съсъ мореплаванїето и҆ съсъ го-лѣ́мытѣ геwграфи́чески ѿкрыва́ньита.— Португа́лцытѣ, ѡ҆ду́шевлѐнны ѿъ пред-прїи́мчивыатъ ду́хъ на При́нца Генри́ха, сына̄тъ на тѣ́хныатъ Кра́ль І҆wа́нна пѐр-вагw, ѿкры́ли ѻ҆́стровытѣ: Кана́рски, А҆зо́рски, Зелѐнныатъ мы́съ (предго́рїе), ѻ҆́строватъ Маде́ра и҆ голѣ́ма ча́сть ѿъ за́паднытѣ брегове̂ на А҆́фрика. Найпо́слѣ 1598 г.
знамени́тыатъ морехо́децъ тѣ́хенъ, Ва́-ско-де-Га́ма, ѡ҆бишлалъ ю҆́жныатъ мы́сь на А҆́фрика (мы́сь на до́брата Наде́жда), и҆ чрезъ това̀ ѿкры́лъ на Е҆врwпе́йцытѣ мор-скїатъ па̄ть въ Восто́чната И҆ндїѧ. — Ѿъ не́гw вре́мѧ Португа́лїѧ наче́нала да оу҆твържда́ва владычеството си на Восто́къ, ѡ҆своила си́чката търго́вина въ не́ѧ стра-на̀ на Свѣта̄тъ, и҆ сѧ ꙗ҆вила ца́рство си́ль-но и҆ цвѣту́щее съсъ свое́та търго́вина и҆ на-ро́дната промышлѐнность.

5. Англія.

Въ това̀ вре́мѧ въ А́нглїѧ произлѣ́зли голѣ́мы перемѣ́ны въ ва́трешното состоѧ́нїе на това̀ ца́рство. Кога́то царова́лъ
1154-89 Генри́хъ вторый, си́лата на Феода́льната систе́ма сѧ оумали́ла, а̑ монархи́ческата вла́сть пора́сла, но̀ кога́то царова́лъ Іѡа́ннъ Беззе́мленный (Ѳанъ-Те́ръ) вельмо́житѣ и҆ наро́датъ придоби́ли голѣ́мо влїѧ́нїе на ца́рскитѣ ра́боты, и҆ слѣ́дствїе на това̀ было оу҆законе́нїето на Ни́жныатъ (1265 лѣто̀) и҆ Ве́рхныатъ (въ 1347 лѣто) Парламе́нты, кои́то ѡ҆грани́чватъ Кралѣ́вската вла́сть, и҆ нерѣ́дкѡ ста́вватъ причи́на на ча́сты возмꙋще́нїата.

Найпо́слѣ А́нглїѧ подпа́днала въ найголѣ́мо бѣ́дствїе, въ нѣ́ѧ откри́ласѧ кровопроли́тнѣйша междоусо́бна война̀, ко́ато̀ сѧ нозова́ва война̀ на бѣ́лата и҆ а̑ла́ната ро́за*). Тїѧ̀ сѧ продолжа́ла шестде-

*) Тѧ́ѧ междоусо́бната война̀ произве́дена ѿ двѣ̀ до́ма, Іо́рскїатъ и҆ Ланкатѐрскїатъ, кои́то сѧ надмога́ли за престо́лъ. — Іо́рскїатъ до́мъ и҆ма́лъ на ге́рбатъ си бѣ́ла ро́за (транда́филъ) а̑ Ланкасте́рскїатъ а̑ла́на. Ѿ тѣ́й произлѣ́зло и҆ма бѣ́ла и҆ а̑ла́на ро́за.

сать години, и са сваршила съ това, сирѣчь Анжуйската (Плантагенетовската) фамилія дѣтотія царовала въ Англія, истрѣбиласа, а на престолатъ Английскій возлѣзалъ Тюдороватъ Домъ.

6. Германія.

Въ началото на тойзи періодъ Германія была мѣтната въ междоусобны войны, който были произведены отъ Гвельфовытѣ и Гибелиновытѣ партіи (тарафы) изъ който первытѣ подкрѣплявали странатa на Римскіатъ Дворъ, а другитѣ Імператороватъ. Найпослѣ тѣзи войны сваршилиса въ полза на Гибелиновцытѣ, когато царовалъ Імператоръ Фридерикъ 1218-56 вторый, дѣтотой былъ Царь мужественъ, дѣятеленъ и благоразуменъ.

Наскоро слѣдь това на Імператорскіатъ престолъ вазлѣзалъ Габсбургскіатъ 1272 г. Домъ въ особѣ Рудольфа. Наслѣдникатъ на тогози Царя, Альбрехтъ (Австрійскій) вознамѣрилса да покори Швейцарія: но храбрытѣ и мужественнытѣ жители на тая страна, като са одушевили отъ знаменитыатъ свой герой, Вильгельма Тела, мужественно отмахнали нападе=

1315 г. нїатата на Австрїйцытѣ, и въ сраженїе-
то при Моргартенъ оучинили имъ твър-
дѣ голѣмо поразяваньи. — Нѣмецкитѣ
Императоры іоще многѡ время стровали
войны сасъ Швейцарытѣ, съ намѣренїе да
ги покорятъ на своята власть: но най-
послѣ насилилисѧ да познаатъ и да
1648 г. подтвердятъ тѣхната независимость.

Въ 1355 лѣто Императоръ Каролъ че-
твертїй издалъ златата Булла, съ коя-
то оутвердилисѧ наредата на престолско-
ското наслѣдство и ѿтрѹфытѣ на из-
бираньито и коронясваньито на Герман-
скитѣ (Римски) Императоры. — За да
сѧ прекасатъ несогласїето и раздорытѣ,
които были возникнали въ това время
въ Западната Церква свыкалисѧ два до-
1414 и стопаматнѣйши соборы: Кѡнстанскїатъ и
1433 г. Базельскїатъ. — Въ това истото время
явилисѧ въ Германїя Реформаты, които
сѧ вооружили противъ Римскитѣ Перво-
свѧщенницы. Найдостопаматны ѿтъ
тѣхъ были: Іѡаннъ Гусъ и оученикатъ
негѡвъ Іеронимъ Прагскїй. Наказанїето
тѣхно произвело голѣмо волненїе въ Гер-
манїя, и предсказало голѣма преврата
въ западната Еврѡпа.

7. Восто́чната Ри́мска Імпе́рїѧ.

Та́ѧ Ѷмпе́рїѧ, дѣтотїѧ̀ мно́гѡ вре́мѧ сѧ потрѧса́вала о̂тъ вѫ̀трешни возмѹще́нїѧта и҆ о̂тъ нападе́нїѧта на ра́зны наро́ды, ста́нала найпо́слѣ добы́ча (келепи́рь) на Тѹ́рцытѣ. Кога́то царова́лъ Кѡнстанти́нъ девѧ́тый (Палеоло́гъ) Маго-ме́тъ вторы́й, ѿсе́килъ Кѡнстантино́поль, 1453 г.
совсе́мъ ѧ҆̑ развали́лъ и҆ поло́жилъ о̂снова́нїе на Тѹ́рското влады́чество въ Ѵ҆врѡ́па.

Сѣ́верны Ца́рства.

8. Шве́цїѧ.

Въ това̀ вре́мѧ си́чка Шве́цїѧ прїемнала Хрїстїа́нската вѣ́ра и҆ монархи́ческото правле́нїе оу҆тварди́лосѧ въ това̀ ца́рство. Въ трина́десетыѧтъ вѣ́къ Шве́дытѣ сѧ ꙗ҆вѧ́ватъ завоева́тели: полково́децатъ тѣ́хенъ, Би́ргеръ, покори́лъ си́чка Финлѧ́ндїѧ и҆ влѣ́залъ бы́лъ въ Рѡ́ссїѧ, но Рѡссі́йскїатъ геро́й Кнѧ́зь Новгоро́дскїй Свѧты́й А҆лекса́ндръ (Не́вскїй) си́лнѡ го пора-зи́лъ на бреговѣ́тѣ Не́вы и҆ воспрѣ́лъ оу- 1241 г.
спѣ́хытѣ на о̂рѹ́жїето не́гѡво.

9. Да́нїѧ.

Да́нїѧ въ това̀ вре́мѧ ꙗ҆влѧ́васѧ си́лно ца́рство, въ царѹ́ванїето на Вальде- 1157-82

мара первагѡ (Великагѡ). — Но Феодалното правленіе, дѣтото са вкоренило въ това цартво, частѡ произвождало въ него возмущеніата, безпорадки и неустройства.

10. Норвегіа.

Това царство многѡ врема са потресавало ѿтъ разны вѫтрешны возмущеніата, които, помногѡ, происхождали ѿтъ споры (кавги) за наслѣдство престола. —
1397 г. Найпослѣ, по Кальмарскіатъ договоръ соединилоса сасъ Швеціа и Норвегіа. Маргарита, Датската Кралица ѿбавиласа Повелительница на тѣйзи тритѣ соединенны царства.

11, Польша.

Польското Княжество, дѣтото ѿтъ
1025 г. времато на Болеслава первагѡ, получило титулъ на Кралевство, многѡ врема было предмѣтъ на завоеваніе на Нѣмецкитѣ Імператоры. При това Монголытѣ (Татарытѣ) сильно го потрасили и го ѿпустошили. Въ 1386 лѣто вазлѣзалъ на Польскіатъ престолъ Ягелоноватъ Домъ, дѣтонего (въ 1572 лѣто) като пресѣкли, оучредилоса въ Польша правленіе избирательное.

12. Пρꙋссїѧ.

Въ тринадестїатъ векъ Прꙋссїѧ сѧ завоевала и сѧ ѡбарнала въ Хрїстїанска вѣра отъ рыцарытѣ на Нѣмецкїатъ Орденъ. Подирь времѧ тїѧ станала зависима отъ Польша: но найпослѣ Магистръ на Нѣмецкїатъ Орденъ Альбрехтъ (Бранденбꙋргскїй) доставилъ ней независимость, и ѧ докаралъ въ достойнство на голѣмо Герцогство. 1525 г.

13. Рѡссїѧ.

Изъ отдаленнытѣ страны на Востокъ дигналисѧ, въ дванадестыатъ векъ, Монголытѣ или Татарытѣ. За оужасъ на Азїѧ и Еврѡпа, предводитель тѣмъ ꙗвилсѧ въ него времѧ Темꙋчинъ, назованный Чингисъ-Ханъ (Великїй Ханъ) 1224 г. полководцытѣ негѡвы, като разбили Рѡссійската войска при рѣката Калка, докарали страхъ на Рѡссїѧнытѣ. — Наскорѡ Монголытѣ, подъ предводительството на Батыѧ, втꙋрналисѧ въ ватрешностьта на Рѡссїѧ, покорили и ѡпꙋстошили Рѧзань, Москва, Владимиръ, Кїевъ, и многѡ дрꙋги Рѡссійски градовѣ. Тогази Рѡссїѧ подпаднала подъ иго (хо-

мо́тъ) на Монго́льското владычество. То́лкѡ є҆ди́нъ Новгоро́дъ ѡ҆ва́рдилъ сво́ята независимость, и҆ можилъ въ това̀ вре́мя да ся назовѐ счастливъ, а҆ за това̀ ща́стїе ѡ҆долже́нъ є҆ на сво́йатъ Кна́зь А҆лекса́ндра Ꙗ҆росла́вовича. То́йзи Кна́зь, дѣтото́й є҆ знамени́тъ за оу҆ма̑тъ си и҆ Свате́цъ зарадѝ Хрїстїа́нскитѣ си добродѣтели, воспрѣлъ стремле́нїето на Шве́дытѣ врахꙋ Рѡссі́я, оу҆чи́нилъ проти́въ тѣхъ свѣтла побѣ́да на брегове́тѣ на
1241 г. Не́ва. Та̑зи побѣ́да мꙋ дари́ла и҆́мато Не́вскїй.

Мно́гѡ вре́мя Рѡссі́я нахожда́лася подъ владычеството на Монго́лытѣ. Кна́зитѣ не́йны были да́нницы, а҆ по́дданытѣ тѣ́хны были рабы̀ на Монго́лскитѣ Ха́нови. Кравьта̀ на Рѡссїя́нытѣ ла́лася о҆тъ Монго́лскитѣ са́бли, градища́та и҆ села́та ѡ҆пꙋсте́ли, народонаселе́нїето ся оу҆мали́ло, земледѣ́лїето и҆ си́чката наро́дна промышле́нность дошлѐ въ оу҆па́дваньи: просвѣще́нїето и҆зче́знало. — Но найпо́слѣ приближи́ло вре́мя на Рѡссі́йската незави́симость и҆ свобо́да. — Дими́-
362- трїй четве́ртый І҆ѡа́нновичь возбꙋди́лъ въ
89 Рѡссїя́нытѣ пре́жньото тѣ́хно мꙋ́жество,

и҆ поразилъ Монго́лскїатъ предводитель
— Мама́ѧ при До́нъ, на Колико́вото по- 1380 г.
лѣ. — Сасъ та҄зи знамени́тата своѧ по- Септ. 8
бѣда той предизвѣстилъ свобода на Рѡс-
сїѧ, и҆ и҆спечелилъ си и҆мѧ До́нскїй. Най-
по́слѣ за да сѧ ѡ҆свободи Рѡ́ссїѧ совер-
ше́ннѡ ѿ Монго́лското владычество,
Провидѣнїето прово́дило Іѡа́нна третаго
Васильевича. То́йзи благоразу́мныатъ, 1462-505
дѣѧтельныатъ Царь, досто́йныатъ пред-
ше́ственникъ на Пе́тра пе́рвагѡ, оутвар-
дилъ монархи́ческа вла́сть въ Рѡ́ссїѧ, ка-
то приве́лъ Новгоро́дъ и҆ мно́гѡ оудѣль-
ны Кнѧ́жества подъ своѧ власть, оусми-
рилъ Каза́нското Ца́рство, и҆ дока́ралъ
стра́хъ на Монго́лытѣ. Ѿ негѡ вре́мѧ
наче́васѧ полити́ческото могу́щество Рѡс-
сїйско и҆ вообще є҆поха́та на сла́вата, на
просвѣще́нїето и҆ на гражда́нското ѡ҆бразо-
ва́нїе на Рѡссїѧ.

Ѡбщо замѣча́нїе заради тойзи перїодъ.

Въ тойзи перїо́дъ Є҆вро́па ѡ҆бщѡ ста́вáваса въ по́добро и҆ по́ соверше́нно состоѧнїе ѿ прежньото. Наукитѣ, художествата и҆ търговината оучинили голѣмы оуспѣхы. Законода́телството сѧ оусо-

вершéнствовало, защó на мѣсто пóпрежнытѣ закóны — сирѣчь испытáнїето съ огань и водà, сѫдебнытѣ поединоцы и прóч. захвáтили мѣсто Юстинїáновытѣ закóны. Монархическата влáсть оутвердилася въ сичкитѣ цáрства, и состоянїето на нарóдатъ въ мнóгѡ отношéнїата, стáнало подобрò. Тóйзи перїóдъ ѡзнаменовáнъ е сасъ мнóгѡ вáжны и полéзны изѡбрѣтенїата, сасъ бысгры оуспѣхы на мореплáванїа и на голѣмы геѡграфически открытїата. Въ крáйатъ на тринáдестыатъ вѣкъ Флáвїо Жїóло измыслилъ компáсатъ (мóрската пѫсола). Нѣмецкїатъ монáхъ, Швáрцъ измыслилъ прахатъ (барѫтатъ) (въ четирнáдестыатъ вѣкъ), а Гѫттенбéргъ (въ петнáдестыатъ вѣкъ) книгопечáтното искѫство (типогрáфїата). Вáско-де-Гáма отрылъ мóрскїатъ пѫть въ Востóчната Индїа, а Колóмбъ Амéрика. — Найпóслѣ нéка придѫримъ (завѣлéжимъ) какъ тїи времена сѫ ѡзнаменовáны сасъ вáжны за человѣчеството событїата. Хрїстїáнската вѣра, сасъ старáнїето на ревностнытѣ, неѹтомимы пропобѣдницы нéйны, распространилася по сичкитѣ чáсти на свѣтатъ.

ЧА́СТЬ ТРЕ́ТЬѦ.

НО́ВАТА ІСТО́РІѦ, ИЛЍ ІСТО́РІѦ НА ТРИ́ТѢ ПОСЛѢ́ДНЫТѢ ВѢ́КОВИ.

Ѿ ѾТКРЫ́ТІЕТО НА А́МЕРИКА ДО НА́ШИТѢ ВРЕМЕНА̀.

ѾТЪ 1492 (1500) ДО 1818 ЛѢТО.

ПЕРЇО́ДЪ 1.

Ѿ ѾТКРЫ́ТІЕТО НА А́МЕРИКА ДО ВРЕ́МѦТО НА ЛУДОВИ́КА ЧЕТЫРНА́ДЕСТАГѠ.

ѾТЪ 1492 (500) ДО 1661 ЛѢТО.

Сичкі́атъ то́йзи перїо́дъ е̂ ѡ̂знаменова́нъ сасъ кровопроли́тнѣйши войны̀ между Католи́цытѣ и̂ Лютера́нытѣ илѝ Протеста́нтытѣ. Ри́мскі́атъ Дво́ръ лиши́лсѧ въ това̀ вре́мѧ ѾТЪ пре́жньото своѐ голѣ́мо влїа́нїе въ ра́ботытѣ на Еѵрѡ́па. А̂ вообщѐ въ това̂ вре́ма̀ произлѣ́зли голѣ́мы и̂ ва́жны перемѣ́ны въ мно́гѡ Еѵрѡпе́йски ца́рства.

А. Южната Єврѡпа.

Главны произшествїата.

1. Їталїанскитѣ войны.

1494 — 1515 лѣто.

Въ крайатъ на пѧтнадесетыатъ вѣкъ Їталїа станала предметъ на политиката и цѣль на завоеванїе на многѡ западны Єврѡпейски царства. — Францїа въ царуваньито на Карола Осмагѡ и Лудовика дванадесетагѡ, Їспанїа во времато на свойатъ Краль Фердинанда, Католицытѣ и Римскитѣ Первосвѧщенницы преимущественнѡ искали да оутвердатъ въ нєа владычеството си: а слѣдствїе на това станало туй: сирѣчь тїа страна станала ѳеатръ (зрѣлище) на кровопролитнѣйши войны. Но Оныє Царѣ, дѣто сѧ стремили да ѧ притнематъ, не можили да достигнатъ своѧта цѣль. Їталїа хота (макаръ) и да сѧ ѡпустошила Отъ войнытѣ, оудержала своѧта политическа независимость.

2. Войны между Їспанїѧ и Францїѧ.

Оуперничеството, дѣто поникнало въ времато на Їталїанскитѣ войны, меж-

дꙋ̀ Ίспа́нїѧ и̑ Фра́нцїѧ, предизвѣсти́ло но́ва война̀ междꙋ̀ тѣ́йзи ца́рства. — Ѡтремле́нїето на Францꙋ̀зскїатъ Кра́ль, Франци́ска пе́рвагѡ, за да ѿсе́ки Медїола́нското Герцо́гство пода́ло на Герма́нскїатъ Ίмпера́торъ (Ίспа́нскїатъ Кра́ль) Ка́рола пѧта́гѡ *) слꙋ̀чай да наче́ни война̀ сасъ Фра́нцїѧ.— Че́тыры пѧ̄ти сѧ под-нова́ла та́ѧ война̀, пе́рвата (въ 1521 до 1526) сварши́ласѧ като сѧ порази́ли Францꙋ̀зытѣ при Па́вїѧ, и̑ Кра́льатъ тѣ́хенъ па́дналъ (зелсѧ) въ плѣ́нь, и̑ сасъ Мадри́тскїатъ ми́ръ, по кого́то Фра́нцїѧ ѿтре́класѧ ѿтъ домо́гванито си на Медїола́нското Герцо́гство. — Вто́рата война̀ (въ 1427 до 1529 г.) сварши́ласѧ сасъ Камбре́йскїатъ ми́ръ. Тре́тьта (въ 1535 до 1538) сварши́ласѧ сасъ ѿнова̀ примире́нїе, що сѧ заклю́чило въ Ни́цъ, а̑ четве́ртата (въ 1542 до 1544) сѧ сваршѝ сасъ

*) Ка́ролъ пѧты́й былъ Ίспа́нскїй Кра́ль и̑ Герма́нскїй Ίмпера́торъ. — Въ число́то на Ίспа́нскитѣ Кралѣ̀ то́й сѧ назова́ва пе́рвый, а̑ междꙋ̀ Герма́нскитѣ Ίмпера́торы пѧты́й, и̑ по́многѡ подъ това̀ и̑́мѧ е̑ и̑звѣ́стенъ въ Ίсто́рїѧта. — То́й бы́лъ сынъ на Фїлі́ппа Краси́вагѡ (сы́на Ίмпера́тора Максимилїа́на) и̑ Ίѡа́ннинъ, дащира́та на Фердина́нда Като́лика, а̑ роди́лсѧ въ 1500 лѣ́то.

ѻнзи миръ що сѧ заключилъ въ Кре́пи. А общо слѣдствїе на тѣйзи войны было това̀: сирѣчь Фра́нцїѧ не можила да достигни своѧта цѣль — да ѿсе́ки Медїола̀нското Герцо́гство: Їспа́нїѧ пакъ тай не испечелила значителнытѣ выгоды: а и двѣтѣ тѣйзи ца́рства развалилисѧ, и дошлѐ въ изнемо́гваньи и сла́бость.

3. Реформа́цїѧ, що ѧ произве́лъ Лю́теръ въ За́паднѧта це́рква.

На́скорѡ слѣдь като сѧ свършили кръстовы́тѣ похо́ды, начѐнали да сѧ ꙗвѧ́ватъ въ Еврѹ́па мно́гѡ Реформа́ты, които сѧ вооръжа́вали противъ ѹзаконе́нїѧта на Ри́мскїатъ Дво́ръ. Таки́вы были Англі́йскїатъ Богосло́въ Викле́въ, Богемецатъ Гѹссъ, ѹченикатъ не́гѡвъ Їерони́мъ и дрѹги ї́ѡщи. — Найпо́слѣ въ шестна́десты́атъ вѣкъ ꙗвилсѧ въ Герма́нїѧ, въ Виттенбе́ргъ, ревностнѣйшїатъ Реформа́тъ, ѻпа́снѣйшїатъ непрїѧтель на Ри́мскитѣ Первосвѧще́нницы, Лю́теръ, — мѹжъ, ѡдаре́нъ сасъ голѣмъ ѹмъ, съ непоколебима сила на во́лѧ и сла́венъ за ѿши́рнытѣ свои Богосло́вски свѣде́нїѧта. То́й като сѧ вооръжа́лъ противъ мно́гѡ поста-

новлéнїѧта на Римскїатъ Двóръ, начéналъ да ввóжда нóвы прáвила въ Хрїстїáнското вѣроисповѣданїе. Множина прїéмнали оучéнїето нéгωво, и за мáлкω сичка сѣверна Германїѧ, Англїѧ и Прꙋссїѧ ωтдѣлилися отъ Римската цéрква, и прїéмнали онова вѣроисповѣданїе дѣто го проповѣдалъ Лютеръ и послѣдователитѣ нéгωвы, Отъ това произлѣзли кровопролитнѣйши войны междꙋ Католицытѣ и Протестáнтытѣ, дѣто въ врéмѧто на тѣзи войны Їмператоръ Кáролъ пѧтый подъ видъ да истрéби Лютерáнската вѣра, начéналъ да сѧ стреми да заробú сичка Германїѧ. Найпослѣ онзи миръ що сѧ заключилъ въ Пассаꙋ, оуспокоилъ на 1555 г.
нѣколкоси врéмѧ Еврωпа. На Протестáнтытѣ даласѧ свобода да исповѣдоватъ своѧта вѣра и да иматъ граждáнски права (правдины).

4. Їспанїйската войнà сасъ Нидерлáндытѣ.

до 1609 лѣто.

Нидерлáндытѣ, които сѫ извѣстны подъ имато Голлáндїи, а сéга подъ имато на Нидерлáндското Кралéвство, нахождалися въ това врéмѧ подъ Їспáнско-

мо́тъ) на Монго́льското владычество. То́лькѡ є҃ди́нъ Новгоро́дъ ѡ҃ва́рдилъ своа́та независимость, и҃ можи́лъ въ това̀ вре́мѧ да сѧ назовѐ счастли́въ, а҃ за това̀ сча́стїе ѡ҃долже́нъ є҃ на сво́йатъ Кнѧ́зь А҃лекса́ндра Ꙗ҃росла́вовича. То́йзи Кнѧ́зь, дѣтото́й є҃ знамени́тъ за оу҃ма̄тъ си и҃ Свате́цъ зарадѝ Хрїстїа́нскитѣ си добродѣтели, воспрѣлъ стремле́нїето на Шве́дытѣ връхꙋ Рѡссі́ѧ, оу҃чи́нилъ проти́въ тѣ́хъ свѣ́тла побѣ́да на бреговѐтѣ на

1241 г. Не́ва. Та̄зи побѣ́да мꙋ дари́ла и҃мато Не́вскїй.

Мно́гѡ вре́мѧ Рѡссі́ѧ нахожда́ласѧ подъ владычеството на Монго́лытѣ. Кнѧ́зитѣ не́йны были да́нницы, а҃ по́дданытѣ тѣ́хны были рабы̀ на Монго́лскитѣ Ха́нови. Кравьта̀ на Рѡссїа́нытѣ ла́ласѧ о҃тъ Монго́льскитѣ са́бли, градища́та и҃ села́та ѡ҃пꙋсте́ли, народонаселе́нїето сѧ оу҃малило, землѣдѣлїето и҃ си́чката наро́дна промышле́нность дошлѐ въ оу҃па́дваньи: просвѣще́нїето и҃зчѐзнало. — Но на́йпослѣ приближи́ло вре́мѧ на Рѡссі́йската независимость и҃ свобо́да. — Дими́-

362- трїй четве́ртый Ї҃ѡа́ннович возбꙋди́лъ въ

89 Рѡссїа́нытѣ пре́жньото тѣ́хно мꙋ́жество,

и҆ порази́лъ Монго́льскі́ѧтъ предводи́тель — Мама́ѧ при До́нъ, на Колико́вото по- 1380 г.
лѣ. — Съсъ та́зи знамени́тата своѧ по- Септ. 8
бѣ́да то́й предизвѣсти́лъ свобо́да на Рѡссі́ѧ, и҆ и҆спиче́лилъ си и҆́мѧ До́нскій. Най-по́слѣ за да сѧ ѿсвободи Рѡ́ссіѧ соверше́ннѡ ѿтъ Монго́льското владычество, Провидѣ́ніето проводило І҆ѡа́нна тре́таго Васи́льевича. То́йзи благоразꙋ́мныѧтъ, 1462-
дѣ́ятелныѧтъ Ца́рь, досто́йныѧтъ пред- 505
ше́ственникъ на Пе́тра пе́рвагѡ, оу҆тварди́лъ монархи́ческа вла́сть въ Рѡ́ссіѧ, както привелъ Новгоро́дъ и҆ мно́гѡ оу҆дѣ́льны Кня́жества подъ своѧ вла́сть, оу҆смири́лъ Каза́нското Ца́рство, и҆ дока́ралъ стра́хъ на Монго́лытѣ. Ѿтъ не́гѡ вре́мѧ наче́васѧ полити́ческото могꙋ́щество Рѡссі́йско и҆ вообщѣ̀ є҆поха́та на сла́вата, на просвѣще́ніето и҆ на гражда́нското ѡ҆бразова́ніе на Рѡссі́ѧ.

Ѡ҆бщо замѣча́ніе зарадѝ то́йзи періо́дъ.

Въ то́йзи періо́дъ Є҆врѡ́па ѡ҆бщѡ ста́васѧ въ по́добро и҆ по́ соверше́нно состоя́ніе ѿтъ пре́жньото. Наꙋ́китѣ, хꙋдо́жествата и҆ търговината оу҆чи́нили голѣ́мы оу҆спѣ́хы. Законода́тельството сѧ оу҆со-

вершѐнствовало, защо̀ на мѣ́сто по́прежнытѣ зако́ны — си́рѣчь и̂спыта́нїето съ о̂гань и̂ вода̀, сѹде́бнытѣ поеди́ноцы и̂ про́ч. захва́тили мѣ́сто Юстинїа́новытѣ зако́ны. Монархи́ческата вла́сть оутвердилася въ си́чкитѣ ца́рства, и̂ состоя́нїето на наро́датъ въ мно́гѡ о̂тноше́нїята, ста́нало подобро̀. То́йзи перїо́дъ ѡ̂знаменова́нъ е̂ сасъ мно́гѡ ва́жны и̂ поле́зны и̂зѡбрѣтенїята, сасъ бы́стры оуспѣхы на мореплава́нїя и̂ на голѣмы геѡграфи́чески о̂ткры́тїята. Въ кра́йатъ на трина́десты атъ вѣкъ Фла́вїо Жїо́ло и̂змы́слилъ компа́сатъ (мо́рската пѹсола). Нѣмецкїатъ мона́хъ, Шва́рцъ и̂змы́слилъ праха́тъ (барѹтатъ) (въ четирна́дестыатъ вѣкъ), а̂ Гѹттенбе́ргъ (въ петна́дестыатъ вѣкъ) книгопеча́тното и̂скѹство (типогра́фїата). Ва́ско-де-Га́ма о̂ткры́лъ мо́рскїатъ па́ть въ Восто́чната И̂́ндїя, а̂ Коло́мбъ А̂ме́рика.— Найпо́слѣ нека приды́римъ (забѣле́жимъ) ка́къ тїи времена̀ са̂ о̂знаменова́ны сасъ ва́жны за человѣ́чеството собы́тїята. Хрїстїа́нската вѣ́ра, сасъ стара́нїето на ре́вностнытѣ, неѹтоми́мы пропо́вѣдницы не́йны, распространи́лася по си́чкитѣ ча́сти на свѣта́тъ.

ЧА́СТЬ ТРЕ́ТЬѦ.

НО́ВАТА ЇСТО́РЇѦ, ИЛѝ ЇСТО́РЇѦ НА ТРИ́ТѢ ПОСЛѢ́ДНЫТѢ ВѢ́КОВИ.

Ѿтъ ѿкрытїето на А́мерика до на́шитѣ времена̀.

ѿтъ 1492 (1500) до 1818 лѣто.

ПЕРЇО́ДЪ 1.

Ѿтъ ѿкры́тїето на А́мерика до вре́мато на Л8довика четырна́десттагѡ.

ѿтъ 1492 (500) до 1661 лѣто.

Сичкїатъ то́йзи перїо́дъ е ѡзнаменова́нъ сасъ кровопролитнѣйши войны меж-д8 Католицытѣ и Лютера́нытѣ илѝ Протеста́нтытѣ. Ри́мскїатъ Дво́ръ лишилса въ това̀ вре́мѧ ѿтъ пре́жньото своѐ голѣ́мо влїа́нїе въ ра́ботытѣ на Е́вро́па. А во-обще въ това̀ вре́мѧ произлѣ́зли голѣ́мы и ва́жны перемѣ́ны въ мно́гѡ Е́вропе́йски ца́рства.

А. Южната Европа.

Главны произшествіата.

1. Італіанскитѣ войны.

1494 — 1515 лѣто.

Въ крайатъ на пятнадесетыатъ вѣкъ Італія станала предметъ на политиката и цѣль на завоеваніе на многω западны Еврωпейски царства.— Франція въ царꙋваньито на Карола Осмагω и Лꙋдовика дванадестагω, Іспанія во времято на свойатъ Краль Фердинанда, Католицытѣ и Римскитѣ Первосвященницы преимꙋщественнω искали да оутвердятъ въ нея владычеството си: а слѣдствіе на това станало тꙋй: сирѣчь тія страна станала ѳеатръ (зрѣлище) на кровопролитнѣйши войны. Но Оныε Царε, дѣто ся стремили да я притнεматъ, не можиаи да достигнатъ своята цѣль. Італія хотя (макаръ) и да ся ωпꙋстошила отъ войнытѣ, оудержала своята политическа независимость.

2. Войны междꙋ Іспанія и Франція.

Сꙋперничеството, дѣто поникнало въ времято на Італіанскитѣ войны, меж-

дȣ Іспаніѧ и Франціѧ, предизвѣстило
нова война междȣ тѣйзи царства. —
Стремленїето на Францȣзскїатъ Краль,
Франциска первагѡ, за да ѿсеби Медїо-
ланското Херцогство подало на Герман-
скїатъ Імператоръ (Іспанскїатъ Краль)
Карола пѧтагѡ *) слȣчай да начени вой-
на сасъ Франціѧ.— Четыри пѧти сѧ под-
новала тая война, первата (въ 1521 до
1526) сваршиласѧ като сѧ поразили Фран-
цȣзитѣ при Павіѧ, и Кральатъ тѣхенъ
падналъ (зелсѧ) въ плѣнь, и сасъ Ма-
дритскїатъ миръ, по когото Франціѧ ѿт-
реклась ѿтъ домогванито си на Медїо-
ланското Херцогство. — Втората война
(въ 1427 до 1529 г.) сваршиласѧ сасъ
Камбрейскїатъ миръ. Третьта (въ 1535
до 1538) сваршиласѧ сасъ ѿнова прими-
реніе, що сѧ заключило въ Ницъ, а четвер-
тата (въ 1542 до 1544) сѧ сварши сасъ

---

*) Каролъ пѧтый былъ Іспанскїй Краль и Гер-
манскїй Імператоръ. — Въ числото на Іспан-
скитѣ Кралѥ той сѧ назовава первый, а
междȣ Германскитѣ Імператоры пѧтый, и
помногѡ подъ това имѧ є извѣстенъ въ
Істоpіѧта. — Той былъ сынъ на Філіппа
Красивагѡ (сына Імператора Максимиліана)
и Іѡаннинъ, дащирѧта на Фердинанда Ка-
толика, а родилсѧ въ 1500 лѣто.

О҆́нзи ми́ръ що са заклю́чилъ въ Ври́пи. А҃ о҆́бщо слѣ́дствїе на тѣ́йзи во́йны было това̀: сирѣ́чь Фра́нцїѧ не можи́ла да достигни сво́ѧта цѣ́ль — да ѿсе́ки Медїола̀нското Герцо́гство: І҆спа́нїѧ па́къ та́й не и҆спичѐлила значи́телнытѣ выгоды: а҃ и҆ двѣ́тѣ тѣ́йзи ца́рства развали́лиса, и҆ дошлѐ въ и҆знемо́гвань и҆ сла́бость.

3. Реформа́цїѧ, що а҃ произвѐлъ Лю́теръ въ За́падната це́рква.

На́скорѡ слѣ́дь като са сварши́ли кресто́вытѣ похо́ды, начѐнали да са ꙗ҆ва́ватъ въ Е҆вро́па мно́гѡ Реформа́ты, кои́то са вооружа́вали проти́въ оу҆закон́енїѧта на Ри́мскїатъ Дво́ръ. Таки́вы были А҆нглі́йскїатъ Богосло́въ Виклѐвъ, Богемецатъ Гу́съ, оу҆чени́катъ не́гѡвъ І҆ерони́мъ и҆ дру́ги і҆́щи. — Найпо́слѣ въ шестна́десты́атъ вѣ́къ ꙗ҆ви́лса въ Герма́нїѧ, въ Ви́ттенбе́ргъ, ревностнѣ́йшїатъ Реформа́тъ, о҆па́снѣ́йшїатъ непрїѧ́тель на Ри́мскитѣ Первосвѧще́нницы, Лю́теръ, — му́жъ, ѡ҆дарѐнъ сасъ голѣ́мъ оу҆́мъ, съ непоколеби́ма си́ла на во́лѧ и҆ сла́венъ за ѿши́рнытѣ свои́ Богосло́вски свѣ́денїѧта. То́й като са вооружа́лъ проти́въ мно́гѡ поста-

новлéнїата на Римскїатъ Двóръ, начé-
налъ да ввóжда нóвы прáвила въ Хрїстї-
áнското вѣроисповѣданїе. Множина прї-
éмнали оученїето нéгωво, и за мáлкω
сичка сѣверна Германїа, Англїа и Прꙋс-
сїа ωтдѣлилиса отъ Римската цéрква,
и прїéмнали онова вѣроисповѣданїе дѣ-
то го проповѣдалъ Лютеръ и послѣдова-
телитѣ нéгωвы, Отъ това произлѣзли
кровопролитнѣйши войны междꙋ Католи-
цытѣ и Протестантытѣ, дѣто въ врéма-
то на тѣзи войны Імператоръ Каролъ па-
тый подъ видъ да истрéби Лютеранската
вѣра, начéналъ да са стреми да зарóби
сичка Германїа. Найпóслѣ онзи миръ що
са заключилъ въ Пассаꙋ, оуспокоилъ на 1555 г.
нѣколкоси врéма Еврωпа. На Протестáн-
тытѣ дáласа свобóда да исповѣдоватъ
свóата вѣра и да иматъ граждáнски
права (правдины).

4. Іспанїйската война сасъ Нидерлáндытѣ.

до 1609 лѣто.

Нидерлáндытѣ, които са извѣстны
подъ имато Голлáндїи, а сéга подъ и-
мато на Нидерлáндското Кралéвство, на-
хождáлиса въ това врéма подъ Іспанско-

владычеството. Сынатъ на Карола пятагω Филиппъ вторый, вознамѣрилса да истреби въ нея страна Лютеранското вѣроисповѣданіе. Това негωвото намѣреніе и намѣреніето на жестокостьта на Испанскитѣ правители който оуправляли Нидерландытѣ, а особливо на Герцога Альба произвели сильно возмущеніе въ Нидерландскитѣ области. Слѣдствіе на това была кровопролитнѣйшата война междꙋ Нидерландытѣ и Испаніа. Жителитѣ Нидерландски явили многω примѣры на великодꙋшіе, на неꙋстрашимость и на любовь камъ своето отечество, и найпослѣ
1579 г. сѣвернытѣ Нидерландски области провозгласили себеси независимы отъ Испанското владычество. Съ таковъ образъ произишла знаменитата Голландска респꙋблика, и Вильгельмъ Оранскіатъ Принцъ провозгласилса Штатгальтеръ ней. — Испаніа іощи многω врема водила война сасъ тая респꙋблика, а найпослѣ
1609 г. заключила съ нея миръ на дванайси годины.

5. Тридесятьгодишната война.

Отъ 1618 до 1648 лѣто.

Тази война, дѣтотія е ωзнамено-

ва́нна сасъ оу́жасы и̂ ѡ̂пꙋстоши́ла за́падната Ѥ̂врѡ́па, произлѣ́зла въ Боге́мїѧ ѿтъ ѿны́е спо́ры, дѣ́то возни́кнали между̀ Католи́цытѣ и̂ Протеста́нтытѣ. Первонача́льнѡ Їѡа́ннъ Гꙋ́ссъ распространи́лъ тꙋ́къ но́вы мнѣ́нїѧта зарадѝ Хрїстїа́нското вѣроисповѣ́данїе, проти́вны на постановле́нїѧта на За́паднѧта Це́рква. Наказа́нїето на тогѡ́зи Богосло́ва воспламанило ѿтмаще́ньи въ послѣ́дователитѣ не́гѡви, и̂ тї́и ꙗ̂ви́лисѧ непримири́телны врагы̀ на Католи́цытѣ. А̂ защо́то Лю́теровото оу̂че́нїе какво́то проти́вно въ мно́гѡ ѿтноше́нїѧта на Католи́ческото (оу̂че́нїе) съ восто́ргъ сѧ прїе́мнало ѿтъ Боге́мцытѣ, и̂ взаи́мната не́нависть межꙋ̀ Католи́цытѣ и̂ Протеста́нтытѣ їо́щи по́многѡ сѧ оу̂си́лила и̂ предсказа́ла война̀.

Католи́цытѣ разрꙋши́ли (развали́ли, сабо́рили) въ Браꙋна́ꙋ и̂ въ Клостербе́ргъ (въ Бохе́мїѧ) Протеста́нтскитѣ хра́мови. Протеста́нтытѣ сѧ размꙋти́ли, и̂ подбꙋде́ны ѿтъ предводи́телитѣ свои̂ — Гра́фа Тꙋ́рна и̂ Ѥ̂рне́ста Фо́нъ-Ма́нсфельда во ѿрꙋжи́лисѧ, и̂ заско́рѡ пла́макатъ на война́та наче́налъ да сѧ распространѧ́ва по си́чката за́паднѧ Ѥ̂врѡ́па. — Герма́н-

ските Імператоры, изъ Австрійскіатъ Домъ, като сѧ ползовали отъ тѣйзи ѡбстоѧтелства, начѣнали да распространѧватъ своѧта власть, и подъ видъ чи изтрѣбватъ Протестантската вѣра, втурналисѧ да подложатъ сичка Германіѧ.— А въ това врѣмѧ счастіето дарило на Австрійскіатъ Домъ множина голѣмы полководцы, въ числото на които были знаменитѣйши: Графъ Тилли и Валленштейнъ, дѣтотой былъ оукрашенъ съ титолъ Фридландскагѡ Херцога. Подкрѣпленъ отъ дарованіѧтата и отъ безпрестанните побѣды на тѣйзи герои, Імператоратъ Фердинандъ вторый, надѣѧлсѧ да достигни крайатъ на своето намѣреніе, сирѣчь да оутвардй своѧта неѡграниченна власть надъ сичка Германіѧ: но Французскіатъ Министръ, знаменитыатъ Кардиналъ де-Ришелье, развалилъ плановите му. Тойзи достопаметныатъ

1630 г. мужъ вознамѣрилсѧ да положи преграда на силата на Австрійскіатъ Домъ, дѣтоті порасвала, и ставала ѡпасна за свободата на сичка Еврѡпа, и въ това намѣреніе возбудилъ Шведскіатъ Краль, Густава Адольфа да поемни оружіе про-

чївъ Фердинанда втораго. Густавъ Адольфъ, защото былъ ѡскорбенъ ѿтъ Валленштейна и защото желалъ да сѧ покажи защитникъ на Протестантската свобода и на вѣроисповѣданїето тѣхно, склонилсѧ на представленїята на Французскїатъ Министръ, и ꙗвисѧ въ Германїѧ. Їмператорскитѣ войски начинали да сѧ ѿстѫпватъ, и тогасъ Тилли, сасъ раскаѧно сердце ѿтъ оусилнина и срамъ, вт8рналсѧ на Магдебургъ, и като го ѡбсебилъ, ѡбърналъ го въ к8пъ пепель и развалины. Ѻгань и сабѧ истребили помного ѿтъ трихилѧды человѣцы жители на тогосъ града. Густавъ Адольфъ, защото желалъ да ѿмасти за ѡскорбенныте права (правдины) на человѣчеството, гонилъ Тиллїѧ, и го развилъ при Лейпцигъ (Липиска). — Др8го достопамѧтно сраженїе станало при рѣката Лехъ. Т8къ Тилли пакъ тѫй сѧ развалилъ, и като сѧ оуранилъ тѧжкω — оумрѣлъ. — Тогасъ Валленштейнъ, дѣтотой въ това време живѣлъ въ оуединенїе, поемналъ главното началство надъ Їмператорската войска, и сѧ оударилъ съ Густава Адоль- 1631 г.

фа при Люпцéнъ. Швéдытѣ надвыли, но това̀ надвываньи скāпо ймъ стáнало, защо̀ въ това̀ сраженїи добродѣтельныатъ
1632 г. Крáль тѣхенъ са оубилъ. Валленштейнъ не са оудостойлъ, каквото тойзи герóй да оумрѐ на полѣ чести, но пáдналъ ѿтъ рѫки злодѣянїа. Стáналъ заговóръ противъ тогóзи честолюбца, и го аубили въ Ѹгеръ (въ Богéмїа).

Подиръ смертьта̀ на Гѫстáва Адóлфа, Швéдскїатъ Сенáтъ предáлъ на Канцылéрьатъ свóй Аксéла Ѡксенштúрна да оуправлява рáботытѣ, дѣто са докáчали до Германїа. Швéдытѣ, подъ предводительството на слáвнытѣ свои полководцы — Гóрна, Бáннера Торстенсóна и дрѫги, ако и сасъ нѣкаква премѣна, водили война̀ неѫтомимо. Найпóслѣ като̀ изнемóгнали сичкитѣ Держáвы дѣто стрѫвáли война̀ насилилиса да заключатъ миръ. Тойзи достопáматныатъ
1648 г. миръ заключилса въ Вестфáлїа въ два̀ грáда: въ Мюнстеръ и Ѡснáврикъ, и по това̀ е извѣстенъ въ Їсторїата подъ има Вестфáлскїй миръ. На Протестáнтытѣ дáласа свобóда на Богослѫженїето тѣхно и граждáнски права̀, на Австрїйскїатъ

до́мъ ѡ҆грани́чиласѧ во́лата (вла́сть) за-
що́то сѧ да́ли на Герма́нскитѣ владѣ-
тельни Кнѧ́зи мно́гѡ права̀ и҆ преимꙋще-
ства. Фра́нціѧ полꙋчи́ла ѻ҆́бластьта̀ Ѻ҆л-
засъ, а҆ Шве́ціѧ Помера́ніѧ, си́чкитѣ Ца-
рѐ и҆ Герма́нскитѣ Кнѧ́зи, ко́йто потер-
пѣ́ли та́зи война̀, полꙋчи́ли возмо́жно
награжде́ніе. Съ тако́въ ѻ҆́бразъ Вестфа́ль-
скіатъ ми́ръ возди́гналъ споко́йствіе въ
Хрїстїа́нскїатъ свѣ́тъ, и҆ ѹ҆твердилъ сво-
бо́дата и҆ полити́ческото равновѣ́сіе на
Герма́ніѧ и҆ на си́чката за́падна Е҆ѵрѡ́па.

Совреме́нны произше́ствїѧта

1. Фра́нціѧ.

Въ нача́лото на то́йзи пері́одъ Фра́н-
ціѧ бы́ла потра́сина ѿ кровопроли́тны
междоꙋсо́бны войны̀, ко́йто сѧ породи́ли
ѿ го́нинъто бра́хꙋ Протеста́нтътѣ (Гꙋ-
гено́ты). Ѹ҆жа́сното провопроли́тіе, дѣ́то
сѧ ѹ҆чи́нило въ Пари́жъ и҆ є҆ и҆звѣ́стно
подъ и҆́мето Варѳоломе́йска но́щь, и҆ въ
не́гѡвото вре́мѧ ѹ҆би́лисѧ седемдесѧ́ть
хи́лѧды Протеста́нты, слꙋ́жи за го́рест- 1572 г.
ный по́манъ на сꙋевѣ́ріето и҆ фанати́з-
матъ на не́гѡ вре́мѧ. Фра́нціѧ сѧ нахож-

дала въ найбѣдственното состоянїе, но найпослѣ, за счастїе нейно, вазлѣзалъ на Францу́зскїатъ престолъ Генрихъ четвертый, отъ Бурбонскїатъ Домъ. Тойзи
1589 г. Царь, дѣтотой е знаменитъ за оуматъ и добродѣянїата си, съ помоща на му́дрыатъ свой Министръ, Сюлли, доставилъ на царството си спокойствїе и благоденствїе. Но слѣдь като са оубилъ той
1610 г. отъ нѣкогоси Ревальяка, Францїа пакъ подпаднала въ бѣдственно состоянїе. Найпослѣ за слава на това царство явилса Кардиналъ де-Ришельѣ. Тойзи достопаматныатъ Министръ на Лудовика тринадестагω, сасъ дѣйствїето на непреклонната своа воля, сасъ оуматъ и сасъ твердостьта на характиратъ, оутвердилъ во Францїа монархическата власть, оусмирилъ Протестантытѣ, и, като смалилъ могу́ществото на Австрїйскїатъ Домъ, доставилъ на Францїа влїанїе на Еврωпейскитѣ работы. Нему наслѣдовалъ во власть Кардиналъ Мазарини, дѣто во времято на негωвото Министерство оная война що са продолжавала между Іспанїа и Францїа прекасаласа сасъ Пири-
1659 г. нейскїатъ миръ.

2. Ітаѧіѧ.

Въ продолженіето на тойзи періодъ, въ своата сѫдьба зависела, помногш, отъ Франціѧ, Іспаніѧ и отъ Австрійскіатъ Домъ. Токш Венеціѧ и Римскіатъ Дворъ оумѣли да шварда́тъ своата самостоятельность и независимость отъ чѫжды Державы.

3. Іспаніѧ и Портѫгаліѧ.

Отъ онова време ійщи когато царовалъ Філіппъ вторый, главно основаніе на политиката на Іспанскіатъ Дворъ стана́ло стараніето за да сѧ подкрѣпи и да сѧ оутверди нетокш въ Іспаніѧ, но и въ дрѫги царства Римско-Католическата вѣра. Слѣдствіе на това станало тѫй, сирѣчь Філіппъ вторый и наслѣдницытѣ негшвы безпрестаннш водили войны сасъ Протестантскитѣ Державы, особливш съ Голландіѧ и Англіѧ, а слѣдствіѧ на тѣйзи войны были шслабванито и бѣдностьта на Іспаніѧ. 1556-98

Въ тѣйзи шестоѧтельства Портѫгаліѧ, дѣтотіѧ отъ времато на Філіппа вторагш, нахождалаеа подъ Іспанійска власть, баздигнала своата незави-

1640 г. мость, и на Португалскіатъ престолъ възвѣлса Іоаннъ, Брагански̇атъ Герцогъ.

4. Англіа.

Въ теченіето на тойзи періодъ Англіа испытала големы премѣны, които опредѣлили на далго врѣма нейната
1558- сѫдьба — Єлисавета Англійската Кра-
603 лица, ввела въ това царство Протестантското вѣроисповѣданіе, а по това Англіа должна была да претарпи кровопролитенъ бой съ Католическитѣ Державы, а особливо сасъ Іспаніа. Видѣлоса, чи Англіа, каквото ослабѣла по видимому, держава, не ще са оударжи въ тойзи бой: но тіа восторжествовала, и слѣдь като са развалилъ голѣмыатъ (непобѣдимыатъ) флотъ Іспанскій, явилаcа найсилно царство въ Єврωпа. Во врѣма
1604- на Єлисаветинатъ наслѣдникъ Іакωва
25 первагω (отъ Стоардовыатъ домъ), Англійскитѣ сили іоще помногω са оуголѣмили като са приложили Шотландіа. — Между тѣй многω Англичаны останалы преданны на Римско-Католическото вѣроисповѣданіе, и това обстоятелство произвело въ Англіа война между Католицытѣ и Протестантытѣ,

дѣтотїѧ тóлкосъ пóмногѡ свирѣпствова-
ла, защóто и҆ тꙋ́къ съ понѧтїата зара-
ди́ вѣроисповѣданїе соединилисѧ полити́-
ческитѣ понѧ́тїѧ, а҆ слѣдствїе на та̄зи
война̀ было̀ то̀, си́рѣчь А҆нглїйскїатъ
Кра́ль, Ка́ролъ пе́рвый, сварши́лъ живо́-
татъ си на е҆шафóтатъ, и҆ А҆́нглїѧ сѧ пре- 1649 г.
ѡба̄рнала въ респꙋ́блика, а҆ правитель
(Протéкторъ) нéй провозгласи́лъ сѧ гла́в-
ныатъ виновникъ на та́ѧ революцїѧ Крóм-
вель. Но подирь Крóмвелевата смéрть,
А҆нглїйскїатъ престóлъ пакъ сѧ воздиг-
налъ, и҆ сына̄тъ на Ка́рола пéрвагѡ Ка́-
ролъ вторый вазлѣзаалъ на нéго. 1660 г.

5. Соединéннытѣ Нидерла́нды (Гол-ла́ндската респꙋ́блика).

Подирь като сѧ преми́нало врéмѧто на ѻ҆нова̀ премирéнїе, дѣто сѧ заключело въ Га́гъ (въ 1609 лѣто), Нидерла́ндцытѣ (Голла́ндцытѣ) пакъ сѧ принꙋди́ли да начéнатъ война̀ сасъ І҆спа́нїѧ, и҆ а҆ стрꙋва́ли сасъ голѣмы ѹ҆спѣхы и҆ сла́ва. Найпóслѣ І҆спа́нїѧ, като сѧ ѹ҆маломóщила и҆ ѡ҆безси́лила, принꙋдиласѧ, на Вестфа́льскїатъ Конгрéсъ, да позна́й свобóдата и҆ независимостьта̀ тѣхна. — Ѿтъ

това̀ вре́мѧ наста́ва ѐпоха́та на сла́вата и҆ на могꙋ́ществото на Голла́ндската респꙋ́блика. Мореплава́нїето и҆ таргови́ната не́йна наче́нали да сѧ распространѧ́ватъ и҆зъ си́чкитѣ ча́сти на Свѣта̄тъ: Голла́ндскитѣ коло́нїи, фа́брикытѣ и҆ манꙋфактꙋ́рытѣ дости́гнали въ цвѣтꙋ́ще состоѧ́нїе: и҆зоби́лїето и҆ бога́тството ꙗ҆ви́лисѧ въ та́ѧ страна̀, коѧ́то до не́гѡ вре́мѧ бы́ла жили́ще на бѣ́дностьта̀. Но, при си́чката своѧ̀ нарꙋ́жна голѣмина̀, Голла́ндската респꙋ́блика претерпѣ́ла мно́гѡ
ѿтъ ѻ҆ны́е возмꙋще́нїата дѣто происхожда́ли въ нѣ́ѧ. Штатгальте́рската вла́сть, при си́чката своѧ̀ ѡ҆грани́чность, на мнози́на сѧ ꙗ҆ви́ла тѧ́жка, и҆ по това̀ досто́инството на Штатга́лте́рытѣ найна-
1653г. се́тнѣ сѧ оу҆ничтожи́ло (оу҆никакви́ло).

6. Швейца́рїѧ.

Реформа́цскїатъ дꙋ́хъ прони́кналъ и҆ въ Швейца́рїѧ, и҆ произве́лъ и҆ въ та́ѧ страна̀ возмꙋще́нїата и҆ безпоко́йства. Впро́чемъ Швейца́рскитѣ канто́ны (ѻ҆́бласти), като и҆ма́ли въ ви́дъ ѻ҆́бщото добро̀, стара́лисѧ, безъ да глѣ́датъ на разли́чїето на вѣроисповѣ́да́нїето, да вар-

дать, колкото было возможно, помеждуси миръ и единодушіе.

7. Австрія и Германія.

Могуществото на Австрійскіатъ Домъ, дѣтонего Каролъ патый и Фердинандъ вторый оутвердили, защото Франція пріемнала оучастіе въ тридесатигодишната война, то изнемогнало, и найпослѣ ѡграничилося въ Вестфальскіатъ миръ, по когото Курфирстытѣ и сичкитѣ владѣтельны Германски Князи получили пакъ вліаніе въ работытѣ на Германската Імперія. Но таковата своя изгуба во власть, Австрія допалнила ѧ сасъ дѣто придобыла наслѣдственно владѣніе въ Богемія и Венгрія. Германія большею частію (чокчаси) была Өеатръ на брани, които произлизвали отъ Реформаціата, и отъ сичкитѣ царства тія помногѡ потеглила отъ тридесатьгодишната война. Найсетнѣ Вестфальскіатъ миръ подалъ ней оуспокоеніе, и тогасъ въ нея страна наченали да возникватъ науки, художества и гражданско образованіе.

8. Турція.

Турцытѣ въ това време изъявватся

ските Імператоры, изъ Австрійскіатъ Домъ, като ся ползовали отъ тейзи обстоятельства, начинали да распространяватъ своята власть, и подъ видъ чи истрѣбватъ Протестантската вѣра, втърналися да подложатъ сичка Германія.— А въ това време счастіето дарило на Австрійскіатъ Домъ множина големы полководцы, въ числото на които были знаменитѣйши: Графъ Тилли и Валленштейнъ, дѣтотой былъ оукрашенъ съ титолъ Фридландскагω Герцога. Подкрѣпленъ отъ дарованіятата и отъ безпрестанныте победы на тейзи герои, Императоратъ Фердинандъ вторый, надѣялся да достигни крайатъ на своето намѣреніе, сирѣчь да оутварди своята неограниченна власть надъ сичка Германія: но Французскіатъ Министръ, знаменитыатъ Кардиналъ де-Ришелье, развалилъ плановите му. Тойзи достопаметныатъ
1630 г. мъжъ вознамѣрился да положи преграда на силата на Австрійскіатъ Домъ, дѣтотія порасвала, и ставала опасна за свободата на сичка Европа, и въ това намѣреніе возбудилъ Шведскіатъ Краль, Густава Адольфа да поемни оружіе про-

чївъ Фердинáнда вторагω. Гѹстáвъ А-
дóльфъ, защóто былъ ѡскорбéнъ ѿтъ Вал-
ленштéйна и защóто желáлъ да сѧ покá-
жи защитникъ на Протестáнтската сво-
бóда и на вѣронеповѣданїето тѣхно,
склонилсѧ на представленїѧта на Фран-
цѹзскїатъ Министръ, и ꙗвисѧ въ Гермá-
нїѧ. Їмператорскитѣ войски начéнали да
сѧ ѿстѫпватъ, и тогáсъ Тилли, сасъ
раскѫсано сердцѣ ѿтъ ѹсилнинà и срáмъ,
втѹрналсѧ на Магдебѹргъ, и като го ѡбе-
сéвилъ, ѡбѫрналъ го въ кѹпъ пéпель и раз-
валины. Ѡгань и сѫбѧ истрéбили пóмно-
гω ѿтъ трихилѧды человѣцы жители на
тогóсъ грáда. Гѹстáвъ Адóльфъ, защó-
то желáлъ да ѿмасти за ѡскорбéнныте
правà (правдины) на человѣчеството,
гонилъ Тиллїѧ, и го разбилъ при Лейп-
цигъ (Липиска). — Дрѹго достопáмѧтно 1631 г.
сражéнїе стáнало при рѣкáта Лéхъ. Тѹкъ
Тилли пáкъ тѫй сѧ развалилъ, и като
сѧ ѹрáнилъ тѧжкω — ѹмрѣлъ. — То-
гáсъ Вáлленштейнъ, дѣтотóй въ товà
врéмѧ живѣалъ въ ѹединéнїе, поéмналъ
глáвното начáлство надъ Їмператорската
войскà, и сѧ ѹдáрилъ съ Гѹстáва Адóль-

фа при Люпцѣнъ. Швѣдытѣ надвыли, по това̀ надвываньи скѫпо имъ станало, защо̀ въ това̀ сраженїи добродѣтельныатъ
1632 г. Краль тѣхенъ ся оубилъ. Валленштейнъ не ся оудостоилъ, каквото тойзи герой да оумрѣ на поле чести, но падналъ отъ рѫки злодѣанія. Станалъ заговоръ противъ тогози честолюбца, и го аубили въ Єгеръ (въ Богимія).

Подиръ смертьта̀ на Густава Адольфа, Шведскіатъ Сенатъ предалъ на Канцылерьатъ свой Аксела Оксенштирна да оуправлява работытѣ, дѣто ся докачали до Германія. Шведытѣ, подъ предводителството на славытѣ свои полководцы — Горна, Баннера Торстенсона и дрѹги, ако и сасъ нѣкаква премѣна, водили война неѹтомимо. Найпослѣ като изнемогнали сичкитѣ Державы дѣто стрѹвали война насилилися да заключатъ миръ. Тойзи достопаматныатъ
1648 г. миръ заключился въ Вестфалія въ два̀ града: въ Мюнстеръ и Оснакрикъ, и по това̀ е извѣстенъ въ Історіята подъ има Вестфальскій миръ. На Протестантытѣ даласа свобода на Богослѹженіето тѣхно и граждански права̀, на Австрійскіатъ

домъ ѡграничиласа волата (власть) защото сѧ дали на Германскитѣ владѣтельни Князи многѡ права и преимѹщества. Франціѧ полѹчила Ѻбластьта Ѿлзасъ, а Швеціѧ Помераніѧ, сичкитѣ Царѣ и Германскитѣ Князи, който потерпѣли тази война, полѹчили возможно награжденіе. Съ таковъ Ѻбразъ Вестфальскіатъ миръ воздигналъ спокойствіе въ Хрістіанскіатъ свѣтъ, и оутвердилъ свободата и политическото равновѣсіе на Германіѧ и на сичката западнѧ Ѥврѡпа.

СОВРЕМЕННЫ ПРОИЗШЕСТВІѦТА

1. Франціѧ.

Въ началото на тойзи періодъ Франціѧ была потрасина Ѻтъ кровопролитны междоѹсобны войны, който сѧ породили Ѻтъ гониныто врахѹ Протестантытѣ (Гѹгеноты). Оѹжасното провопролитіе, дѣто сѧ оѹчинило въ Парижъ и Ѥ извѣстно подъ името Варѳоломейска нощь, и въ негѡвото времѧ оѹбилисѧ седемдесѧть
хилѧды Протестанты, слѹжи за горест- 1572 г.
ный поманъ на сѹевѣріето и фанатизматъ на негѡ времѧ. Франціѧ сѧ нахож-

1640 г. мость, и҆ на Портꙋга́лскіатъ престолъ
вазве́лсѧ І҆ѡа́ннъ, Брага́нскіатъ Герцо́гъ.

4. А҆НГЛІѦ.

Въ тече́ніето на то́йзи періо́дъ А҆нглі́ѧ и҆спы́тала голѣ́мы премѣ́ны, ко́ито ѿпредѣли́ли на да̑лго врѐмѧ не́йната сꙋдьба̀ — Е҆лисаве́та А҆нглі́йската Кра-
1558-603 ли́ца, введа въ това̀ ца́рство Протеста́нтското вѣроисповѣ́даніе, а҆ по това̀ А҆нглі́ѧ до́лжна бы́ла да претарпѝ кровопроли́тенъ бо́й съ Католи́ческитѣ Держа́вы, а҆ о҆собли́вѡ сасъ І҆спа́ніѧ. Видѣ́лосѧ, чи А҆нглі́ѧ, какво́то ѿслабѣ́ла по ви́димомꙋ, держа́ва, не ще сѧ оу҆даржѝ въ то́йзи бо́й: но тїѧ̀ восторжество́вала, и҆ слѣ́дь като сѧ развали́лъ голѣ́мыатъ (непобѣди́мыатъ) фло́тъ І҆спа́нскій, ꙗ҆ви́ласѧ найси́льно ца́рство въ Е҆врѡ́па. Во врѐмѧ
1604-25 на Е҆лисаве́тинатъ наслѣ́дникъ І҆а́кѡва пе́рвагѡ (ѿъ Стоа́рдовыатъ до́мъ), А҆нглі́йскитѣ си́ли і҆ѡ́щи по́многѡ сѧ оу҆голѣми́ли като сѧ прило́жили Шотла́ндїѧ. — Междꙋ тꙋ́й мно́гѡ А҆нгличя́ны ѿста́налы преда́нны на Римско-Католи́ческото вѣроисповѣ́даніе, и҆ това̀ ѡ҆бстоѧ́тельство произве́ло въ А҆нглі́ѧ война̀ междꙋ Католи́цытѣ и҆ Протеста́нтытѣ,

дѣтотїѧ̀ то́лкосъ по́многѡ свирѣ́пствовала, защо́то и҆ тꙋ́къ съ поня́тїята заради̑ вѣроисповѣ́данїе соединилися политическитѣ поня́тїѧ, а҆ слѣ́дствїе на та̑зи война̀ было̀ то̀, си́рѣчь А҆нглі́йскїатъ Кра́ль, Ка́ролъ пе́рвый, сваршилъ живо́татъ си на е҆шафо́татъ, и҆ А҆нглїѧ сѧ пре- 1649 г.
ѡба̑рнала въ респꙋ́блика, а҆ правитель (Проте́кторъ) не́й провозгласилъ сѧ гла́вныатъ вино́вникъ на та́ѧ революцїѧ Кро́мвель. Но подирь Кро́мвелевата сме́рть, А҆нглі́йскїатъ престо́лъ пакъ сѧ воздигналъ, и҆ сына̑тъ на Ка́рола пе́рвагѡ Ка́ролъ вто́рый вазлѣ̑заалъ на не́го. 1660 г.

5. Соедине́ннытѣ Нидерла́нды (Голла́ндската респꙋ́блика).

Подирь като сѧ преми́нало вре́мато на ѻ҆нова̀ премире́нїе, дѣ́то сѧ заключело въ Га́гъ (въ 1609 лѣто), Нидерла́ндцытѣ (Голла́ндцытѣ) пакъ сѧ принꙋди́ли да начѐнатъ война̀ сасъ Ї҆спа́нїѧ, и҆ ѧ҆̄ стрꙋва́ли сасъ голѣ́мы оу҆спѣ́хы и҆ сла́ва. Найпо́слѣ Ї҆спа́нїѧ, като сѧ оу҆̑маломо́щила и҆ ѡ҆безсилила, принꙋдиласѧ, на Вестфа́лькїатъ Конгре́съ, да позна́й свобо́дата и҆ незави́симостьта̀ тѣ́хна. — Ѿтъ

това̀ врѣмѧ настава є̑похата на славата и̑ на могꙋществото на Голландската республика. Мореплаванїето и̑ тарговината нейна начѣнали да сѧ распространѧватъ и̑зъ сичкитѣ части на Свѣтатъ: Голландскитѣ колонїи, фабрикытѣ и̑ манꙋфактꙋрытѣ достигнали въ цвѣтꙋще состоѧнїе: и̑зобилїето и̑ богатството ꙗвилисѧ въ тѧ страна̀, коѧто до нѣгѡ врѣмѧ была жилище на бѣдностьта̀. Но, при сичката своѧ нарꙋжна голѣмина̀, Голландската республика претерпѣла многѡ ѿъ о̑ныє возмꙋщенїѧта дѣто произхождали въ неѧ. Штатгальтерската власть, при сичката своѧ ѡ̑граничность, на многозина сѧ ꙗвила тѧжка, и̑ по това̀ достоинството на Штатгалтерытѣ
1658г. найнасѣтнѣ сѧ оу̑ничтожило (оу̑никаквило).

6. Швейцарїѧ.

Реформацскїатъ дꙋхъ проникналъ и̑ въ Швейцарїѧ, и̑ произвелъ и̑ въ тѧ страна̀ возмꙋщенїѧта и̑ безспокойства. Впрочемъ Швейцарскитѣ кантоны (о̑бласти), като и̑мали въ видъ о̑бщото добро̀, старалисѧ, безъ да глѣдатъ на разлїчїето на вѣроисповѣданїето, да вар-

дать, колкото было возможнw, помеждуси миръ и единодушіе.

7. Австрія и Германія.

Могуществото на Австрійскіатъ Домъ, дѣтонего Каролъ патый и Фердинандъ вторый оутвердили, защото Франціа пріемнала оучастіе въ тридесатигодишната война, то изнемогнало, и найпослѣ wграничилоса въ Вестфальскіатъ миръ, по когото Курфирстытѣ и сичкитѣ владѣтельны Германски Князи получили пакъ влїаніе въ работытѣ на Германската Імперіа. Но таковата своа изгуба во власть, Австріа допалнила а сасъ дѣто придобыла наслѣдственно владѣніе въ Богеміа и Венгріа. Германіа большею частію (чокчаси) была Өеатръ на брани, които произлизвали отъ Реформаціата, и отъ сичкитѣ царства тіа помногw потеглила отъ тридесатьгодишната война. Найсетнѣ Вестфальскіатъ миръ подалъ ней оуспокоеніе, и тогасъ въ неа страна наченали да возниквать науки, художества и гражданско образованіе.

8. Турція.

Турцытѣ въ това време изваватса

страшны за Европа сасъ своята люда храбрость и ненависть камъ Христіаныте.

Б. Северна Европа.

главны произшествіята:

1. Возстановленіе (подноваванi) на Швецiйската независимость.

въ 1525 лето.

Швеція, Данія и Норвегія были, отъ 1397 лето, соединены спорядъ Кальмарскіатъ союзъ. — Датчаныте защото са опытвали да оутвердатъ своята власть надъ Швеція — часто вазбуждали неудовольствіе въ Шведыте: за това Кальмарскіатъ союзъ полегка легка ослабевалъ, и найнасетне когато царовалъ Датскіатъ Краль, Христіанъ вторый, развалился. Тиранството на Тойзи северныатъ Нерона, а наймногω онова кровопролитіе, дето го оучинилъ той въ Стокголмъ воспламанило мщеніе въ сичките Шведы. — Въ това время явился знаменитыатъ Густавъ — Ваза, който происхождалъ отъ Шведските ветхы Кралі. Той са вознамерилъ да отмасти за смертьта на своиатъ Родитель и за сич-

китѣ свои соотечественницы, дѣто сѫ оумертвили въ Стокголмъ по повелѣнїето на Хрїстїана вторагѡ. Гѹставъ-Ваза, слѣдъ многѡто превратности (промѣнѹванита) на сѫдбата, като странствовалъ многѡ време по моретата, по Шведскитѣ лѣсы (ормана) и пѹстыны, ѩвилсѧ въ Далекарлїѧ. Мѹжественнытѣ жители на таѧ Область, като сѫ распалили отъ краснорѣчїето (дилбазликъ) негѡво и отъ камъ отечеството любовь, рѣшилисѧ, да свергнатъ (фарлатъ) отъ себеси ѩрмото на тиранството Хрїстїана вторагѡ. Наскорѡ сичкитѣ Шведы послѣдовали негѡватъ примѣръ и подъ предводителството на храбрыатъ и благоразѹмныатъ Гѹстава-Ваза, восторжествовали надъ Датчанытѣ, и ваздигнали своѧта свобода и независимость отъ Данїѧ. Тогасъ благоразѹмїето внѹшило (дало да разѹмѣатъ) на Шведытѣ намѣренїе — да си направатъ Монархическо правленїе, а благодарностьта направила ги да вазведатъ на Шведскїатъ престолъ Гѹстава-Ваза. 1524

2. Войны за Лифландїѧ.

Отъ 1553 до 1600 лѣто.

Въ половината на шестьнадесетыатъ

вѣкъ Лифландїѧ стáнала цѣль на завоеванїе на Швéцїѧ, Дáнїѧ, Полша и Норвéгїѧ. Слѣдствїе нéмꙋ стáнала кровопролитнѣйшата войнà междꙋ тѣйзи царства. Тїѧ ѡпꙋстошила и развалила Лифлáндїѧ, и ѿтъ нéгѡ врéмѧ слáвата на Ливóнскитѣ Рыцары начéнала да оупáдва.

Г. Войнà междꙋ Швéцїѧ и Пóлша за наслѣдство на Швéдскїатъ престóлъ.

ѿтъ 1600 до 1660 лѣто.

Пóльскїатъ Крáль, Сигизмꙋндъ, сынатъ на Швéдскїатъ Крáль Їѡáнна, слѣдь смертьтà бáщина си, като стáналъ, и Швéдскїй Крáль, намыслилъ да воведè въ Швéцїѧ Римско-Католическата вѣра. По тáа причина Швéдскитѣ госꙋдáрственны (цáрски) чины ѡбявили го чи є лишéнъ ѿтъ Швéдскїатъ престóлъ. Сигизмꙋндъ и наслѣдователытѣ нéмꙋ Пóльски Кралѐ не преставáли да докáзватъ своéто прáво
1660 г. на Швéдскїатъ престóлъ. Слѣдствїе на товà стáнала кровопролитната войнà междꙋ Швéцїѧ и Пóльша, и сѧ продолжáла шестьдесѧть годины. Найнасéтнѣ Ѡливскїатъ миръ ѧ҃ прекасалъ. Пóльша сѧ ѿтрéкла да сѧ домóгва на Швéцїѧ.

Современны произшествія.

1: Швеція:

Густавъ-Ваза возвелъ Швеція на высока степень на могущество и на слава. 1524-60
Подъ благоразумното правленіе на тойзи Государь, земледеліето, торговлята и вообще народната промышленность достигнали въ Швеція въ цвѣтущее состояніе. — Въ това время вовелоса въ това государство Лютеранското вѣроисповѣданіе.

Отъ наслѣдницытѣ на Густава-Ваза найдостопаматни са; храбрыатъ и великодушніатъ Густавъ-Адольфъ, дѣ- 1611-35
тотой свършилъ своятъ животъ на Люценскитѣ полета, като са билъ за свободата на Германія и на сичка Европа, —
войнственныатъ Каролъ десятый Августъ, 1654-60
Каролъ единадесетый и сынатъ негωвъ, достопаматныатъ современникъ и сопер- 1660-97
никъ на Россійскіатъ Монархъ Петра первагω — Каролъ дванадесетый.

2: Данія.

Найдостопаматно произшествіе, дѣто са случило въ тойзи періодъ въ Данія е туй, сирѣчь ωзаконилоса въ това го-

сѹда́рство неѡграни́чно монархи́ческо правле́нїе, дѣтото́ ста́нало кога́то царова́лъ
1661 Фридери́къ тре́тый. Ѿтъ не́гѡ вре́мѧ оутварди́лосѧ въ Да́нїѧ споко́йствїе и҆ благоде́нствїе.

3. По́льша.

Въ 1572 лѣто, слѣдъ като преста́налъ да царѹ́ва Ѧгелло́нноватъ До́мъ, оу҆рѧди́лосѧ въ По́льша Правле́нїе монархи́ческо и҆збира́телно и҆ ѡ҆грани́ченно, и҆ Ѿтъ не́гѡ вре́мѧ и҆ за нє́ѧ причи́на, По́льша — до само́то вре́мѧ на паде́нїето си — сѧ́коги сѧ потрѧ́сѧла Ѿтъ внѹ́трешны возмѹще́нїата и҆ междоѹсо́бны войны̀. — Найдостопа́мѧтны за благоразѹ́мїе и҆ хра́брость, По́льски Кралѐ, въ преминѹ́ванито на то́йзи перїо́дъ, бы́ли Стефа́нъ Бато́рїй и҆ Ї҆ѡ́аннъ Собѣ́скїй, комѹ́то найзнамени́тъ по́двигъ было̀ дѣто ѡ҆свободи́лъ
1683 Вѣна Ѿтъ Тѹ́рската ѡ҆са́да.

4: Прѹ́ссїѧ:

Прѹ́ссїѧ, дѣтотїѧ̀ сѧ нахо́дила въ зави́симость Ѿтъ По́льша, позна́ласѧ въ това̀ вре́мѧ, по Вела́вскїатъ догово́ръ,
1657 Герцо́гство самостоѧ́телно и҆ наслѣ́дственно за Бранденбѹ́ргскїатъ До́мъ.

5. Рwссіѧ.

Іωанна третьагω Васильевича, ѿсновательатъ на славата и҆ голѣмината Рwссійска, наслѣдовалъ го сынъ мꙋ Василїй, дѣто въ негωвото царꙋваньи Псковъ, подобно Новгородꙋ, поддалсѧ на Московскитѣ Князи, и҆ тогасъ монархическото правленїе і҆ωщи помногω сѧ оу҆твардило въ Рwссіѧ. — Найнасетнѣ, ѿтъ какъ вазлѣзалъ на Рwссійскїатъ престолъ Іωаннъ четвертый (Грозный) настанала нова свѣтла є҆поха на слата Рwссійска. Тойзи голѣмыатъ Госꙋдарь оу҆смирилъ гордостьта на Татарскитѣ Хановы и҆ совершенно ѿсвободилъ нашето ѿтечество ѿтъ владычеството тѣхно, покорилъ на своѧ власть Татарскитѣ царства, Казанското и҆ А҆страханското. Въ това времѧ Рwссіѧ влѣзла въ тарговы сношенїата сасъ А҆нглїѧ, а҆ крайатъ на царꙋванито Іωанна четвертагω, ѿзнаменованъ є҆ сасъ важны за Рwссіѧ происшествїата, съ ѿткрыванито на Сибирь ѿтъ Є҆рмака, и҆ сасъ соединенїето на тахъ ѿбширната страна въ владѣнїатата на Рwссійскитѣ Монархы. — І҆ωщи и҆ това треба да забѣлежимъ, какъ ѿтъ времато на Іωанна четвертагω, Рwс-

1505-34

1534-84

1553

сїйскитѣ Госꙋдари начінали да сѧ назо-
вáватъ Царі.

Іωáнна четвéртагω наслѣдовалъ сы-
1584-98 на́тъ нéгωвъ Ѳеóдωръ Іωáнновичь, Госꙋ-
дáрь а҆кω и҆ слáбъ въ рáботытѣ на Держа-
воправлéнїето, но добродꙋшенъ и҆ оукра-
шéнъ сасъ многω Хрїстїáнски добродѣте-
ли. Слѣдь смертьта̀ нéгωва и҆ слѣдь ка-
то сѧ оубилъ брáтатъ нéгω въ Димитрїй
ѿтъ ближнїатъ срóдникъ нéгωвъ Бориса
1598-605 Ѳеóдоровича Годꙋнова, сварши́лсѧ въ Рωс-
сїѧ да царꙋва вѣче Рюриковатъ Дóмъ. На
Рωссїйскїатъ престóлъ вазвѣлсѧ Борисъ
Ѳеóдωровичь Годꙋновъ, дѣтотóй като
достигналъ сасъ злодѣѧнны пâтища пре-
стóлатъ, трꙋдилсѧ да сѧ оучини достó-
инъ сасъ воински пóдвигы и҆ съ попече-
нїѧта зарадѝ добрóто на госꙋдáрството.
Но въ това̀ врéмѧ, когáто вѣче Годꙋновъ
почиталъ сéбеси оутверждéнъ на Рωссїй-
скїатъ престóлъ, Некéто провóдило ѿтма-
стителѧ за невиннω— пролѧ́нната крóвь
Царéвича Димитрїѧ, дѣтотóй ѿтъ нáша-
та Цéрква причтéнъ є҆ въ ликатъ на Свѧ-
тїйтѣ. Нѣкойси монáхъ, Григóрїй Ѿт-
рéпьевъ начéналъ да дáва глáсъ за сéбеси
чи є҆ оубитїатъ Царéвичь. Пóльша и҆ мнó-

ты Рωссійски градове дѣто сѧ излагали отъ тогωзи самозванца, поемнали отъ камъ негωва страна. Годуновъ, отъ ω-
грызеньи на совѣстьта и отъ отчаяніе 1605
раскасанъ, оумрѣлъ лажливыатъ Димитрій вазлѣзалъ на Рωссійскіатъ престолъ. Но наскорω открылася лажата, самозванецатъ сѧ оубилъ и Царь Рωссійскій провозгласилсѧ Василій Іωанновичь Шуйскій.
Царуваньито на тойзи Государь было 1606-
твардѣ несчастно, защото въ това време 610
мѧ явилисѧ многω други самозванцы, и тогасъ междоусобната война наченала да ωпустошава Рωссіѧ. Въ тази война намѣсилася Польша и Швеціѧ. Полѧцитѣ ωвсебили Москва. Отечеството наше показалосѧ чи погинало, но Провидѣніето го спасило (избавило). Великодушныатъ Нижегородскій мѣщанинъ, Козма Миничь Сухорукій, като послушалъ просинито, на Архимандритатъ Діонисіѧ отъ Трωицкіатъ Сергіевъ Монастырь, и на Авраама Палицына Келарьатъ на истыатъ монастырь, придумалъ своитѣ согражданы та да пожертвоватъ имѣніето и животьта си за Отечеството. Са-

краласѧ войска̀, и҆ нача̀лникъ на войска̀та̀
ѥста́налъ знамени́тыатъ Кнѧзь Дими́трїи
Пожа́рскїй. Пола́цитѣ сѧ разбили и҆ сѧ
и҆згони́ли и҆зъ Рѡссїѧ. На Рѡссїйскїатъ
1613- престо́лъ ѥ҆динодꙋшнѡ возве́лсѧ Свѣтлѣй-
45 шїатъ До́мъ Рома́новъ, въ Ѡ҆со́бѣ Ми-
ха́ила Ѳео́доровича. То́йзи Госꙋда́рь, ка-
то сѧ подкрѣплѧ́валъ ѿ совѣ́тытѣ на
благоразꙋмнѣйшїатъ и҆ добродѣтелнѣй-
шїатъ сво́й роди́тель, Свѧтѣйшїатъ Па-
трїа́рхъ Филарѣ́та, *) воздигналъ спо-
ко́йствїето въ Рѡссїѧ, като ꙋ҆кроти́лъ
вътрѣшнытѣ врагове̑, и҆ като заклю́чилъ
миръ са́съ По́лша и҆ Шве́цїѧ. — Сына̑тъ
1645- и҆ наслѣдникатъ не́гѡвъ А҆ле́ксїй Михай-
76 ловичь, оу҆големи́лъ сво́итѣ владѣнїата
като присоедини́лъ къ Рѡссїи ны́нѣшнѧ-
1653 та Малорѡ́ссїѧ и҆ Кїевъ. При това̀ не́гѡва-
та па́мать за на́съ ѥ҆ свѧще́на и҆ незабра́-
вена, защо́то то́й ѥ҆ благоразꙋмный Го-
сꙋда́рь, мꙋдрый законода́тель и҆ роди-
тель на Пе́тра пе́рвагѡ.

---

*) Баща́та на Миха́ила Ѳео́дѡровича, знаме-ни́тыатъ за поро́да, добродѣ́тели и҆ заслꙋ-ги на Ѿе́чеството, Ѳео́дѡръ Ники́тичь, по повелѣ́нїето на Годꙋнова, постригалсѧ въ и҆ноки (ѥста́налъ калꙋгеръ) и҆ сѧ наре́калъ Филаре́тъ.

Ѡбщо замѣчаніе заради тойзи періодъ.

Въ продолженіето на тойзи періодъ комахай по сичката западна Еврѡпа свирѣпствовали войны, който са породили ѿтъ Реформаціата. Сильното борини на Католическитѣ Державы сасъ Протестантскитѣ, сваршилоса найпослѣ като ѿслабило могѹществото на Австріа и Іспаніа, возстановило политическото равновѣсіе въ Еврѡпа, и оутвердило владычеството на морѣтата Голландски и Англичански. — Феодалното правленіе въ западната Еврѡпа и оудѣлната система въ Россіа изтребилиса, и монархическата власть като са оутвердила изъ сичкитѣ госѹдарства, навредомъ воздигнала спокойствіе, порадокъ и тишина. Еврѡпейцытѣ, а наймногѡ Голандцытѣ и Англичанытѣ распространили мореплаваніето и таргованата си по сичкитѣ части на Свѣтатъ, открыли многѡ, до негѡ врема неизвѣстны страны, завели своитѣ колоніи въ Америка, въ западната Индіа, въ Восточната Индіа и въ дрѹги страны. — Законодателството

рѣдомъ сѧ оусовершенствовало, просвѣщенїето оучинило быстры оуспѣхи, сичкитѣ роды на наукитѣ дошлѣ до голѣмо совершенство.

ПЕРЇОДЪ 2.

Отъ времѧто на Лудовика четырнадесѧтагѡ до началото на Французската революцїѧ.

Отъ 1661 лѣто до 1789 лѣто.

Главныатъ отличителный характеръ на тойзи перїодъ состои въ стремленїето на Еврѡпейцытѣ за да распространатъ търговщината, да заправатъ колонїи и да сѧ оубогатѧтъ. А въ това истото времѧ изъ сичкитѣ Еврѡпейски государства показалисѧ твърдѣ голѣмы оуспѣхи на человѣческїатъ оумъ, и, за нещастїе найголѣмытѣ злоупотребленїѧта негѡвы.

А. ЮЖНАѦ ЕВРѠПА.

Главны произшествїѧта.

1. Царствованїе на Лудовика четырнадесѧтагѡ во Францїѧ.

1661 — 1715 г.

Отъ какъ возлѣзалъ на Французскїатъ престолъ Лудовикъ четырнадесѧ-

тый, настапила свѣтлата єпоха на славата и на могѹщество Франціи. Знаменитыатъ Министръ на тогова Госѹдаря, Кольбертъ, привелъ Францѹзската Монархія въ цвѣтѹщее состояніе като оживилъ земледѣліето и торговлата, направилъ флотъ, фабрики и манѹфактѹры. Притова наѹкитѣ и хѹдожествата, покровительствѹемы отъ Лѹдовика четырнадесятагω, начевали да процвѣтяватъ во Франція. Сичко това, защото было озарено отъ блескатъ на воинската слава, прославило имато на Лѹдовика четырнадесятагω, въ сичка Єврωпа и въ дрѹгитѣ части на Свѣтатъ.

Но тая єпоха на славата и благоденствіето Франціи скорω преминала, защо Лѹдовикъ четырнадесятый сасъ чрезмѣрната своя роскошь, и расточителность и страстъ камъ война истощилъ и раззорилъ това госѹдарство. Оная война, дѣто я подигналъ той противъ Голандія, и присоединеніето на Страсбѹрга камъ Франція, воорѹжили противъ негω комахай сичка Єврωпа и причинили на Франція големы бѣдствіята. Но найдостопаматна и найбѣдственна за Фран-

вторагѡ Силезїѧ. — Слѣдь това войната іоще сѧ продолжавала междȣ Австрїѧ и Францїѧ дорѡ до 1748 лѣто, и въ таѧ година прекасалаcѧ сасъ Ахенскїатъ миръ, владычеството на Фридерика вторагѡ надъ Силезїѧ позналоса и сѧ потвердило отъ сичкитѣ. Това произшествїе было оунижение за Австрїѧ, и по това можно было да сѧ предпознай, какъ спокойствїето въ Еврѡпа не щѣло да даржи многѡ времѧ. Воистина въ 1756 лѣто открылася въ Еврѡпа называемата седемьлѣтнаѧ война, дѣтоней первоначалный источникъ были спорытѣ за колонїи, които произрасли (проникнали) въ Сѣверната Америка междȣ Англичанытѣ и Францȣзытѣ. — Францїѧ сѧ вооржила срѣщѡ Прȣссїѧ, каквото противъ союзница на Англїѧ. Нейныатъ примѣръ вскорѡ послѣдовали много дрȣги госȣдарства, сирѣчь Австрїѧ, дѣтотїа желала да си земи назадь Силезїѧ, Рѡссїѧ, коѧто была вѣрна союзница на Австрїѧ, Італїѧ, комахай сичка Германїѧ, Швецїѧ, Данїѧ, Саксонїѧ и Польша. Съ таковъ ѡбразъ комахай сичка Еврѡпа сѧ вдигнала противъ Фридерика вторагѡ, но тойзи Краль

мꙋжественнѡ стоꙗлъ противъ своитѣ непрїꙗтели, и придобылъ си безсмертна слава сасъ своитѣ знамениты побѣды при Росѳахъ (1757) и Лейденѣ (1757) силнѡ поразенъ ѿтъ Россійскитѣ войски при Гросъ-Єгерндорфъ (1757) и Кꙋнерсдорфъ (1759) той не ѿтажилъ дꙋшата си и торжествовалъ надъ своꙗта сꙋдьба. Притова на голѣмо щастїе негѡво, вазлѣзалъ (1762) на Россійскїатъ престолъ Петаръ третый Ѳеодѡровичь, дѣтотой былъ прїꙗтель и преголѣмъ негѡвъ почитатель. По това ѡбстоꙗтелство военныте дѣйствїата междꙋ Россїꙗ и Прꙋссїꙗ прекасалися. Дрꙋгитѣ Державы като са оубѣдили ѿтъ безполезна за тѣхъ война, рѣшилися и тїи така да са примиратъ сасъ Прꙋссїꙗ. Заключилса миръ въ Парижъ (1762) и Гꙋбертсбꙋргъ (1763). Австрїꙗ согласилася да познай и да подтверди владычествето Прꙋссїи надъ Силезїꙗ.

3. Сѣверо-Американскаꙗ война.
1764 — 1783 год.

Въ половината на Осемнадестото столѣтїе, Англїꙗ като достигнала да има владычество на моретата, наченала да

стѣснáва таргóвщината на сичкитѣ Єврѡ-
пéйски Госꙋдáрства и҆ на свóитѣ Сѣверо-А҆-
мерикáнски колóнїи. Товà ѡ҆бстоѧтелство
сабꙋди́ло чꙋ́вство на свобóда и҆ независи-
мость въ тѣ́хъ колóнїи, и҆ слѣ́дствїе на
товà былà войнà межд̆ꙋ А҆нглїѧ и҆ Сѣверо-
А҆мерикáнскитѣ колóнїи нéйны, коѧ́то є҆̃
и҆звѣ́стна подъ Сѣверо-А҆мерикáнскаѧ вой-
нà. — Въ врéмѧто на тáѧ войнà, коѧ́то
свирѣпствовáла и҆ пóсꙋхѡ и҆ по мóре, ко-
лóнїитѣ ꙗ҆вили мнóгѡ ѻ҆пыты на благо-
разꙋ́мїе, на хрáбрость и҆ на любóвь камъ
Ѿтéчество. Фрáнцїѧ, Їспáнїѧ и҆ Голáнд-
ската респꙋ́блика, защóто ма̃мрали на
неѡграни́ченното владычество А҆нглíй-
ско по морéтата, поéмнали странà (та-
рáфъ) на колóнїитѣ. А҆нглїѧ сасъ си́чко-
то си си́лини неможи́ла да надвíи непрїѧ-
телитѣ си, и҆ сѧ наси́лила да заключи
1783 сасъ тѣ́хъ миръ въ Версáла. Тїѧ сѧ согла-
си́ла да познáй свобóдата и҆ независи-
мостьтà на свóитѣ Сѣверо-А҆мерикáнски
колóнїи, които сéга сѫ̃ и҆звѣ́стны подъ и҆-
мѧ на Соединéнны Сѣверо-А҆мерикáнски
Штáты. За да сѧ возстановѝ и҆ да сѧ
оутвердѝ свобóдата и҆ независи́мостьтà
на тѣ́йзи колóнїи преимꙋ́щественнѡ (най-

мно́гѡ) содѣйствовали Вашингто́нъ, дѣ-тотой былъ мѫжъ на превосхо́денъ оумъ, и̂ е̂ и̂звѣстенъ за свѣата храбрость и̂ благоразѹмїето си, и̂ Франклинъ, дѣто-то́й е̂ знамени́тъ за оума́тъ и̂ добродѣтелитѣ си, дрѹгъ на пра́вдата и̂ на человѣчеството, голѣмъ и̂спыта́тель на при-ро́дата, далекомы́сленный поли́тикъ, Сократъ на сво́йатъ вѣкъ.

Современны происшествїата.

1. Фра́нцїа.

Лѹдови́ка четырнадеся́таго наслѣдо- 1715-
валъ го внѹкатъ не́гѡвъ Лѹдови́къ петна- 74
деся́тый. Безмѣрната ро́скошь, расточи-тельность и̂ развращѐнїето на тогѡ́зи Го-сѹда́ра привели Фра́нцїа въ таквоса раз-стро́йство и̂ раззоре́нїе, щото и̂ добродѣ-тельныатъ Лѹдови́къ шесна́десатый сасъ 1774-
сичкото свое стара́нїе за добро́то на сво́- 93
итѣ подда́нны, неможи́лъ да попра́ви вѫтрѣшното состоя́нїе не́йно.

2. Ї та́лїа.

И̂ въ то́йзи перїо́дъ Ї та́лїа зависѣ-ла, по́многѡ ѿтъ поли́тиката на чѹждытѣ Держа́вы, впро́чемъ, въ нѣдрытѣ на ми́ратъ, поникнали тѹкъ пакъ наѹкитѣ,

х8до́жествата и̂ тарго́вината.— Вене́цї́а пази́ла по́многѡ неѵтралите́тъ. Ри́мскї́атъ дво́ръ въ не́го вре́ма загѹби́лъ пре́жньото свое̂ голѣ́мо влїѧ́нїе на Е̂вршпе̂й́скитѣ ра́боты.

3. Ї́спа́нїѧ.

По Оу҆тре́хтскї́атъ ми́ръ до́матъ на Бѹрбо́нытѣ, въ ѻ҆со́бѣ на внѹ́катъ на Лѹдови́ка четырна́десатагѡ, Фїлі́ппа па́тагѡ, оу҆тверди́лсѧ на Ї́спа́нскї́атъ пре́столъ. Но това̀ госѹда́рство въ не́го вре́мѧ нахожда́лосѧ въ сла́бость, въ и̂знемо́гванье и̂ вообще̂ въ разстрое́нно состоѧ́нїе. Безпреста́ннытѣ войны̀ го ѡ̂безси́лили, а̂ А̂мерика́нското злато̀ и̂зго́нило и̂зъ не́гѡ и̂стинныте и̂сто́чници на наро́дното и̂ госѹда́рственното бога́тство, си́рѣчь земледѣ́лїето манѹфактѹ́рытѣ и̂ торго́влѧта.

4. Портѹга́лїѧ.

Портѹга́лїѧ, дѣтототї́а̀ се та̄и сѧ нахожда́ла въ сла́бость, и̂знемо́гванье и̂ разстро́йство, ꙗ̂ви́ласѧ во вре́мато на Помба́левото Министе́рство, въ цвѣтѹ́щее состоѧ́нїе. Но плодове́тѣ на трѹдове́тѣ на тогѡ́зи знамени́тагѡ мѹ́жа, слѣдь сме́ртьта̄ не́гѡва и̂счезна́ли.

5. Англїѧ.

Въ това̀ врéмѧ, на А҆нглі́йскїатъ пре- 1724-
сто́лъ вазлѣ́залъ Ганновéрскїатъ До́мъ, 27
въ О҆со́бѣ на Геѡ́ргїѧ пéрвагѡ. Въ царꙋва-
ньито на тогѡ́ва Госꙋда́рѧ, А҆́нглїѧ во
врéмѧто на Вальполевото Министéрство,
ꙗ҆ви́ласѧ на высо́ка стéпень на могꙋ́щество
и҆ сла́ва. Това̀ могꙋ́щество и҆ сла́вата А҆н-
глі́йска въ царꙋваньито на Геѡ́ргїѧ вто- 1727-
ра́гѡ, дости́гнали до і҆ѡ́щи по высо́ка 60
стéпень во врéмѧто на министéрството на
знамени́тыатъ Пи́тта. — Найпо́слѣ въ
царꙋваньито на Геѡ́ргїѧ трéтагѡ, А҆́нглїѧ 1760-
ꙗ҆ви́ласѧ найси́лно госꙋда́рство въ Е҆врѡ́- 820
па, оу҆тверди́ла владычеството си на си́ч-
китѣ морéта, и҆ покори́ла на своѧ̀ вла́сть
ѡ҆бши́рны О҆́бласти въ восто́чната И҆́ндїѧ
и҆ въ дрꙋ́ги страны̀ на Свѣта́тъ.

6. Соединéнныть̀ Нидерла́нды (Гола́нд-ская респꙋ́блика).

Въ О҆нова̀ врéмѧ кога́то сѧ втꙋ́рнали
воискитѣ на Лꙋдови́ка четырнадесѧтагѡ
въ Гола́ндїѧ Штатгальтéрското досто́ин-
ство въ си́чкитѣ Нидерла́ндски О҆́бласти
было возстановлéно въ О҆со́бѣ Вильгéлма 1672
трéтагѡ, дѣто слѣ́дь нéгѡвата смéрть

то пакъ са оуничтожило, но въ 1748 лѣто пакъ са воздигнало. Заради това въ Голандската респꙋблика происходили безпрестанны возмꙋщенїата и перемѣны. При сичко това тїа саꙗвава въ това време на высока степень на могꙋщество слава, торговлата нейна распространиласа по сичкитѣ страны на Свѣтатъ, колонїитѣ нейны Открыли и Обиленъ источникъ на ѡбогащенїе.

7. Швейцарїа.

По средь Оныа волненїата дѣто произлѣзли въ Швейцарїа Отъ Реформацїата, Женевската респꙋблика, коато са оустроила Отъ Кальвина, наслаждавалаcа сасъ спокойствїе, славилаcа съ трꙋдолюбїето, сасъ ѡбразованїето и сасъ чистината на нравытѣ на своитѣ жители.

8. Англїа и Германїа.

По Оутрехтскїатъ миръ (1713 лѣто) Австрїа придобыла знатны Области въ Іспанїа (Неаполитанското Кралевство и Медїоланското Герцогство): но по Бѣлградскїатъ миръ (1739) требовало да Отдаде на Тꙋрцытѣ часть Отъ своитѣ на десната страна на Дꙋнаватъ владенїата, а по Гꙋбертскїатъ миръ (1763)

оуст8пила на Пр8ссіѧ Силезіата. Но безъ да глѣ́да на тѣ́йзи па́г8бы, А҆́встріѧ, въ царствова́нїето на Маріѧ Тере́зїѧ, на- 1740-
хожда́ласѧ въ си́ла и҆ сла́ва. Сына́тъ и҆ 80
наслѣ́дникатъ на та́ѧ Монархи́нѧ, І҆ѡ́-
сифъ вторы́й, оу҆чи́нилъ мно́гѡ перемѣ́ны 1780-
въ си́чкитѣ А҆встрі́йски владѣ́нїата, въ 90
д8хо́вното, вое́нното и҆ гражда́нското со-стоѧ́нїе. И҆лѝ та́й илѝ О҆на́й тѣ́йзи перемѣ́ны бы́ли поле́зны, а҆ безмѣ́рната скло́нность на того́ва Гос8да́рѧ за да преѡбрази́ си́чко, и҆ намѣре́нїето не́гѡво да присоедини́ Бава́рїѧ камъ сво́итѣ владѣ́нїата, сл8́жи въ голѣ́мъ вре́дъ на А҆́встрїѧ. — Въ Герма́нїѧ, коѧ́то се́кога бы́ла̀ Ѳеа́тръ на войны̀, въ това̀ вре́мѧ слѣ́дь като сѧ сварши́ла седемьгоди́шната войнà, вазни́кнали плодовѐ на ми́ръ — просвѣще́нїе и҆ наро́дно О҆бразова́нїе.

9. Т8́рцїѧ.

Войны́тѣ сасъ А҆́встрїѧ и҆ Рѡссі́ѧ и҆знемо́гнали Т8́рската І҆мпе́рїѧ. — Пе́таръ пе́рвый и҆ знамени́тыатъ Рѡссі́йскїй полково́децъ Ми́нихъ така̀ си́лнѡ покла́тили си́лата не́йна, щото̀ О҆тъ не́гѡ вре́мѧ с8дба́та на Т8́рцытѣ зави́сѣла О҆тъ Санкт-Петерб8́ргскїатъ Дво́ръ.

В. Сѣверна Єврώпа.

Главны произшествія.

1. Голѣмата сѣверна война: 1700 — 1721.

Въ това врѣмѧ призлѣзли на сѣверъ
Єврώпы голѣмы перемѣны, които ωпре-
дѣлили сѫдьбата на сѣвернытѣ Єврωпей-
ски царства. — Голѣмыатъ Монархъ Рωс-
сійскій, преωбразователіатъ на своето го-
сѫдарство, Петаръ первый, предположилъ
непремѣнно намѣреніе да вазварни на
Рωссіѧ ветхото нейно достоаніе, сирѣчь
Оныѧ земли дѣто около Финскіатъ за-
ливъ, които въ това врѣмѧ принадлежа-
вали на Швеціѧ, да оутварди владычест-
вото си на Балтійското море, и чрезъ то-
ва да воведе гоcѫдарството си въ сноше-
ніе сасъ дрѫгитѣ Образованны страны
на Єврώпа: Польша и Даніѧ согласилисѧ
въ тѣйзи негωвытѣ намѣреніата, и слѣд-
ствіе на това была Онаѧ война що ѧ по-
дигнала Рωссіѧ ведно съ Польша и Даніѧ
противъ Швеціѧ. — Безъ да поглѣдни
на Онова пораженіе що сѧ слѫчило на Рωс-
1700 сійскитѣ войски при Нарвѣ, Петаръ пер-
вый, сасъ преголѣмо неѫмораваньи и вла-

горазѹміе продолжавалъ тамъ война, и въ Ингерманландія, дѣто нея токо що отнелъ, основалъ (заправилъ) Санктъ- 1703
Петербѹргъ. — Побѣдытѣ на тогова Го- 16 Мая
сѹдаря надъ Шведскіатъ полководецъ, Левенгаѹпта, при Лѣсно, и надъ самыатъ Шведскіи Краль Карола дванадесатаго, при Полтава, предвозвѣстили поли- 1709
тическіатъ перевѣсъ Россіи на сѣверъ. 17 Іѹн.
Междѹ тѣмъ Тѹрція обявила война про- 1710
тивъ Россія. Шведскіатъ Краль саживилса отъ надежда, но лютѡ са излагалъ, защо въ това рѣшителното за Россія времѧ, когато Петаръ первый былъ обыколенъ отъ многочисленна Тѹрска войска при Прѹтатъ, Екатерина перваѧ спасила свойатъ сѹпрѹгъ-Героѧ, а заедно и сичка Россія, като придѹмала Тѹрція да заключи миръ, дѣто по негѡ миръ Пе- 1711
таръ первый согласилса да отдадѣ Азовъ. Като са освободилъ отъ дѣто съ тѹрція войната, Петаръ первый наченалъ по съ голѣма сила да продолжава войната на сѣверъ. Швеція, найпослѣ като видѣла чи ни е возможнѡ да стои на срѣщѡ тогози сильнагѡ Монарха, рѣшиласа да

заключи съ него миръ въ Ништадъ (въ
1721 Финландіѧ). Споредь тойзи достопаметнѣйшїатъ миръ Россіѧ придобыла Лифландїѧ, Естландїѧ, Ингерманландїѧ, часть отъ Финландїѧ ведно сасъ градатъ Выборгъ и островытѣ Езель, Даго и дрꙋгїи їощи.

Совремєнны произшествїѧта до времѧто на Екатерина вторая.

1. Швецїѧ.

Ништадскїатъ миръ саборилъ Швецїѧ отъ высочинана на первото нейно могꙋщество. — Притова, по Абовскїатъ миръ,
1743 Шведытѣ насилилисѧ да оустꙋпатъ на Россїѧ їощи часть отъ Финландїѧ до рѣката Кюмень.

2. Данїѧ.

Данїѧ, защото сѧ нахождала подъ правленїе на добродѣтельны Монархи и мꙋдры Министры, въ това время можила да сѧ назове счастливѣйше госꙋдарство. — Междꙋ Министрытѣ нейны, въ това время, найдостопаматенъ е Графъ Бернсторфъ, дѣтотой оуправлалъ Данїѧ въ царствованїето на Фридерика пѧтагѡ (въ половината на осимнадестыатъ вѣкъ) съ голѣма слава и благоразꙋмїе.

3, По́льша.

Въ продолже́нїето на тє́йзи перїо́дъ, По́льша представля́ла зрѣ́лище на вѫтрешны возмѹще́нїята, неразлѹ́чны съ Правле́нїята и҆збира́тельны и҆ ѡ҆грани́чены. Притова̀ ро́скошь, развраще́нїе на нра́вы и҆ гоне́нїе зарадѝ вѣ́ра, разстро́йли това̀ госѹда́рство и҆ мѹ ѡ҆сла́били си́лытѣ. По това̀ По́льша клони́лася ве́че камъ паде́нїето си, и҆ найпо́слѣ лиши́лася ѿ свое́то полити́ческо бытїе: Рѡссі́а, А҆встрі́а и҆ Прѹссі́а раздѣли́ли ѧ҆ помеждѹси. 1772-93 и҆ 94 г.

4. Прѹссі́а.

Въ нача́лото на ѻ҆семна́десятыатъ вѣ́къ 1701
Голѣ́мото Прѹсско Герцо́гство вѫзлѣ́зло на сте́пень на Крале́вство. Найпо́слѣ ꙗ҆ви́лся Кра́ль Фридери́къ вторы́й (Вели́кїй), 1740-86
ко́йто є҆ творе́цъ на вели́чїето, на могѹ́ществото и҆ на сла́вата на това̀ Госѹда́рство. Во́инскитѣ по́двиги на того́ва Мона́рха просла́вили Прѹссі́а въ си́чка Є҆врѡ́па. На и҆́стыатъ того́зи Мона́рха Прѹссі́а є҆ должна̀ зарадѝ благоразѹ́мнытѣ зако́ны и҆ зарадѝ цвѣтѹ́щето состоя́нїе на землед́ѣлїето, на манѹфактѹ́рытѣ, на наѹ́китѣ и҆ на хѹдо́жествата.

5. Рѡссїѧ.

Ѿтъ какъ вазлѣзалъ на Рѡссїйскїатъ
1689-725 престолъ Пе́таръ пе́рвый Алексѣевичь, настанала голѣмата е́поха на нра́вственното и̂ политическото преѡбразова́нїе и̂ на сла́вата Рѡссїйска. То́йзи голѣмыатъ Мона́рхъ преѡбразова́лъ госꙋда́рството си въ си́чкитѣ ѿноше́нїата. Вве́лъ въ не́го наꙋкитѣ хꙋдо́жествата и̂ гражда́нското ѡ̂бразова́нїе: напра́вилъ фло́тъ, преѡбразова́лъ войска́та, оу̂совершенствовалъ законода́тельството и̂ сꙋдопроизво́дството, оу̂твардилъ на Рѡссїѧ влады́чество на Че́рното и̂ Балтїйското морѐ, и̂ распространилъ предѣлытѣ и̂ торго́вщината не́йны. То́йзи Мона́рхъ като сѧ воспомо́гвалъ ѿтъ досто́йнытѣ свои̂ любы́мцы, Лефо́рта, Гордо́на, Меньшико́ва, Шереме́тева и̂ ѿтъ дрꙋ́ги ї̂ощи, вообщѐ возве́лъ на́шето ѿте́чество на высо́ка сте́пень на сла́ва и̂ на полити́ческо досто́йнство. Ти́тꙋлатъ Ї̂мпера́торъ по си́чка справедли́вость сѧ прїалъ ѿтъ не́гѡ, то́й и̂пиче́лилъ не́го сасъ голѣмыатъ сво́й оу̂мъ, сасъ вое́ннытѣ по́двиги и̂ сасъ неꙋсипнытѣ свои̂ попече́нїата заради̂ добро́то на сво́ето госꙋда́рство. Того́ва Мона́рха наслѣ-

довала Сѹпрѹгата нѣгωва Екатерина пер-
вая Алексѣевна, дѣтонѣйното царѹванье, 1725-
акω и да было касовременно, но є ωзна- 27
менованно сасъ многω мѹдры оузаконе-
нїата. — Царѹваньето на Петра второгω
Алексѣевича (внѹкатъ на Петра первагω) 1727-
сетай было касовременно, и слѣдь смерть- 30
та на този Госѹдарь вазлѣзла на Рωс-
сїйскїатъ престолъ племанницата на Пе-
тра первагω, Кѹрландската Герцогиня, 1730-
Анна Іωанновна. Въ това время Рѹссїй- 40
скитѣ войски, подъ началството на Ми-
ниха, ωзнаменовали себеси сасъ многω
свѣтлы побѣды надъ Тѹрцытѣ. Наскорω
подирь смертьта на Анна Іωанновна ваз-
лѣзла на Рωссїйскїатъ престолъ Дащира-
та на Петра первагω, Елисавета Петров- 1741-
на, дѣтонѣйното царѹванье є памят- 62
никъ на кротость и мѹдрость. Въ това вре-
мя Рωссїя влѣзла въ политически снoше-
нїата сасъ Австрїя и съ дрѹги Еврωпейски
госѹдарства, и дѣто прїемнала Елисавета
Петровна оучастїе въ седимгодишната
война, оуголѣмило славата на Рωссїйско-
то Орѹжїе.

Наслѣдникатъ на тая Монархиня,
племанникъ нѣйнъ Петаръ третїй Θеодо-

ровичь, не царова́лъ мно́гѡ, и̂ слѣдь смертьта̀ Не́гѡва вазлѣзла на Рѡссі́йскі-
атъ престо́лъ Сѹпрѹгата не́гѡва Екатери́-
1762 на втора́ѧ Алексѣевна.

2. Царѹваньи на Екатери́на втора́ѧ.

1762 — 1796.

Ѿтъ какъ вазлѣзла на Рѡссі́йскіатъ престо́лъ Екатери́на втора́ѧ Алексе́ѣвна, ѿткрываса ѿбши́рно полѣ на дѣйствїето на Рѡссі́йското ѻ̂рѹ́жїе и̂ на поли́тиката на Рѡссі́йскїатъ Дво́ръ. Ѿтъ това̀ вре́мѧ во́инската сла́ва и̂ полити́ческото могѹ-
щество на на́шето ѻ̂те́чество оу̂тверди́лисѧ непокла́тнѡ. Найско́рѡ ѿтъ си́чкитѣ дрѹ-
1768 ги, госѹда́рства Тѹрцїѧ и̂спы́тала си́лата на Рѡссі́йското ѻ̂рѹ́жїе, знамени́тытѣ полково́дцы на Екатери́на втора́ѧ — Гра́фъ Ѻрло́въ и̂ Гра́фъ Рѹмѧ́нцевъ — си́лнѡ покла́тили могѹ́ществото не́йно. — Меж-
дѹ тѣмъ ва̄трешнытѣ смѹще́нїѧта, кой-
то происходи́ли въ По́льша и̂ оу̂страша́-
вали и̂ дрѹги госѹда́рства сасъ ѻ̂па́сность, ѿва̄рнали внима́нїето на Екатери́на вто-
ра́ѧ врахѹ ра́котытѣ на това̀ госѹда́р-
1772 ство. Тога́зи ста́нало пе́рвото раздѣле́нїе на По́льша. Рѡссі́ѧ придобы́ла ѻ̂ны́ѧ зем-

ли дѣто лежа́тъ между̀ Днѣпра и за́паднята Двина.

Това̀ ѡбстоя́телство нака́рало и̂ Ту̀рцытѣ да ся смиря̄тъ предъ Рѡссі́йската Імператрица. По о̂нзи миръ що ся заключилъ въ Кючукъ-Кайнарджикъ, Ту̀рція 1774
да́ла на Рѡ́ссія Кинбургъ, А̂зѡвъ, ча́сть о̂тъ Таври́ческіятъ полуо́стровъ и̂ предоста́вила на Рѡссія́нытѣ свобо́дно мореходи́ни по си́чкитѣ Ту̀рски море́та.

Среди̂ ми́ръ, Е̂катери́на втора́я, ѡ̂бърнала внима́нієто си (какъ) да оу̂строи ва̄трешното состоя́ніе на Рѡ́ссія. Заради̂ му̀дрытѣ свои̂ зако́ны и̂ вообще̂, заради̂ благодѣтелнытѣ не́йны оу̂чрежде́нія, и̂ защо́то привела въ поря́докъ су̀допроизво́дствата и̂ распространи́ла просвѣще́нието, та́я Монархи́ня придобы́ла и̂ма да ся назова́ва Вели́ка и̂ Ма́терь на Ѡ̂те́чеството.

Ра́зны ѡбстоя́телства, а̂ наймно́гѡ защо́то Таври́ческіятъ полуо́стровъ ся привзе́лъ о̂тъ Рѡссі́йски войски, Ту̀рція наси́лилася да ѡ̂бяви̂ пакъ война̀ враху̀ Рѡссі́я, дѣто во вре́мято на не́я вой- 1787
на̀ знамени́тытѣ Рѡссі́йски полково́дцы, Потемки́нъ, Сувѡ́ровъ и̂ Румя́нцевъ рас-

пространили страхъ по сичкото Тѹрско царство. Ѻчаковъ, Хотинъ, Измаилъ и дрѹгіи іощи Тѹрски крѣпосты (калета) и градовѣ, паднали предъ орѹжіето тѣхно. Турція като ся оустрашила заключи-
1792 ла сасъ Россія миръ въ Іашъ. Россія придобыла оныя земли, що ся междѹ Днѣпра и Днѣстра.

Владѣніятата на Екатерина вторая
1793 іощи помногѡ ся оуголѣмили, во второто раздѣленіе на Польша, междѹ Россія и Прѹссія. На Россія отстапины восточнытѣ области на Польша. Найпослѣ новы возмѹщеніята що произлѣзли въ Польша, и дѣто истребили сасъ вѣроломенъ образъ Россійскитѣ войски въ Варшава, побѹдили Екатерина втораа да истреби Польша изъ крѹгатъ на Еврѡпейскитѣ государства. Подирь като ся зела Прага отъ
1794 Сѹворова, станало третьото и послѣд-
1795 ното раздѣленіе на Польша междѹ Россія, Австрія и Прѹссія. Слѣдствіе на това станало, та ся приложила и Кѹрландія на Россія.

Екатерина втораа като, оуголѣмила, прославила и общо като облагодѣтельствовала Россія, скончалася (оумре-

ла) въ 6 день мѣсаца Ноемврїа 1796 лѣто.

Ѻбщо замѣчанїе заради тойзи перїодъ.

Въ тойзи перїодъ, гонинито за вѣра и ѻбщω взаимната ненависть, които сѧ породили въ Єврωпа ѿ Реформацїата, начинали да оумалѣватъ, и найпослѣ комахай редомъ сѧ истребили. Монархическото правленїе сѧ оутвардило и сичката верховна власть въ государствата соединилаcѧ въ особытѣ на Государитѣ и Министрытѣ тѣхны. Отремленїето на Єврωпейцытѣ за да распространѧтъ тарговината и мореходинито, да открыатъ землѝ, и да направатъ пресельства, въ това врѣмѧ показалосѧ въ сичката си сила. Военното искуство, законодателството и сичкитѣ роды на наукитѣ и на изѧщнытѣ художества, достигнали въ това врѣмѧ на высока степень на своето оусовершенствованїе. По това послѣдната половина на осемнадесятыатъ вѣкъ поправда сѧ назовала вѣкъ Фїлософскїй или найпросвѣщенный. Но, за сожаленїе на любителитѣ на человѣчеството, подъ громко имѧ на Фїлософїѧ-

В. Сѣверна Еврѡпа.

Главны произшествїѧ.

1. Голѣмата сѣверна война: 1700 — 1721.

Въ това̀ врѣмѧ призлѣзли на сѣверъ
Еврѡпы голѣмы перемѣны, ко̀ито ѿпре-
дѣлили сꙋдьба̀та на сѣверныте Еврѡпей-
ски царства. — Голѣмыатъ Монархъ Рѡс-
сїйскїй, преѡбразова́тельатъ на своето го-
сꙋда́рство, Пе́таръ пе́рвый, предполо́жилъ
непремѣнно намѣре́нїе да вазва̄рни на
Рѡссїѧ ве́тхото не́йно достоѧ́нїе, сирѣчь
ѻ̑нꙑѧ земли̇̀ дѣто ѻ҆́колѡ Фи́нскїатъ за-
ли́въ, ко́ито въ това̀ врѣмѧ принадлежа́-
вали на Шве́цїѧ, да оу҆тварди̇̀ владычест-
вото си на Балтїйското море̇̀, и҆ чрезъ то-
ва̀ да воведе̇̀ госꙋда́рството си въ сноше́-
нїе сасъ дрꙋгитѣ ѻ̑бразова́нны страны̀
на Еврѡ́па: По́лша и҆ Да́нїѧ согласи́лисѧ
въ тѣйзи не́гѡвытѣ намѣре́нїата, и҆ слѣд-
ствїе на това̀ была̀ ѻ̑на́ѧ война̀ що ѧ҄ по-
ди́гнала Рѡ́ссїѧ ве́днѡ съ По́льша и҆ Да́нїѧ
проти́въ Шве́цїѧ. — Безъ да поглѣдни
на ѻ̑нова̀ пораже́нїе що сѧ слꙋчи́ло на Рѡс-
1700 сїйскитѣ войски̇̀ при На́рвѣ, Пе́таръ пе́р-
вый, сасъ преголѣмо неꙋмора́ваньи и҆ бла-

горазѹмїе продолжа́валъ та́ѧ война̀, и҆ въ
И҆нгерманда́ндїѧ, дѣто нѣ́ѧ токѡ̀ щѡ
ѿтнѐлъ, ѡ҆снова́лъ (запра́вилъ) Санктъ- 1703
Петербѹргъ. — Побѣ́дытѣ на того́ва Го- 16 Маѧ
сѹда́рѧ надъ Шве́дскїатъ полково́децъ,
Левенгаѹпта, при Лѣ́сно, и҆ надъ самы- 1709
атъ Шве́дскїи Кра́ль Ка́рола дванадеса́та-
го, при Полта́ва, предвозвѣсти́ли поли- 1709
ти́ческїатъ перевѣ́съ Рѡссі́и на сѣ́веръ. 17 Їѹн.
Междѹ тѣмъ Тѹрцїѧ ѡ҆бѧви́ла война̀ про- 1710
ти́въ Рѡссі́ѧ. Шве́дскїатъ Кра́ль сживи́л-
сѧ ѿтъ наде́жда, но лю́тѡ сѧ и҆зла́галъ,
защо̀ въ това̀ рѣши́телното за Рѡссі́ѧ вре́-
мѧ, кога́то Пе́таръ пе́рвый бы́лъ ѡ҆быко-
ле́нъ ѿтъ многочи́сленна Тѹрска войска̀
при Прѹтатъ, Е҆катери́на пе́рваѧ спаси́ла
сво́йатъ сѹпрѹгъ-Герѡ́ѧ, а҆ за́еднѡ и҆ си́ч-
ка Рѡссі́ѧ, като̀ придѹмала Тѹрцїѧ да
заклю́чи ми́ръ, дѣто по не́гѡ ми́ръ Пе́- 1711
таръ пе́рвый согласи́лсѧ да ѿдадѐ А҆зѡ́въ.
Като сѧ ѡ҆свободи́лъ ѿтъ дѣто съ тѹрцїѧ
война́та, Пе́таръ пе́рвый наче́налъ по съ
голѣ́ма си́ла да продолжа́ва война́та на
сѣ́веръ. Шве́цїѧ, найпо́слѣ като видѣла
чи ни е҆ҁ возмо́жнѡ да стоѝ на срѣщѡ̀
того́зи си́льнагѡ Мона́рха, рѣши́ласѧ да

заключи съ него миръ въ Ништадъ (въ
1721 Финландїѧ). Сорадь тойзи достопа-
матнѣйшїатъ миръ Россїѧ придобыла
Лифландїѧ, Естландїѧ, Ингерманлан-
дїѧ, часть отъ Финландїѧ ведно сасъ
градатъ Выборгъ и Островытѣ Езель,
Даго и другїи їощи.

Современны произшествїята до времето на Екатерина вторая.

1. Швецїѧ.

Ништадскїатъ миръ саборилъ Швецїѧ
отъ высочинана на первото нейно могу-
1743 щество. — Притова, по Абовскїатъ миръ,
Шведытѣ насилилиса да оустъпатъ на
Россїѧ їощи часть отъ Финландїѧ до
рѣката Кюмень.

2. Данїѧ.

Данїѧ, защото са нахождала подъ
правленїе на добродѣтельны Монархи и
мудры Министры, въ това времѧ можи-
ла да са назове счастливѣйше государ-
ство. — Между Министрытѣ нейны, въ
това времѧ, найдостопаматенъ е Графъ
Бернсторфъ, дѣтотой оуправлалъ Данїѧ
въ царствованїето на Фридерика пятагω
(въ половината на осимнадестыатъ вѣкъ)
съ голѣма слава и благоразумїе.

3. По́льша.

Въ продолжéнїето на тѐйзи перїóдъ, По́льша представля́ла зрѣ́лище на вѫтрешны возмущéнїята, неразлу́чны съ Правлéнїята и҆збира́тельны и҆ ѡ҆граничены. Притова̀ рóскошь, развращéнїе на нра́вы и҆ гонéнїе зарадѝ вѣ́ра, разстрóйли това̀ госуда́рство и҆ му̀ ѡ҆сла́били си́лытѣ. По това̀ По́льша клони́лася вéче камъ падéнїето си, и҆ найпо́слѣ лиши́лася ѿтъ своéто полити́ческо бытїе: Рѡссі́ѧ, А҆встрі́ѧ и҆ Пру́ссїѧ раздѣли́ли ѧ҆ помеждуси. 1772-93 и҆ 94 г.

4. Пру́ссїѧ.

Въ нача́лото на ѻ҆семна́десетыатъ вѣ́къ Голѣ́мото Пру́сско Герцо́гство вазлѣ́зло на стéпень на Кралéвство. Найпо́слѣ ѧ҆ви́лсѧ Кра́ль Фридери́къ вторы́й (Вели́кїй), 1701 1740 86 кóйто є҆ творéцъ на вели́чїето, на могуществото и҆ на сла́вата на това̀ Госуда́рство. Вóинскитѣ пóдвиги на тогóва Мона́рха просла́вили Пру́ссїѧ въ си́чка Ѥ҆врѡ́па. На и҆стыатъ тогѡ́зи Мона́рха Пру́ссїѧ є҆ должна̀ зарадѝ благоразу́мнытѣ закóны и҆ зарадѝ цвѣту́щето состоѧ́нїе на земледѣ́лїето, на мануфакту́рытѣ, на нау́китѣ и҆ на ху́дóжествата.

5. Рѡссїѧ.

Ѿтъ какъ вазлѣзалъ на Рѡссійскїатъ
1689-725 престо́лъ Пе́таръ пе́рвый Алексѣевичь, на-ста́нала голѣмата е̑поха̀ на нра́вствен-ното и҆ полити́ческото преѡбразова́нїе и҆ на сла́вата Рѡссі́йска. То́йзи голѣмыатъ Мона́рхъ преѡбразова́лъ госꙋда́рството си въ си́чкитѣ ѿноше́нїата. Вве́лъ въ не́го наꙋ́китѣ хꙋдо́жествата и҆ гражда́нското ѡ҆бразова́нїе: напра́вилъ фло́тъ, преѡбра-зова́лъ войска́та, оу҆соверше́нствовалъ за-конода́тельството и҆ сꙋдопроизво́дството, оу҆тварди́лъ на Рѡ́ссїѧ владычество на Че́рното и҆ Балті́йското морѐ, и҆ распро-страни́лъ предѣлытѣ и҆ торго́вщината не́й-ны. То́йзи Мона́рхъ като сѧ воспомо́г-валъ ѿ достойнытѣ свои̇ любимцы, Лефо́рта, Гордо́на, Меньшико́ва, Шереме́-тева и҆ ѿ дрꙋ́ги і҆о́щи, вообщѐ возве́лъ на́шето Ѿе́чество на высо́ка сте́пень на сла́ва и҆ на полити́ческо досто́йнство. Ти́-тꙋлатъ І҆мпера́торъ по си́чка справедли́-вость сѧ прї́ѧлъ ѿ не́гѡ, то́й и҆пичѣлилъ не́го сасъ голѣмыатъ сво́й оу҆́мъ, сасъ вое́ннытѣ по́двиги и҆ сасъ неꙋсы́пнытѣ свои̇ попече́нїата заради̇ добро́то на сво́е-то госꙋда́рство. Того́ва Мона́рха наслѣ-

довала Оупругата нѣгωва Екатерина пѣрвал Алексѣевна, дѣтонѣйното царуваньи, 1725-27
ако и да было касовременно, но е ωзнаменовано сасъ многω мудры оузаконенїата.— Царуваньито на Пѣтра вторагω Алексѣевича (внукатъ на Пѣтра пѣрвагω) 1727-30
сѣтай было касовременно, и слѣдь смертьтà на този Госудáрь вазлѣзла на Рωссійскїатъ престолъ племанницата на Пѣтра пѣрвагω, Курландската Герцогина, 1730-40
Анна Іωанновна. Въ това врѣмл Руссійскитѣ войски, подъ началството на Миниха, ωзнаменовали сѣбеси сасъ многω свѣтлы побѣды надъ Турцытѣ. Наскорω подирь смертьта на Анна Іωанновна вазлѣзла на Рωссійскїатъ престолъ Дащирата на Пѣтра пѣрвагω, Елисавета Петровна, дѣтонѣйното царуваньи е 1741-62
паматникъ на кротость и мудрость. Въ това врѣмл Рωссіл влѣзла въ политически сношенїата сасъ Австрїл и съ други Еврωпейски государства, и дѣто прїемнала Елисавета Петровна оучастїе въ седимгодишната войнà, оуголѣмило славата на Рωссійското оружїе.

Наслѣдникатъ на тал Монархина, племанникъ нѣйнъ Пѣтаръ третїй Өеодо-

ровичь, не царова́лъ мно́гѡ, и҆ слѣдь
смертьта̀ не́гѡва вазлѣзла на Рѡссі́йскі-
атъ престо́лъ Сꙋпрꙋгата не́гѡва Е҆катери́-
1762 на втора́ѧ А҆лексѣевна.

2. Царꙋ́ваньи на Е҆катери́на втора́ѧ.

1762 — 1796.

Ѿтъ какъ вазлѣзла на Рѡссі́йскїатъ
престо́лъ Е҆катери́на втора́ѧ А҆лексе́ѣвна,
ѿкрыва́сѧ ѡ҆шири́рно полѐ на дѣйствїето
на Рѡссі́йското ѻ҆рꙋ́жїе и҆ на поли́тиката
на Рѡссі́йскїатъ Дво́ръ. Ѿтъ това̀ вре́мѧ
во́инската сла́ва и҆ полити́ческото могꙋ́-
щество на на́шето ѻ҆те́чество ѹ҆тверди́лисѧ
непокла́тнѡ. Найско́рѡ ѿтъ си́чкитѣ дрꙋ́-
1768 ги, госꙋда́рства Тꙋ́рцїѧ и҆спы́тала си́лата
на Рѡссі́йското ѻ҆рꙋ́жїе, знамени́тытѣ
полково́дцы на Е҆катери́на втора́ѧ — Гра́фъ
Ѻрло́въ и҆ Гра́фъ Рꙋмѧ́нцевъ — си́лнѡ
покла́тили могꙋ́ществото не́йно. — Меж-
дꙋ тѣмъ ва̄трешнытѣ смꙋще́нїѧта, кои́-
то происходи́ли въ По́льша и҆ ѹ҆страша́-
вали и҆ дрꙋ́ги госꙋда́рства сасъ ѻ҆па́сность,
ѿва̄рнали внима́нїето на Е҆катери́на вто-
ра́ѧ врахꙋ ра́ботытѣ на това̀ госꙋда́р-
1772 ство. Тога́зи ста́нало пе́рвото раздѣле́нїе
на По́льша. Рѡссі́ѧ придобы́ла ѻ҆ны́ѧ зем-

ли дѣто лежа́тъ междꙋ̀ Днѣпра и за́падната Двина.

Това̀ ѡ҆бстоѧтельство накарало и҆ Тꙋ́рцытѣ да сѧ смира́тъ предъ Рѡссі́йската Ι҆мператри́ца. По ѻ҆́нзи ми́ръ щѡ сѧ заклю́чилъ въ Кючꙋ́къ-Кайнарджи́къ, Тꙋ́рціѧ 1774
да́ла на Рѡ́ссіѧ Ки́нбꙋргъ, А҆зѡ́въ, ча́сть ѿтъ Таври́ческіатъ полꙋ́островъ и҆ предѡста́вила на Рѡссіѧ́нытѣ свобо́дно морехо́дини по си́чкитѣ Тꙋ́рски море́та.

Средѝ ми́ръ, Е҆катери́на втора́ѧ, ѡ҆бъ́рнала внима́ніето си (какъ) да оу҆стро́и въ́трешното состоѧ́ніе на Рѡ́ссіѧ. Зарадѝ мꙋ́дрытѣ своѝ зако́ны и҆ вообщѐ, зарадѝ благодѣ́тельнытѣ не́йны оу҆чрежде́ніата, и҆ защо́то приве́ла въ порѧ́докъ сꙋдопроизво́дствата и҆ распространи́ла просвѣще́ніето, та́ѧ Монархи́нѧ придобы́ла и҆́мѧ да сѧ назова́ва Вели́ка и҆ Ма́терь на Ѻ҆те́чество.

Ра́зны ѡ҆бстоѧ́тельства, а҆ наймно́гѡ защо́то Таври́ческіатъ полꙋ́островъ сѧ привзе́лъ ѿтъ Рѡссі́йски войски, Тꙋ́рціѧ наси́лиласѧ да ѡ҆бѧвѝ пакъ война̀ врахꙋ̀ Рѡссі́ѧ, дѣто во вре́мѧто на не́ѧ вой- 1787
на̀ знамени́тытѣ Рѡссі́йски полково́дцы, Потемки́нъ, Сꙋво́ровъ и҆ Рꙋмѧ́нцевъ рас-

пространили страхъ по сичкото Турско царство. Очаковъ, Хотинъ, Измаилъ и другіи іощи Турски крѣпосты (калета) и градовѣ, паднали предъ оружіето тѣхно. Турція като са оустрашила заключи-
1792 ла сасъ Россія миръ въ Яшъ. Россія придобыла оныe земли, що са между Днѣпра и Днѣстра.

Владѣніята на Екатерина вторая
1793 іощи помногω са оуголѣмили, во второто раздѣленіе на Польша, между Россія и Пруссія. На Россія отстапины восточныте области на Польша. Найпослѣ новы возмущеніята що произлѣзли въ Польша, и дето истребили сасъ вѣроломенъ образъ Россійските войски въ Варшава, побудили Екатерина вторая да истреби Польша изъ кругатъ на Еврωпейските государства. Подиръ като са зела Прага отъ
1794 Суворова, станало третьото и послѣд-
1795 ното раздѣленіе на Польша между Россія, Австрія и Пруссія. Слѣдствіе на това станало, та са приложила и Курландія на Россія.

Екатерина вторая като, оуголѣмила, прославила и общω като облагодѣтельствовала Россія, скончаласа (оумре-

ла) въ 6 день мѣсаца Ноемврїа 1796 лѣто.

Ѡ҆́бщо замѣчанїе заради тойзи перїодъ.

Въ тойзи перїодъ, гонинито за вѣра и҆ ѡ҆́бщѡ взаимната ненависть, които сѧ порꙋдили въ Ев҃рѡпа ѿъ Реформацїѧта, наченали да оу҆малѣватъ, и҆ найпослѣ комахай редомъ сѧ и҆стребили. Монархическото правленїе сѧ оу҆твардило и҆ сичката верховна власть въ госꙋдарствата соединилася въ ѡ҆событѣ на Госꙋдаритѣ и҆ Министрытѣ тѣхны. Стремленїето на Ев҃рѡпейцытѣ за да распространѧтъ тарговината и҆ мореходинито, да ѿкрыѧтъ землѝ, и҆ да направятъ преселыства, въ това̀ време показалося въ сичката си сила. Военното и҆скꙋство, законодательството и҆ сичкитѣ роды на наꙋкитѣ и҆ на и҆зѧщнытѣ хꙋдожества, достигнали въ това̀ време на высока степень на своето оу҆совершенствованїе. По това̀ послѣдната половина на ѡ҆семнадестыятъ вѣкъ поправда сѧ̀ назовала вѣкъ Фїлософскїй и҆лѝ найпросвѣщенный. Но, за сожаленїе на любителитѣ на человѣчеството, подъ громко и҆мѧ на Фїлософїа-

та и҆ просвѣщенїето распространилисѧ въ това̀ времѧ и҆ голѣмы заблꙋжденїата. Їсторїата не щѐ престани да показва гибельта̀ на ѕлоꙋпотребленїето на человѣческїатъ разꙋмъ, каквото и҆ ѿличната рѣзка на чертата на послѣдната половина но ѡ҆семнадесетыатъ вѣкъ.

ПЕРЇОДЪ 3.

Ѿ началото на Францꙋзката революцїѧ до нашето времѧ.

1789 — 1818.

Ѡ҆бщо ѡ҆бозрѣнїе (преглѣдванїе) на произшествїѧтата на това̀ времѧ.

Сичкїатъ тойзи перїодъ представлѧва намъ голѣмы превраты или революцїи, дѣто сѧ слꙋчиха въ западната Е҆врѡпа, междꙋ който Францꙋзската революцїѧ е҆ найꙋжасна.

Тази револꙋцїѧ, дѣтотїѧ напълнила Францїѧ съ кравь и҆ потрасила сичка Е҆врѡпа, послѣдовала ѿ развращенїе на сердца̀ и҆ ѿ заблꙋжденїе на человѣческїй разꙋмъ. — Ѿметванїето ѿ Божїите и҆ гражданските законы, произвели въ сичка Францїѧ бꙋнты и҆ матежи

и҆ кровопроли́тїѧта, на ко́йто плаче́вно слѣ́дствїе ста́нало ѻ҆нова̀ ѩ҆вле́нїе, зара-дѝ което І҆сто́рїѧта сасъ ѹ҆́жасъ помань-ва, си́рѣчь смертьта̀ на Францꙋ̓зкїатъ Кра́ль Лꙋдови́ка шестьнадеса́тагѡ — на є҆шафо́тъ и҆ ѹ҆никаквѐнїето (покрꙋ̓сванито) на Монархи́ческото Правле́нїе. Фра́нцїѧ ѡ҆бꙗви́ла респꙋ̓блика, и҆ тога́съ сѧ на-че́нали въ не́ѧ времена́та на ѹ҆́жасатъ, на ѹ҆бїйствата, на кровопроли́тїѧта и҆ на несльı́шанны ѕлострꙋ̓ванита. Робеспье́ръ и҆ ѕльı́тѣ соо́бщницы не́гѡвы, тира́нствовали надъ си́чкитѣ. Си́чка Фра́нцїѧ по-кры́ласѧ ѿтъ кра̑вь и҆ трꙋ̓пы на нещáст-ны же́ртвы на револю́цїѧта, гражда́нскитѣ порѧ́доцы и҆ си́чкитѣ зако́ны, сабо́рилисѧ, ре́домъ царова́ли стра́хъ и҆ пагꙋ̓бно безнача́лїе. А҆́встрїѧ и҆ Прꙋ̓ссїѧ возна-мѣрилисѧ да воспра̑тъ ги́бельнытѣ дѣ́йствїѧта на та́ѧ револю́цїѧ, но а҆́кѡ и҆ да сѧ трꙋди́ли сасъ си́чкитѣ свои̑ си́лы, не можи́ли да ѹ҆спѣ́атъ въ сво́йтѣ пред-прїѧ́тїѧта. 1793

Средѝ таки́вытѣ стра́хобы ѩ҆ви́лсѧ во Фра́нцїѧ, въ сцена́та на полити́ческїатъ свѣ́тъ, Бонапа́рте. То́йзи до-стопа́мѧтныатъ мꙋ́жъ, дѣтото́й ѡ҆даре́нъ

сасъ ѡбширенъ оумъ и съ голѣма сила на волѧ, като поемналъ началството надъ Францѹзката войска, прославилсѧ сасъ многѡ побѣды въ Італіѧ. Австріѧ за-
1797 ключила миръ съ него въ Кампо-Формїо, и оустапила на Франціѧ сичкитѣ свои въ Італіѧ владѣнїѧта, изъ които и изъ дрѹгїи притнеты области Бонапарте направилъ Чизальпинската и Лигѹрійската республика.

Отъ това времѧ Франціѧ ıавиласѧ ѡпасна за сичка Еврѡпа. Заради това въ онова времѧ, когато Бонапарте стро-
1799 валъ походъ въ Египетъ съ намѣренїе да ѡсеби нѧ страна, Россіѧ, Австріѧ и дрѹгїи госѹдарства ѡбиражилисѧ срѣщꙋ
1799 Франціѧ. Россійскїатъ полководецъ, знаменитыатъ Сѹворовъ направилъ походъ въ Італїѧ. Побѣдытѣ негѡвы надъ Францѹзытѣ при Кассано, при Требїѧ и при Нови, а наймногѡ преминѹванито негѡво презъ Алпійскитѣ горы припичелили мѹ слава на найголѣмъ полководецъ. Но надеждата на Еврѡпа, дѣто сѧ ѡсновавала на подвигитѣ на тогѡзи герѡѧ (юнака), не сѧ испалнила. Імператоръ Павелъ первый, вазвыкалъ своитѣ вой-

скы̀ и̂зъ І̂та́лі́ѧ. Сꙋво́ровъ, оу̂краше́нъ съ ти́тꙋлъ на І̂талі́йскїи Кнѧ́зь, доше́лъ въ Санкт-Петербꙋ́ргъ, дѣтота́мъ и̂ сва̄ршилъ 1800
достосла́вната си жи́зань. Междꙋ̀ тѣмъ Генера́лъ Бонапа́рте, дѣтото́й сѧ зава̄рна о̂тъ Е̂ги́петъ и̂ сѧ провогласи̂ пе́рвый Ко́нсꙋлъ на Францꙋ́зката респꙋ́блика, оу̂чи́нилъ надъ А̂встрі́йскитѣ войски̂ то́лкосъ голѣ́ма и̂ рѣши́тельна побѣ́да при Маре́н- 1800
го, щото Вѣ́нскїатъ До́мъ прите́калсѧ та заклю́чилъ сасъ не́го ми́ръ въ Люневи́лъ, 1801
и̂ сѧ согласи́лъ да оу̂ста̄пи на Фра́нцїѧ си́чкитѣ свои̂ владѣ́нїѧта на лева́та страна̀ на рѣка́та Ре́йнъ. А̂́нглїѧ и̂ тї́ѧ та̄й заклю́чила ми́ръ сасъ Фра́нцїѧ въ А̂мїе́нъ. 1802

По́слѣ това̀ ꙗ̂ви́лосѧ си́чко въ Е̂вро́па споко́йно, но честолю́бїето и̂ несправедли́выте постꙋ́пки на Ко́нсꙋлатъ Бонапа́рте, дѣтото́й провозгласи́лъ се́беси І̂мпера́торъ на Францꙋ́зытѣ, подъ и̂́ме Наполео́нъ, 1804
побꙋди́ли Рѡссі́ѧ, А̂встрі́ѧ и̂ дрꙋ́гїи госꙋда́рства да поди́гнатъ о̂рꙋ́жїе, срѣ́щꙋ Фра́нцїѧ. Сраже́нїето при А̂́ꙋстерли́цъ, 1805
(въ Мора́вїѧ) и̂ма́ло о̂нова̀ слѣ́дствїе, си́рѣчь А̂встрі́ѧ заклю́чила съ Наполео́на ми́ръ въ Пре́сбꙋргъ и̂ поже́ртвовала мно́гѡ

5. Рѡссїѧ.

Ѿтъ какъ вазлѣзалъ на Рѡссїйскїатъ
1689-725 престо́лъ Пе́таръ пе́рвый Алексѣевичь, настанала голѣмата е̑поха̀ на нра́вственното и̑ полити́ческото прєѡбразова́нїє и̑ на сла́вата Рѡссїйска. То́йзи голѣмыатъ Мона́рхъ прєѡбразова́лъ госꙋда́рството си въ си́чкитѣ ѿноше́нїѧта. Вве́лъ въ не́го наꙋ̑китѣ хꙋдо́жествата и̑ гражда́нското ѡ̑бразова́нїє: напра́вилъ фло́тъ, прєѡбразова́лъ войска́та, оу̑совершенствовалъ законода́тельството и̑ сꙋдопроизво́дството, оу̑тварди́лъ на Рѡссїѧ влады́чество на Че́рното и̑ Балтїйското морѐ, и̑ распростани́лъ предѣлытѣ и̑ торго́вщината не́йны. То́йзи Мона́рхъ като сѧ воспомо́гвалъ ѿ достойнытѣ свои̑ любы́мцы, Лефо́рта, Гордо́на, Меньшико́ва, Шереме́теба и̑ ѿ дрꙋ̑ги їо́щи, вообщѐ возве́лъ на́шето ѿе́чество на высо́ка сте́пень на сла́ва и̑ на полити́ческо досто́йнство. Ти́тꙋлатъ Їмпера́торъ по си́чка справедли́вость сѧ прїѧ́лъ ѿ не́гѡ, то́й и̑пиче́лилъ не́го сасъ голѣмыатъ сво́й оу̑мъ, сасъ вое́ннытѣ по́двиги и̑ сасъ неꙋси́пнытѣ свои̑ попече́нїѧта заради̑ добро́то на сво́ето госꙋда́рство. Того́ва Мона́рха наслѣ-

довала Сꙋпрꙋгата нѣгωва Єкатерина пѣр-
ваа Алексѣевна, дѣтонѣйното царꙋваньи, 1725-27
ако и да было касовремѣнно, но є ѡзна-
меновано сасъ многω мꙋдры оузаконѣ-
нїата.— Царꙋваньито на Пѣтра вторагω
Алексѣевича (внꙋкатъ на Пѣтра пѣрвагω) 1727-30
сѣтай было касовремѣнно, и слѣдь смерть-
та на този Госꙋдарь вазлѣзла на Рωс-
сїйскїатъ престолъ племанницата на Пѣ-
тра пѣрвагω, Кꙋрландската Герцогина, 1730-40
Анна Їωанновна. Въ това врѣма Рꙋссїй-
скитѣ войски, подъ началството на Ми-
ниха, ѡзнаменовали сѣбеси сасъ многω
свѣтлы побѣды надъ Тꙋрцытѣ. Наскорω
подирь смертьта на Анна Їωанновна ваз-
лѣзла на Рωссїйскїатъ престолъ Дащира-
та на Пѣтра пѣрвагω, Єлисавѣта Петров- 1741-62
на, дѣтонѣйното царꙋваньи є памат-
никъ на кротость и мꙋдрость. Въ това врѣ-
ма Рωссїа влѣзла въ политически сношѣ-
нїата сасъ Австрїа и съ дрꙋги Єврωпѣйски
госꙋдарства, и дѣто прїемнала Єлисавѣта
Петровна оучастїе въ седимгодишната
война, оуголѣмило славата на Рωссїйско-
то ѻрꙋжїе.

Наслѣдникатъ на таа Монархина,
племанникъ нѣйнъ Пѣтаръ третїй Ѳеодо-

ровичь, не царова́лъ мно́гѡ, и̂ слѣдь смертьта̀ не́гѡва вазлѣзла на Рѡссі́йскі-атъ престо́лъ Сѹпрѹгата не́гѡва Е̂катери́-
1762 на втора́ѧ А̂лексѣевна.

2. Царѹ́ваньи на Е̂катери́на втора́ѧ.

1762 — 1796.

Ѿтъ какъ вазлѣзла на Рѡссі́йскіатъ престо́лъ Е̂катери́на втора́ѧ А̂лексе́ѣвна, ѿкрыва́сѧ ѡ̂бши́рно полѐ на дѣйствїето на Рѡссі́йското ѡ̂рѹ́жїе и̂ на поли́тиката на Рѡссі́йскїатъ Дво́ръ. Ѿтъ това̀ вре́мѧ во́инската сла́ва и̂ полити́ческото могѹ́-щество на на́шето ѿте́чество оу̂тверди́лисѧ непокла́тнѡ. Найско́рѡ ѿтъ си́чкитѣ дрѹ́-
1768 ги, госѹда́рства Тѹ́рцїѧ и̂спы́тала си́лата на Рѡссі́йското ѡ̂рѹ́жїе, знамени́тытѣ полково́дцы на Е̂катери́на втора́ѧ — Гра́фъ Ѡрло́въ и̂ Гра́фъ Рѹмѧ́нцевъ — си́лнѡ покла́тили могѹ́ществото не́йно.— Между̀ тѣмъ ва̂трешнытѣ смѹще́нїата, кои́-то происходи́ли въ По́льша и̂ оу̂страша́-вали и̂ дрѹ́ги госѹда́рства сасъ ѿпа́сность, ѡ̂ба̂рнали внима́нїето на Е̂катери́на вто-ра́ѧ врахѹ̀ ра́вотытѣ на това̀ госѹда́р-
1772 ство. Тога́зи ста́нало пе́рвото раздѣле́нїе на По́льша. Рѡссі́ѧ придобы́ла ѿны́ѧ зем-

ли дѣто лежатъ междꙋ Днѣпра и западната Двина.

Това ѡбстоятелство накарало й Тꙋрцытѣ да ся смиратъ предъ Рѡссійската Імператрица. По о̑нзи миръ що ся заключилъ въ Кючꙋкъ-Кайнарджикъ, Тꙋрція 1774
дала на Рѡссія Кинбꙋргъ, Азѡвъ, часть о̑тъ Таврическіатъ полꙋостровъ й предѡставила на Рѡссіянытѣ свободно мореходини по сичкитѣ Тꙋрски морета.

Ѳреди миръ, Екатерина втора, ѡбърнала вниманіето си (какъ) да оустрои вътрешното состояніе на Рѡссія. Заради мꙋдрытѣ свои законы й вообще, заради благодѣтельнытѣ нейны оучрежденіята, й защото привела въ порядокъ сꙋдопроизводствата й распространила просвѣщеніето, тая Монархиня придобыла йма да ся назовава Велика й Матерь на Ѻтечеството.

Разны ѡбстоятелства, а наймногѡ защото Таврическіатъ полꙋостровъ ся привзелъ о̑тъ Рѡссійски войски, Тꙋрція насилилася да ѡбяви пакъ война врахꙋ Рѡссія, дѣто во времято на нея вой- 1787
на знаменитытѣ Рѡссійски полководцы, Потемкинъ, Ѳꙋворовъ й Рꙋманцевъ рас-

пространили страхъ по сичкото Търско царство. Очаковъ, Хотинъ, Измаилъ и другіи іоще Турски крепосты (калета) и градове, паднали предъ оружіето техно. Турція като сѧ оустрашила заключи-
1792 ла сасъ Россіѧ миръ въ Іашъ. Россіѧ придобыла оныѥ земли, що сѧ между Днепра и Днестра.

Владеніѧтата на Екатерина втораѧ
1793 іоще по много сѧ оуголемили, во второто разделеніе на Польша, между Россіѧ и Пруссіѧ. На Россіѧ отстапины восточныте области на Польша. Найпосле новы возмущеніѧта що произлезли въ Польша, и дето истребили сасъ вероломенъ образъ Россійските войски въ Варшава, побудили Екатерина втораѧ да истреби Польша изъ кругатъ на Европейските государства. Подирь като сѧ зела Прага отъ
1794 Суворова, станало третьото и послед-
1795 ното разделеніе на Польша между Россіѧ, Австріѧ и Пруссіѧ. Следствіе на това станало, та сѧ приложила и Курландіѧ на Россіѧ.

Екатерина втораѧ като, оуголемила, прославила и общо като облагодетельствовала Россіѧ, скончаласѧ (оумре-

ла) въ 6 дѣнь мѣсаца Ноемврїа 1796 лѣто.

Ѡбщо замѣчанїе заради тойзи перїодъ.

Въ тойзи перїодъ, гониниto за вѣра и общω взаимната ненависть, които сѧ порѹдили въ Еврωпа ѿтъ Реформацїѧта, начѣнали да оумалѣватъ, и найпослѣ комахай рѣдомъ сѧ истрѣбили. Монархическото правленїе сѧ оутвардило и сичката верховна власть въ госѹдарствата соединилася въ особытѣ на Госѹдаритѣ и Министрытѣ тѣхны. Отремлѣнїето на Еврωпейцытѣ за да распространѧтъ тарговината и мореходиниto, да ѿкрыѧтъ земли, и да направатъ преселъства, въ това врѣмѧ показалосѧ въ сичката си сила. Военното искѹство, законодательството и сичкитѣ роды на наѹкитѣ и на изѧщнытѣ хѹдожества, достигнали въ това врѣмѧ на высока степень на своето оусовершенствованїе. По това послѣдната половина на ѡсемнадесятыатъ вѣкъ поправда сѧ назовала вѣкъ Фїлософскїй или найпросвѣщенный. Но, за сожаленїе на любителитѣ на человѣчеството, подъ громко имѧ на Фїлософїѧ-

та и҆ просвѣщенїето распространилиса въ това̀ врѣма и҆ голѣмы заблѹжденїата. Ї҆сто́рїата не щѐ преста́ни да пока́зва ги́белльта̀ на злоѹпотребле́нїето на человѣческїатъ ра́зѹмъ, какво́то и҆ ѿличната рѣзка на черта́та на послѣдната половина̀ но ѡ҆семна́десетыатъ вѣкъ.

ПЕРЇОДЪ 3.

Ѿ началото на Францѹзката революцїа до на́шето врѣма.

1789 — 1818.

Ѻ҆бщо ѡ҆бозрѣнїе (прегледва́нїе) на произшествїатата на това̀ врѣма.

Сичкїатъ то́йзи перїо́дъ представля́ва намъ голѣмы превра́ты и҆ли̇̀ революцїи, дѣто са слѹчи́ха въ за́падната Ѥ҆врѡпа, междѹ които Францѹзската революцїа є҆ найѹжа́сна.

Та̑зи револѹцїа, дѣтотїа̀ напа̑лнила Фра́нцїа съ кра̑вь и҆ потра̑сила си́чка Ѥ҆врѡпа, послѣдовала ѿ развраще́нїе на сердца̀ и҆ ѿ заблѹжде́нїе на человѣческїй ра́зѹмъ. — Ѿмѣтванїето ѿ Бо́жїитѣ и҆ гражданскитѣ зако́ны, произвели въ си́чка Фра́нцїа бѹ́нты и҆ матежи

и҆ кровопролитїата, на които плачевно слѣдствїе станало о҆нова ꙗ҆вленїе, заради което І҆сторїата сасъ оужасъ помановава, сирѣчь смертьта на Францꙋзкїатъ Краль Лꙋдовика шестьнадесатагѡ — на 1793
є҆шафотъ и҆ оуникаквенїето (покрꙋсванито) на Монархическото Правленїе. Францїа ѡ҆бꙗвила респꙋблика, и҆ тогасъ са наченали въ неа времената на оужасатъ, на оубїйствата, на кровопролитїата и҆ на неслышанны злострꙋванита. Робеспьеръ и҆ злытѣ сообщницы негѡвы, тиранствовали надъ сичкитѣ. Сичка Францїа покрылаcа ѿтъ кравь и҆ трꙋпы на нещастны жертвы на револючїата, гражданскитѣ порадоцы и҆ сичкитѣ законы, саборилиса, редомъ царовали страхъ и҆ пагꙋбно безначалїе. Аѵстрїа и҆ Прꙋссїа вознамѣрилиса да воспратъ гибелнытѣ действїата на таа револючїа, но акѡ и҆ да са трꙋдили сасъ сичкитѣ свой силы, не можили да оуспѣатъ въ свойтѣ предпрїатїата.

Средѝ такивытѣ страховы ꙗ҆вилса во Францїа, въ сцената на политическїатъ свѣтъ, Бонапарте. Тойзи достопаматныатъ мꙋжъ, дѣтотой ѡ҆дарєнъ

сасъ ѡ҆бши́ренъ оумъ и҆ съ голѣма сила на волѧ, като поемналъ нача́льството надъ Францꙋ́зката войска̀, просла́вилсѧ сасъ мно́гѡ побѣ́ды въ І҆та́лїѧ. А҆́встрїѧ за-
1797 клю́чила ми́ръ съ не́го въ Ка́мпо-Фо́рмїо, и҆ оуста̄пила на Фра́нцїѧ си́чкитѣ свои въ І҆та́лїѧ владѣ́нїѧта, и҆зъ които и҆ и҆зъ дрꙋ-гїи притне́ты ѻ҆́бласти Бонапа́рте напра́вилъ Чизальпи́нската и҆ Лигꙋрі́йската респꙋ́блика.

Ѿтъ това̀ вре́мѧ Фра́нцїѧ ꙗ҆ви́ласѧ ѡ҆па́сна за си́чка Е҆врѡ́па. Зарадѝ това̀ въ ѻ҆нова̀ вре́мѧ, кога́то Бонапа́рте стро-
1799 ва́лъ похо́дъ въ Е҆ги́петъ съ намѣре́нїе да ѡ҆бсе́би не́ѧ страна̀, Рѡссі́ѧ, А҆́встрїѧ и҆ дрꙋ́гїи госꙋда́рства ѡ҆бира̄жилисѧ срѣ́щѡ
1799 Фра́нцїѧ. Рѡссі́йскїатъ полково́децъ, знамени́тыатъ Сꙋво́ровъ напра́вилъ похо́дъ въ І҆та́лїѧ. Побѣ́дытѣ не́гѡвы надъ Францꙋ́зытѣ при Касса́но, при Тре́бїѧ и҆ при Но́ви, а҆ наймно́гѡ преминꙋ́ванито не́гѡво презъ А҆лпі́йскитѣ горы̀ припиче́лили мꙋ сла́ва на найголѣ́мъ полково́децъ. Но наде́ждата на Е҆врѡ́па, дѣто са ѡ҆снова́вала на по́двигитѣ на тогѡ́зи герѡ́ѧ (ю҆́нака), не са̀ и҆спа̄лнила. І҆мпера́торъ Па́велъ пе́рвый, вазвы́калъ свои́тѣ вой-

скы изъ Італія. Суворовъ, украшенъ съ титулъ на Італійскіи Князь, дошелъ въ Санкт-Петербургъ, дѣтотамъ и сваршилъ 1800
достославната си жизань. Между тѣмъ Генералъ Бонапарте, дѣтотой ся заварна отъ Египетъ и ся провогласи первый Консулъ на Французката республика, учинилъ надъ Австрійскитѣ войски толкосъ голѣма и рѣшителна побѣда при Маренго, щото Вѣнскіатъ Домъ притекалсѧ та 1800
заключилъ сасъ него миръ въ Люневилъ, 1801
и ся согласилъ да устапи на Франціѧ сичкитѣ свои владѣніата на левата страна на рѣката Рейнъ. Англіѧ и тіѧ тай
заключила миръ сасъ Франціѧ въ Аміенъ. 1802

После това явилося сичко въ Европа спокойно, но честолюбіето и несправедливытѣ постѫпки на Консулатъ Бонапарте, дѣтотой провозгласилъ себеси Імператоръ
на Французытѣ, подъ име Наполеонъ, 1804
побудили Россія, Австрія и другіи государства да подигнатъ оружіе, срѣщу
Франціѧ. Сраженіето при Аустерлицъ, 1805
(въ Моравіѧ) имало онова слѣдствіе, сирѣчь Австрія заключила съ Наполеона миръ въ Пресбургъ и пожертвовала много

ѿтъ своитѣ владѣнїята въ полза на Францїя и на союзныцытѣ нейны.

1806 Россія заключила союзъ сасъ Прѹссія противъ Францїя. Потова пакъ ся открыла война, и послѣ сраженїето при Іена и Аѹерштетъ сичка Прѹссія покориласа на Наполеоновата власть. — Россїяныте ѿдержали знаменита побѣда надъ Францѹзытѣ при Вилаѹ (въ Прѹссїя), но, послѣ сраженїето при Фридландъ (въ Прѹссїя) Россія и Прѹссія заключили сасъ

1807 Францїя миръ въ Тилзитъ. Россія придобыла Бѣлостокската ѻбласть, Прѹссїя изгѹбила многѡ ѿтъ своитѣ владѣнїята, дѣто ѿтъ тѣхнытѣ части Наполеонъ направилъ Варшавското Герцогство, а нѣкоиси присоединилъ на направенното ѿтъ негѡ Вестфалско Кралевство.

Междѹ това когато комахай сичка Єврѡпа познавала вече надъ себеси Наполеовото владычество, Іспанцытѣ рѣшилися да запазватъ своята независимость

1808 и свободата си. Тогасъ открылася найкровопролитна война междѹ Іспанія и Фран-

1809 цїя. Австрія, като ся ползовала ѿтъ това ѡбстоятелство поемнала ѻрѹжїе врахѹ Францїя, дѣтотія толкосъ ж бѣше

притѣснила. Ерцъ-Герцогъ Каролъ ѡдержалъ знаменита побѣда надъ Францѹзкитѣ войски, но пораженїето на Австрійскитѣ войски при Ваграмъ, насилило Імператоратъ Франца I. *) да заключи миръ сасъ Францїѧ въ Віена (Бечъ), дѣто по него миръ, междѹ дрѹгитѣ, Ерцъ-Герцогинѧ Лѹиза дащирѧта на Нѣмецкїатъ Царь 1809
набѣлѣжиласѧ жена за Наполеона.

Отъ това времѧ повелительатъ на Францѹзытѣ като почиташе себеси за непобѣдимъ (ненадвытъ), наченалъ да постѹпава самовластнѡ въ сичката западнѧ Еврѡпа. Тогасъ надеждата на сичкитѣ наченала да сѧ ѡснована толкѡ на єдната Рѡссіѧ. Потова мыслини да стрѹши могѹществото на Рѡссійската Монархїѧ, и чрезъ това да достигни цѣльта на своето намѣренїе — сирѣчь владычеството надъ сичка Еврѡпа, станала главната мысла на Наполеона. — Въ това намѣренїе и подкрѣпленъ отъ двѣнайси союзныцы Наполеонъ втѹрналсѧ въ Рѡссіѧ сасъ петьстотинъ и осемдесѧтъ хилѧды войска и съ многѡ военны орѹ-

Втѹрнасѧ Наполеонъ въ Рѡссіѧ 1812 11 и 12 Іѹніѧ.

*) Покойникъ Царь Нѣмецкій Францискъ I.

жїата. Главноначалникатъ надъ Рѡссій-
скитѣ войскы, Берклай-де-Толли, по-
чёлъ (смыслилъ) за твардѣ полезно да
сѧ ѿстапи въ ватрешнытѣ губерніи, и
въ тѣхъ да замами Французытѣ за
тѣхната погибель. Наполеонъ легкѡ про-
миналъ сичкото пространство на Рѡссіѧ
ѿтъ Мемела до Днѣстра и срѣщналъ Рѡс-
4 и 5 Авг. сійската войска оу Смоленскъ. Тукъ ста-
нало кровопролитно сраженіе. Смоленскъ
изгорѣлъ и сѧ ѡбарналъ въ развалины.
Рѡссійската армїѧ (ордіѧ) ѿстапила-
сѧ въ Москва, и въ това врема главно-
то началство надъ армїата по высочай-
ше (благоволеніе) ввѣрилоса на Кнѧзьатъ
Голенищева-Кутузова. Тойзи знамени-
тыатъ полководецъ (стапилъ) влѣзалъ
въ бой съ Наполеона при селото Бородинъ.
26 Авг. Тойзи бой былъ найкровопролитенъ, той
даржалъ единъ цѣлъ день, и сѧ свар-
шилъ така, сирѣчь непріѧтельатъ нищо
не изигралъ. Между тѣхъ главнокомандую-
щїй позналъ за потребно да впусти не-
пріѧтельатъ въ Москва. Наполеонъ влѣ-
залъ въ тази старата столица на Рѡс-
сійсьитѣ Царе, и въ неѧ сѧ докачилъ до
своето погинваніе, — защо запалванито

на Москва васпламанило Отмащеніе въ сичките Россіяны, изъ сичките губерніи Россійски наченалося силно движеніе и ѿвиражваніе- Четатъ на Руските войскары, които ся наготвили за брань (ценкъ) и за смерть заради Отечество, секидневнω ся 'оуголемавалъ, — и знаменитата поведа що ж оучинили Россійските войски надъ Французыте при Тарутинъ, предизавила Наполеону и на Окт. 6
полковищата (таборы) негωвы погинвани въ Россія.

Наполеонъ найпосле излезалъ изъ Москва, сасъ намереніе да ся вътурни въ южныте страны на Россія, но при Малїи- Окт. 12
Ярославецъ претарпелъ силенъ бой. Въ това време полковсдецатъ Витгенштейнъ прикрывалъ Сант-Петербурга, вредъ поразавалъ Французките полчища. Оударванито при Красно станало ново торжество на Россійското Оружїе. Французыте, като достигнали въ наплашвани и въ изумени, ѿварналися въ 'бегани и когато преминували презъ реката Березинъ Ноем. 5 Ноем. 15
претарпели сильно поразавани. Патьатъ Отъ Москва до Немена покрылся Отъ оу-

пространили страхъ по сичкото Турско царство. Очаковъ, Хотинъ, Измаилъ и другіи іощи Турски крѣпосты (калета) и градовѣ, паднали предъ оружіето тѣхно. Турція като са устрашила заключи-
1792 ла сасъ Россія миръ въ Ясъ. Россія придобыла оныѣ земли, що са между Днѣпра и Днѣстра.

Владѣніята на Екатерина втора
1793 іощи помногω са уголѣмили, во второто раздѣленіе на Полша, между Россія и Пруссія. На Россія отстапины восточнытѣ области на Полша. Найпослѣ новы возмущеніята що произлѣзли въ Полша, и дѣто истрѣбили сасъ вѣроломенъ образъ Россійскитѣ войски въ Варшава, побудили Екатерина втора да истрѣби Полша изъ кругатъ на Европейскитѣ государства. Подирь като са зела Прага отъ
1794 Суворова, станало третьото и послѣд-
1795 ното раздѣленіе на Полша между Россія, Австрія и Пруссія. Слѣдствіе на това станало, та са приложила и Курляндія на Россія.

Екатерина втора като, уголѣмила, прославила и общω като облагодѣтелствовала Россія, скончалася (умрѣ-

ла) въ 6 дѣнь мѣсаца Ноемвріа 1796 лѣто.

Ѡбщо замѣчанїе заради тойзи періодъ.

Въ тойзи періодъ, гонинито за вѣра и̑ ѻбщо взаимната ненависть, които сѫ порѫдили въ Ѥврώпа ѿтъ Реформацїата, наченали да оумалѣватъ, и̑ найпослѣ комахай рѣдомъ сѫ и̑стрѣвили. Монархическото правленїе сѫ оутвардило и̑ сичката верховна власть въ госѫдарствата соединилася въ ѻсобытѣ на Госѫдаритѣ и̑ Министрытѣ тѣхны. Стремленїето на Ѥврωпейцытѣ за да распространѧтъ тарговината и̑ мореходинито, да ѿкрыѧтъ землѝ, и̑ да направѧтъ пресельства, въ това врѣмѧ показалосѧ въ сичката си сила. Военното и̑скѫство, законодательството и̑ сичкитѣ роды на наѫкитѣ и̑ на и̑зѧщнытѣ хѫдожества, достигнали въ това врѣмѧ на высока степень на своето оусовершенствованїе. По това послѣдната половина на ѻсемнадесетыатъ вѣкъ поправда сѧ назовала вѣкъ Фїлософскїй и̑ли найпросвѣщенный. Но, за сожаленїе на любителитѣ на человѣчеството, подъ громко и̑мѧ на Фїлософїа-

та и̂ просвѣщеніето распространилися въ това̀ врѣмѧ и̂ голѣмы заблꙋжденіѧта. Історіѧта не щѐ престани да показва гибельта̀ на злоꙋпотребленіето на человѣческіатъ разꙋмъ, каквото и̂ ѿличната рѣзка на чертата на послѣдната половина но ѻсемнадестыатъ вѣкъ.

ПЕРІОДЪ 3.

Ѿтъ началото на Французката революціѧ до нашето врѣмѧ.

1789 — 1818.

Ѻбщо ѡ̂бозрѣніе (преглѣдваніе) на произшествіѧтата на това̀ врѣмѧ.

Сичкіатъ тойзи періодъ представлѧва намъ голѣмы преврати или̂ революціи, дѣто сѧ слꙋчиха въ западната Єврѡпа, междꙋ които Французската революціѧ є̃ найꙋжасна.

Тази революціѧ, дѣтотіѧ напалнила Франціѧ съ кравь и̂ потрасила сичка Єврѡпа, послѣдовала ѿтъ развращеніе на сердца̀ и̂ ѿтъ заблꙋжденіе на человѣческій разꙋмъ. — Ѿметваніето ѿтъ Божіитѣ и̂ гражданскитѣ законы, произвели въ сичка Франціѧ бꙋнты и̂ матежи

и҆ кровопроли́тїѧта, на ко́йто плаче́вно
слѣ́дствїе ста́нало ѻ҆нова̀ ꙗ҆вле́нїе, зара-
дѝ коѥто Ї҆сто́рїѧта сасъ ᲂу҆́жасъ поманꙋ-
ва, си́рѣчь смертьта̀ на Францꙋ́зкїатъ
Кра́ль Лꙋдови́ка шестьнадеса́тагѡ — на 1793
ѥ҆шафо́тъ и҆ ᲂу҆никаквѐнїето (покрꙋ́свани-
то) на Монархи́ческото Правле́нїе. Фра́н-
цїѧ ѡ҆бѧви́ла респꙋ́блика, и҆ тога́съ сѧ на-
че́нали въ не́ѧ времена́та на ᲂу҆́жасатъ,
на ᲂу҆бі́йствата, на кровопроли́тїѧта и҆
на не́слы́шанны ѕлостри́ванита. Робеспье́ръ
и҆ ѕлы́тѣ сообщ́ницы не́гѡвы, тира́нство-
вали надъ си́чкитѣ. Си́чка Фра́нцїѧ по-
кры́ласѧ ѿтъ кра́вь и҆ тру́пы на неща́ст-
ны же́ртвы на револю́цїѧта, гражда́нски-
тѣ порѧ́доцы и҆ си́чкитѣ зако́ны, сабо́ри-
лисѧ, ре́домъ царова́ли стра́хъ и҆ пагꙋ́б-
но безнача́лїе. А҆́встрїѧ и҆ Прꙋ́ссїѧ возна-
мѣ́рилисѧ да воспра́тъ ги́бельнытѣ дѣ́й-
ствїѧта на та́ѧ револю́цїѧ, но а҆́кѡ и҆ да
сѧ трꙋди́ли сасъ си́чкитѣ свои́ си́лы, не
можи́ли да ᲂу҆спѣ́ѧтъ въ свои́тѣ пред-
прїѧ́тїѧта.

Сре́ди таки́вытѣ стра́ховы ꙗ҆ви́лсѧ
во Фра́нцїѧ, въ сцена́та на полити́че-
скїатъ свѣ́тъ, Бонапа́рте. То́йзи до-
стопа́мѧтныатъ мꙋ́жъ, дѣтото́й ѡ҆даре́нъ

сасъ ѡбширенъ оумъ и҆ съ голѣма сила на волѧ, като поємналъ началството надъ Францꙋзката войска, прославилсѧ сасъ многѡ побѣды въ Італіѧ. Австріѧ за-
1797 ключила миръ съ него въ Кампо-Форміо, и҆ оустꙋпила на Франціѧ сичкитѣ свои въ Італіѧ владѣніата, и҆зъ които и҆ и҆зъ дрꙋгіи притнѣты ѡбласти Бонапарте направилъ Чизальпинската и҆ Лигꙋрійската респꙋблика.

Ѿтъ това времѧ Франціѧ ꙗвиласѧ ѡпасна за сичка Єврѡпа. Заради това въ ѡнова времѧ, когато Бонапарте стро-
1799 валъ походъ въ Єгипетъ съ намѣреніе да ѡвсеби нея страна, Россіѧ, Австріѧ и҆ дрꙋгіи госꙋдарства ѡбиражилисѧ срѣщѡ
1799 Франціѧ. Россійскіатъ полководецъ, знаменитыатъ Сꙋворовъ направилъ походъ въ Італіѧ. Побѣдытѣ негѡвы надъ Францꙋзытѣ при Кассано, при Требіѧ и҆ при Нови, а҆ наймногѡ преминꙋванито негѡво презъ Алпійскитѣ горы припичелили мꙋ слава на найголѣмъ полководецъ. Но надеждата на Єврѡпа, дѣто сѧ ѡсновавала на подвигитѣ на тогѡзи герѡѧ (юнака), не сѧ и҆спалнила. Імператоръ Павелъ первый, вазвикалъ своитѣ вой-

скѝ ѝзъ Італіѧ. Сꙋво́ровъ, оу҆крашенъ съ ти́тꙋлъ на Італі́йскїи Кнѧ́зь, доше́лъ въ Санкт-Петербꙋ́ргъ, дѣтота́мъ ѝ сва̑ршилъ 1800
достосла́вната си жи́знань. Междꙋ̀ тѣмъ Генера́лъ Бонапа́рте, дѣтото́й сѧ зава̑рна Ѿтъ Ѥ҆ги́петъ ѝ сѧ провоглаcѝ пе́рвый Ко́нсꙋлъ на Францꙋ́зката респꙋ́блика, оу҆чи́нилъ надъ А҆встрі́йскитѣ войскѝ то́лкосъ голѣ́ма ѝ рѣши́тельна побѣ́да при Маре́н- 1800
го, щото Вѣ́нскїатъ До́мъ прите́калсѧ та заклю́чилъ сасъ не́го ми́ръ въ Люневи́лъ, 1801
ѝ сѧ согласи́лъ да оу҆ста̑пи на Фра́нцїѧ си́чкитѣ своѝ владѣ́нїѧта на лева́та страна̀ на рѣка́та Ре́йнъ. А҆́нглїѧ ѝ тїѧ̀ та̑й заклю́чила ми́ръ сасъ Фра́нцїѧ въ А҆мі́енъ. 1802

По́слѣ това̀ ꙗ҆ви́лосѧ си́чко въ Ѥ҆вро́па споко́йно, но честолю́бїето ѝ несправедли́вытѣ постꙋ́пки на Ко́нсꙋлатъ Бонапа́рте, дѣтото́й провозгласи́лъ се́беси Імпера́торъ на Францꙋ́зытѣ, подъ и҆́ме Наполео́нъ, 1804
побꙋди́ли Рѡссі́ѧ, А҆встрі́ѧ ѝ дрꙋ́гїи госꙋда́рства да поди́гнатъ Ѻ҆рꙋ́жїе, срѣ́щꙋ Фра́нцїѧ. Сраже́нїето при А҆ꙋстерли́цъ, 1805
(въ Мора́вїѧ) ѝма́ло ѻ҆нова̀ слѣ́дствїе, си́рѣчь А҆встрі́ѧ заклю́чила съ Наполео́на ми́ръ въ Пре́сбꙋргъ ѝ поже́ртвовала мно́гѡ

Ѿтъ своитѣ владѣніѧта въ польза на Франціѧ и на союзныцытѣ нейны.

1806 Руссіѧ заключила союзъ сасъ Прꙋссіѧ противъ Франціѧ. Потова пакъ сѧ Ѿт-крыла война, и послѣ сраженіето при Іена и Аѹерштетъ сичка Прꙋссіѧ покориласѧ на Наполеоновата власть. — Руссіѧнытѣ ѿ-държали знаменита побѣда надъ Фран-цꙋзытѣ при Єилаꙋ (въ Прꙋссіѧ), но, послѣ сраженіето при Фридландъ (въ Прꙋс-сіѧ) Руссіѧ и Прꙋссіѧ заключили сасъ
1807 Франціѧ миръ въ Тильзитъ. Руссіѧ при-добыла Бѣлостокската Ѡбласть, Прꙋссіѧ изгꙋбила многѡ Ѿтъ своитѣ владѣніѧ-та, дѣто Ѿтъ тѣхнытѣ части Наполеонъ направилъ Варшавското Херцогство, а нѣ-коиси присоединилъ на направенното Ѿтъ негѡ Вестфальско Кралевство.

Междꙋ това когато комахай сичка Єврѡпа познавала вече надъ себеси Напо-леовото владычество, Іспанцытѣ рѣши-лисѧ да запазватъ своѧта независимость
1808 и свободато си. Тогасъ Ѿкрыласѧ найкро-вопролитна война междꙋ Іспаніѧ и Фран-
1809 ціѧ. Австріѧ, като сѧ ползовала Ѿтъ то-ва ѡбстоѧтельство поемнала Ѡрꙋжіе вра-хꙋ Франціѧ, дѣтотіѧ толкосъ ѧ҃ бѣше

притѣснила. Ерцъ-Герцо́гъ Ка́ролъ ѿдер-
жа́лъ знамени́та побѣ́да надъ Францȣз-
китѣ войскѝ, но пораже́нїето на Австрі́йски-
тѣ войскѝ при Ваграмъ, наси́лило Імпера́-
торатъ Фра́нца I. *) да заклю́чи ми́ръ сасъ
Фра́нція въ Віе́на (Бе́чъ), дѣто по не́го
ми́ръ, междȣ дрȣгитѣ, Ерцъ-Герцоги́нѧ
Лȣи́за дащерѧ́та на Нѣме́цкїатъ Ца́рь 1809
набѣле́жиласѧ женà за Наполео́на.

Отъ товà вре́мѧ повели́тельатъ на
Францȣзытѣ като почи́таше се́беси за не-
побѣди́мъ (ненадвы́тъ), наче́налъ да
постȣпа́ва самовла́стнѡ въ си́чката за́-
падна Еврѡ́па. Тога́съ наде́ждата на си́ч-
китѣ наче́нала да сѧ ѿснова́ва то́лькѡ
на е́дна́та Рѡссі́ѧ. Потовà мы́слини да
стрȣшѝ могȣществото на Рѡссі́йската Мо-
на́рхїѧ, ѝ чрезъ това да дости́гни цѣль-
тà на сво́ето намѣренїе — си́рѣчь влады́-
чеството надъ си́чка Еврѡ́па, ста́нала
гла́вната мы́сла нà Наполео́на. — Въ то- Втȣр-
вà намѣре́нїе ѝ подкрѣпле́нъ ѿтъ двѣна́й- наса Напо-
си союзныцы Наполео́нъ втȣрналсѧ въ лео́нъ
Рѡссі́ѧ сасъ петьсто́тинъ ѝ ѻсемдеса́тъ въ Рѡс- сіѧ 1812
хи́лѧды войскà ѝ съ мно́гѡ вое́нны ѻрȣ- 11 ѝ 12 Іюнїѧ.

*) Поко́йникъ Ца́рь Нѣмецкій Франци́ска I.

жїѧта. Главноначѧ́лникатъ надъ Рѡссі́й-
скитѣ войскѝ, Берклáй-де-Тóлли, по-
чéлъ (смыслúлъ) за твáрдѣ полéзно да
сѧ ѿстáпи въ вáтрешнытѣ гѹбéрнїй, и҆
въ тѣ́хъ да замáми Францѹ́зытѣ за
тѣ́хната погúбель. Наполео́нъ лéгкѡ про-
мúналъ сúчкото пространство на Рѡссїѧ
ѿтъ Мемéлѧ до Днѣ́стра и҆ срѣ́щналъ Рѡс-
4 и҆ 5 Авг. сі́йската войска̀ оу҆ Смолéнскъ. Тѹ́къ ста́-
нало кровопролúтно сражéнїе. Смолéнскъ
и҆згорѣ́лъ и҆ сѧ ѡ҆бáрналъ въ развалúны.
Рѡссі́йската А҆рмїѧ (ѻ҆рдїѧ) ѿстáпила-
сѧ въ Мо́сква, и҆ въ това̀ врéмѧ глáвно-
то начáльство надъ а҆́рмїѧта по высочáй-
ше (благоволéнїе) ввѣрúлосѧ на Кнѧ́зьатъ
Голенúщева-Кѹтѹ́зова. Тóйзи знаменú-
тыатъ полково́децъ (стáпилъ) влѣ́залъ
въ бóй съ Наполео́на при селóто Бородúнъ.
26 Авг. То́йзи бóй бы́лъ найкровопролúтенъ, тóй
даржáлъ є҆дúнъ цѣ́лъ дéнь, и҆ сѧ свар-
шúлъ така̀, сúрѣчь непрїѧ́тельатъ нúщо
не-и҆зигрáлъ. Междѹ̀ тѣ́хъ главнокомáндѹ-
ющїй познáлъ за пóтребно да впѹ́сти не-
прїѧ́тельатъ въ Мо́сква. Наполео́нъ влѣ́-
залъ въ тáзи стáрата столúца на Рѡс-
сі́йскитѣ Царѐ, и҆ въ нéѧ сѧ докачúлъ до
своéто погúнванїе, — защо̀ запáлванито

на Москва васпламанило отмащеніе въ сичките Россіяны, изъ сичките губерніи Россійски начеваласа силно движеніе и овиражваніе. Четатъ на Руските войскары, които са наготвили за брань (ценкъ) и за смерть заради отечество, секидневно са 'уголемавалъ, — и знаменитата победа що а̃ учинили Россійските войски надъ Французыте при Тарутинъ, предизавила Наполеону и на полковищата (таборы) негювы погинвани въ Россіа. Окт. 6

Наполеонъ найпосле излезалъ изъ Москва, сасъ намереніе да са втурни въ южныте страны на Россіа, но при Малії-Ярославецъ претарпелъ силенъ бой. Въ това време полководецатъ Витгенштейнъ прикрывалъ Сант-Петербурга, вредъ поразавалъ Французките полчища. Ударванито при Красно станало ново торжество на Россійското оружіе. Французыте, като достигнали въ наплашвани и въ изумени, обарналиса въ бегани и когато преминували презъ реката Березинъ претарпели сильно поразавани. Патьатъ отъ Москва до Немена покрылса отъ у- Окт. 12 Ноем. 5 Ноем. 15

биты, нара́ненны, бо́лны и҆ и҆змра̄з-
нали непрїѧ́тели, и҆ ѿ пꙋ́шки (то́пови)
ѿ ѡ҆бо́зы (мейма́тъ) и҆ коне̂ тѣ́хны.
Ѿ петьсто́тинъ и҆ ѡ҆смдесатьтѣ́хъ
хи́лады воиска́ры, токѡ нѣ́колкоси хи-
лады — сла́бы, саси́паны и҆ ѡ҆щре́тины
(сака́ты) ꙋ҆спѣ́ли (прифта́сали) да пре-
ми́натъ наза́тъ задь мемéль.

И҆ така̀ великодꙋ́шното предчꙋ́вствїи
(предога́ждани) и҆ рѣшимоста̀ (разсꙋж-
денїе) на Рѡссі́йскїатъ Мона́рхъ ѡ҆прав-
да́лисѧ сасъ счастли́во собы́тїе: си́рѣчь ни
є҆ди́нъ ѿ непрїѧ́тельскитѣ воиска́ры не
ѡ҆ста́налъ въ Рꙋ́сското Ца́рство, ѡ҆става́-
ло ї҆ѡ́щи това̀, си́рѣчь да сѧ ѡ҆свободѧ́тъ
и҆ дрꙋ́гитѣ госꙋда́рства ѿ Наполео́но-
вото влады́чество. За да сѧ и҆спа̄лни и҆
та̄зи голѣ́мата ра́бота преднавѣлéжилосѧ
А҆лекса́ндрꙋ пе́рвомꙋ. По не́гѡвото побе-
лѣ́нїе, Рѡссі́йскитѣ войскѝ преми́нали
(ѿва̄дь) задъ Меме́ль, и҆ въ ско́рѡ сѧ
ꙗ҆ви́ли на брегове́тѣ на Ѡ҆́дера и҆ Е҆́льба.
Прꙋссі́ѧ и҆ си́чка Герма́нїѧ дошлѐ въ дви-
же́нїе и҆ соедини́ли своє́то ѡ҆рꙋ́жїе сасъ Рѡс-
сі́йското. Тѣ́хныатъ примѣ́ръ послѣ́дова-
ла и҆ А҆́встрїѧ. Ѿ не́гѡ вре́мѧ Герма́нїѧ
ста́нала Ѳеа́тръ на война̀. Сраже́нїето при

Дрезде́нъ, Ку́льмъ, Кацба́хъ и̑ мно́гѡ дру́ги, ко́лкѡ и̑ да бы́ли кровопроли́тны, но като са сравнатъ сасъ стра́шното и̑ оубі́йственното сраже́ніе при Лейпци́гъ (Ли́писка) мо́жатъ да са зачетатъ за тва́рдѣ ма́лки. Ту́къ три дни до петь-стотинъ хи́лады воиска́ры ѿтъ разли́чны госуда́рства би́лися и̑ двѣ хи́лады пу́шки (то́повы) гармѣ́ли. Наполео́нъ претар-пѣлъ голѣ́мо пораже́ніе, и̑ са ѡба́рналъ въ бѣ́гъ. 1813 Окт. 4 6 и̑ 7

На́скорѡ слѣдь това̀, воиски́тѣ на союзны́тѣ Мона́рхи премина́ли презъ Ре́йнъ и̑ встапи́ли въ Фра́нція. Ѻны́е сраже́нія-та дѣто при Бріе́ннъ, Ларотье́ръ, Лао́нъ, Фе́ръ-Шампеноазъ и̑ на́йпослѣ подъ самы́атъ Пари́жъ, на высочини́тѣ на Монма́ртра и̑мѣли това̀ слѣдствіе, си́рѣчь Пари́жъ са вда́лъ (преда́лъ) на союзны́тѣ Мона́рхи. — Заключи́лся ми́ръ, дѣто по не́го, междꙋ дру́гіитѣ, вазди́гнался въ Фра́нція Крале́вскіатъ престо́лъ, и̑ са вазве́лъ на не́го бра́татъ на Лу́довика шесть-на́дистагѡ Лу́довикъ ѻсемна́дестій, а̑ Наполео́нъ са прово́дилъ на ѻ́стровътъ Е́льба. Притова̀ Фра́нція ѿда́ла наза́дъ въ свар. на 1813 и̑ начал 1814 Мар. 18 Маї 18

сичкитѣ ѡнын землѝ що ги притнѣла ѿтъ
1792 лѣто.

За совершенно ваздигани на порядо-
катъ и на спокойствїето въ сичка Еврѡ-
па, станалъ Конгресъ въ Вїена, но —
Окт.20 во времято когато ставалъ тойзи Кон-
грїзъ, Наполеонъ избѣгналъ изъ Ельба,
и ся явилъ во Францїя. Това произше-
ствїе докарало пакъ въ движенїе сичка
Еврѡпа, и ѿтъ това породилося пакъ
война. Наполеонъ ималъ нѣкоиси оуспѣхи,
но като ся поразилъ ѿтъ Английскитѣ
и Пруссїйскитѣ войскѝ, които были подъ
началството на Велингтона и Блюхера
Їюн. 6 при Ватерлоо, насилися найпослѣ да ся
предадѐ, и по ѡпредѣленїето на союзны-
тѣ Монархи, провождился въ заточенїе
(сюргюнъ) на Островатъ Свята Елена.—
1815 Заключился новъ миренъ договоръ въ Па-
Ноем.8 рижъ, дѣто по него, за спокойствїе и
безопасность на сичка Еврѡпа, ѿдѣли-
лися ѿтъ Франца їоще нѣкоиси крѣпости
и градовѐ. Найпослѣ Вѣнскїатъ Конгрезъ
достигналъ своята цѣль, сирѣчь сички-
тѣ Еврѡпейски государства и владѣнїя-
та вовелися — колкото ѡбстоятельствата
позволявали — въ преднытѣ свои предѣ-

ли и҆ сѧ ѿда́ли наза́тъ на сво́итѣ за-
ко́нны Госꙋда́ри и҆ владѣтели. А҆ за да
сѧ подкрѣпи̂ споко́йствїето и҆ благодѣн-
ствїето на си́чка Е҆ѵрѡ́па, три́тѣ сою́зны
Мона́рхи, си́рѣчь Ї҆мпера́торъ Всеросі́й-
скїй, Ї҆мпера́торъ А҆встрі́йскїй и҆ Прꙋссі́йскї-
атъ Кра́ль заклю́чили достопа́мѧтныатъ 1815
Свѧще́нный сою́зъ, сасъ кого́то торже́ст-
веннѡ и҆зави́ли чи жела́ѧтъ и҆ мы́слатъ
да живѣ́ѧтъ въ любо́вь и҆ согла́сїе, да
пока́зватъ є҆ди́нъ дрꙋгимꙋ взаимно по-
мо́гваньи и҆ да сѧ стара́ѧтъ за добродѣн-
ствїето на сво́итѣ по́дданицы. — Тѣ́зи
пра́вила, дѣтоті́и сѧ заключа́ватъ въ
ста́титѣ (чле́нытѣ) на Свѧще́нныатъ
сою́зъ, и҆ вто́рый пѫ́ть подтверди́хасѧ 1818
въ А҆хе́нскїатъ Конгре́съ, и҆ оу҆тверди́ха Ноем.3
споко́йствїето и҆ благодѣнствїето на си́ч-
ки Е҆ѵрѡпе́йски госꙋда́рства.

Съ тако́въ ѻ҆́бразъ Е҆ѵрѡ́па, слѣдь
трі́йсигоди́шна война̀ кровопроли́тїѧта и҆
многоче́тны страда́нїѧта, които сѧ по-
роди́ха ѿ Францꙋзката револю́цїѧ, оу҆-
спокои́ласѧ подъ благотво́рното закрыль-
ваньи на тишина̀, коѧ́то сѧ дарова̀ не́й
ѿ вѣнцено́сныатъ прїѧтель на человѣ-
чеството, А҆́нгелатъ на мира́тъ Благо-
слове́нныатъ А҆лекса́ндра пе́рвагѡ, и҆ Бла-
годѣтелнагѡ Фра́нца пе́рвагѡ.

ЧА́СТЬ ЧЕТВЕ́РТА.

НОВѢ́ЙША ЇСТО́РЇѦ И҆ЛЍ ЇСТО́РЇѦ НА ДЕВѦТНА́ДЕСТЫѦТЪ ВѢ́КЪ. *)

Ѿ нача́лото на тойзи вѣ́къ дорѡ до на́шитѣ времена̀.

ѿ 1800 до 1835 лѣто.

1. Тꙋ́рцїѧ.

Тꙋрцїѧ въ това̀ разстоѧ́нїе на вре́мето подпадва̀ подъ мно́гѡ премѣ́ны ва̄нкашни и҆ ва̄трешны. А҆́зїѧ Ма́лаѧ оу҆гнета́вашесѧ ѿ неподсло́жны и҆ самопроизво́лны вельмо́жи (дере́беилеръ), а҆ Е҆врѡпе́йската Тꙋрцїѧ (оуръ́мъ-е҆лѝ), ѿ Кирджалїи

*) Сочини́тельатъ на та́ѧ Ї҆сторїѧ Господи́нъ Каида́новъ въ деветна́дестыатъ вѣ́къ прости́расѧ до 1818 лѣто за да дадѐ сва̄ршанїе на Францꙋ́зката Бонапа́ртьова война̀, а҆ дѣйстви́телнѡ вообщѐ не начерта́ва ни́що зара̀ди дрꙋ́ги событї́ѧта какво́то въ преди́дꙋщитѣ вѣ́кови порѧ́дочнѡ гово́ри. А҆́зъ за да пода́мъ на прочита́телитѣ е҆дно̀ соразмѣр-

и҆ Ѣ҆ничáры. Въ найголѣмото рѣши́телно развълнéнїе на Тꙋрéцката Імпéрїѧ вазлѣзи на Ѡ҆томáнскїатъ Престолъ Великодꙋ́шный ны́нѣ богохрани́мѡ владѣющїй Сꙋлтáнъ Махмꙋ́дъ вторы́й. За да располо́жи въ дѣ́йствїе свои́тѣ благонамѣрéнїата, ѿтъ които ще сѧ достáви благодéнствїе на си́чкитѣ нéгѡвы по́дданны, подсло́жи А҆зїáтскитѣ велмо́жи, и҆стрéби Ѧ҆ненскїатъ А҆ли-Пашà и҆ ѡ҆бáрна внимáнїето си въ да найде благоврéменность да оу҆смирѝ и҆ А҆ничáрытѣ, ѿтъ които значи́телна щéта сѧ нанéси на Тꙋ́рската Імпéрїѧ. Ѿтъ причи́ната на тѣ́хното свирѣ́пство Сéрбскїатъ наро́дъ сѧ взбꙋнтовà. Е҆диноврéменно съ то́йзи бꙋ́нтъ возгорѣ сѧ и҆ воинà междꙋ̀ Тꙋ́рцїѧ и҆ Рѡ́ссїѧ, коѧ́то сасъ Бꙋкорéщкїатъ ми́ръ сѧ прекратѝ, и҆ Высо́ката По́рта по то́йзи ми́ръ покá-

1808 Нoéм. 16

1812 Мар. 28

но на краткостьтà на тáѧ Їсто́рїѧ оу҆вѣдомлéнїе ѿтъ но́вытѣ прéсны событїата, собрáхъ и҆зъ новѣ́йши Їстори́чески списáнїата и҆ вѣдомости (Газéты) тáѧ новѣ́йша Їсто́рїѧ на 35 тѣхъ годи́ны сирѣчь ѿтъ 1800 до 1835 лѣто, и҆ мы́слѧ чи ни́щѐ бы и҆злишнѡ, но нитѝ пáкъ совершéнно и҆ порѧ́дочнѡ, а҆ предѡставáмъ по до́брото дополнéнїе на по высоковчéнытѣ.

Перево́дчикатъ.

за милость на Сербскіатъ народъ. Слѣдь
1821 Осемъ години ѿбависа Греческіатъ ма-
Фев. 23 тежь, и тѹй даде дрѹгъ образъ на бла-
готворнытѣ предпріатіата Сѹлтановы.
1826 Слѣдь четыри години благоразѹмныатъ
Іен. 14 Сѹлтанъ Махмѹдъ попра фанатизматъ
15 и 17 на аничарытѣ, бовѣди въ своата Монар-
хіа ѡбѹченіето на регѹларна воиска, и
ѹчини чрезъ Полномочны свои послан-
ницы договоръ съ Россійскіатъ Дворъ въ
1826 Аккерманъ, заради колкото несогласіата
Окт. 6 имаха двата Двора помеждѹси, и съ
тойзи договоръ ѡсновательнѡ са ѡпре-
дѣли сѹдбата на Молдо-Валахіа и Сербіа.

Слѣдь малкѡ пакъ са ѡбави воина
1828
Апр. 26 междѹ Россіа и Тѹрціа, която съ Адріа-
1829 нопольскіатъ миръ са пропрати. Подирь
Септ. 2 тѹй Егѵпетскіатъ Сатрапъ Мехметъ-Али-
Паша, подигна войнà противъ законны-
атъ и по вѣра и по порода свой Верхов-
1832 ный Господарь и Монархъ Сѹлтанъ Мах-
мѹда, но Сѹлтанатъ, като заключи спо-
1833 можный союзъ съ Россіа въ Хюнкаръ-Ске-
Іен. 8 леси, на осемь години да си спомагатъ
противъ внѹтрешно и вънкашно военно
слѹчвани, призва Россійска войска въ Кон-
стантинополь, и Мехмедъ-Али-Паша са

оусмирѝ и҆ сѧ покорѝ на сво́йатъ Господа́рь какво́то слꙋга̀ и҆ Паша̀ не́гωвъ. Ѿтъ тога́съ насе́тнѣ Сꙋлта́натъ оуспѣ́йнω распола́га ре́домъ по си́чката си Мона́рхїѧ ѿбꙋче́нїе на реголя́рна войска̀, и҆ подсла́га подъ своѧ̀ вла́сть си́чкитѣ страны̀ на сво́ѧта Імпе́рїѧ. Тꙋнизъ, Траболꙋзъ, 1835
Кюрдиста́нъ и҆ Шко́дра подсло́жихасѧ на сво́йатъ Мона́рхъ и҆ на оуре́дбытѣ не́гωвы.

2. А҆встрїѧ и҆ Герма́нїѧ.

Імпера́торатъ Фра́нцъ I. слѣдь пропра́щанито на непреста́ннытѣ войны̀, за- 1815 Сеп. 25
ключи свѧще́нно сою́зничество сасъ Всеросе́йскїатъ Імпера́торъ А҆лекса́ндра I. и҆ Прꙋскїатъ Ца́рь Вилге́лма III. за да сѧ оутвердѝ тишина̀ въ Е҆вро́па. Слѣдь тꙋй нечайнω ꙗ҆вихасѧ мате́жи въ Герма́нїѧ, и҆ Ка́ролъ Са́ндїй Вꙋнсиде́ль же́ртва на сво́ето неистовство напра́ви сла́бныатъ Списа́тель А҆́вгꙋста Коцебꙋ́е, ѿтъ кое́то и҆ ста́наха стро́ги слѣ́дствїата, Са́ндїосъ по зако́нъ ѿсꙋдисѧ на сме́рть въ Мане́мъ, а҆ А҆встрїйскїатъ Імпера́торъ па́къ поста́ви тишина̀ въ наро́дытѣ си.

Слѣдь ма́лкω па́къ наче́наха да сѧ поꙗвя́ватъ мате́жи въ ю҆́жната Е҆вро́па,

Іспанїѧ насили царьатъ си да подпиши Конститюцїонна харта, *) и по тойзи поводъ Карбѵнарытѣ **) въ Італїѧ присилиха Царьатъ Неаполскїй да прїемни ново преωбраженїе на законы. Истото това слѹчисѧ и въ Пидемонтъ, но по содержанїето на четверогѹкото союзничество що сѧ оучини междѹ Рωссїѧ, Австрїѧ, Англїѧ, Фрацїѧ и Прѹссїѧ въ Тропаѹ и Лѹбїанъ, оусмирисѧ Італїѧ чрезъ Австрїйски войски, и въ Неаполь и Пидемонтъ прїемнасѧ сѐ попредньото правительство, и Карбѹнарытѣ сѧ наказаха ѿтъ Неаполитанскїатъ Царь и сѧ истрѣбиха.

Австрїѧ каквото Нωевыатъ ковотъ чрезъ благоразѹмното оустроенїе на Імператоратъ Франциска I. ѿпазисѧ ѿтъ политическїатъ потопъ на Еврωпа, и подъ благотворното Негωво правленїе наѹ-

---

*) Конститюцїонна харта сѧ зовѣ ѡные правила, които въ свободнытѣ царства народатъ дава на царьатъ да ги подтверди и да сѧ закалнѣ чи ще ги пази.

**) Карбонары зоватсѧ ѡные человѣцы въ Еврωпа, които нищо дрѹго не чинатъ, ѡсвѣнь ходатъ да размѫщатъ народытѣ да сѧ подигатъ врахѹ царето си безъ ниедна правда, ѡ то ще речѐ кюмюрджїи или пожарницы.

китѣ и҆ хꙋдо́жествата цвѣтѣатъ. То́й
ѩ҆́щи при живо́татъ си благоволѝ та ѡ҆-
вѣнчѐ ста́рыатъ си сы́нъ и҆ наслѣдникъ
Фердина́нда ца́рь Оу҆нга́рскїй въ Пожꙋнъ 1830
(Прежбꙋргъ), дѣтото́й и҆ сѧ вѣнчѐ за Сеп.28
дащира́та на Неаполита́нскїатъ ца́рь Вик-
тора Еммаꙋи́ла А҆́нна Кароли́на, и҆ меж- 1831
дꙋ тѣ́йзи ра́дости, ꙗ҆ви́хасѧ мате́жи въ Фев.27
Па́пската держа́ва, въ Мо́дена и҆ Па́рма,
ко́ито А҆вcтрі́йска войска̀ въ є҆ди́нъ мѣ-
сяцъ оу҆смирѝ.

Въ Герма́нїѧ въ мно́гѡ Гоcꙋда́рства
прїѣ́хасѧ Конститюцїо́ны зако́ны, ѿ
ко́ито найпе́рвѡ Бавари́йскїатъ Ца́рь Мак-
симїлїа́нъ Ї҆ѡ́сифъ да́ди на по́дданницы-
тѣ си такви́зи права̀, въ 1818 Ма́їѧ 26
а҆ въ А҆встрі́ѧ и҆ Прꙋссї́ѧ Самодержа́вната
вла́сть є҆ по сво́итѣ по́предны зако́ны.
То́йзи Бавари́йскїатъ ца́рь оу҆мрѣ́ въ 1825
лѣто, Ѻкто́м: 13, а҆ на престо́латъ ваз-
лѣ́зи сына̑тъ не́гѡвъ Лꙋдови́къ I.

А҆ кога́то ве́че А҆встрі́йскїатъ Ї҆мпера́торъ
Фра́нцъ I. оу҆стро́й си́чко добрѣ́ и҆ ѡ҆благоде́н-
ствова сво́итѣ по́дданны преста́вися ѿ
вре́менныатъ живо́тъ, а҆ на престо́латъ А҆в-
стрі́йскїй вазлѣ́зи ны́нѣ благополꙋ́чнѡ цар-
ствꙋ́ющїй Ї҆мпера́торъ Фердина́ндъ пе́рвый.

3. Фра́нція.

Откакъ като са съезда́ и са погасѝ Наполеоновото* правителство, възседнаса на Французскіатъ престо́лъ Лудови́къ О-
1814 смнадесетый, дѣтотой сасъ всѐкото о-
строуміе и ра́зумъ и благоро́дныатъ си характеръ искренно пока́зваше чи ще да обвърже въ цѣлость Конституціо́нната ха́рта, но сасъ сичко товà тру́дно мо́жаше да съгласи то́лкози па́ртіи, отъ които цѣлыатъ Французскій наро́дъ бѣше наводнѣнъ и надыханъ съ то́лкосъ разновидны сумствова́ніата, щото̀ человѣкъ немо́жаше никакъ да позна́й по поле́зното. Въ таквосъ воскипѣ́ніе ни полити́чески ни церко́вны зако́ны ни са слуша́ха.
1815 Во Пари́жскіатъ догово́ръ, А́нглія, А́в-
Ноем. 20 стріа, Пруссія и Россія оугово́рили бѣха да возпрета́тъ на Наполео́новата Фами́ліа никоги да са не домо́гва на Французскіатъ Престо́лъ. Союзническа войскà сто̀ и патьдеса́ть хи́лады остáна во Фра́нція, и тѣй спомáгаше за да мо́жи ца́рь Лудови́къ сасъ смѣлость да распо-

---

*) Наполеонъ Бонапарте въ заточе́ніе на о́строватъ Св. Елена оумрѣ въ 1821 л. Маїа 5.

лѧ́га вѫ̀трешныт҄ѣ ра́боты на Фра́нцїѧ. То́й промѣни̂ ко́лкото Мини́стры ѿгажда́ше подозри́телны, преѡбрази̂ войска́та, запрети̂ да сѧ нинапꙋ́щат҄ъ сопрꙋ́жеcтвата, и҆ по насто́йното подка́нвани на А҆нглїѧ и҆ Рѡссі́ѧ, Мини́стритѣ Лене́съ, Корве́тъ, Рихелїе и҆ Дека́зисъ, придꙋ́маха Ца́рьатъ да развали̂ совѣ́тытѣ, и҆ да повелѣ́й но́вы и҆збра́нїата, и҆ ѿтъ това̀ наче́на щого́ди да сѧ поста́ва ѻ҆́бща тишина̀ во Фра́нцїѧ. Ца́рьатъ за да оу҆легчи̂ наро́датъ си, и҆ да сѧ стѣсни̂ съ не́го въ и҆́скренна любо́вь, поиска ѿтъ сою́зныте Самоде́ржцы да вдигнатъ войскит҄ѣ си и҆зъ Фра́нцїѧ. Тїи послꙋ́шаха и҆́сканито мꙋ и҆ дигнаха воиски́тѣ си. Ца́рьатъ Лꙋдови́къ сасъ са́какво сре́дство и҆ съ благоразꙋ́менъ соотвѣтенъ на ѡ҆бстоѧтельствата по́хватъ, дока́ра Францꙋ́зската Мона́рхїѧ въ щого́ди стро́го Монархи́ческо правле́нїе и҆ наско́рѡ оу҆мрѣ.
1816 Сеп. 5
1817 Апр.
1818 Окт.

Бра́татъ не́гѡвъ Гра́фъ А҆рте́сїй, нарова́нъ Ка́ролъ деса́тый стапи̂ на Францꙋ́зкїатъ престо́лъ. То́йзи Мона́рхъ и҆ сло́вомъ и҆ дѣ́ломъ пока́за чи ще царꙋ́ва полноисполни́тельнѡ по Конститю́цїо́нна- 1824 Сеп. 6

-тъ [illegible], [illegible] Ценсѹрата, *) на кни-
гитѣ. і [illegible] всѣкы да [illegible] нѣ-
[illegible] [illegible] церковны и полити́че-
ски [illegible], доката̀ свободо[illegible]-
нїете на [illegible], които раздразни́ха
народатъ противъ ца́рьатъ и проти́въ
Министратъ [illegible], дѣтото́й подпи́са
Лондонскїатъ союзъ що го оучи́нниха Ян-
глїа, Россїа и Фра́нцїа зарадѝ примирѣ-
нїето на Гре́цїа, пакъ по́слѣ нѣколко мѣ-
сяца оста́вися отъ Министе́рството. То-
ва̀ [illegible] дѣто пока́за Францѹзкото
Министе́рство та са подписа̀ въ Лондо́н-
скїатъ Союзъ, сраже́нїето при Нава́рино
на союзнытѣ фло́ты сасъ Ібраи́мъ-Пашо́-
выатъ флотъ, свобо́дното печа́танїе на
книги, отхо́ждаинто на Францѹзка
войска̀ въ Гре́цїа, соизво́лны на наро́д-
ното непостоя́нство и на заблѹжде́нната
свобо́да не́гова, повелѣнїата, обавле́-
нїето на Францѹзка война̀ врахѹ Алд-
жиръ (джезаи́рь), покоре́нїето на Алд-

*) Кога̀ нѣкой не́щѣ поиска да печа́та кни́га, пе́рво а̀ прегле́двать да ни ѐ проти́вна не́що на Гражда́нскитѣ и церко́бнытѣ пра́вила, илѝ вообщѐ на інтере́сатъ на о̀нова̀ мѣсто, на яко са найде добра̀ позволя́вамъ са да а̀ печа́та. Това̀ книгоседя́нище зове́са Цензѹра.

жи́ръ ѿтъ 60 хи́лядꙑ Францꙋзꙑ въ 29 дни́, и҆ голѣ́мата корꙑ́сть дѣ́то ѧ҆ добꙑ Фра́нціѧ ѿтъ та́мъ, напра́виха Францꙋз-кі́атъ наро́дъ да вꙑ́ка гро́мкѡ да превос-хвалѧ́ва свѐйатъ Ца́рь Ка́рола 10. Но до тꙋ́къ бѣ́ше благополꙋчі́ето на то́йзи Мо-на́рхъ. Почита́телитѣ на заблꙋжде́нната свобо́да, а҆ не на и҆́стинната свобо́да, ра-зигра́ха па́къ наро́дната непостоѧ́нность, взбꙋнтова́ха Пари́жскитѣ жи́тели и҆ на- 1830
ро́датъ проти́въ Ца́рьатъ, и҆ прекра́снꙑ- Іꙋл.26
атъ гра́дъ Пари́жъ ѿтъ кровопроли́тно 27 и҆ 28
сраже́ніе междꙋ̀ гражда́нꙑтѣ и҆ ца́рската войска̀,, напа҄лнисѧ са́съ трꙋ́повꙑ на не-сча́стнꙑ жѐртвꙑ, и҆ сѧ прешка҄рна въ до-ли́на плаче́вна. Ца́рьатъ Ка́ролъ 10. ѿти́-де въ А҆́нглїѧ, а҆ наро́датъ възве́ди на Францꙋзкі́атъ престо́лъ, Дꙋ́ка А҆врі́лскій, се́га Лꙋдови́къ Фили́ппъ I., съ назва́ніе Ца́рь на Францꙋзꙑтѣ, а҆ нѐ Ца́рь Фра́н-цїи. Ѿтъ тогѡ́зи Ца́рѧ дне́сь сѧ ѿпра-влѧ́ва Фра́нцїѧ. То́й спомо́гна Белгі́йцꙑ-тѣ проти́въ Ѻла́нда, распространѧ́ва Францꙋ́зкитѣ владѣ́ніѧта въ А҆лжи́ръ (въ А҆́фрика), дѣтота́мъ прово́ди и҆ сꙑ- 1835
на́сѝ въ похо́дъ та ѿсе́ки гра́да҄тъ Ма-скара̀ и҆ сѧ нара́ни въ сраже́ніето.

4. Англїа.

Въ Англїа слѣдь примирѣнїето въ Европа царуваше Георгїи III. тойзи царь защото бѣше болестенъ, поемна да го отмѣнава сынъ му. Министратъ Кастелеригъ (Лондодери) оправлаваше вънкашнытѣ работы на царството. Болныатъ
1820 Іан. 29 или подобрѣ лудыатъ царь Георгїй оумрѣ, и отмѣнникатъ негωвъ сынъ му вазлѣзи на престолатъ подъ има Георгїй четвертый, дѣтотой начена да царува така каквото и когато бѣше отмѣникъ бащи си, сирѣчь юздытѣ на царството ωстави на Министрытѣ, а той ωпражнаваше са въ судъ сасъ женаси.

Англїа аκω и да не бѣше соучастница на свѧщенныатъ союзъ на тритѣ Монархи, однакожъ до това време ωбхождаса по разуматъ на него союзъ. Тїа похвали и оныѣ союзи на реченнытѣ Монархи що ги оучиниха въ Тропау и Лубїана. На Веронскїатъ Конгресъ,*) готваше са да дойди Кастелеригъ, а защото са закла самси доди Дуксъ Велинктонъ.

*) Кога са збиратъ царѣ да ωбмыслатъ и да ωбдумватъ заради свѣтатъ, заради царствата, и прωч. Мошафирѣ.

Вмѣсто самоубінцатъ Кастелерига поемна ванкашнытѣ работы Георгій Канигъ, дѣтотой направи Англійското Министерство да има пріятельско око враху Греція, и Выце-Адмиралатъ *) Амилсонъ совѣтова Грецытѣ що да сторатъ. Грецытѣ, притѣснены отъ Ібраимъ-Паша, 1823
сасъ прозбы притѣкохася въ Англія да просатъ милость. 1825
Това Греческото просиньи Івл. 15
Дукъ Велингтонъ на пролѣтьта занеси го въ Петербургъ каквото посланникъ Англійскій камъ новыатъ Самодержецъ Все- 1826
россійскій Николая I., и подписася соизволеніе между тѣйзи двѣтѣ силы, което Апр. 4
опредѣлява судьката на Греція. Презъ истата година Страфордъ-Канигъ като отхождаше посланникъ Англійскій въ Констaнтинополь, мина презъ Греція, разговорися сасъ Грецытѣ и зѣ писменно полномощіе да отвори договоръ сасъ Отоманскіатъ Дворъ заради Греція. Въ Англія умрѣ Лордъ Ливерполъ, и Георгій Канигъ стана найпервѣйшій на Мини-

---

*) Адмиралъ ся зове; денизъ Сераскери, а Выце-Адмиралъ е дѣто подъ него первый: денизъ Сераскеринъ Кехая си.

за ми́лость на Сѣрбскїатъ наро́дъ. Слѣдь
1821 О҆семъ годи́ны ѿбави́сѧ Гре́ческїатъ ма-
Фев. 23 те́жь, и҆ тѹ́й да́ди дрѹ́гъ о҆́бразъ на бла-
готво́рнытѣ предпрїа́тїата Сѹлта́новы.
1826 Слѣдь четы́ры годи́ны благоразѹ́мныатъ
Іѹн. 14 Сѹлта́нъ Махмѹ́дъ попра̀ фанати́змать
15 и҆ 17 на ѧ҆ни́чарытѣ, воведи въ сво́ата Мона́р-
хїа ѿбѹче́нїето на регѹла́рна воиска̀, и҆
оу҆чи́ни чрезъ Полномо́чны свои҆ по́слан-
ницы догово́ръ съ Рѡсі́йскїатъ Дво́ръ въ
1826 А҆ккерма́нъ, зарадѝ ко́лкото несогла́сїата
Окт. 6 и҆́маха два́та Дво́ра помеждѹ́си, и҆ съ
то́йзи догово́ръ ѡ҆снова́тельнѡ сѧ ѿпре-
дѣли сѹдба́та на Молдо-Вала́хїа и҆ Сербїа.
1828 Слѣдь ма́лкѡ па́къ сѧ ѿбавѝ воина̀
Апр. 26 междѹ Рѡ́ссїа и҆ Тѹрцїа, ко́ато съ А҆дрїа-
1829 нопо́льскїатъ ми́ръ сѧ пропра́ти. Подирь
Сент. 2 тѹ́й Е҆гѵ́петскїатъ Сатра́пъ Мехме́тъ-А҆ли-
Паша̀, поди́гна война̀ проти́въ зако́нны-
атъ и҆ по вѣ́ра и҆ по поро́да сво́й Верхо́в-
1832 ный Господа́рь и҆ Мона́рхъ Сѹлта́нъ Мах-
мѹ́да, но Сѹлта́натъ, като заклѝчи спо-
1833 мо́жный сою́зъ съ Рѡ́ссїа въ Хюнка́ръ-Ске-
Іѹн. 8 леси, на о҆́семь годи́ны да си спома́гатъ
проти́въ внѹ́трешно и҆ ва́нкашно во́енно
слѹ́чвани, призва̀ Рѡсі́йска войска̀ въ Кѡн-
стантино́поль, и҆ Мехме́дъ-А҆ли-Паша̀ сѧ

оусмирѝ ѝ са покорѝ на своѝатъ Господаръ каквото слѹга ѝ Паша негωвъ. Ѿтъ тогасъ насетнѣ Сѹлтанатъ оуспѣшнω располага редомъ по сичката си Монархїа ωбѹченїе на реголарна войска, ѝ подслага подъ своа власть сичкитѣ страны на своата Їмперїа. Тѹнизъ, Траколѹзъ, 1835
Кюрдистанъ ѝ Шкодра подсложихаса на своѝатъ Монархъ ѝ на оуредбытѣ негωвы.

2. Австрїа ѝ Германїа.

Їмператоратъ Францъ I. слѣдъ прощанито на непрестанныте войны, за- 1815 Сеп. 25
ключи свѧщенно союзничество сасъ Всеросїйскїатъ Їмператоръ Александра I. ѝ Прѹскїатъ Царь Вилгелма III. за да са оутвердѝ тишина въ Еврωпа. Слѣдъ тѹй нечайнω явихаса матежи въ Германїа, ѝ Каролъ Сандїй Вѹнсидель жертва на своето неистовство направи славныатъ Списатель Авгѹста Коцебѹе, отъ което ѝ станаха строги слѣдствїата, Сандїосъ по законъ ωсѹдиса на смерть въ Манемъ, а Австрїйскїатъ Їмператоръ пакъ постави тишина въ народытѣ си.

Слѣдъ малкω пакъ начѣнаха да са появават матежи въ южната Еврωпа,

Ѥспа́нїѧ наси́ли царьатъ си да подпи́ши Конститюцїо́нна ха́рта,*) и҆ по то́йзи пово́дъ Карбꙋна́рытѣ**) въ Ȋта́лїѧ при-си́лиха Ца́рьатъ Неапо́лскїй да прїемни но́во преѡбраже́нїе на зако́ны. И҆стото то-ва̀ слꙋчи́сѧ и҆ въ Пидемо́нтъ, но по со-держа́нїето на четверогꙋбото сою́зничество що сѧ оучи́ни межд̑ꙋ Рѡссі́ѧ, Ꙗ҆встрі́ѧ, Ꙗ҆нглі́ѧ, Фра́цїѧ и҆ Прꙋссі́ѧ въ Тропаꙋ и҆ Лꙋвїа́нъ, оусмири́сѧ Ȋта́лїѧ чрезъ Ꙗ҆встрі́й-ски войскѝ, и҆ въ Неаполь и҆ Пидемо́нтъ прїемнасѧ сѐ по́преднꙗото прави́телство, и҆ Карбꙋна́рытѣ сѧ нака́заха ѿ Неапо-лита́нскїатъ Ца́рь и҆ сѧ и҆стре́биха.

Ꙗ҆встрі́ѧ какво́то Нѡ́евыатъ киво́тъ чрезъ благоразꙋмното оустроенїе на Ȋм-пера́торатъ Франци́ска I. ѡ҆па́зисѧ ѿ полити́ческїатъ пото́пъ на Ѥ҆врѡ́па, и҆ подъ благотво́рното Не́гѡво правле́нїе наꙋ-

---

*) Конститюцїо́нна ха́рта сѧ зовѐ ѻ҆ны́е пра́ви-ла, които въ свобо́днытѣ ца́рства наро́датъ да́ва на ца́рьатъ да ги подтвердѝ и҆ да сѧ за-калнѐ чи ще ги па́зи.

**) Карбона́ры зова́тсѧ ѻ҆ны́е человѣ́цы въ Ѥ҆врѡ́па, които ни́що дрꙋго не чи́натъ, ѻ҆свѣ́нь хо́дѧтъ да размѫщатъ наро́дытѣ да сѧ поди́-гатъ врахꙋ царе́то си безъ ниеднà пра́вда, и҆ то ще речѐ кюмюрджі́и и҆лѝ пожа́рницы.

китѣ и҆ хꙋдо́жествата цвѣтѣатъ. То́й
і҆ѡ́щи при живо́татъ си благоволи̇ та ѡ҆-
вѣнчѣ ста́рыатъ си сы́нъ и҆ наслѣдникъ
Фердина́нда ца́рь Оу҆нга́рскїй въ Пожꙋнъ 1830
(Прежбꙋргъ), дѣтото́й и҆ сѧ вѣнчѣ за Сеп.28
дащира́та на Неаполита́нскїатъ ца́рь Вик-
тора Е҆мманняꙋила А҆нна Кароли́на, и҆ меж- 1831
дꙋ тѣйзи ра́дости, ꙗ҆ви́хасѧ мате́жи въ Фев.27
Па́пската держа́ва, въ Мо́дена и҆ Па́рма,
които А҆встрїйска войска̀ въ є҆ди́нъ мѣ-
сяцъ оу҆смири̇.

Въ Герма́нїѧ въ мно́гѡ Госꙋда́рства
прїѣхасѧ Конститюцїо́ны зако́ны, ѿ
които найпе́рвѡ Бабарі́йскїатъ Ца́рь Мак-
симїлїа́нъ І҆ѡ́сифъ да́ди на по́дданницы-
тѣ си таквизи права̀, въ 1818 Ма́їѧ 26
а҆ въ А҆встрїѧ и҆ Прꙋссїѧ Самодержа́вната
вла́сть є҆ по своитѣ по́предны зако́ны.
То́йзи Бавары́йскїатъ ца́рь оу҆мрѣ въ 1825
лѣто, Ѿкто́м: 13, а҆ на престо́латъ ваз-
лѣзи сына҆тъ не́гѡвъ Лꙋдови́къ I.

А҆ кога́то ве́че А҆встрі́йскїатъ І҆мпера́торъ
Фра́нцъ I. оу҆стро́й си́чко добрѣ и҆ ѡ҆благоде́н-
ствова своитѣ по́дданны преста́висѧ ѿ
вре́менныатъ живо́тъ, а҆ на престо́латъ А҆в-
стрі́йскїй вазлѣзи ны́нѣ благополꙋчнѡ ца́р-
ствꙋющїй І҆мпера́торъ Фердина́ндъ пе́рвый.

3. Франціѧ.

Слѣдь като сѧ оукозда и сѧ погаси Наполеонското*) правителство, вазвѣдисѧ на Францѹзскіатъ престолъ Лудовикъ Осимнадестый, дѣтотой сасъ свсето остроуміе и разумъ и благородныатъ си характеръ искренно показваше чи ще да опази въ цѣлость Конститюціоннатѧ харта, но сасъ сичко това трудно можаше да оуоздай толкози партіи, отъ които цѣлыатъ Францѹзскій народъ вѣше наподѣленъ и надыханъ съ толкосъ разновидны оумствованіата, щото человѣкъ неможаше никакъ да познай по полезното. Въ таквосъ воскипеніе ни политически ни церковны законы ни сѧ слушаха.

1815 По Парижскіатъ договоръ, Англіѧ, Австріѧ, Пруссіѧ и Россіѧ оуговорили вѣха да воспретѧтъ на Наполеоновата Фамиліѧ никоги да сѧ не домогва на Францѹзскіатъ Престолъ. Союзническа войска сто и пѧтьдесѧть хилады остана во Франціѧ, и тѹй спомагаше за да можи царь Лудовикъ сасъ смѣлость да распо-

1815 (margin, at line "Осимнадестый")

1815 Ноє. 20 (margin)

*) Наполеонъ Бонапарте въ заточеніе на островатъ Св. Елена оумрѣ въ 1821 л. Маїѧ 5.

лага вѫтрешныте работы на Францїѧ. Той промени колкото Министры ѿгаждаше подозрителны, преѡбрази войската, запрети да сѧ нинапѹщатъ сопрѹжествата, и по настойното подканвани на Англїѧ и Руссіѧ, Министрите Ленесъ, Корбетъ, Рихелїе и Деказисъ, придѹмаха 1816
Царьатъ да развали совѣтыте, и да по- Септ. 5
велѣй новы избранїата, и отъ това начена щогоди да сѧ поставѧ общѫ тишина во Францїѧ. Царьатъ за да оулегчи народатъ си, и да сѧ стѣсни съ него въ искренна любовь, поиска отъ союзныте Самодержцы да вдигнатъ войските си изъ Францїѧ. Тїи послѹшаха исканито 1817
мѹ и дигнаха воиските си. Царьатъ Лѹ- Апр.
довикъ сасъ сѧкакво средство и съ благо- 1818 Окт.
разѹменъ соотвѣтенъ на ѡбстоѧтельствата похватъ, докара Францѹзската Монархїѧ въ щогоди строго Монархическо правленїе и наскорѡ оумре.

Брататъ негѡвъ Графъ Артесїй, на- 1824
зованъ Каролъ десѧтый стапи на Фран- Септ. 6
цѹзкїатъ престолъ. Тойзи Монархъ и словомъ и дѣломъ показа чи ще царѹва полноисполнительнѡ по Конститюцїонна-

та ха́рта, развали́ Ценсꙋрата, *) на кни́-
гитѣ, а҆ защо́то поиска да воведѐ нѣ-
каквы поꙋче́нїѧта церко́вны и҆ политиче-
ски премѣ́ны, докачѝ свободозаблꙋжде́-
нїето на нѣкоиси, кои́то раздразни́ха
наро́датъ проти́въ ца́рьатъ и҆ проти́въ
Мини́стратъ Вилле́нїѧ, дѣтото́й подпи́са
1827 Лондо́нскїатъ сою́зъ що го оу҆чи́ниха А҆н-
Ївл. 6 глїѧ, Рѡссі́ѧ и҆ Фра́нцїѧ заради́ примире-
нїето на Гре́цїѧ, пакъ по́слѣ нѣколко мѣ-
1828 саца ѿста́виса ѡ҆тъ Министе́рството. То-
Їан. 4 вѝ оу҆се́рдїе дѣто пока́за Францꙋ́зкото
Министе́рство та са подписа̀ въ Лондо́н-
скїатъ Союзъ, сраже́нїето при Навари́но
на союзнытѣ фло́ты сасъ Їбраи́мъ-Пашо́-
выатъ фло́тъ, свобо́дното печа́танїе на
кни́ги, ѡ҆тхо́жданито на Францꙋ́зка
войска̀ въ Гре́цїѧ, соизво́лны на наро́д-
ното непостоѧ́нство и҆ на заблꙋжде́нната
свобо́да не́гѡва, повелѣ́нїѧта, ѿвавле́-
нїето на Францꙋ́зка война̀ врахꙋ̀ А҆лд-
жи́ръ (джезае́рь), покоре́нїето на А҆лд-

*) Кога̀ нѣкой не́индѣ поиска да печа́та кни́га, пе́рвѡ ѧ҆̀ прегле́два̀тъ да ни е҆̀ проти́вна нѣщо на Гражда́нскитѣ и҆ церко́внытѣ пра́вила, и҆лѝ вообщѐ на ї҆нтере́сатъ на о҆нова̀ мѣ́сто, па а҆́кѡ са на́йде добра̀ позволѧ́вамꙋса да ѧ҆̀ печа́та. Това̀ книгосѣди́лище зове́са Ценсꙋ́ра.

жиръ ѿтъ 60 хилады Французы въ 29 дни, и голѣмата корысть дѣто ѫ добы Франціѧ ѿтъ тамъ, направиха Францꙋзкіатъ народъ да вы са громкѡ да превосхвалѧва свойатъ Царь Карола 10. Но до тꙋкъ бѣше благополꙋчіето на тойзи Монархъ. Почитателитѣ на заблꙋжденната свобода, а не на истинната свобода, разыграха пакъ народната непостоѧнность, взбꙋнтоваха Парижскитѣ жители и народатъ противъ Царьатъ, и прекрасныатъ градъ Парижъ ѿтъ кровопролитно сраженіе междꙋ гражданытѣ и царската войскà,, напалнисѧ сасъ трꙋповы на несчастны жертвы, и сѧ прешбарна въ долина плачевна. Царьатъ Каролъ 10. ѿтиде въ Англіѧ, а народатъ вазведи на Францꙋзкіатъ престолъ, Дꙋка Аврілскій, сега Лꙋдовикъ Филіппъ I., съ названіе Царь на Французытѣ, а не Царь Франціи. ѿтъ тогѡзи Царѧ днесь сѧ ѡправлѧва Франціѧ. Той спомогна Белгійцытѣ противъ Оланда, распространѧва Францꙋзкитѣ владѣніѧта въ Алджиръ (въ Африка), дѣтотамъ проводи и сынасй въ походъ та ѡсееки градатъ Маскарà и сѧ нарани въ сраженіето.

1830 Іꙋл. 26 27 и 28

1835

4. Англїѧ.

Въ Англїѧ слѣдь примирїнїето въ Еврѡпа царꙋваше Геѡргїи III. тойзи царь защото бѣше болестенъ, поемна да го Ѿмѣнава сынъ мꙋ. Министратъ Кастелеригъ (Лондодери) ѡправлѧваше ванкашныте работы на царството. Болныатъ
1820 Іан. 29 или подоврѣ лꙋдыатъ царь Геѡргїй оумрѣ, и Ѿмѣнникатъ негѡвъ сынъ мꙋ вазлѣзи на престолатъ подъ имѧ Геѡргїй четвертый, дѣтотой начена да царꙋва така каквото и когато бѣше Ѿмѣникъ бащи си, сирѣчь юздыте на царството ѡстави на Министрытѣ, а той ѡпражнѧвашесѧ въ сꙋдъ сасъ женаси.

Англїѧ акѡ и да не бѣше соꙋчастница на свѧщенныатъ союзъ на тритѣ Монархи, Ѡднакожъ до това времѧ ѡвхождасѧ по разꙋматъ на него союзъ. Тїѧ похвали и Ѡныѣ союзи на реченнытѣ Монархи що ги оучиниха въ Тропаꙋ и Лꙋвїана. На Веронскїатъ Конгресъ,*) готвашесѧ да дойди Кастелеригъ, а защото сѧ закла самси доди Дꙋксъ Велинктонъ.

*) Кога сѧ звиратъ царе да ѡсмыслѧтъ и да ѡбдꙋмватъ заради свѣтатъ, заради царствата, и прочъ. Мошафире.

Вмѣстѡ самоѹбіицатъ Кастелрига поем-
на банкашнытѣ работы Геѡргій Канигъ,
дѣтотой направи Англійското Министер-
ство да има пріятелско око врахѹ Гре-
ція, и Выце-Адмиралатъ *) Амилсонъ
совѣтова Грецытѣ що да сторатъ. Гре-
цытѣ, притѣснены отъ Ібраимъ-Паша, 1823
сасъ прозбы притекохася въ Англія да про- 1825
сатъ милость. Това Греческото просиньи Іюл. 15
Дѹкъ Велингтонъ на пролѣтьта занеси
го въ Петербѹргъ каквото посланникъ Ан-
глійскій камъ новыатъ Самодержецъ Все- 1826
россійскій Николая I., и подписася соиз-
воленіе междѹ тѣизи двѣтѣ силы, което Апр. 4
ѡпредѣлява сѹдьбата на Греція. Презъ
истата година Страфордъ-Канигъ като
отхождаше посланникъ Англійскій въ
Кѡнстантинополь, мина презъ Греція,
разговорися сасъ Грецытѣ и зѣ писменно
полномощіе да отвори договоръ сасъ О-
томанскіатъ Дворъ заради Греція. Въ
Англія ѹмрѣ Лордъ Ливерполъ, и Геѡргій
Канигъ стана найпервѣйшій на Мини-

*) Адмиралъ ся зове, денизъ Сераскери, а Выце-Адмиралъ е дѣто подъ него первый: денизъ Сераскеринъ Кехая си.

стірство, и҆ така̀ по́лесно мо́жи да
послѣ́дова сво́итѣ добры̀ за Гре́ціѧ намѣ-
1827 ре́ніата, си́рѣчь привле́чи и҆ Фра́нціѧ та
Февр. са соединѝ въ то́йзи зарадѝ Гре́ціѧ спа-
си́телный Лондо́нскій сою́зъ на три́тѣ
1827 найголѣ́мы си́лы, дѣтотій повелѣ́ха на
Іюл: 6 сво́итѣ Адмира́лы та прово́диха кора́бли
въ Гре́ческото морѐ при Навари́но, а҆ и҆́менно
ѿтъ А҆нглійска страна̀ Кодригто́нъ, ѿтъ
Францу́зка страна̀ Ригни́съ а҆ ѿтъ Рос-
1827 сі́йска страна̀ Гѣкди́нъ, кои́то са ѹ҆да́ри-
Окт. 20 ха та́мъ сасъ Іврахи́мъ-Пашо́выатъ фло́тъ.
То́йзи мѹ́жъ бѣ́ше дока́ралъ А҆нглійското
Министе́рство въ пра́выатъ па́тъ, но ѿтъ
мно́го трѹ́дъ въ полити́чески строе́ніата
разболѣ́са и҆ ѹ҆мре. На не́гово мѣ́сто
1837 влѣ́зи Ло́рдъ Годери́хъ, ко́йто подиръ
Авг. 8 ма́лко днѝ са ѡ҆ста́ви, а҆ на не́гово мѣ́-
сто влѣ́зи Дѹ́ксъ Велингто́нъ, дѣтото́й
проти́въ ѻ҆́бщата наде́жда, вмѣ́сто да̀
послѣ́дова Ка́никговата поли́тика хва́ти
дрѹ́гъ па́ть. Междѹ̀ Тѹ́рціѧ и҆ Ро́ссіѧ ра́-
ботытѣ до́доха въ раздразне́ніе, и҆ Ве-
1 7 лингто́нъ напра́зно са трѹ́даше да̀ вас-
прѐ Россі́йската проти́въ Тѹ́рціѧ война̀.

Ва́трешното состоа́ніе на А҆́нглія во
вре́мето на того́ва Мини́стра дости́гна

злѣ, и҆ сиротѝната мно́гѡ пострада, защо̀ то́й васпре́ да влѣ́зва ѻ҆тъ ва̑нъ храна̀, за да мо́гатъ да си продада̑тъ спахі́итѣ храна́та ска̑пѡ на сирома́сытѣ. І҆рла́ндїѧ сѧ взбѹнтова̀ проти́въ А҆нглїѧ, и҆ и҆скаха да и҆мъ сѧ дадѐ и҆ тѣ́мъ пра́во да мо́гатъ да вла́зѧтъ и҆ ѻ҆тъ Католи́цытѣ Мини́стры. *) Е҆ди́нъ сла́вный Като́ликъ Ѡ҆коне́лъ, ста́на нача́лникъ на сво́итѣ є҆дновѣ́рцы, и҆ пои́ска да ста́ни чле́нъ въ ѻ҆бщесовѣ́тїето. Не́гѡвото и҆скани спо-
мо́гнасѧ ѻ҆тъ мнозы́на голѣмцы̀ Проте- 1828
ста́нты, и҆ та̑й и҆збра́сѧ найпо́слѣ Ѡ҆ко- Іѹл. 7
не́лъ чле́нъ въ ѻ҆бщесовѣ́тїето, и҆ на І҆рлан- 1829 Март. 5
де́зытѣ Като́лицы да́дисѧ да мо́гатъ да Апр. 23

---

*) Въ А҆нглїѧ ца́рствѹющаѧ вѣ́ра є҆ Реформа́тската. Една̀ ча́сть ѻ҆тъ А҆нглїѧ коѧ́то ѡ҆бе́ма 1300, четвероѹго́льны ми́люве, а҆ 7 милїо́на дѹ́ши зове́сѧ І҆рла́ндїѧ, и҆ въ не́ѧ жи́телитѣ са сѐ Католи́цы (папища́ши). Е҆нгле́зытѣ защо́то и҆матъ голѣ́ма ѡ҆мра́за проти́въ Католи́цытѣ, не са́мо мно́гѡ притѣсна́ватъ тѣ́й зи бѣ́днытѣ Католи́цы сасъ несно́сны да́ноцы, но і҆ѡ́щи и҆ не дозвола́ватъ ки́ньомѹ да сѧ домо́гни на полити́ческа слѹ́жба, но се́кога ги си́лѧтъ да прїе́мнатъ та́йнствата на тѣ́хната А҆нгличя́нска называ́ѧмаѧ це́рква.

са намѣсватъ и да влазатъ Министры равнѡ каквото и Ѿнглезытѣ.

Ѧнглійскїатъ царь Геѡргій четвертый оумрѣ, и на престолатъ Ѧнглійскїй вазлѣзи кратъ негѡвъ Кларендійскїатъ Дѹксъ
2830 Іѡн. 26 Вилелмъ четвертый. Дѹксъ Велингтонъ падна ѿтъ ѡбаженїето си и заеднѡ сасъ сослѹжителитѣ си ѡстависа ѿтъ достойнството си.
Нов. 16 Противната немѹ партїа надви и Лордъ Греихъ призваса ѿтъ царьатъ за верховный Министръ. Той поиска ѿтъ царьатъ и полѹчи три нѣща, сирѣчь оумаленїе на харчовитѣ, нѣкое преправванїе въ Ѻбщесовѣтїето, и нинамѣсваньи въ інтереси на чѹжды народы, па
Нов. 22 така поемна да бѫде верховный Министръ, а сослѹжители избра си ѿтъ своитѣ єдномысленницы, и така сварши са Велингтоновото преимѹщество.

1831 Мар. 9 Презъ Мартїа найпервѡ прочетиса на долныатъ Совѣтъ (Парламентъ) ѻнзи законъ дѣто са ѿносаше заради поправвани на Ѻбщесовѣтїето, и противныцытѣ на това, не го слѹшаха прїатнѡ, а жителитѣ Лондонски толкосъ са испалниха ѿтъ радость, щото Градоначалникатъ поднеси на царьатъ писменно благодаре-

нїе ѿ гражданытѣ, полнѡ ѿ хвалы камъ любителитѣ на Отечеството Министры. Това сториха и дрѹги градовѐ камъ царьатъ, и найпослѣ подирѣ многѡ словоборини, въ 23 день Мартїѧ подтвердиса тойзи законъ, съ єдна жрѣба повыше.*) На това твардѣ многѡ сѧ противиха голѣмцытѣ, защото тѣхната сила многѡ спадва, като сѧ ѹмножатъ депотатытѣ въ долныатъ Совѣтъ. Препрабванито на совѣтытѣ сѧ начена, 1833
и за да сѧ ѹтверди, спомоществоваха Іан. 29
и ѡбстоѧтельствата на политическитѣ перемѣны въ Портѹгалїѧ, въ Францїѧ и Белгїѧ.

---

*) Въ Англїѧ кога достигнатъ Министрытѣ въ крамола за нѣкоѧ работа да бѫдели или нѐ, хвърлѧтъ жрѣбы сирѣчь които искатъ да бѫде тѧ робота, гѫждатъ въ котїѧта бѣла или черна жрѣба, каквато ще нарекѫтъ да показва быванито и нибыванито на тѧ работа, и тѫй скрышнѡ гѫждатъ секи, па послѣ ѿтварѧтъ та глѣдатъ кои жрѣбы сѫ помногѡ, а чи акѡ сѧ слѹчи съ єдна помногѡ, станва ѡдобрѧвасѧ и сѧ поема тѧ работа. Заради да не бѫде въ Англїѧ тойзи законъ метнахасѧ 300 жрѣбы а 301 за да бѫде, сирѣчь съсъ єдна жрѣба побыше подтвердисѧ тойзи законъ.

5. Рѡссіѧ.

Слѣдь смерта̀ на Імпера́торатъ Па́-
1801 Іѹл.17 вла пе́рвагѡ, вазлѣ́зи поста́рыатъ сы́нъ него́въ Алекса́ндръ Па́вловичь пе́рвый. То́йзи Імпера́торъ Всерѡссі́йскій то́кѡ щѡ вазлѣ́зи на престо́латъ да́ди благопора́дочно движе́ніе на по́лзытѣ на Рѡссі́йскі-
1807 атъ Дво́ръ, ѿтво́ри война̀ сась Ѿтома́нскіатъ Дво́ръ, коѧ́то прекратѝ съ Бꙋкоре́щкіатъ ми́ръ, а҆ ѡ҆бъ́рна внима́ніето си на
1812 Наполео́новытѣ движе́ніѧта, ко́ито прекрати́хасѧ, какво́то по́горѣ ви́дехмы. Чрезъ Свяще́нныатъ сою́зъ щѡ го ѹ҆чи́ниха тро́йцата Мона́рхы, и҆ чрезъ дрꙋ́ги іо́щи сою́зи въ Тропа̀ꙋ и҆ Лꙋвіа́нъ поло́жисѧ ѻ҆́бщій ми́ръ въ Єврѡ́па.

Кога́то ве́че Рѡ́ссіѧ чрезъ Благослове́нныатъ сво́й Мона́рхъ Імпера́тора Алекса́ндра пе́рвагѡ благоде́нствоваше въ ми́ръ
1825 и҆ тишина̀, и҆згꙋ́би сво́йатъ Імпера́торъ,
Сеп.13 дѣтото́й почи́на въ Таганро́гъ (Тайга́нъ).

На престо́латъ вазлѣ́зи Бра́татъ него́въ Імпера́торъ Никола́й Па́вловичь пе́рвый.
1828 Рѡссі́йскіатъ Дво́ръ присили́сѧ да ѡ҆ба́ви
Фев.22 война̀ проти́въ Пе́рсіѧ, коѧ́то сѧ прекратѝ благополꙋ́чнѡ и҆ Рѡ́ссіѧ присвои̂ Єрива́нъ и҆ Нахджива́нъ на своѧ̀ страна̀. Імпера́торъ Никола́й, пои́ска да ѿра́вни са́ко несо-

гла́сїе между Рѡссі́йскїатъ и҆ Ѿтома́нскї-
атъ Дво́ръ. До́даха въ А҆ккерма́нъ полно-
мо́щны посла́нныцы ѿтъ высо́ката По́р- 1826 Окт. 6
та, и҆ като̀ ѡ҆глави́ха да са прекрати́
са́ко разногла́сїе между тѣ́йзи два́та
дво́ра, ѡ҆предѣли́ся судьба́та на Молдо-
Вала́хїя и҆ Се́рбїя. І҆мпера́торъ Никола́й
согла́снѡ сасъ А҆нглі́я и҆ Фра́нцїя усе́рднѡ
подпи́са Ло́ндо́нскїатъ сою́зъ зарадѝ при-
мире́нїето на Гре́цїя, що го ура́диха
тѣ́йзи си́лы на 6. на І҆у́лїя 1827 лѣто.
Исполне́нїето на А҆ккерма́нскїатъ Догово́ръ
закаснѐ да са гуди въ ра́бота. Рѡссі́я 1828
ѡ҆бявѝ война̀ проти́въ Ту́рцїя, дѣтотїя̀ Апр. 26
война̀ свърши́ся сасъ А҆дрїанопо́лскїатъ 1829
ми́ръ. По то́йзи ми́ръ Молдо-Вала́хїя и҆ Септ. 2
Се́рбїя полу́чиха подвла́стно собственно-
зако́нно Правле́нїе, а҆ Гре́цїя незави́симо
полити́ческо бытїѐ, и҆ Ца́рь, а҆ Рѡ́ссїя ѻ҆с-
вень други́тѣ по́лзы присвоѝ и҆ нѣколко
градовѐ въ А҆зїя.

То́кѡ що са заклю́чи то́йзи ми́ръ, 1830
яви́ся бу́нтъ въ По́льша (Лѣшкѡ), дѣто- Ное. 29
то́й благополу́чнѡ са прекратѝ. Слѣдь
ма́лкѡ вре́мя Рѡ́ссїя заклю́чи другїй до-
гово́ръ сасъ Ту́рцїя въ Хункїа́ръ-Е҆скелесѝ 1833
на ѻ҆семъ годи́ны, и҆ съ не́гѡ догово́ръ Іюн. 8

та ха́рта, развали́ Ценсꙋрата, *) на кни́-
гитѣ, а҆ защо́то пои́ска да воведе̏ нѣ-
каквы поꙋче́нїѧта церко́вны и҆ политиче-
ски премѣны, докачи̏ свободозаблꙋжде́-
нїето на нѣкоиси, кои́то раздразни́ха
наро́датъ проти́въ ца́рьатъ и҆ проти́въ
Мини́стратъ Виллѐнїѧ, дѣтото́й подпи́са
1827 Лондо́нскїатъ сою́зъ що го оу҆чи́ниха А҆н-
Іꙋл. 6 глїѧ, Рѡссі́ѧ и҆ Фра́нцїѧ зара́ди примире-
нїето на Гре́цїѧ, пакъ по́слѣ нѣколко мѣ-
1828 сяца ѡ҆ста́вися ѿтъ Министе́рството. То-
Іан. 4 ва̀ оу҆се́рдїе дѣто пока́за Францꙋ҆зкото
Министе́рство та сѧ подписа̀ въ Лондо́н-
скїатъ Сою́зъ, сраже́нїето при Наварино
на сою́зныте флоты сасъ Іб҆раи́мъ-Пашо́-
выатъ фло́тъ, свобо́дното печа́танїе на
кни́ги, ѿтхо́жданито на Францꙋ҆зка
войска̀ въ Гре́цїѧ, соизво́лны на наро́д-
ното непостоѧ́нство и҆ на заблꙋжде́нната
свобо́да не́гѡва, повелѣ́нїѧта, ѡ҆бѧвле-
нїето на Францꙋзка война̀ врахꙋ А҆лд-
жи́ръ (джеза́ерь), покоре́нїето на А҆лд-

*) Кога̀ нѣкой не́йдѣ пои́ска да печа́та кни́га, пе́рвѡ ѧ҆ преглѣ́дватъ да ни е҆ проти́вна нѣщо на Гражда́нските и҆ церко́вныте пра́вила, и҆ли̏ вообще̏ на І҆нтере́сатъ на о҆нова̀ мѣ́сто, па а҆кѡ сѧ на́йде добра̀ позволѧ́вамꙋсѧ да ѧ҆ печа́та. Това̀ книгоседи́лище зове́сѧ Ценсꙋра.

жи́ръ ѿтъ 60 хи́лѧды Францꙋзы въ 29 дни́, и҃ голѣ́мата коры́сть дѣто ѧ҃ добы́ Фра́нцїѧ ѿтъ та́мъ, напра́виха Францꙋзкї́атъ наро́дъ да вы́са гро́мкѡ да превосхвала́ва свѐйатъ Ца́рь Ка́рола 10. Но до тꙋ́къ бѣ́ше благополꙋчї́ето на то́йзи Мона́рхъ. Почита́телитѣ на заблꙋжде́нната свобо́да, а҃ не на и҆́стинната свобо́да, разыгра́ха па́къ наро́дната непостоѧ́нность, взбꙋнтова́ха Пари́жскитѣ жи́тели и҃ наро́датъ проти́въ Ца́рьатъ, и҃ прекра́сныатъ гра́дъ Пари́жъ ѿтъ кровопроли́тно сраже́нїе междꙋ҃ гражда́нытѣ и҃ ца́рската войска̀,, напа҃лнисѧ сасъ трꙋ́повы на несча́стны же́ртвы, и҃ сѧ прешба҃рна въ доли́на плаче́вна. Ца́рьатъ Ка́ролъ 10. ѿти́де въ А҆́нглїѧ, а҃ наро́датъ базве́ди на Францꙋзкї́атъ престо́лъ, Дꙋ́ка А҆врї́лскїй, се́га Лꙋдови́къ Фили́ппъ I., съ назва́нїе Ца́рь на Францꙋзытѣ, а҃ нѐ Ца́рь Фра́нцїи. Ѿтъ тогѡ́зи Ца́ра дне́сь сѧ ѿправлѧ́ва Фра́нцїѧ. То́й спомо́гна Белгї́ицытѣ проти́въ Ѡла́нда, распространѧ́ва Францꙋзкитѣ владѣ́нїѧта въ А҆лджи́ръ (въ А҆́фрика), дѣтота́мъ прово́ди и҃ сынаси́ въ похо́дъ та ѿсе́ки града҃тъ Маскара̀ и҃ сѧ нара́ни въ сраже́нїето.

Margin notes: 1830 Їꙋл. 26 27 и҃ 28; 1835

4. А҆нглі́ѧ.

Въ А҆нглі́ѧ слѣдь примиреніето въ Е҆в-
ро́па царꙋ́ваше Гео́ргіи III. то́йзи ца́рь
защо́то бѣ́ше бо́лестенъ, пое́мна да го
ѿмѣна́ва сы́нъ мꙋ. Мини́стратъ Касте-
лери́гъ (Лондодери̇) ѿправлѧ́ваше ва̄нкаш-
нытѣ ра́боты на ца́рството. Бо́лныатъ
1820 Іан. 29 и҆ли̇ по́добрѣ лꙋ́дыатъ ца́рь Гео́ргій оу҆м-
рѐ, и҆ ѿмѣ́нникатъ не́гѡвъ сы́нъ мꙋ
вазлѣ́зи на престо́латъ подъ и҆́мѧ Гео́р-
гій четве́ртый, дѣтотóй наче́на да царꙋ́ва
така̀ какво́то и҆ кога́то бѣ́ше ѿмѣ́никъ
ба́щи си, си́рѣчь ю҆́здытѣ на ца́рството
ѿста́ви на Мини́стрытѣ, а҆ то́й ѿпраж-
нѧ́вашесѧ въ сꙋ́дъ сасъ жена́си.

А҆нглі́ѧ а҆́кѡ и҆ да не бѣ́ше соꙋча́ст-
ница на свѧще́нныатъ сою́зъ на три́тѣ
Мона́рхи, ѻ҆дна́кожъ до това̀ вре́мѧ ѿв-
хожда́сѧ по ра́зꙋматъ на не́го сою́зъ. Тіѧ
похва́ли и҆ ѻ҆́ныѧ сою́зи на рече́ннытѣ Мо-
на́рхи що ги оу҆чи́ниха въ Тропа́ꙋ и҆ Лꙋ-
біа́на. На Веро́нскіатъ Конгре́съ,*) го́тва-
шесѧ да до́йди Кастелери́гъ, а҆ защо́то
сѧ закла̀ самси̇ до́ди Дꙋ́ксъ Велинкто́нъ.

---

*) Кога̀ сѧ збира̄тъ царѐ да ѿбмы́слѧтъ и҆ да ѿбдꙋ́мватъ заради̇ свѣ̄тътъ, заради̇ ца́рствата, и҆ прочⷹ. Мошафирѐ.

Вмѣстѡ самоꙋбіицатъ Кастелрига поем-
на ваͨнкашнытѣ работы Геѡргїй Канигъ,
дѣтотой направи Англійското Министер-
ство да има прїятелско око враху Гре-
цїѧ, и Выце-Адмиралатъ *) Амилсонъ
совѣтова Грецытѣ що да сторатъ. Гре-
цытѣ, притѣснены отъ Ібраимъ-Паша, 1823
сасъ прозбы притекохасѧ въ Англїѧ да про- 1825
сатъ милость. Това Греческото просинье Ївл. 15
Дꙋксъ Велингтонъ на пролѣтьта занеси
го въ Петербꙋргъ каквото посланникъ Ан-
глійскїй камъ новыатъ Самодержецъ Все- 1826
россійскїй Николаѧ I., и подписасѧ соиз-
воленїе междꙋ тѣйзи двѣтѣ силы, кое то Апр. 4
ѡпредѣлява сꙋдьбата на Грецїѧ. Презъ
истата година Страфордъ-Канигъ като
отхождаше посланникъ Англійскїй въ
Кѡнстантинополь, мина презъ Грецїѧ,
разговорисѧ сасъ Грецытѣ и зѣ писменно
полномощїе да отвори договоръ сасъ Ѻ-
томанскїатъ Дворъ заради Грецїѧ. Въ
Англїѧ оумрѣ Лордъ Ливерполъ, и Геѡргїй
Канигъ стана найпервѣйшїй на Мини-

*) Адмиралъ сѧ зове, денизъ Сераскери, а Выце-Адмиралъ е дѣто подъ него первый. денизъ Сераскеринъ Кехаѧ си.

стерството, и така полесно можи да послѣдова своитѣ добри за Греція намѣ-
1827 Февр. реніята, сирѣчь привлечи и Франція та са соедини въ тойзи заради Греція спасителный Лондонскій союзъ на тритѣ
1827 Іюл. 6 найголѣмы силы, дѣтотій повелѣха на своитѣ Адмиралы та проводиха корабли въ Греческото море при Наварино, а именно отъ Английска страна Кодригтонъ, отъ Французка страна Ригнисъ а отъ Россійска страна Гейдинъ, които са ударили
1827 Окт. 20 ха тамъ сасъ Ібраимъ-Пашовыатъ флотъ. Тойзи мѫжъ бѣше докаралъ Английското Министерство въ правыатъ пѫтъ, но отъ много трудъ въ политически строеніята разболѣса и оумре. На негово мѣсто
1837 влѣзи Лордъ Годерихъ, който подиръ
Авг. 8 малко дни са остави, а на негово мѣсто влѣзи Дуксъ Велингтонъ, дѣтотой противъ общата надежда, вмѣсто да послѣдова Каникговата политика хвати другъ пѫть. Между Турція и Россія работитѣ дойдоха въ раздразненіе, и Велингтонъ напразно са трудаше да вас-
1 7 пре Россійската противъ Турція война.

Вѫтрешното состояніе на Англія во времято на тогова Министра достигна

злѣ, и҆ сиротынята мно́гѡ пострада, защо̀ то́й васпре́ да влѣзва ѿтъ ва́нъ храна̀, за да мо́гатъ да си продада́тъ спахі́итѣ храна́та скáпѡ на сиромáсытѣ. І҆рлáндїѧ сѧ взбꙋнтова̀ проти́въ А҆нглїѧ, и҆ и҆скаха да и҆мъ сѧ дадѐ и҆ тѣмъ прáво да мо́гатъ да влáзѧтъ и҆ ѿтъ Католи́цытѣ Мини́стры. *) Е҆ди́нъ слáвный Като́ликъ Ѻконе́лъ, стáна начáлникъ на сво́итѣ є҆динобѣрцы, и҆ пои́ска да стáни члéнъ въ ѻ҆бщесовѣтїето. Не́гѡвото и҆скани спомо́гнасѧ ѿтъ многы́на голѣмцы̀ Протестáнты, и҆ тáй и҆збрáсѧ найпо́слѣ Ѻконе́лъ члéнъ въ ѻ҆бщесовѣтїето, и҆ на І҆рлан- 1828 І҆ꙋл. 7 1829 Мáрт.5
де́зытѣ Като́лицы дáдисѧ да мо́гатъ да А҆пр.23

*) Въ А҆нглїѧ цáрствꙋющаѧ вѣра є҆ Реформáтската. Е҆днà чáсть ѿтъ А҆нглїѧ коѧто ѡ҆бе́ма 1300, четверовго́льны ми́люве, а҆ 7 милїо́на дꙋши зове́сѧ І҆рлáндїѧ, и҆ въ не́ѧ жи́телитѣ са сѐ Католи́цы (папищáши). Е҆нгле́зытѣ защо́то и҆матъ голѣма ѡ҆мрáза проти́въ Католи́цытѣ, не сáмо мно́гѡ притѣснѧ́ватъ тѣйзи бѣ́днытѣ Католи́цы сасъ несно́сны дáноцы, но і҆ѡ҆щи и҆ не дозволѧ́ватъ ки́ньомꙋ да сѧ домо́гни на полити́ческа слꙋ́жба, но се́кога ги си́лѧтъ да прїе́мнатъ тáинствата на тѣхната А҆нгличáнска назывáѧмаѧ це́рква.

сѧ намѣсватъ и да влѧзатъ Министры ра́вно каквото и Англѣзытѣ.

Англійскіатъ царь Геѡргій четвёртый оумрѐ, и на престолатъ Англійскій вазлѣзи братъ негѡвъ Кларендійскіатъ Дѹксъ
2830 Іѹн. 26 Вилелмъ четвёртый. Дѹксъ Велингтонъ падна ѿтъ ѡваженіето си и заедно сасъ сослѹжителитѣ си ѡставися ѿтъ достоин-
Ноє. 16 ството си. Противната немѹ партіѧ надви и Лордъ Греихъ призваса ѿтъ царьатъ за верховный Министръ. Той поиска ѿтъ царьатъ и полѹчи три нѣща, сирѣчь оумаленіе на харчовитѣ, нѣкое приправванїе въ ѡбщесовѣтїето, и ниманѣсваньи въ інтереси на чѹжды народы, па
Ноє. 22 така поемна да бѫде верховный Министръ, а сослѹжители избра си ѿтъ своитѣ єдномысленницы, и така свършися Велингтоновото преимѹщество.

1831 Мар. 9 През Мартіѧ найпервω прочетися на долныатъ Совѣтъ (Парламентъ) ѻнзи законъ дѣто сѧ ѿносѧше заради поправвани на ѡбщесовѣтїето, и противницытѣ на това, не го слѹшаха прїѧтно, а жителитѣ Лондонски толкосъ сѧ испълниха ѿтъ радость, щото Градоначалникатъ поднеси на царьатъ писменно благодаре-

нії ѿтъ гражданытѣ, полнω ѿтъ хвалы камъ любителитѣ на Отечеството Министры. Това сториха и дрѹги градовѣ камъ царьатъ, и найпослѣ подиръ многω словоборини, въ 23 день Мартїа подтвердиса тойзи законъ, съ една жрѣба повыше.*) На това твардѣ многω са противиха голѣмцытѣ, защото тѣхната сила многω спадва, като са ѹмножатъ депотатытѣ въ долныатъ Совѣтъ. Преправванито на совѣтытѣ са начена, 1833
и за да са оутверди, спомощеcтвоваха Іан. 29
и ѡбстоятелствата на политическитѣ перемѣны въ Портѹгалїа, въ Францїа и Белгїа.

---

*) Въ Англїа кога достигнатъ Министрытѣ въ крамола за нѣкоя работа да бадели или не, хварлатъ жрѣбы сирѣчь който искатъ да баде таа работа, гѣждатъ въ котіата бѣла или черна жрѣба, каквато ще нарекатъ да показва быванито и небыванито на таа работа, и тай скрышно гѣждатъ секи, па послѣ ѿтварятъ та глѣдатъ кой жрѣбы са помногω, а чи акω са слѹчи съ една помногω, е става ѿдобрявася и са поема таа работа. Заради да не баде въ Англїа тойзи законъ мѣтнахася 300 жрѣбы а 301 за да баде, сирѣчь секъ една жрѣба повыше подтвердиса тойзи законъ.

5. Рѡссїѧ.

Слѣдь смертà на Їмператоратъ Па-
1801 Ївл.17 вла пéрвагѡ, вазлѣзи постáрыатъ сынъ
нéгѡвъ Ѧлександръ Пáвловичь пéрвый.
Тóйзи Їмперáторъ Всерѡссїйскїй тóкѡ щo
вазлѣзи на престóлатъ дáди благопорѧ-
дочно движéнїе на пóлзытѣ на Рѡссїйскї-
1807 атъ Двóръ, ѿтвóри войнà сась Ѻтомáн-
скїатъ Двóръ, коѧто прекратѝ съ Бꙋкорéщ-
кїатъ миръ, а ѡбарна вниманїето си на
1812 Наполеóновытѣ движéнїата, който пре-
кратихасѧ, каквóто пóгорѣ видехмы.
Чрезъ Свѧщéнныатъ союзъ щo го оучи-
ниха тройцата Монáрхы, и чрезъ дрꙋги
їѡщи союзи въ Тропаꙋ и Лꙋвїанъ полóжи-
сѧ ѻбщїй миръ въ Еврѡпа.

Когáто вече Рѡссїѧ чрезъ Благосло-
вéнныатъ свóй Монáрхъ Їмперáтора Алек-
сáндра пéрвагѡ благодéнствоваше въ миръ
1825 и тишинà, изгꙋби свóйатъ Їмперáторъ,
Сеп.13 дѣтотóй почина въ Таганрóгъ (Тайгáнъ).

На престóлатъ вазлѣзи Брáтатъ нéгѡвъ
Їмперáторъ Николáй Пáвловичь пéрвый.
1828 Рѡссїйскїатъ Двóръ присилисѧ да ѡбавѝ
Фев.22 войнà противъ Пéрсїѧ, коѧто сѧ прекратѝ
благополꙋчнѡ и Рѡссїѧ присвоѝ Еривáнъ и
Нахджевáнъ на своѧ странà. Їмперáтор:
Николáй, пойска да ѡранѝ сѧко несо-

гла́сїе межд́ꙋ Рѡссі́йскїатъ и̂ Ѡ̂тома́нскї-
атъ Дво́ръ. До́даха въ Ѧ̂ккерма́нъ полно-
мо́щны посла́нныцы Ѿ̂тъ высо́ката По́р- 1826 Окт. 6
та, и̂ като̀ ѡ̂главиха да сѧ прекрати́
сѧ́ко разногла́сїе межд́ꙋ тѣ́йзи два́та
дво́ра, ѡ̂предѣли́сѧ сꙋдьба́та на Молдо-
Вала́хїѧ и̂ Сербїѧ. Ї̂мпера́торъ Никола́й
согла́снѡ сасъ Ѧ̂нглїѧ и̂ Фра́нцїѧ оу̂се́рднѡ
подпи́са Лондо́нскїатъ сою́зъ зарадѝ при-
мире́нїето на Гре́цїѧ, що го оу̂ради́ха
тѣ́йзи си́лы на 6. на Ї̂ꙋлїѧ 1827 лѣто.
Исполне́нїето на Ѧ̂ккерма́нскїатъ Догово́ръ
закаснѐ да сѧ гꙋ́ди въ ра́бота. Рѡссі́ѧ 1828
ѡ̂бявѝ войнà проти́въ Тꙋ́рцїѧ, дѣтотїѧ̀ Апр. 26
войнà сваршѝсѧ сасъ Ѧ̂дрїанопо́лскїатъ 1829
ми́ръ. По то́йзи ми́ръ Молдо-Вала́хїѧ и̂ Септ. 2
Сербїѧ полꙋ́чиха подвла́стно собственно-
зако́нно Правле́нїе, а̂ Гре́цїѧ незави́симо
полити́ческо бытїѐ, и̂ Ца́рь, а̂ Рѡ́ссїѧ Ѻ̂с-
вень дрꙋ́гитѣ по́лзы присвоѝ и̂ нѣ́колко
градовѐ въ Ѧ̂́зїѧ.

То́кѡ що сѧ заклю́чи то́йзи ми́ръ, 1830
ѩ̂ви́сѧ бꙋ́нтъ въ По́льша (Ле́шкѡ), дѣто- Ное. 29
то́й благополꙋ́чнѡ сѧ прекратѝ. Слѣдь
ма́лкѡ вре́мѧ Рѡ́ссїѧ заклю́чи дрꙋ́гїи до-
гово́ръ сасъ Тꙋ́рцїѧ въ Хꙋнкїа́ръ-Ѥ̂скелесѝ
на Ѻ̂семъ годи́ны, и̂ съ не́гѡ догово́ръ 1833 Їен. 8

Ахмедъ-Али-Паша̀ вꙋрнаса назадъ въ Е-
гѵпетъ. Сега Императоръ Николай Отече-
ски са направлява да благополꙋчїето на
своето Отечество.

Іспанїа.

Въ Іспанїа, следъ като падна Напо-
1814 леонъ възлѣзи на престоолатъ пакъ за-
Март. конитатъ нейнъ Царь Фердинандъ сед-
мый. Тойзи Царь защото нѣмаше добрѝ
Министры, неможѝ да возблагодарѝ на-
родатъ. Дигнаса бꙋнтъ врахꙋ мꙋ, испа-
диха го, и направиха Общесовѣтїе Кор-
тытѣ. Францꙋзкїатъ царь по Веронскїатъ
Конгресъ полꙋчи полновластїе да ги оуда-
ри, влѣзи Францꙋзка войскà, разгони Кор-
тытѣ, и вазвѣди Фердинанда на престо-
латъ а народатъ защото мамраше вра-
хꙋ царьатъ Фердинанда чи е свободенъ,
ѡсиражнхаса врахꙋ него, и той отиде въ
1827 Варкелона та презимꙋва, а народатъ гꙋ-
Сеп. 14 ди царь Карола петаго. На пролѣтьта Фер-
динандъ са согласѝ сасъ народатъ и са
1828 забарна пакъ въ Мадритъ на столнина-
таси. Когато Францїа са вдигна та про-
1830 мѣнѝ царьатъ си, Кортытѣ пакъ са ѡпы-
таха да дигнатъ бꙋнтъ, но нищо не мо-
жиха да оучинатъ. Тойзи Фердинандъ

оумрѣ, а наслѣдникъ на престолатъ сасъ многω крамолы и боюви (които іωщи са продолжаватъ) стана шестилѣтната Аторійска Принцеза Дона Марія Ісабела втора.

Португалія.

Слѣдъ като излѣзоха Французкитѣ войски изъ Португалія, намѣстникъ нѣкоиси Енглезинъ Принцъ Вересфоръ, оуправляваше царството, защото царьатъ Іωаннъ шестый бѣше въ Врасилія (въ Амерйка). Царьатъ Іωаннъ са заварна въ 1821
Еврωпа, и двѣ годины бѣше каквото порόбенъ въ рацѣтѣ на Кортытѣ. Освень Кортытѣ една народовластна Партія имаше голѣма сила. Мигуелъ вторыатъ 1823
сынъ Іωанновъ стана царь, но бащà му Іωаннъ слѣдъ като паднаха Кортытѣ, по совѣтытѣ на Англійскіатъ и Фран- 1824 Маї 9
цузкіатъ посланникъ, побѣгна, и влѣзи въ единъ Англійскій корабаль що стоеше предъ Лисабона. Тамъ дόдаха и реченнытѣ посланницы, той издади оуказъ отъ корабальтъ на народатъ, съ който оуказъ сабаря сынаси Мигуела отъ престолатъ, и го привикна предсебе си каквото разглѣвенъ отецъ и царь. Мигуелъ са представи предъ бащаси, исповѣда чи

скаркалъ, и като полꙋчи ѿтъ башасн прошка, прїе повеленїе ѿтъ нѣгω да ѿиди и да ся расходи по Еврωпа за да ся наꙋчи добры работы, и той доди въ Вїена (Бечь).

Царьатъ Ιωаннъ въ Врасилїа бѣше ѡставилъ намѣстникъ (τοποτηρητὴν) первыатъ си сынъ Пѣтра. Тамъ ꙗвихаса матїжи каквото и тꙋкъ въ Портꙋгалїа. Пѣ-
1822 Дек. 18 таръ, за да ни изгꙋби царството насилися да ѡбави Врасилїа Самодержавїе независимо ѿтъ Портꙋгалїа, и той като поеми короната каквото Самодержецъ да бѫде запазникъ на Врасилїйскитѣ прав-
1825 Авг. 29 дины. Царьатъ Ιωаннъ башà мꙋ чрезъ посрѣдство на Англїа припознà и ѡдобри тая работа що я оучини сынъ мꙋ Пѣ-
1826 Мар. 10 таръ, но слѣдь малкω врѣмя оумрѣ.

Тойзи Пѣтаръ Самодержецатъ Врасилїйскїй слѣдь смертьтà бащина си препо-
1826 Апр. 23 знася царь Портꙋгалскїй, и даде на Портꙋгалцытѣ ѡныѧ свободны законы които бѣше далъ и въ Врасилїа. Но защото Пѣтаръ нити по Врасилїйскитѣ законы можаше да бѫде царь Портꙋгалскїй, нити по Портꙋгалскитѣ Самодержецъ Врасилїйски, ѡбави чи преносва Портꙋгалската

корóна на дащира̀ си Марі́ѧ Глорі́а, и҆ ѿпредѣлѧ́ва да та́ѧ цари́ца кога̀ дости́гни на во́зрасть да сѧ замѹ́жи сасъ стрика̀ си Мигѹ́ела.

Конститюціѽнныатъ зако́нъ щѡ го да́ди Пе́тарь ни возблагодарѝ наро́датъ, и҆ Марі́ѧ Іеаве́ла сестра́та Пе́трова коа́то бѣ́ше намѣ́стникъ низна́аше какво да примирѝ ра́ботата.

Мигѹ́елъ ѿтъ Віе́на ѡбѣща́вашесѧ сасъ клѣ́тва да па́зи Конститюціѽнната ха́рта Пе́трова, а҆ въ Портѹга́лїѧ бѣ́ше сѧ поди́гнала Па́ртїѧ си́лна, коа́то и҆скаше да ска́са Пе́тровата ха́рта, и҆ да базведѐ на престо́латъ Портѹга́лскїй Мигѹ́ела ца́рь неѡграни́ченный. А҆нглі́ѧ по Ка́нигово при- 1827 совѣ́тованїе пра́ти въ Портѹга́лїѧ петна́йси хи́лады войска̀ на по́мощь на Пе́тровата Па́ртїѧ, коа́то лѣ́снѡ мож̀и да разго́ни проти́вницытѣ не́гѡвы.

Слѣдь нѣ́колко мѣ́сацы Пе́тарь за 1827 да содрѹ́жи̇ соверше́ннѡ па́ртїитѣ въ Пор- Іѵл. 3 тѹга́лїѧ, ѡ҆ста́ви бра́та си Мигѹ́ела намѣ́стникъ и҆ ѹ҆прави́тель на ца́рството, по содержа́нїето на Конститюціѽнната ха́рта, дорѡ да дости́гни цари́цата на во́зра́сть. Мигѹ́елъ ѿи́де ѿтъ Віе́на пре́зъ

Ѧ҆нглїѧ въ Портꙋгалїѧ, заклѣсѧ въ Пѣтровата харта 1828 Февр: 26, и҆ въ 17. Мартїѧ показа чи нище ѧ҃ пази, и҆ ѿбави чи Петаръ и҆згꙋби правдината да сѧ намѣсва вече на Портꙋгалска корона, та какъ можи да ѧ҃ дава на Дашираси.

Народатъ и҆ свѧщенницытѣ познаха за добро тѣйзи рѣчи, и҆ мꙋ принесоха
1828 Їан. 30 царската корона. Мигꙋелъ назова себеси царь, и҆ любителитѣ на Конститюцїонната харта ѻ҆пытахасѧ да ѻ҆бразѧтъ перемѣна въ Ѻ҆порто. Чꙋздытѣ силы не познаха тойзи царь и҆ возвикаха посланницытѣ си ѿ Лизавона. Смꙋщенїето стана їощи по голѣмо въ Врасилїѧ. Петаръ принꙋжденъ ѿ внꙋтрешны матежи и҆ междоусобны боюви, порѧдочнѡ ѿстависѧ ѿ Портꙋгалската корона, и҆ проводи Дашираси деветгодишната царица Марїа Глорїѧ въ Ѥ҆врѡпа да сѧ ѿхрани въ двората дѣдовъ си, Ѧ҆встрїйскїатъ Самодержецъ. Ѻ҆нїе дѣто и҆дѧха съсъ царицата Марїѧ Глорїа, вмѣстѡ да додатъ въ Вїена, ѿидоха въ Ѧ҆нглїѧ да и҆скатъ тамъ Принцеса помощь ѿ Ѧ҆нглїйското Министерство противъ Мигꙋела дѣтотой оу҆свои Портꙋгалскїатъ престолъ. Ѧ҆нглїй-

ѥкото Министерство показаса двоеꙋмно, Маріа, по повелѣніе бащино си варнаса въ Врасиліа, а Мигꙋелъ царꙋваше въ Портꙋгаліа. Ѿтъ тогасъ дорѡ до днесь война са продолжава въ Портꙋгаліа, Петаръ оумрѣ, Мигꙋелъ ѿстави Портꙋгал- 1835
ѥкото царство, а младата царица Маріа Глоріа замꙋжена за Герцога Авгꙋста Ѿтъ Лейтенбергъ, царꙋва сега.

Современны произшествіата

1. Сербіа.

Сербскіатъ народъ ѿтъ какса ѿблада ѿтъ Сꙋлтанъ Мохамеда вторагѡ, 1463
пребываше мирнѡ подъ тꙋрското началство дорѡ до 1801 лѣто. Аничарытѣ дѣто стоаха въ Бѣлградъ многѡ притѣснаваха хрїстїанытѣ, зато найпослѣднытѣ Сꙋлтаны не пꙋщаха аничары да сѣдатъ въ Сербіа. Но въ Пазвандоглꙋвото време когато наченаха пакъ да са навартатъ аничары въ Бѣлградъ, толкось ѿграничиха Бѣлградскіатъ Паша, щото и го ѿбсадиха въ крѣпостьта (калето). Тойзи Паша принꙋдиса да пиши писмо ванъ на хрїстїанытѣ да мꙋ додатъ на помощь противъ аничарытѣ.

ѥдно̀ ѿтъ нѣгωвытѣ писма̀ оуллвиха ѧ-нѝчарытѣ, който, като нарекоха Паша́-та чи ѥ̃ невѣрникъ, оубиха го. Вторы-атъ Паша̀ дѣто дойде, ймаше го Фускао-глу ѧнѝчарскїатъ главата́рь каквото слу-га̀, а̑ самъ той сасъ свойтѣ ѧнѝчары по-иска да йстрѣби сѝчкитѣ Сербски Кнѣзи, сасъ рѣчь, чи тїи са̑ созаклѣтницы на оубитыатъ Паша̀, а̑ ѿтъ йстина, за да ймъ зѣми дѣ що ймать. Найпѣрва жѣр-тва на нѣгωвото неистовство станаха ѥ-динъ Архимандрѝтъ й нѣкойси Алѣксїй Стефановичь. Фускаоглу бѣше йзбилъ до 70 Кнѣзови когато провожди седемь ѧ-нѝчары въ Каменискъ да оубїатъ Чѣрный Геωргїа, дѣтотой сѣдѣше тамъ. Тойзи Герωй Чѣрный Геωргїй, оуби двойца ѿтъ тѣйзи ѧнѝчары, другитѣ побѣгнаха, а̑ той хвати гората да побѣгни въ Босна. На пѫть срѣщнаса сасъ нѣкогоси Станока Словака, й за малко врѣмѧ доби до 70 дружина юнацы. Тогасъ призва̀ ѥдно-родцытѣ си да йзволатъ йлй да йз-мрѫтъ йлй да сѧ йзбавать. Триста ѧ-нѝчары що бѣха дошлѝ въ Срамекискъ,
1801 да погасѧтъ малкїатъ їωщи тойзи бунтъ,
Августъ. Чѣрный Геωргїй сасъ 80 Сербы оухвати

началникатъ тѣхнъ, а другитѣ са разбѣгаха. Черный Геωргїй когато са бѣше 1804
оукрѣпилъ при Семендра, изави на Султанатъ що тéглатъ Сéрбытѣ отъ Яничарытѣ, и Султанатъ намѣри чи иматъ право Сéрбытѣ, зато имъ са обрéчи седемгодишенъ бездáнокъ. А послѣ Черный Геωргїй като са замогна, поиска отъ Отоманскїатъ Дворъ да стани и Сéрбїа Кнáжество каквото Влáшко и Молдова. Отъ тогасъ по силнω начéна Турцїа да бїи Сéрбїа, и въ двѣ годины що са находиха Сéрбытѣ въ бой, Черный Геωргїй 1806
притнѣ Бѣлградъ, Славакъ и Нишъ.

Въ това врéма разгорѣса война между Рωссїа и Турцїа. Въ примирéнїето на тáа война въ Букорéщкїатъ договоръ, 1812
Рωссїа испосрѣдствова амнистїа на Сéрбскїатъ народъ, и го предωстави на Султанската Отéческа милость, а Черный Геωргїй побѣгна изъ Сéрбскитѣ предѣлы. А когато Хуршидъ Паша дойди въ Сéрбїа и обладà Бѣлградъ, Черный Геωргїй са варнà да помогни на своитѣ братьа и загуби животатъ си. Милостивыатъ Султанъ Махмудъ за да всади миръ и тишинà въ тáа странà, проводи

Ахмедъ-Али-Паша̀ варнаса назадь въ Єгипетъ. Сега Імператоръ Николай Отечески са ѿпразнава за благополꙋчїето на своето Отечество.

Іспанїа.

Въ Іспанїа, слѣдь като падна Наполеонъ вазлѣзи на престолатъ пакъ за-
1814 Мартъ: конныатъ нейнъ Царь Фердинандъ седмый. Тойзи Царь защото немаше добрѝ Министры, нѝможи да возблагодари народатъ. Дигнаса бꙋнтъ врахꙋ мꙋ, испадиха го, и направиха Обществовѣтїе Кортытѣ. Францꙋзкїатъ царь по Веронскїатъ Конгресъ полꙋчи полновластїе да ги оудари, влѣзи Францꙋзка войска̀, разгони Кортытѣ, и вазведи Фердинанда на престолатъ а народатъ защото мамраше врахꙋ царьатъ Фердинанда чи є свободенъ, ѿбиражихаса врахꙋ него, и той Отиде въ Варкелона та презимꙋва, а народатъ гꙋ-
1827 Сеп. 14 ди царь Карола петаго. На пролѣтьта̀ Фердинандъ са согласѝ сасъ народатъ и са
1828 заварна пакъ въ Мадритъ на столнинатаси. Когато Францїа са вдигна та про-
1830 мѣнѝ царьатъ си, Кортытѣ пакъ са ѿпытаха да дигнатъ бꙋнтъ, но нищо не можиха да оучинатъ. Тойзи Фердинандъ

оумрѣ, а наслѣдникъ на престолатъ сасъ многѡ крамолы и боюви (които iѡщи ся продолжаватъ) стана шестилѣтната Астерiйска Принцеза Дона Марiя Iсавела втора.

Портꙋгалiя.

Слѣдь като излѣзоха Францꙋзкитѣ войски изъ Портꙋгалiя, намѣстникъ нѣкоиси Енглезинъ Принцъ Вересфоръ, оуправляваше царството, защото царьатъ Iѡаннъ шестый бѣше въВрасилiя (въ Америка). Царьатъ Iѡаннъ ся заварна въ 1821
Еврѡпа, и двѣ годины бѣше каквото порѡбенъ въ рацѣтѣ на Кортытѣ. Освень Кортытѣ една народовластна Партiя имаше голѣма сила. Мигꙋелъ вторыатъ 1823
сынъ Iѡанновъ стана царь, но баща мꙋ Iѡаннъ слѣдь като паднаха Кортытѣ, по совѣтытѣ на Английскiатъ и Фран- 1824 Маï 9
цꙋзкiатъ посланникъ, побѣгна, и влѣзи въ единъ Английскiй корабаль що стоеше предъ Лисавона. Тамъ додаха и реченнытѣ посланницы, той издади оуказъ отъ корабальтъ на народатъ, съ който оуказъ сабаря сынаси Мигꙋела отъ престолатъ, и го привиква предсебе си каквото разглѣвенъ отецъ и царь. Мигꙋелъ ся представи предъ бащаси, испобѣда чи

скаркалъ, и като полУчи отъ башаси прошка, пріе повеленіе отъ него да ѡкиди и да ся расходи по Еврѡпа за да ся наУчи добры работы, и той доди въ Віена (Бечь).

Царьатъ Іѡаннъ въ Врасилія беше ѡставилъ наместникъ (τοποτηρητὴν) первыатъ си сынъ Петра. Тамъ ѡбиха ся матежи каквото и тУкъ въ ПортУгалія. Пе-
1822 таръ, за да ни изгУби царството наси-
Дек. 18 лися да ѡбяви Врасилія Самодержавіе независимо отъ ПортУгалія, и той като поеми короната каквото Самодержецъ да бяде запазникъ на Врасилійските прав-
1825 дины. Царьатъ Іѡаннъ баща мУ чрезъ
Авг. 29 посредство на Англія припозна и ѡдобри тая работа що я оУчини сынъ мУ Пе-
1826 таръ, но следъ малкѡ время оУмре.
Мар. 10

Тойзи Петаръ Самодержецатъ Врасилійскій следъ смертьта башина си препо-
1826 зна ся царь ПортУгалскій, и даде на Пор-
Апр. 23 тУгалцыте оныи свободны законы които беше далъ и въ Врасилія. Но защото Петаръ нити по Врасилійските законы можаше да бяде царь ПортУгалскій, нити по ПортУгалските Самодержецъ Врасилійски, ѡбяви чи преносва ПортУгалската

коро́на на дащира̀ си Марі́а Глорі́а, и҆ ѿпредѣла́ва да та́а царица кога̀ дости́гни на во́зрасть да са замꙋ́жи сасъ стрика̀ си Мигꙋе́ла.

Конститюціо́нныатъ зако́нъ що го да́ди Пе́таръ ни возблагодарѝ наро́датъ, и҆ Марі́а Ісавела сестра́та Пе́трова ко́ато бѣ́ше намѣ́стникъ низна́аше какво да примирѝ ра́ботата.

Мигꙋе́лъ О҆́тъ Віе́на ѡ҆бѣща́вашеса сасъ клѣ́тва да па́зи Конститюціо́нната ха́рта Пе́трова, а҆ въ Портꙋга́лі́а бѣ́ше са подигнала Па́ртіа си́лна, ко́ато и҆́скаше да ска̄са Пе́тровата ха́рта, и҆ да вазведѐ на престо́латъ Портꙋга́лскій Мигꙋе́ла ца́рь неѡграни́ченный. А҆́нглі́а по Ка́нигово при- 1827
совѣ́тованіе пра́ти въ Портꙋга́лі́а петна́йси хи́лады войска̀ на по́мощь на Пе́тровата Па́ртіа, ко́ато лѣ́снѡ можѝ да разго́ни проти́вницытѣ не́гѡвы.

Слѣдь нѣ́колко мѣ́сецы Пе́таръ за 1827
да содрꙋ́жѝ совершѐннѡ па́ртіитѣ въ Пор- Івл. 3
тꙋга́лі́а, ѡ҆ставѝ бра́та си Мигꙋе́ла намѣ́стникъ и҆ оу҆правитель на ца́рството, по содержа́ніето на Конститюціо́нната ха́рта, дорѡ да дости́гни цари́цата на во́зрасть. Мигꙋе́лъ О҆́тидѐ О҆́тъ Віе́на пре́зъ

Англїа въ Португалїа, заклѣса въ Петровата харта 1828 Февр: 26, и въ 17. Мартїа показа чи нище а пази, и ѡбави чи Петаръ изгуби правдината да са намѣсва вечи на Португалска корона, та какъ можи да а дава на дащиржси.

Народатъ и сващенницытѣ познаха за добро тѣйзи рѣчи, и му принесоха
1828 Іюн. 30 царската корона. Мигуелъ назова себеси царь, и любителитѣ на Конститюцїонната харта опытахаса да образатъ перемѣна въ Опорто. Чуздытѣ силы не познаха тойзи царь и возвикаха посланницытѣ си отъ Лизавона. Смущенїето стана іѡщи по голѣмо въ Врасилїа. Петаръ принужденъ отъ внутрешны матежи и междоусобны боюви, порадочнѡ ѡстависа отъ Португалската корона, и проводи дащиржси деветгодишната царица Марїа Глорїа въ Европа да са ѡтхрани въ дворатъ дѣдовъ си, Австрїйскїатъ Самодержецъ. Оные дѣто йдаха сасъ царицата Марїа Глорїа, вмѣстѡ да додатъ въ Вїена, ѡтидоха въ Англїа да иска тая Принцеса помощь отъ Англїйското Министерство противъ Мигуела дѣтотой усвои Португалскїатъ престолъ. Англїй-

ѥкото Министерство показаса двоеумно,
Марїѧ, по повелѣнїе бащино си варнаса
въ Врасилїѧ, а Мигуелъ царуваше въ Пор-
тугалїѧ. Ѿтъ тогасъ дорѡ до днесь
война сѧ продолжава въ Португалїѧ, Пе-
таръ оумре, Мигуелъ ѡстави Португал- 1835
ското царство, а младата царица Марїѧ
Глорїа замужена за Герцога Августа Ѿтъ
Лейтенбергъ, царува сега.

Современны произшествїѧта

1. Сербїѧ.

Сербскїатъ народъ Ѿтъ какса ѡбла-
да Ѿтъ Султанъ Мохамеда втораго, 1463
пребываше мирно подъ турското начал-
ство дорѡ до 1801 лѣто. Ѧничарытѣ
дѣто стоѧха въ Бѣлградъ многѡ при-
тѣснѧваха хрїстїанытѣ, зато найпо-
слѣднытѣ Султаны не пущаха Ѧничары
да сѣдѧтъ въ Сербїѧ. Но въ Пазвандо-
глувото време когато начѣнаха пакъ да
сѧ навартатъ Ѧничары въ Бѣлградъ, тол-
кось ѡграничиха Бѣлградскїатъ Паша,
щото й го ѡбсадиха въ крѣпостьта (ка-
лето). Тойзи Паша принудисѧ да пиши
писмо ванъ на хрїстїанытѣ да му до-
датъ на помощь противъ Ѧничарытѣ.

ѥдно ѿтъ нѣгωвытѣ писма оуловиха ѧ-
ничарытѣ, които, като нарекоха Паша-
та чи ѥ невѣрникъ, оубиха го. Вторы-
атъ Паша дѣто дойде, имаше го Фускао-
глу ѧничарскїатъ главатарь каквото слу-
га, а самъ той сасъ своитѣ ѧничары по-
иска да истреби сичкитѣ Сербски Кнези,
сасъ рѣчь, чи тїи сѫ созаклѣтницы на
оубитыатъ Паша, а ѿтъ истина, за да
имъ земи дѣ що иматъ. Найперва жер-
тва на нѣгωвото неистовство станаха ѥ-
динъ Архимандритъ и нѣкойси Алексїй
Стефановичь. Фускаоглу бѣше избилъ
до 70 Кнезови когато проводи седемь ѧ-
ничары въ Каменискъ да оубиатъ Черный
Геωргїа, дѣтотой сѣдѣше тамъ. Тойзи
Герωй Черный Геωргїй, оуби двойца ѿтъ
тѣйзи ѧничары, другитѣ побѣгнаха,
а той хвати гората да побѣгни въ Босна.
На пѫть срѣщнасѧ сасъ нѣкогоси Станока
Словака, и за малко времѧ добы до 70
дружина юнацы. Тогасъ призва ѥдно-
родцытѣ си да изболатъ или да из-
мрѫтъ или да сѧ избавятъ. Триста ѧ-
ничары що бѣха дошлѣ въ Срамекискъ,
1801 да погасѧтъ малкїатъ їωщи тойзи бунтъ,
Августъ. Черный Геωргїй сасъ 80 Сербы оухвати

начáлникáтъ тѣхенъ; а҆ дрꙋгитѣ сѧ раз-
бѣгаха. Че́рный Геѡ́ргїй кога́то сѧ бѣше 1804
оу҆крѣпи́лъ при Се́мендра, и҆завѝ на Сꙋл-
та́натъ що те́глатъ Се́рбытѣ ѿтъ а҆ни́ча-
рытѣ, и҆ Сꙋлта́натъ намѣри чи и҆матъ
пра́во Се́рбытѣ, зато и҆мъ сѧ ѡ҆бре́чи се-
демгоди́шенъ безда́нокъ. А҆ по́слѣ Че́рный
Геѡ́ргїй като сѧ замо́гна, поиска ѿтъ
Ѿтома́нскїатъ Дво́ръ да ста́ни и҆ Се́рбїѧ
Кнѧ́жество какво́то Вла́шко и҆ Молдо́ва.
Ѿтъ тога́съ по си́лнѡ наче́на Тꙋрцїѧ да
бїи Се́рбїѧ, и҆ въ двѣ годи́ны що сѧ на-
ходи́ха Се́рбытѣ въ вой, Че́рный Геѡ́ргїй 1806
притнѐ Бѣлгра́дъ, Слава́къ и҆ Ни́шъ.

Въ това̀ вре́мѧ разгорѣсѧ война̀ меж-
дꙋ̀ Рѡ́ссїѧ и҆ Тꙋрцїѧ. Въ примире́нїето на
та́ѧ война̀ въ Бꙋкоре́щкїатъ догово́ръ, 1812
Рѡ́ссїѧ и҆спосрѣдствова а҆мнистї́ѧ на
Се́рбскїатъ наро́дъ, и҆ го предѡста́ви на
Сꙋлта́нската ѿе́ческа ми́лость, а҆ Че́р-
ный Геѡ́ргїй побѣгна и҆зъ Се́рбскитѣ пре-
дѣлы. А҆ кога́то Хꙋршидъ Паша̀ до́йде
въ Се́рбїѧ и҆ ѡ҆блада̀ Бѣлгра́дъ, Че́рный
Геѡ́ргїй сѧ варна̀ да помо́гни на сво́итѣ
бра́тьѧ и҆ загꙋби живо́татъ си. Милости́-
выатъ Сꙋлта́нъ Махмꙋдъ за да всадѝ
миръ и҆ тишина̀ въ та́ѧ страна̀, прово́ди

1814 Топáлъ-Ѧкди-Бѣѧ да приглѣда и да ѡ̂ка-
вѝ на тáѧ землѧ̀ состоѧ́нїето. Тóйзи дó-
брый Мѹсѹлмáнинъ предстáви на Сѹлтá-
натъ, чи добрѣ̀ щéше бы̀ а̂кѡ на хрїстїá-
ныте сѧ дозвóлѧше ѡ̂сóбно тѣ̀хно пра-
влéнїе, а̂ на Тѹ̆рцыте въ Бѣлгрáдъ ѡ̂сóб-
1815 но тѹ̆реко правлéнїе. Человѣколюбивыатъ
Дек. 15 Сѹлтáнъ познà за добрó нéгѡватъ со-
вѣтъ, и̂ Сéрбыте подъ нóвыатъ си пред-
водитель Господáра Мѝлоша Ѡ̂брéновича
полѹчиха сóбственно хрїстїáнско правлé-
нїе. Товà собственнозакóнното правлéнїе
на Сéрбїѧ оу̂твердѝсѧ и̂ сѧ оулѹчшѝ чрезъ
1826 договóрыте дѣто стáнаха междѹ̆ Рѡ́ссїѧ
Окт. 6 и̂ Высóката Пóрта въ Ѧккермáнъ и̂ Ѧ̂дрїа-
нопóль до тóлкосе, щотò Сéрбскїатъ Пре-
1829 Сеп. 2 свѣ́тлый Кнѧ́зь Господáрь Мѝлошъ Ѳеó-
дѡровичь Ѡ̂брéновичь, кóйто сéга благо-
полѹ̆чнѡ владѣ́й въ Сéрбїѧ, саеъ Сѹлтáн-
1830 Ное. 30 скїй хатишерѝфъ, подтвердѝсѧ Кнѧ́зь
1833 Ное. 22 Сéрбїи наслѣ́дственнѡ на фамѝлїѧта нé-
1835 гѡва. Найпóслѣ предѝ мáлкѡ днѝ Пре-
Авг. 5 свѣ́тлый Господáрь Кнѧ́зь Мѝлошь ѡ̂тѝ-
де въ Кѡнстантинóполь по призвáнїе Сѹл-
тáново, и̂ съ товà придобы̀ ї̂ѡ́щи по го-
лѣ́мы пóлзы за своето ѡ̂тéчество.

2. Грецїѧ.

Грѣческїатъ народъ въ различны време-
на ѡпытваса да си добыи независимость.
Преди нѣколкоси годины Грецы отдале- 1814
чены отъ своето отечество начѣнаха да
сообразѧватъ въ различны мѣста въ Ев-
рѡпа содрꙋжества, на които ꙗвно дви 1821
женїе ꙗвисѧ найпослѣ въ Молдо-Валахїѧ, Фев. 23
и Пелопоннисосъ (Мореа). Грѣческїатъ въ
Молдо-Валахїѧ матежь, дѣто нѣмꙋ начал-
никъ бѣше Принцъ Александръ Ипсиланти,
не самѡ побрѣди несносно сичкитѣ сосѣд-
ны земли, но їѡщи съ развойническото
си поведенїе начерта въ Їсторїата ꙋко-
ризна за Грѣческїатъ народъ. Въ Мореа 1822
изначало Грецытѣ имаха ꙋспѣхъ въ и 1824
предпрїатїето си, но близо бѣше да сѧ
ѡвладаатъ отъ Ѻтоманскитѣ войски
и отъ Їбраимъ-Паша Египетскїй, ако 1825
союзнытѣ силы Англїѧ, Рѡссїѧ и Фран- и 1826
цїѧ не имъ помогнаха. Несогласїето и
Партїитѣ (тарафытѣ) бѣха и сѧ и до
днесь найголѣмата слабость на тойзи
народъ. Слѣдь нѣкое врѣмѧ ꙗвиса въ 1827
Грецїѧ Графъ Їѡаннъ Каподистрїѧ, дѣ- Їан. 20
тотой наради старѣйшенство, а той бѣ-

Ахмедъ-Али-Паша̀ варнáса назáдь въ Е-гипетъ. Сéга Імперáторъ Николáй Отéчески са ѡпразнява за благополꙋчїето на своето Отечество.

Іспанїа.

Въ Іспанїа, слѣдь като пáдна Напо-
1814 леóнъ вазлѣзи на престóлатъ пакъ за-
Март. кóнныатъ нéйнъ Царь Фердинáндъ сéдмый. Тóйзи Царь защóто нéмаше добрѝ Министры, ниможѝ да возблагодарѝ нарóдатъ. Дигнаса бꙋнтъ врахꙋ мꙋ, испадиха го, и̂ напрáвиха Обществовѣтїе Кóртытѣ. Францꙋзкїатъ царь по Верóнскїатъ Конгрéсъ полꙋчи полновластїе да ги оудáри, влѣзи Францꙋзка войскà, разгóни Кóртытѣ, и̂ вазвéди Фердинáнда на престóлатъ а̂ нарóдатъ защóто. мамраше врахꙋ царьатъ Фердинáнда чи е̂ свобóденъ, ѡбиражихаса врахꙋ нéго, и̂ тóй Отиде въ
1827 Варкелóна та презимꙋва, а̂ нарóдатъ гꙋ-
Сеп. 14 ди царь Кáрола пéтаго. На пролѣтьта Фердинáндъ са согласѝ сасъ нарóдатъ и̂ са
1828 забарна пакъ въ Мадритъ на стóлнинатаси. Когáто Фрáнцїа са вдигна та про-
1830 мѣнѝ цáрьатъ си, Кóртытѣ пакъ са ѡпытаха да дигнатъ бꙋнтъ, но нищо не можиха да оучинатъ. Тóйзи Фердинáндъ

оумрѣ, а наслѣдникъ на престолатъ сасъ многѡ крамолы и боюви (които їѡщи сѧ продолжаватъ) стана шестилѣтната Ăсторійска Принцеза Дона Марїѧ Їсабела вторая.

Портꙋгалїѧ.

Слѣдь като излѣзоха Францꙋзкитѣ войски изъ Портꙋгалїѧ, намѣстникъ нѣкоиси Англезинъ Принцъ Вересфоръ, оуправлѧваше царството, защото царьатъ Їѡаннъ шестый бѣше въ Врасилїѧ (въ Америка). Царьатъ Їѡаннъ сѧ заварна въ 1821
Еврѡпа, и двѣ годины бѣше какво то порobенъ въ рацѣтѣ на Кортытѣ. Освень Кортытѣ една народовластна Партїѧ имаше голѣма сила. Мигꙋелъ вторыатъ 1823
сынъ Їѡанновъ стана царь, но бащà мꙋ Їѡаннъ слѣдь като паднаха Кортытѣ, по совѣтытѣ на Англійскїатъ и Фран- 1824 Маї 9
цꙋзкїатъ посланникъ, побѣгна, и влѣзи въ единъ Англійскїй корабаль що стоеше предъ Лисабона. Тамъ додаха и реченнытѣ посланницы, той издади оуказъ отъ корабальтъ на народатъ, съ който оуказъ сабарѧ сынаси Мигꙋела отъ престолатъ, и го привиква предсебе си каквото разгнѣвенъ отецъ и царь. Мигꙋелъ сѧ представи предъ бащаси, исповѣда чи

сбаркáлъ, и҆ като полꙋчи ѿтъ бащáси прóшка, прїѐ повелѣ́нїе ѿтъ нѣ́гѡ да ѿби́ди и҆ да сѧ расхóди по Ѥврѡ́па за да сѧ наꙋчи добрѝ рáботы, и҆ тóй дóди въ Бїе́на (Бечь).

Цáрьатъ Ї҆ѡáннъ въ Брасилїа бѣ́ше ѿ-
стáвилъ намѣ́стникъ (τοποτηρητὴν) пéрвы-
атъ си сы́нъ Пéтра. Тáмъ ꙗ҆ви́хасѧ матé-
жи каквóто и҆ тꙋкъ въ Портꙋгáлїа. Пе-
1822 таръ, за да ни и҆згꙋ́би цáрството наси́-
Дек. 18 лисѧ да ѿбавѝ Брасилїа Самодержáвїе
незави́симо ѿтъ Портꙋгáлїа, и҆ тóй като
поéми корóната каквóто Самодéржецъ да
бѫде запáзникъ на Брасилїйскитѣ прав-
1825 динѝ. Цáрьатъ Ї҆ѡáннъ бащà мꙋ чрезъ
Авг. 29 посрéдство на А҆нглїа припознà и҆ ѿдобрѝ
тáѧ рáбота що ѭ̑ оу҆чи́ни сы́нъ мꙋ Пе-
1826 таръ, но слѣ́дь мáлкѡ врéмѧ оу҆мрѐ.
Мар. 10

Тóйзи Пéтаръ Самодéржецатъ Браси-
лїйскїй слѣ́дь смертьтà бáщина си препо-
1826 знáсѧ цáрь Портꙋгáлскїй, и҆ дáди на Пор-
Апр. 23 тꙋгáлцытѣ ѻ҆ны́е свобóдны закóны кой-
то бѣ́ше дáлъ и҆ въ Брасилїа. Но защóто
Пéтаръ нитѝ по Брасилїйскитѣ закóны
мóжаше да бѫде цáрь Портꙋгáлскїй, ни-
тѝ по Портꙋгáлскитѣ Самодéржецъ Браси-
лїйски, ѿбавѝ чи преносва Портꙋгáлската

коро́на на дащира̀ си Марі́ѧ Глорі́а, и҆ ѡ҆предѣла́ва да та́ѧ цари́ца кога̀ дости́гни на во́зрасть да сѧ замѹ́жи сасъ стрика̀ си Мигѹе́ла.

Конститюціо́нныатъ зако́нъ що го да́ди Пе́таръ ни возблагодарѝ наро́датъ, и҆ Марі́ѧ Ісабе́ла сестра́та Пе́трова ко́ато бѣ́ше намѣ́стникъ низна́ѧше какво да примирѝ ра́ботата.

Мигѹе́лъ ѿтъ Віе́на ѡ҆бѣща́вашеса сасъ клѣ́тва да па́зи Конститюціо́нната ха́рта Пе́трова, а҆ въ Портѹга́лїѧ бѣ́ше сѧ поди́гнала Па́ртїѧ си́лна, ко́ато и҆́скаше да ска́са Пе́тровата ха́рта, и҆ да вазведѐ на престо́латъ Портѹга́лскій Мигѹе́ла ца́рь неѡграни́ченный. А҆́нглїѧ по Ка́нигово при- 1827
сов ѣ́тованіе пра́ти въ Портѹга́лїѧ петна́й-си хи́лѧды войска̀ на по́мощь на Пе́тровата Па́ртїѧ, ко́ато лѣ́снѡ можѝ да разго́ни проти́вницытѣ не́гѡвы.

Слѣдь нѣ́колко мѣ́сѧцы Пе́таръ за 1827
да содрѹжѝ соверше́ннѡ па́ртїитѣ въ Пор- Іа. 3
тѹга́лїѧ, ѡ҆ста́ви бра́та си Мигѹе́ла намѣ́стникъ и҆ ѹ҆прави́тель на ца́рството, по содержа́нїето на Конститюціо́нната ха́рта, дорѡ да дости́гни цари́цата на во́зрасть. Мигѹе́лъ ѿи́де ѿтъ Віе́на пре́зъ

Англїѧ въ Портꙋгалїѧ, заклѣса въ Пѣтровата харта 1828 Февр: 26, и въ 17. Мартїѧ показа чи нище ѧ пази, и ѡбави чи Пѣтаръ изгꙋби правдината да сѧ намѣсва вече на Портꙋгалска корона, та какъ може да ѧ дава на дащираси.

Народатъ и свещенницытѣ познаха за добро тѣйзи рѣчи, и мꙋ принесоха
1828 Іѡн. 30 царската корона. Мигꙋелъ назова себеси царь, и любителитѣ на Конститюцїѡнната харта ѡпытахаса да ѡбразатъ перемѣна въ Опорто. Чꙋздытѣ силы не познаха тойзи царь и возвикаха посланницытѣ си ѿ Лизавона. Смꙋщенїето стана їѡще по голѣмо въ Врасилїѧ. Пѣтаръ принꙋжденъ ѿ внꙋтрешны матежи и междоꙋсобны боюви, порѧдочнѡ ѡстависа ѿ Портꙋгалската корона, и проводи дащираси девѣтгодишната царица Марїа Глорїѧ въ Еврѡпа да сѧ ѡтхрани въ дворатъ дѣдовъ си, Австрїйскїатъ Самодержецъ. Оныѣ дѣто йдаха сасъ царицата Марїѧ Глорїа, вмѣстѡ да додатъ въ Вїена, ѡтидоха въ Англїѧ да йскатъ тѧ Принцеса помощь ѿ Англїйското Министерство противъ Мигꙋела дѣтотой оусвои Портꙋгалскїатъ престолъ. Англїй-

ското Министерство показаса двоеумно, Марія, по повеленіе кашино си варнаса въ Врасилія, а Мигуелъ царуваше въ Португалія. Отъ тогасъ дори до днесь война са продолжава въ Португалія, Петаръ оумре, Мигуелъ остави Португал- 1835
ското царство, а младата царица Марія Глорія замужена за Герцога Августа отъ Лейтенберга, царува сега.

Современны произшествіята

1. Сербія.

Сербскіатъ народъ отъ каксѧ обладà отъ Султанъ Мохамеда вторагω, 1463
пребываше мирно подъ турското началство дори до 1801 лето. Яничарыте дето стояха въ Белградъ многω притеснаваха христіаныте, зато найпоследныте Султаны не пущаха яничары да седатъ въ Сербія. Но въ Пазвандоглувото време когато начнаха пакъ да са навартатъ яничары въ Белградъ, толкось ограничиха Белградскіатъ Паша, щото и го осадиха въ крепостьта (калето). Тойзи Паша принудися да пиши писмо ванъ на христіаныте да му додатъ на помощь противъ яничарыте.

Едно отъ нѣгωвытѣ писма оулѹвиха ѧ-
ничарытѣ, който, като нарекоха Паша-
та чи е невѣрникъ, оубиха го. Вторы-
атъ Паша дѣто дойде, имаше го Фѹскао-
глѹ ѧничарскїатъ главатарь каквото слѹ-
га, а самъ той сасъ своитѣ ѧничары по-
иска да истреби сичкитѣ Сербски Кнези,
сасъ рѣчь, чи тїи сѫ созаклѣтницы на
оубитыатъ Паша, а отъ истина, за да
имъ земи дѣ що иматъ. Найперва жер-
тва на нѣгωвото нейстовство станаха е-
динъ Архимандритъ и нѣкойси Алексїй
Стефановичь. Фѹскаоглѹ бѣше избилъ
до 70 Кнезови когато провод̃и седемь ѧ-
ничары въ Каменискъ да оубїѧтъ Чѣрный
Геωргїѧ, дѣтотой седѣше тамъ. Тойзи
Героѝ Чѣрный Геωргїй, оуби двойца отъ
тѣйзи ѧничары, дрѹгитѣ побѣгнаха,
а той хвати гората да побѣгни въ Босна.
На пѫть срѣщнасѧ сасъ нѣкогоси Станока
Словака, и за малко време доби до 70
дрѹжина юнацы. Тогасъ призва едно-
родцытѣ си да изволѧтъ или да из-
мрѫтъ или да сѧ избавятъ. Триста ѧ-
ничары що бѣха дошлѝ въ Срамекискъ,
1801 да погасѧтъ малкїатъ їωщи тойзи бѹнтъ,
Августъ. Чѣрный Геωргїй сасъ 80 Сербы оухвати

началникатъ техенъ, а дрꙋгитѣ са разбѣгаха. Черный Геѡргій когато са бѣше 1804
оукрѣпилъ при Семендра, изави на Сꙋлтанатъ що теглатъ Сербытѣ отъ аничарытѣ, и Сꙋлтанатъ намѣри чи иматъ право Сербытѣ, зато имъ са ѡбречи седемгодишенъ безданокъ. А послѣ Черный Геѡргій като са замогна, поиска отъ Ѡтоманскіатъ Дворъ да стани и Сербіа Кнажество каквото Влашко и Молдова. Ѡтъ тогасъ по силнѡ начена Тꙋрціа да біи Сербіа, и въ двѣ годины що са находиха Сербытѣ въ вой, Черный Геѡргій 1806
притнѣ Бѣлградъ, Славакъ и Нишъ.

Въ това врема разгорѣса война между Рѡссіа и Тꙋрціа. Въ примиреніето на таа война въ Бꙋкорещкіатъ договоръ, 1812
Рѡссіа испосрѣдствова амнистіа на Сербскіатъ народъ, и го предѡстави на Сꙋлтанската Отеческа милость, а Черный Геѡргій побѣгна изъ Сербскитѣ предѣлы. А когато Хꙋршидъ Паша дойде въ Сербіа и ѡблада Бѣлградъ, Черный Геѡргій са варна да помогни на своитѣ братьа и загꙋби животатъ си. Милостивыатъ Сꙋлтанъ Махмꙋдъ за да всади миръ и тишина въ таа страна, проводи

5. Рѡссїѧ.

Слѣдь смертà на Їмператоратъ Па-
1801 вла пéрвагѡ, вазлѣзи постáрыатъ сы́нъ
Ївл.17 нéгѡвъ А҆лексáндръ Пáвловичь пéрвый.
То́йзи Їмперáторъ Всерѡссі́йскїй то́кѡ що
вазлѣзи на престо́латъ дáди благопоря́-
дочно движéнїе на по́лзытѣ на Рѡссі́йскї-
1807 атъ Дво́ръ, ѿвóри война̀ сась Ѻтомáн-
скїатъ Дво́ръ, коя́то прекратѝ съ Бꙋкорéщ-
кїатъ ми́ръ, а҆ ѡ҆бáрна внимáнїето си на
1812 Наполео́новытѣ движéнїята, ко́ито пре-
кратѝхася, какво́то по́горѣ ви́дехмы.
Чрезъ Свящéнныатъ сою́зъ що го оу҆чи́-
ниха тро́йцата Монáрхы, и҆ чрезъ дрꙋ́ги
ї́ощи сою́зи въ Тропáꙋ и҆ Лꙋвїáнъ поло́жи-
ся ѻ҆́бщїй ми́ръ въ Е҆врѡ́па.

Когáто вéче Рѡ́ссїя чрезъ Благосло-
вéнныатъ сво́й Монáрхъ Їмперáтора А҆лек-
сáндра пéрвагѡ благодéнствоваше въ ми́ръ
1825 и҆ тишина̀, и҆згꙋ́би сво́йатъ Їмперáторъ,
Сеп.13 дѣтото́й почи́на въ Таганро́гъ (Тайгáнъ).

На престо́латъ вазлѣзи Брáтатъ нéгѡвъ
Їмперáторъ Николáй Пáвловичь пéрвый.
1828 Рѡссі́йскїатъ Дво́ръ присилися да ѡ҆бяви
Фев.22 война̀ проти́въ Пéрсїя, коя́то ся прекратѝ
благополꙋ́чнѡ и҆ Рѡ́ссїя присвоѝ Е҆ривáнъ и҆
Нахдживáнъ на своя̀ страна̀. Їмперáторъ
Николáй, пои́ска да ѡ҆хранѝ ся́ко несо-

гла́сїе межд̾ү Рѡссі́йскїатъ и҆ Ѿтома́нскї-
атъ Дво́ръ. До́даха въ А҆ккерма́нъ полно-
мо́щны посла́нныцы ѿтъ высо́ката По́р- 1826 Окт. 6
та, и҆ като̀ ѡ҆глави́ха да са прекрати́
са́ко разногла́сїе межд̾ү тѣ́йзи два́та
дво́ра, ѡ҆предѣли́са сӯдьба́та на Молдо-
Вала́хїа и҆ Се́рбїа. І҆мпера́торъ Никола́й
согла́снѡ сасъ А҆́нглїа и҆ Фра́нцїа оу҆се́рднѡ
подпи́са Лондо́нскїатъ сою́зъ зарадѝ при-
мире́нїето на Гре́цїа, що го оу҆ради́ха
тѣ́йзи си́лы на 6. на І҆ӯлїа 1827 лѣто.
Исполне́нїето на А҆ккерма́нскїатъ Догово́ръ
закаснѐ да са гӯди въ ра́бота. Рѡссі́а 1828
ѡ҆бявѝ война̀ проти́въ Тӯрцїа, дѣтотїа̀ Апр. 26
война̀ свърши́са сасъ А҆дрїанопо́лскїатъ 1829
ми́ръ. По то́йзи ми́ръ Молдо-Вала́хїа и҆ Септ. 2
Се́рбїа полӯчиха подвла́стно собственно-
зако́нно Правле́нїе, а҆ Гре́цїа незави́симо
полити́ческо бытїѐ, и҆ Ца́рь, а҆ Рѡ́ссїа ѡ҆с-
вень дрӯгитѣ по́лзы присвоѝ и҆ нѣколко
градовѐ въ А҆́зїа.

То́кѡ що са заклю́чи то́йзи ми́ръ, 1830
я҆ви́са бӯнтъ въ По́льша (Лѣ́шкѡ), дѣто- Ное. 29
то́й благополӯчнѡ са прекратѝ. Слѣдь
ма́лкѡ вре́ма Рѡ́ссїа заключи дрӯгїи до-
гово́ръ сасъ Тӯрцїа въ Хӯнкїаръ-Ѣскелесѝ 1833
на ѻ҆семъ годи́ны, и҆ съ не́гѡ догово́ръ Іѵн. 8

Ахмедъ-Али-Паша̀ варна́са назадь въ Е̂гѵ́петъ. Се́га І̂мпера́торъ Никола́й О̂те́чески са ѿпразна́ва за благополꙋ́чїето на своѐто О̂те́чество.

Ї̂спа́нїѧ.

Въ Ї̂спа́нїѧ, слѣдь като па́дна Напо-
1814 Мартъ, леонъ вазлѣзи на престо́латъ пакъ законныатъ не́йнъ Царь Фердина́ндъ се́дмый. То́йзи Царь защо́то не́маше добры̀ Мини́стры, нимо́жи да возблагодарѝ наро́датъ. Дигнаса бꙋнтъ врахꙋ мꙋ, и̂спа́диха го, и̂ напра́виха О̂бщесовѣ́тїе Ко́ртытѣ. Францꙋ́зкїатъ ца́рь по Веро́нскїатъ Конгре́съ полꙋчи полновла́стїе да ги оу̂да́рѝ, влѣ́зи Францꙋзка войска̀, разго́ни Ко́ртытѣ, и̂ вазве́ди Фердина́нда на престо́латъ а̂ наро́датъ защо́то. ма̄мраше врахꙋ ца́рьатъ Фердина́нда чи є̂ свобо́денъ, ѿвира̄жихаса врахꙋ не́го, и̂ то́й О̂тиде въ
1827 Варкело́на та презимꙋва, а̂ наро́датъ гꙋ-
Сеп. 14 ди ца́рь Ка́рола пе́таго. На пролѣтьта̀ Фердина́ндъ са согласи̇ сасъ наро́датъ и̂ са
1828 зава̄рна пакъ въ Мадри́тъ на сто́лнината си. Кога́то Фра́нцїѧ са вди́гна та про-
1830 мѣни̇ ца́рьатъ си, Ко́ртытѣ пакъ са ѿпы́таха да ди́гнатъ бꙋнтъ, но ни́що не можи́ха да оу̂чи́натъ. То́йзи Фердина́ндъ

оу̂мрі, а̂ наслѣдникъ на престо́латъ сасъ мно́гѡ крамолы̀ и̂ бо́юви (ко́ито і̂ѡ́щи сѧ продолжа́ватъ) ста́на шестилѣтната Ѧ̂сторі́йска Принце́за До́на Марі́ѧ І̂саве́ла втора́ѧ.

Портꙋга́лїѧ.

Слѣдь като и̂злѣзоха Францꙋ̂зкитѣ войски и̂зъ Портꙋга́лїѧ, намѣстникъ нѣкоиси Ѧ̂нгле́зинъ При́нцъ Вересфо́ръ, оу̂правлѧ́ваше ца́рството, защо́то ца́рьатъ І̂ѡа́ннъ ше́стый бѣше въ Враси́лїѧ (въ Ѧ̂ме́рика). Ца́рьатъ І̂ѡа́ннъ сѧ заврна въ 1821
Е̂врѡ́па, и̂ двѣ годи́ны бѣше каквото поро́бенъ въ рацѣтѣ на Ко́ртытѣ. О̂свень Ко́ртытѣ є̂дна̀ народовла́стна Па́ртїѧ и̂маше голѣма си́ла. Мигꙋ̂е́лъ вто́рыатъ 1823
сы́нъ І̂ѡа́нновъ ста́на ца́рь, но ба́ща̀ мꙋ І̂ѡа́ннъ слѣдь като па́днаха Ко́ртытѣ, по совѣтытѣ на Ѧ̂нглі́йскїатъ и̂ Фран- 1824 Маї 9
цꙋ̂зкїатъ по́сланникъ, побѣгна, и̂ влѣзи въ є̂ди́нъ Ѧ̂нглі́йскїй кора́баль що стоі̂ше предъ Лисаво́на. Та́мъ до́даха и̂ реченнытѣ по́сланницы, то́й и̂зда́ди оу̂ка́зъ ѿтъ кора́бальтъ на наро́датъ, съ ко́йто оу̂ка́зъ сабарѧ сынаси Мигꙋ̂е́ла ѿтъ престо́латъ, и̂ го привикна предсебе си какво́то разглѣве́нъ ѿте́цъ и̂ ца́рь. Мигꙋ̂е́лъ сѧ предста́ви предъ ба́щаси, и̂сповѣда чи

сварка́лъ, и҆ като полꙋчи ѿтъ ба́щасѧ про́шка, прїе повелѣ́нїе ѿтъ не́гѡ да ѿи́ди и҆ да сѧ расхо́ди по Е҆врѡ́па за да сѧ наꙋчи до́бры ра́боты, и҆ то́й до́ди въ Вїе́на (Бечь).

Ца́рьатъ Ї҆ѡа́ннъ въ Врасилїѧ бѣ́ше ѡ҆ста́вилъ намѣ́стникъ (τοποτηρητὴν) пе́рвыатъ си сы́нъ Пе́тра. Та́мъ ѿби́хаса ма́тїжи какво́то и҆ тꙋ́къ въ Портꙋга́лїѧ. Пе-
1822 Дек. 18 таръ, за да ни и҆згꙋби ца́рството наси́лиса да ѡ҆ба́ви Врасилїѧ Самодержа́вїе незави́симо ѿтъ Портꙋга́лїѧ, и҆ то́й като поє́ми коро́ната какво́то Самоде́ржецъ да бꙋ́де запа́зникъ на Врасилї́йскитѣ прав-
1825 Авг. 29 дины. Ца́рьатъ Ї҆ѡа́ннъ ба́щà мꙋ чрезъ посрѣ́дство на А҆нглїѧ припознà и҆ ѡ҆добрѝ та́ѧ ра́бота що а҆ оучи́ни сынъ мꙋ Пе-
1826 Мар. 10 таръ, но слѣ́дь ма́лкѡ вре́мѧ оу҆мрѐ.

То́йзи Пе́таръ Самоде́ржецатъ Врасилї́йскїй слѣ́дь смертьтà ба́щина си препо-
1826 Апр. 23 зна́сѧ ца́рь Портꙋга́лскїй, и҆ да́ди на Портꙋга́лцытѣ ѡ҆ны́е свобо́дны зако́ны който бѣ́ше да́лъ и҆ въ Врасилїѧ. Но защо́то Пе́таръ нитѝ по Врасилї́йскитѣ зако́ны мо́жаше да бꙋ́де ца́рь Портꙋга́лскїй, нитѝ по Портꙋга́лскитѣ Самоде́ржецъ Врасилї́йски, ѡ҆ба́ви чи прено́сва Портꙋга́лската

корóна на дащира̀ си Марі́ѧ Глоріа, и̂ ѿпредѣлѧ́ва да тáѧ царица кога̀ достиг-ни на вóзрасть да сѧ замꙋ́жи сасъ стри-ка̀ си Мигꙋ́ѣла.

Конститюціóнныатъ закóнъ що го дáди Пѣтаръ ни возблагодарѝ нарóдатъ, и̂ Маріѧ Ісабéла сестрáта Пѣтрова коѧ́то бѣше намѣ́стникъ низнáѧше какво да примирѝ рáботата.

Мигꙋ́ѣлъ О̂тъ Віе́на ѡ̂бѣщáвашесѧ сасъ клѣтва да пáзи Конститюціóнната хáрта Пѣтрова, а̂ въ Португáліѧ бѣше сѧ подигнала Пáртіѧ си́лна, коѧ́то и̂скаше да скаса Пѣтровата хáрта, и̂ да вазведѐ на престóлатъ Португáлскій Мигꙋ́ѣла цáрь неѡграни́ченный. А̂нгліѧ по Кáнигово при- 1827
совѣ́тованіе прáти въ Португáліѧ петнáй-си хи́лады войска̀ на пóмощь на Пѣтро-вата Пáртіѧ, коѧ́то лѣ́снѡ можѝ да разгóни проти́вницытѣ нéгѡвы.

Слѣдь нѣколко мѣсацы Пѣтаръ за 1827
да содрꙋ́жѝ совершéннѡ пáртіитѣ въ Пор- Іѡл. 3
тꙋгáліѧ, ѡ̂ставѝ брáта си Мигꙋ́ѣла на-мѣ́стникъ и̂ оу̂прави́тель на цáрството, по содержáніето на Конститюціóнната хáрта, дорѡ да дости́гни цари́цата на вóзрасть. Мигꙋ́ѣлъ О̂тиде О̂тъ Віе́на прѣзъ

Англїѧ въ Портѹгалїѧ, заклѣсѧ въ Петровата харта 1828 Февр: 26, и въ 17. Мартїѧ показа чи нищѥ ѧ пази, и ѡбави чи Петаръ изгѹби правдината да сѧ намѣсва вече на Портѹгалска корона, та какъ можи да ѧ дава на дащирѧси.

Народатъ и свѧщенницытѣ познаха за добро тѣйзи рѣчи, и мѹ принесоха
1828 Іѹн. 30 царската корона. Мигѹелъ назова себеси царь, и ливителитѣ на Конститюцїонната харта опытахасѧ да образѧтъ перемѣна въ Ѡпорто. Чѹждытѣ силы не познаха тойзи царь и возвикаха посланницытѣ си отъ Лизавона. Смѹщенїето стана іощи по голѣмо въ Врасилїѧ. Петаръ принѹжденъ отъ вѹтрешны матежи и междоѹсобны воюви, порѧдочнѡ ѡстависѧ отъ Портѹгалската корона, и проводи дащирѧси деветгодишната царица Марїа Глорїѧ въ Еѵрѡпа да сѧ ѡтхрани въ дворатъ дѣдовъ си, Австрїйскїатъ Самодержецъ. Ѡныѥ дѣто йдѧха сасъ царицата Марїѧ Глорїа, вмѣстѡ да додатъ въ Вїена, ѡтидоха въ Англїѧ да йска тамъ Принцеса помощь отъ Англїйското Министерство противъ Мигѹела дѣтотой ѹсвои Портѹгалскїатъ престолъ. Англїй-

ѥкото Министерство показаса двоеумно, Марія, по повеленіе бащино си варнаса въ Врасилія, а Мигуелъ царуваше въ Португалія. Отъ тогасъ дори до днесь война са продолжава въ Португалія, Петаръ оумре, Мигуелъ остави Португал- 1835
ското царство, а младата царица Марія Глорія замужена за Герцога Августа отъ Лейтенбергъ, царува сега.

СОВРЕМЕННЫ ПРОИЗШЕСТВІЯТА

1. Сербія.

Сербскіатъ народъ отъ какса обладà отъ Султанъ Мохамеда втораго, 1463
пребываше мирно подъ турското началство дори до 1801 лето. Яничарыте дето стояха въ Белградъ много притеснаваха хрістіаныте, затò найпоследныте Султаны не пущаха яничары да седатъ въ Сербія. Но въ Пазвандоглувото време когато начинаха пакъ да са навартатъ яничары въ Белградъ, толкось ограничиха Белградскіатъ Пашà, щото и го обсадиха въ крепостьтà (калето). Тойзи Пашà принудися да пиши писмо ванъ на хрістіаныте да му додатъ на помощь противъ яничарыте.

Єдно̀ ѿтъ нѣгѡвытѣ писма̀ оулꙋвиха ѧ̂-
ничарытѣ, които, като нарекоха Паша́-
та чи є̂ невѣрникъ, оубиха го. Второ-
атъ Паша̀ дѣто дойде, имаше го Фꙋскао-
глꙋ ѧ̂ничарскіатъ главатарь каквото слꙋ-
га̀, а̂ самъ той сасъ своитѣ ѧ̂ничары по-
иска да истреби сичкитѣ Сербски Кнѣзи,
сасъ рѣчь, чи тіи сѫ созаклѣтницы на
оубитыатъ Паша̀, а̂ ѿтъ истина, за да
имъ земи дѣ що иматъ. Найпѣрва жер-
тва на нѣгѡвото неистовство станаха є̂-
динъ Архимандритъ и̂ нѣкойси Алексій
Стефановичь. Фꙋскаоглꙋ бѣше избилъ
до 70 Кнѣзови когато проводи седемь ѧ̂-
ничары въ Каменискъ да оубіѧтъ Черный
Геѡргіѧ, дѣтотой сѣдѣше тамъ. Тойзи
Героѝ Черный Геѡргій, оуби двойца ѿтъ
тѣйзи ѧ̂ничары, дрꙋгитѣ побѣгнаха,
а̂ той хвати гората да побѣгни въ Босна.
На пѫть срѣщнасѧ сасъ нѣкогоси Станока
Словака, и̂ за малко времѧ добы до 70
дрꙋжина юнацы. Тогасъ призва̀ є̂дно-
родцытѣ си да изволѧтъ или да из-
мрѫтъ или да сѧ избавѧтъ. Триста ѧ̂-
ничары що бѣха дошлѣ въ Срамекискъ,
1801 да погасѧтъ малкіатъ іѡщи тойзи бꙋнтъ,
Августъ. Черный Геѡргій сасъ 80 Сербы оухвати

началникатъ тѣхенъ, а другитѣ са разбѣгаха. Черный Геωргій когато са бѣше 1804
оукрѣпилъ при Семендра, изави на Султанатъ що теглатъ Серкытѣ отъ ѧничарытѣ, и Султанатъ намѣри чи имать
право Серкытѣ, зато имъ са ωбречи седемгодишенъ безданокъ. А послѣ Черный
Геωргій като са замогна, поиска отъ
Отоманскіатъ Дворъ да стани и Сербіѧ
Княжество каквото Влашко и Молдова.
Отъ тогасъ по силнω начена Турціѧ да
біи Сербіѧ, и въ двѣ годины що са находиха Серкытѣ въ вой, Черный Геωргій 1806
притнѣ Бѣлградъ, Славакъ и Нишъ.

Въ това време разгорѣса война между Рωссіѧ и Турціѧ. Въ примиреніето на
таѧ война въ Букорешкіатъ договоръ, 1812
Рωссіѧ испосрѣдствова амнистіѧ на
Серкскіатъ народъ, и го предωстави на
Султанската отеческа милость, а Черный Геωргій побѣгна изъ Серкскитѣ предѣлы. А когато Хуршидъ Паша дойде
въ Сербіѧ и ωблада Бѣлградъ, Черный
Геωргій са варна да помогни на своитѣ
братьѧ и загуби животатъ си. Милостивыатъ Султанъ Махмудъ за да всади
миръ и тишина въ таѧ страна, провоʼди

1814 Топа́лъ-Ѧ́бди-Бе́ѧ да пригле́да и҆ да ѡ҆ка-
ви̑ на та́ѧ землѧ̀ состоѧ́нїето. То́йзи до-
брый Мꙋсꙋлма́нинъ преде́та́ви на Сꙋлта́-
натъ, чи добрѣ́ щѣше бы̀ а҆́кѡ на хрїстїѧ́-
нытѣ сѧ дозво́лѧше ѡ҆со́бно тѣ́хно пра-
вле́нїе, а҆ на Тꙋ́рцытѣ въ Бѣлгра́дъ ѡ҆со́б-
1815 но тꙋ́рско правле́нїе. Человѣколюби́выатъ
Дек. 15 Сꙋлта́нъ позна̀ за добро̀ не́гѡватъ со-
вѣ́тъ, и҆ Се́рбытѣ подъ но́выатъ си пред-
води́тель Господа́ра Ми́лоша Ѡ҆бре́новича
полꙋчи́ха со́бственно хрїстїа́нско правле-
нїе. Това̀ собственнозако́нното правле́нїи
на Се́рбїѧ оу҆твердиса и҆ сѧ оу҆лꙋчшѝ чрезъ
1826 догово́рытѣ дѣто ста́наха межд́ꙋ Рѡ́ссїѧ
Окт. 6 и҆ Высо́ката По́рта въ Ѧккерма́нъ и҆ Ѧ҆дрїа-
1829 нопо́ль до то́лкосе, щото̀ Се́рбскїатъ Пре-
Сеп. 2 свѣ́тлый Кнѧ́зь Господа́рь Ми́лошъ Ѳео-
дѡрович Ѡ҆бре́новичь, ко́йто се́га благо-
полꙋчнѡ владѣ́й въ Се́рбїѧ, сасъ Сꙋлта́н-
1830 Нов. 30 скїй хатишери́фъ, подтверди́сѧ Кнѧ́зь
1833 Нов. 22 Се́рбїи наслѣ́дственнѡ на фами́лїѧта не-
1835 гѡва. Найпо́слѣ предѝ ма́лкѡ дни̑ Пре-
Авг. 5 свѣ́тлый Господа́рь Кнѧ́зь Ми́лошь ѡ҆ти-
де въ Кѡнстантино́поль по призва́нїе Сꙋл-
та́ново, и҆ съ това̀ придобы̀ ї҆ѡ́щи по го-
лѣ́мы по́лзы за сво́ето ѡ҆те́чество.

2. Грецїѧ.

Гречєскїатъ народъ въ различны време-
на ѿпытвасѧ да си добый независимость.
Преди нѣколкоси годины Грєцы отдале- 1814
чєны отъ своето отечество начєнаха да
сообразаватъ въ различны мѣста въ Ев-
рѡпа содрꙋжества, на който ꙗвно дви 1821
жєнїє ꙗвисѧ найпослѣ въ Молдо-Валахїѧ, Фєв. 23
и Пелопоннисосъ (Морєа). Грєчєскїатъ въ
Молдо-Валахїѧ матєжь, дѣто нємꙋ начал-
никъ бѣше Принцъ Ꙗлєксандръ Ипсиланти,
не самѡ повреди несносно сичкитѣ сосѣд-
ны землѝ, но їѡщи съ разбойническото
си поведенїе начертà въ Їсторїата ꙋко-
ризна за Грєчєскїатъ народъ. Въ Морєа 1822
изначало Грєцытѣ имаха ꙋспѣхъ въ и 1824
предприѧтїето си, но близѡ бѣше да сѧ
ѿвладаатъ отъ Ѻтоманскитѣ войскѝ
и отъ Ібраимъ-Паша Єгипетскїй, акѡ 1825
союзнытѣ силы Англїѧ, Рѡссїѧ и Фран- и 1826
цїѧ не имъ помогнаха. Несогласїето и
Партїитѣ (тарафытѣ) бѣха и сѧ и до
днєсь найголѣмата слабость на тойзи
народъ. Слѣдь нѣкое врємѧ ꙗвисѧ въ 1827
Грєцїѧ Графъ Їѡаннъ Каподистрїѧ, дѣ- Іан. 20
тотой наради старѣйшенство, а той бѣ-

ши Председатель или Правитель на временното Греческо Правительство. Той прекрати малкω несогласїето, и предъготвяше Греческїатъ народъ за Самодержавна Монархїя, а Монархатъ Принцъ Леополдъ Саксо-Кобургъ, по содержанїето на
1830 Фев. 3 Лондонскїатъ союзъ на тритѣ реченны Монархїи, за примиренїето на Грецїя, назначися да вазлѣзи на престолатъ на Грецїя. Между това непостоянството на Греческїатъ народъ въ Морея пакъ ся разыгра отъ несмысленны Свободолюбцы, и изыгравањи на тѣхната глупость стана
1831 Сеп. 27 Графъ Каподистрїя, дѣтонего оубиха когато влазаше въ церква.

1829 Сеп. 2 Адрїанопольскїатъ договоръ на последната между Турцїя и Россїя война, по основанїето на реченныатъ Лондонскїй союзъ, даде политическо бытїе на Грецїя, назначися Баварїйскїатъ
1832 Маї 7 Принцъ Оθонъ Царь на Грецїя, който, като дойде въ Грецїя подъ вмѣстоцарствїе царова дорω достигна на законный возрастъ, па сега вазлѣзи правилнω на Греческїатъ престолъ и поемна корматъ на Греческото царство въ собственно свое оуправленїе. Царь Оθонъ сега оуради Сенатъ отъ

Грéцы тȣзéмцы, и̑ сичкитѣ до сéга раздóры сѧ прѣкратúха. Баварíйскïатъ цáрь 1836
Ѿтéцатъ на нéгωвото Велúчеството Цáрѧ Грéческагω Ѻ҆̈ѳωна, нахóждасѧ при сынасú въ Грéцïѧ.

В é л г ï ѧ.

Велгíйскïатъ нарóдъ по Вïéнскïатъ договóръ прилóжисѧ на Ѻ҆лáндското цáрство. Вéлгитѣ поúскаха да сѧ ѿдѣлѧтъ ѿтъ Ѻ҆лáнда и̑ да си прïéмнатъ пакъ независима самостóйность. Подúгнахасѧ протúвъ Ѻ҆лáндскïатъ цáрь, и̑ слѣдь мнóгω кровопролúтïе и̑ съ воéнна пóмощь на Францȣзка войскà, по соҩзническо ѿпредѣлéнïе на А҆́нглïѧ, А҆́встрíѧ, Фрáнцïѧ, Рωссíѧ и̑ Прȣссíѧ, ѿдѣлúсѧ Вéлгïѧ ѿтъ Ѻ҆лáнда и̑ цáрь Велгíйскïй стáна Прúнцатъ Леóполдъ Саксо-Кóбȣргосъ, кóйто сéга царȣва тáмъ.

П ó л ь ш а.

Полѧ́цытѣ въ Варшáвскïатъ ѻ҆́кръгъ по Вïéнскïатъ договóръ предωстáвихасѧ на Рωссíйскïатъ Двóръ. Рωссíйскïатъ Ї҆мперáторъ А҆лексáндръ Пáвловичь I. дáди мнóгω преимȣщества на Пóльскïатъ нарóдъ, комȣто вмѣстоцáри бѣха Полѧ́цы а̑ Велúкïй

Кнѧ́зь Кѡнстантинъ Па́вловичь Войскона-
ча́лникъ тѣ́мъ. То́йзи наро́дъ дышаше
голѣ́ма благозако́нность подъ Рѡссі́йскі-
атъ скиптръ, но неблагодарностьта̀ и҆
непостоѧ́нство на По́лскитѣ безꙋм-
ницы, взбꙋнтова̀ По́льскіатъ наро́дъ про-
тивъ Рѡссі́йскіатъ Мона́рхъ, и҆ за нача́ло
на предпрїѧ́тїето си впꙋснахаса да оубі-
ѧтъ сво́йатъ Войсконача́лникъ Імпера́тор-
скіатъ бра́тъ Вели́каго Кнѧ́за Поко́йника
1830 Кѡнстанти́на Па́вловича. Рѡссі́йскіатъ
Імпера́торъ Никола́й Па́вловичь I. съ О҆те́-
1831 ческо сожале́нїе почаква̀ ги дано̀ да бы̀
й да сѧ пок•атъ, но тїи, а҆кѡ и҆ да и҆ма-
1832 ше междꙋ тѣхъ разꙋмны человѣцы, кой-
то говорѧха да и҆скатъ про́шка О҆тъ сво́й-
атъ ца́рь Всерѡссі́йскіатъ Мона́рхъ, като
нирачиха да ги послꙋшатъ, е҆мнахаса
подирь вѣтроꙋмнытѣ главы̀ на мла́ды-
тѣ легкоꙋмны мо́мацы, разгорѣха кро-
вопроли́тнѣйшїй бой, ко́йто сасъ нейсчет-
ны и҆ значи́телны жертви сѧ прекратѝ,
О҆тъ Главнокома́ндꙋющїи Па́скевича Е҆ри-
ва́нскагѡ, ко́йто и҆ полꙋчи и҆мѧ Кнѧ́зь
Варша́вскій и҆ сега е҆ Вмѣстоца́рь въ По́ль-
ша.

Ю́жна А̂ме́рика (Е̂ни-Дюннѐ), и̂ за́падната И̂ндїѧ не́йна.

Та́ѧ страна̀ въ 1462 годи́на найдесѧ о̂тъ Христо́фора Коло́мба. Е̂врѡпе́йскитѣ царѐ а̂ наймно́гѡ Ї̂спа́нїѧ, Портꙋга́лїѧ, А̂нглїѧ и̂ Фра́нца впꙋ̂снахасѧ, та засе́лиха та́мъ мно́гѡ пресе́лницы, и̂ закорени́ха ца́рската си вла́сть въ та́ѧ то́лкосъ о̂тдалече́на о̂тъ на́шата землѧ̀ страна̀. Та́ѧ тѣ́хна вла́сть продожава́сѧ доско́рѡ та́мъ, но о̂тъ 1800 лѣ́то до дне́сь мно́гѡ мате́жи и̂ бꙋ̂нтови ста́наха, и̂ найпо́слѣ тѣ́йзи разли́чны А̂мерика́нски О̂бласти о̂тме́тнаха о̂тъ се́беси хомо́тьатъ на Е̂врѡпе́йскитѣ царѐ, и̂ се́га сѧ ꙋ̂правла́ватъ подъ зако́ны найсвобо́дны, безъ царѐ, а̂ то́лькѡ подъ Председа́тели, дѣ́тотѣ́хъ и̂збира наро́датъ. Та́ѧ землѧ̀ и̂ма голѣ́ма военна си́ла, защо́то мно́гѡ О̂бласти и̂ма които сѧ соедине́ны помеждꙋ̂ си да си пома́гатъ, и̂ се́га бли́зѡ е̂ да сѧ сплетѐ въ бо́й сасъ Фра́нцїѧ, а̂кѡ нѣ́какъ сѧ непогода̄тъ помеждꙋ̂си.

1836 Ї̂анꙋа́рїѧ 1. де́нь.

Типографически погрѣшки.

Лист.			
8	начѣтали	чети	начѣнали
14	богатсво	—	богатство
22	Мароѳонъ	—	Мараѳонъ
23	Персыдскитѣ	—	Персідскитѣ
28	Арбѣлъ	—	Арбѣлла
41	оубыли	—	оубили
45 порадоцц	—	порадоцы
57	ѿбсѣпили	—	ѿбсѣбили
69	Онисательатъ	—	Описательатъ
76	спооскойствіе	—	спокойствіе
—	(саромашеството)	—	(сиромашеството
94	незабисимы	—	независимы
98	аубили	—	оубили
102	сили	—	силы
110	вѣна	—	Віена (Бѣчь)
111	слата	—	славата
—	таргобы	—	таргобны
123	добродѣтелььныатъ	—	добродѣтельныатъ
124	источници	—	источницы
126	8. Англіа и Германіа	—	Авс-ріа и Германіа
137	Імпер: Франц: I. оумрѣ		въ 1835 Февр: 20.
139	вознам'рилиса	—	вознамѣрилиса
145	мысла	—	мысль
146	Рωссіисьитѣ	—	Рωссійскитѣ

Между о, ω и оу вкрадохамиса много правописателны погрѣшки и въ ы дѣгоди, а в совсѣмъ рѣдко има, защото нарочно нирачихъ да го оупотребл, каквото и ѱ и проч:

РѢЧНИКЪ ИЛИ ЛЕѮИКОНЪ

НА

Славѣнски рѣчи които трѣба да са присвоѧтъ въ нашатъ ѧзыкъ, а ги открывамъ и сасъ тѹрски за да оулеснѧ прочитательатъ да прочита полноразѹмнѡ, щото читѣ, и да ги запомни та да ги оупотреблява и въ говоратъ си, за да са ѡчисти ѧзыкатъ ны отъ чѹжды рѣчи.

А.

Арадъ, градъ въ Асїѧ. *πόλις εἰς τὴν Ἀσίαν.*

Арбѣль, градъ въ Асїѧ. *πόλις ἐν Ἀσίᾳ.*

Аритметїка, смѣтница, числителница, хесапъ-наамѣ. *Ἀριθμητική.*

Архитектѹра, занаатъ дѣто оучи какъ да кордисва человѣкъ добрѣ кащѧ, гемїи, и пр. *ἀρχιτεκτονική.*

Архипелагъ, морето околѡ мора, зовѣсѧ Архипелагъ. *Ἀρχιπέλαγος.*

Атлантическо, едно мѣсто въ Океанъ морѣ. *ἀτλαντικὴ θάλασσα.*

Астрономїѧ, занаатъ наѹка дѣто оучи мѣстинито на звѣздытѣ и проч. *Ἀστρονομία.*

Б.

Басносло́вїе, Басносло́вїе сѧ зовѣ сѧка Історїѧ коѧто дрѹго преказва, а дрѹго сѧ разѹмѣйва, или со всемъ е лажлива, какво то е историѧта на идолскитѣ богови. *Μυθολογία.*

Безпорѧдный, безъ никакъ редъ, чинъ. сирасисъ. *ἄτακτος.*

Безпрестанный, дѣто сѧкога сѧ чини нѣщо. *ἀκατάπαυστος.*

Безсмѣнный, дѣто никоги сѧ непромѣнѹва (деншилмеенъ). *ἀνάλλακτος, παντοτινός.*

Библїотека, книгохранилище, мѣсто дѣто стоѧтъ многоразлични книги прочитателны. *Βιβλιοθήκη.*

Благодѣнствїе, са зовѐ дѣто да преминꙋва человѣкъ благополꙋчнѡ живóтатъ си. *Ευημερία.*

Благоразꙋмный, дѣто да ѝма человѣкъ дóбаръ оумъ и разꙋмъ. *φρόνιμος, συνεχὴς διακριτικὸς.*

Благотвóрный, дѣто да люби да стрꙋва добрò дрꙋгимꙋ. *ἐυποιὴς, ἐυπραγὴς.*

Благоустрóйный, добрѣ оучиненъ, оурадѣнъ. *καλοοικονομημένος.*

Блажѣнъ, рáдостенъ, вéселъ, безгрижен. *Μακάριος.*

Блажѣнство, вѝждь блажѣнъ.

Блистáтелный, дѣто да чини человѣка сѣкога голѣмы и добры рáботы въ юначество, свѣтлый. *λαμπρὸς.*

Боговдъхновéнный, дѣто да е нѣкой отъ Бóга вдыханъ и полнъ сасъ мꙋдрость. *Θεόπνευςος.*

Брáнь, бóй, войнà, сефѣръ. *ἐκςρατεία.*

Бꙋлла, оурéдный закóнъ. *διάταξις.*

Бꙋнтъ, джꙋмхꙋръ, бáшъ-калдирмáкъ. *ἀποςασία.*

Быстрый оуспѣхъ, чиврáстъ, варзъ. *ταχὺς δρομέος.*

В.

Вáжно, ихтибарлíа, масалахатлíа. *ὑποληπτικὸν, σημαντικόντι.*

Вáжность, ихтибáръ, *ὑπόληψις, σημαντικότης.*

Вассáлы, Подвлáстницы, *ὑποτελὴς.*

Ваянїе, марангозлꙋкъ на кáмакъ ташь-марангозлꙋ. *γλυπτικὴ.*

Великолѣпнѡ, донатаíа, донатисанѡ. *μεγαλωπρεπῶς.*

Вéрсть, пéть вéрсти двѣ сахáта, *βέρςι.*

Верхóвный, найвáшатъ, найгалвáтарьатъ. *ἀνώτατος, ὑψηλότατος.*

Взаймна, взаимно добро са зовѐ когà единъ дрꙋгимꙋ стрꙋва добрò. *ἀμοιβαῖα.*

Възбꙋнтованїе, бáшъ-калдирмáкъ. *ἀποςασία.*

Вѝдъ, лицѐ, óбразъ, тюрлíа. *εἶδος.*

Владычество, владычество са зовѐ въ законодáтелството, онзи чевирмéкъ на единъ нарóдъ, дѣто тáмъ закóнытѣ нисà слꙋшатъ, àмѝ закóнъ е óснова щото речѐ найголѣмыатъ, хакимсизликъ. *δεσποτισμὸς.*

Владѣнїе, юлкѐ или хюлкѐ, *κρᾶτος, ἐξουσία.*

Влáсть, хїокюмъ. *ἐξουσία, ἰσχὺς.*

Вѣщанїе, намѣса, смѣса, правдинà за да мóжишь да знáйшь дѣ що прáви или що мысли дрꙋгїй нѣкой, каквото сирѣчь,

сѝлнитѣ ца́рства мо́гатъ да сѧ намѣ́сватъ въ ра́ботытѣ на сѝчкитѣ дрꙋ́ги пома́лки ца́рства. *εἰσροὴ, ἐπιῤῥοή.*

Внима́ніе, слꙋ́шаньи саcъ ѻтво́рины оу̑ши̂: втрѧще́но (голѣ́мо) слꙋ́шаньи. *προσοχή.*

Внꙋ́тренный, ва́трешный, свойси. *ἐσωτερικός.*

Внꙋша́вамъ, впи́свамъ ти въ оу̑мꙋтъ. *ἐνωτίζω.*

Воева́вшіе, дѣто были въ це́нкъ, сефе́рь ѐденле́ръ. *πολεμήσαντες, πολεμοφορήσαντες.*

Вое́нный, ценкчі́а. *πολεμιστής, πολεμοφόρος.*

Воздви́гнатъ, вазди́гнатъ, напра́венъ. *ἐγερμένος.*

Возмꙋще́ніе, каришмали́къ. *σύγχυσις, ταραχή.*

Возна́мѣрѧмсѧ, и̏мамъ, стрꙋ́вамъ ніе́тъ. *σκοπεύω.*

Возсіѧлъ, свѣ́тналъ, просвѣ́тналъ, шавкланми́шъ. *ἔλαμψε.*

Возстановлѧ́вамъ, поды́гамъ ѻ̏тнова. *αὖθις αποκαταςαίνω, ξαναποκαταςαίνω.*

Возторжествова́вамъ, ще речѐ кога̀ нѣ́кой надвый нѣ́кого чи добыва че́сть. *θριαμβεύω, ἐν θριάμβω πανηγυρίζω.*

Волне́ніе, кога̀ нѣ́кой наро́дъ като ѻ̂тъ далга̀ сѧ біе тꙋ̀ та́мъ тꙋ̀ та́такъ. *κυματισμός.*

Волнꙋ́вамъ, като̀ далга̀ сѧ бі́ѧ, ви́ждь волне́ніе. *κυματίζω.*

Вооръжа́вамъ, ѿбира̂жвамъ, силѧхлади́свамъ, напра́вѧмъ да сѧ восprоти́вѧтъ сасъ силѧ́хъ. *ἁρματώνω, διεγείρω ἐναντίον τινός.*

Воплоще́ніе, Бо́гъ Ї́исꙋсъ Хрїсто́съ, за да ста́ни человѣ́къ, заче́сѧ въ пресвѧта́ѧ дѣ́ва Богоро́дица Марі́ѧ, и̂ спорѧ́дъ человѣ́ческото ѐстество̀ заемнасѧ нѣ́що ѻ̂тъ человѣ́ческата па̄лкь за да ста́ни соверше́нъ человѣ́къ. *ἐνσάρκωσις.*

Воспротивле́ніе, карши́етме́къ ѻ̂асилѝклен. *ἀνθίςασις.*

Восто́къ, и̏стокъ, гюнъдовꙋ́сꙋ, *ἀνατολὴ ἡλίου.*

Восто́ргъ, восто́ргъ сѧ зовѐ ѻ̂нова̂ дꙋше́вното разѧре́ніе, що го полꙋча́ва человѣ́къ кога̀ глѣ́да и̂ли̂ кога̀ слꙋ́ша чи нѣ́когиси нѣ́говытѣ пра́деды были сла́вны, а̂ се́га нѣ́кой ги хꙋ́ли, каквото Моѵсе́й, като видѣлъ ѐдного Фараонитѧнина чи біе ѐдного̀ ѐдиноплеме́нника не́гѡвъ Ї̂сраилтѧ́нина, и̂спа̄лнилсѧ ѻ̂тъ восто́ргъ, и̂ оу̑би̂ ѻ̂ногова Фараонитѧнина, това̀ ста́на и̂ дрꙋ́гъ па̄тъ, дорѡ най-по́слѣ Мѡѵсе́й и̂зведи своитѣ бра́тьѧ Ї̂сраилтѧ-

нитѣ о҃тъ о҃ныѧ мѣстà дѣто тáмъ глѣдаше чи сѧ хꙋ́лаше нéгѡватъ рóдъ. Гнѣвъ камъ о҃тмащéнїе. ἐνθουσιασμός.

Восто́чный, ѝсточный, гю́нъ-доколꙋ̀. ἀνατολικός.

Вѡдꙋшеклáвамъ, ще речѐ, кога̀ нѣ́кой ѝли о҃тъ оу҃плáшваньи, ѝли о҃тъ дрꙋ́го нѣ́що, ѝзгꙋ́биси ка҃ѧлѝкатъ, а҃ áзъ сасъ хо́ратѝ ѝли сасъ по́мощь напро́вамъ го пáкъ къѧклі́ѧ, каквóто чи мꙋ вдъ́хвамъ о҃тнова дꙋшà, да́вамъ мꙋ кора́жъ. ἐμψυχόνω.

Впро́чемъ, калáнъ кесꙋ́рь, кондáнъ-со́кра. εἰς τὸ ἑξῆς κατὰ τάλλα.

Всеóбщаѧ, дѣто си́чко ѡ҃бé́ма. Γενική.

Всемі́рный, аѧ, ое, дѣто ѡ҃бéма си́чно що є҃ стáнало въ свѣтáтъ. Παγκόσμιος.

Всеси́лный, найси́лный, є҃нквветли, квветлилери́нъ квветлисѝ. Παντοδύναμος.

Вы́годы, кѧ́рови, пичéлби, добы́вка, κέρδος, ὄφελος.

Вымыслы, ѝзмы́сланита, мнѣ́нїата недосто́йны завѣ́рваньи. Στοχασμοὶ προϋποθέσεις μὴ ἀξιόπιςαι.

Вѣнценóсный, дѣто нóси вѣнéцъ за нѣ́каквый бадарли́къ, челéнк-ташїáнъ, нишáани-ѝфтихарлѝ, кавалéръ. ςεφανοφόρος, βραβειοφόρος.

Вѣроисповѣ́данїе, вѣ́ра, ѝмáн-гетирмéкъ. ὁμολογία δόγματος.

Вѣроломецъ, кога̀ сѧ ѡ҃бвáрзи человѣ́къ да є҃ вѣ́ренъ на нѣ́що, чи пóслѣ сѧ о҃тфáрли зобесѧ вѣролóмецъ, си́рѣчь вѣростꙋшитель, вѣросчꙋ́пникъ. παραβάτης πίςεως, ὁ μὴ φυλάττων ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον εἶπεν ὅτι θέλει διαμένει πιςὰς.

Г.

Геѡгрáфїѧ, землеѡписáнїе, Γεωγραφία.

Геѡмéтрїѧ, землемѣ́рїе. Γεωμετρία.

Герѡ́й, ю҃нáкъ, кахрамáнъ. ἥρως.

Геро́йство, ю҃нáчество, кахраманли́къ. ἡρωϊσμός.

Ги́бель, поги́нвани, фéдъо҃лмáкъ. ἐξολοθρευσμός.

Главнокомандꙋ́ющїй, Серасќéрь-Башѝ. Ἀρχιςράτηγος.

Господ́ствꙋющїй, въ їсáко цáрство о҃тъ ко́йто нарóдъ ѝ вѣ́ра є҃ цáрьатъ, то́й нарóдъ ѝ тїѧ̀ вѣ́ра сѧ зовѐ господ́ствꙋющїй, каквóто въ тꙋ́рско господ́ствꙋющїй сѧ Моамета́нытѣ. κυριεύων, ἄρχων.

Госȣдáрство, тáѧ рѣ́чь въ Рȣ́сскïатъ ѧ҆зы́къ и҆́ма мно́гѡ ѡ҆бемáтельно значенïе и҆ варло добро̀. Тáѧ рѣ́чь тре́ба да ѧ҆ присвоимъ и҆ нïи въ нáшатъ ѧ҆зы́къ, защо́то безъ не́ѧ нещѐ мо́жемъ. Ко́лко добрѣ̀ є҆ когà речѐ рȣ́ссинатъ всѝ госȣдáрства землѝ, а҆не всѝ цáрства землѝ. Защо̀ госȣдáрство є҆ сáко мѣ́сто, кое́то и҆́ма своитѣ си́норы и҆ по свои зако́ны сѧ чȣвирди́сва, а҆ла не є҆ и҆ цáрство, сирѣ́чь госȣдáрство є҆ Се́рвïѧ и҆ Влáхïѧ, а҆лà Господáрьатъ, (и҆лѝ по добрѣ̀ Госȣдáрьатъ) ни є҆ и҆ цáрь. Зарадѝ товà Рȣ́ссытѣ Госȣдáрства назовáватъ вообщѐ сáка самосто́йна о҆́бласть, а҆ о҆со́бно сáка мо́жи пáкъ дасѧ назовѐ спо́рѧдь тителáтъ на Госȣдáрьатъ не́инъ: Ïмпе́рïѧ, Цáрство, Ригáтъ, Дȣкáтъ, Принципáтъ, Господарáтъ, Воеводство, А҆ристократïѧ, Димократïѧ, и҆ прѡчаѧ. *ἐξουσία, κράτος.*

Госȣдáрь, начáлникъ на є҆дно̀ госȣдáрство. *Κύριαρχης.*

Граждáнска, дѣ́то ѡ҆пи́ска свѣ́тски рáботы, а҆ нѐ церко́вны, свѣ́тска. *κοσμικὴ.*

Грани́къ, рѣкà въ *Мáла-А҆зïѧ.* *ποταμὸς, ὁ Γρανικὸς ποτ: εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν.*

Грȣ́бы, человѣ́цы сà непросвѣще́нныте нарóды, зато ги кáжимъ вáрвары, сȣро́вы, хоспà, кавà, черки́нъ и҆нсанси́зли. *ἀπολίτευτοι, σκληροὶ, βάρβαροι.*

Д.

Движе́нïе, помѣ́станьи, ди́ганьи о҆тъ є҆дно̀ мѣ́сто на дрȣ́го, и҆лѝ дȣше́вно движе́нïе каквóто, н. п. когà глѣ́да человѣ́къ да ȣ҆неправдáватъ нѣ́кого смощáвасѧ дȣшáта мȣ и҆ като ни и҆́ска да о҆тмастѝ на о҆ногóва дѣ́то ȣ҆неправдáва. *κίνησις, ἀγανάκτησις, κίνησις ψυχῆς πρὸς ἀγανάκτησιν.*

Держáва, влáсть, о҆́бласть, цáрство, Госȣдáрство. *κράτος, ἐξουσία, Πολιτεία, χώρα.*

Державоправле́нïе, ви́ждь *Монархïѧ.* *ἴδε Μοναρχία.*

Дерзнáлъ, смѣ́илъ, н. п. какъ дерзнà да ȣ҆чи́нишь, и҆лѝ какъ смѣ̀и да ȣ҆чи́нишь тȣ́и; *τόλμη, θάρσος.*

Диктáторъ, ти́тȣлъ па нѣ́которси Ромáнски народоправи́тели. *Δικτάτορ ἐθνοδιοικητὴς ποτὲ τῶν ῥωμάνων.*

Добродѣ́тель, когà человѣ́къ чи́ни сáкога спо́рѧдь каквóто мȣ запове́да совѣ́стьта̀, сирѣ́чь спорѧдь Ïисȣ́са Хрïсто́ва-

то повелѣнїе: ни стрꙋвай дрꙋгимꙋ, щото нещешь да ти стори дрꙋгїй, ще речѐ чи има добродѣтель, добросторникъ. *ἀρετὴ.*

Довольство, боллꙋкъ, гайгеликъ. *ἀφθονία, πλουσιοπαροχότης.*

Договоръ, кавилъ, кондрактъ. *συνθήκη.*

Долговременнъ, дѣто да живѣй, или да пребади долго врема. *Μακροχρόνιος.*

Домогванїе, кога человѣкъ по законъ има правда на нѣщо, метохъ, правдина на смѣса, на миразъ, шафиликъ, или пакъ кога нѣкой иска да кꙋпи нѣщо, и има толкось пари, рѣквамы той може да са домогни до толкось. *εὔλογος, νόμιμος, δικαιολογὴς, αἰτία ὑπεροχῆς, κληρονομίας, ἰδιοκτήσεως, τινὸς πράγματος.*

Домъ, кѫща, или въ политическо значенїе рѣквамы, Австрїйскїатъ Домъ, сирѣчь Царската фамилїа на Австрїа. *σπῆτι, οἶκος, τοῦ βασιλέως τῆς Αὐστρίας.*

Достойнство, кога нѣкой е достоенъ за една работа, кажимъ има достойнство. *ἀξιότης.*

Достопаматенъ, достойнъ за запомнаньи, за забѣлѣжваньи. *ἀξιοσημείωτος, ἄξιος μνήμης.*

Дрѣвна, вѣтха, стара. *ἀρχαῖα, παλαιά.*

Дѣйствїе, работинни. *ἐνέργεια.*

Дѣятеленъ, дѣто не седи празенъ, обича да са находи въ работа, чалишканъ. *ἐνεργητικὸς, ἐπιμελής.*

Е.

Единовременнѡ, многѡ нѣща дѣто се въ едно врѣма са стрꙋватъ, ще речѐ единовременнѡ са чинатъ. *ταυτοχρόνως, συγχρόνως.*

Единомысленнѡ, въ една равна мысль смы, биръ акнадасасъ. *ὁμογνωμόνως.*

Единодꙋшнѡ, съ една дꙋша смы, биръ-джандансъ. *ὁμοψύχως.*

Ежегоднѡ, като или сѣка година. *ἑκαστοχρόνως.*

Екзархатъ, Ексархїа. *Ἐξαρχία.*

Ера, начало на годишныатъ четъ на нѣкоа работа, каквото на християнството, годинытѣ са начеватъ отъ Р. Х. а на Тꙋрцытѣ отъ побѣгванїето на Моамеда въ Мекка. *καιρος ἀρχῆς χρονολογίας.*

Епоха, преминꙋвани нанѣколкоси години, въ който са са слꙋчили многѡ работы, назоваваса Епо-

ха̀, н. п. Болгарската І-
сторі́ѧ мо́жи да и̂ма трѝ
Єпохѝ: 1. Єпоха̀ ѿтъ на-
ча́ло на и̂долопокло́нство-
то Болга́рско, дорѡ до
крещені́ето Болга́рско. 2.
Єпоха̀ ѿтъ Крещені́ето
Болга́рско, дорѡ, до па-
де́ніето на Болга́рското
кралевство, 3. Єпоха̀ ѿтъ
паде́ніето на Болга́рското
крале́вство до сега́шнытѣ
времена̀. ἐποχή.

Єсте́ственна, натвра́льна. φυσική.

Євфра́тъ, рѣка̀ въ А̂сі́ѧ. εὐφράτης ποταμὸς ἐν Ἀσία.

Єшафо́тъ, джела́тъ а̂йла-ди̂. Γυιλετίνη.

Єѳнографі́ѧ, народоωписа́ніе. ἐθνογραφία.

Ж.

Жа́дность, жадне́ньи. δίψα.

Жела́ніе, хаве́сь, и̂щя́хъ. ἐπιθυμία.

Железоде́ліе, демирджилѝкъ σιδηρουργική.

Же́ртва, корба́нъ гетирме́къ. θυσία.

Жесто́кость, двше́вна, сердечна ло́жака лютина, пе́къ-джанлѝкъ. σκληρότης.

Живописа́ніе, ѿсталѝкъ на зографі́ѧ дѣто доќара не́кое лицѐ какво́то чи є̂ живо, дѣто ка́жимъ катъ чи щети продвма. ζωγραφική.

Живо́тно, ѥ́ко нѣщо дѣто и̂ма живина̀ въ се́беси, и̂лѝ двша̀ зове́ѧ живо́тно, а̂ человѣкатъ слове́сно живо́тно. πᾶν τὶ ζωὴν ἔχον.

Жилѝще, мѣсто за живе́ны, сѣде́ньи. κατοικεία, οἴκησις.

Жрецы̀, ѡ̂ныє коѝто въ и̂долопокло́нствотo закла́ваха корба́нытѣ, какво́то днесь оу̂ Єврéнтѣ хаха́мытѣ. θύται.

З.

Заблвжде́ніе, загвбва́ньи. ἀπολωλότης.

Зави́сима, ѥ́ко нѣщо дѣто ни є̂ са́мо на се́бе сайбі́ѧ, то зави́си ѿтъ дрвгиго, какво́то Влахі́ѧ и̂ Серві́ѧ ѿтъ Тврското Ца́рство. ἐξάρτητος, ἐξαρτος.

Завоева́ніе, сасъ дже́нкъ притне́маньи. κυρίευσις διὰ πολέμου.

Завоева́тель, сасъ дже́нкъ притне́мникъ. διὰ πολέμου κυριευτής.

Завѣса, закрывка. Καταπέτασμα.

Завѣща́ніе, заръчваньи заповѣдваньи оу̂стменнѡ и̂лѝ пи́сменнѡ. ἐντολή, παραγγελία ἔγγραφος ἢ διὰ ζώσης φωνῆς.

Загово́ръ, каввамашлѝкъ. συνδιάλεξις περὶ συνθήκης.

Законодатѣль, дѣто дава законы. *Νομοδότης.*

Законодательство, наꙋка дѣто оучи человѣка да знай да направи законы. *Νομική.*

Замиреніе, Барашикъ. *εἰρήνη, εἰρήνευσις.*

Замѣчаніе, нѣщо достойно за пригледваньи. *Παρατήρησις.*

Заниманіе, дѣто да са оупражнава нѣкой въ нѣщо. *ἀσχολεία.*

Занатіе, заниманіе.

Западъ, мѣстото дѣто засѣда, заходи слънцето. *Δύσις.*

Западный, нѣкой отъ камто западъ. *Δυτικός.*

Заточеніе, вѣчно въ сюргюнъ. *ἐξορία διὰ βία.*

Защита, запазваньи. *ὑπεράσπισις.*

Защищеніе, защита.

Злодѣяніе, злострꙋваньи. *κακοποίησις, κακία.*

Зломишленіе, зла мысалъ. *κακοβουλεία, ἐπιβουλή.*

Водчітство, заналътъ да познава оныe звѣзды що са зоватъ двананси Зодіата, на които по крꙋгатъ варви слънцето. *Ζωδιολογία.*

Врѣлище, сеиръ, глѣданьи на нѣща или очевидно, или оуметвенно, Театръ. *Θέατρον.*

И.

Иго, хомотъ, боюндерꙋкъ. *ζυγός.*

Идолопоклонство, кланяньи на идолы, анѣ истинномꙋ Богꙋ. *Ἰδωλολατρεία.*

Идолослꙋженіе, дѣто слꙋгꙋва на идолы. *εἰδωλολάτρης, ἱερεὺς εἰδώλων.*

Избирателно, дѣто по отборъ на народатъ става царь нѣкой. *κατ' ἐκλογήν.*

Издержки, разносъ, харчъ. *ἔξοδα.*

Изнѣжены, дѣто отъ много кебарликъ станали нариинъ. *τρυφηλοὶ, τρυφεροί, τελικάτοι.*

Изобиліе, Берекѣта. *ἀφθονία, εὐκαρπεία.*

Изобрѣтенія, пѣрво издирваньи, измысланьи на нѣкое нѣщо. *ἐφεύρεσις.*

Изрожденницы, които отъ дрꙋгиго са ражда, каквото дѣцата са изрожденницы Бащиси и маицыси, или каквото ніи Болгарытѣ смы изрожденницы на Славянытѣ. *Μεταγενέστεροι, ἀπόγονοι.*

Изрядны, Башъ хꙋбавы, добры. *ἐξαίρετοι.*

Изстꙋпленіе, отъ оумъ излѣзваньи. *ἔκστασις, θαυμασμός.*

Ἰмперїа, Царство самовластно, и славно за големы дженкови. Ἰμπέρια.

Индъ, рѣка при Ἰндистанъ. Ἴνδος ποταμός.

Иновѣрны, Друговѣрцы, Чуздовѣрцы. ἀλλόρθυσκοι, ἀλλόπιςοι.

Иностранцы, чуждоземцы. ἀλλοδαπεῖς, ξένοι.

Искуство, занаатъ, камилликъ. τέχνη, ἐπιςήμη.

Искустнω, сасъ занаатъ камилликланъ направинω. ἐπιτηδείως.

Иссъ, мѣсто въ Асїа Малаа. τόπος ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ.

Ἰсторикъ, ωписатель на колкото работы ставатъ въ свѣтатъ. ἱςορικὸς, ἱςοριογράφος.

Истощавамъ, изнемогвамъ, иззѣмамъ ти дѣщоймашь. ἐξαδυνατίζω, καταδυναςεύω.

Исчезна, Липса, загубися. ἐξολοθρεύθη.

Иероглифы, Писма на вѣтхитѣ Египтяны. ἱερόγλυφα.

К.

Калифатъ, Едно царство на Арапытѣ въ Ἰспанїи. Καλιφάτον.

Кантоны, Епархїи въ Оланда. τὰ Καντόνια τῆς Ολάνδας.

Качество, тюрлїа, каквина. ποιότης, κοαλιτὰ.

Классы, бюлюцы. κλάσεις.

Количество, колчина. ποσότης

Колонїа, преселенство. ἀποικίαι

Компасъ, денизъ, гемй пусвласи. Πυξίς.

Кораблесокрушенїе, гемй батмаси. ναυάγειον.

Корабль, гемїа. Καράβι.

Корысть, кярь безъ правеленъ, или келепиръ на дженкъ. λάφυρον.

Краснорѣчїе, сладкоговорины. Μέτα κομψότητος ὁμιλία, ῥητορικὴ.

Краткое, касо. σύντομον, ἐπιτομὴ.

Крѣпость, калѣ, сила. Φρούριον, κάςρον, ἰσχύς.

Л.

Лабиринтъ, Маара въ Критисъ що а направи Миносъ. Λαβύρινθος.

Личный, юзъ, юзѣ. προσωπικὸς.

Лукавство, шиїретликъ, мазмазїйство. πονηρία.

Любомиръ, Светолюбъ. Φιλόκοσμος. ὁ τὸν κόσμον ἀγαπῶν.

Любородный, дѣто обыча люби родатъ си. φιλογενὴς.

Любочестїе, дѣто обыча за добрытѣ му работы да го почитатъ. φιλότιμος.

Люди, народъ, хора. ὁλαός.

М.

Маловажно, дикамсисъ, багатело. μηκρόσήμαντον.

Манофактуры, сако нѣщо дѣто са работи съ рака, какъ, платно, сукно, и т. д. χειροτεχνεῖαι.

Математіка, наука на высоки хисапы. *Μαθηματική.*

Междоусобіе, помеждуси едінъ браху другій дженкъ. *ἐμφύλιος πόλεμος.*

Мемфійско, дѣто е отъ градатъ Мемфісъ въ Мисиръ. *Μεμφικόν.*

Миръ, еминликъ, барашикъ. *εἰρήνη.*

Миротворъ, примирітель. *εἰρηνοποιός.*

Миролюбіе, дѣто обыча миратъ. *εἰρηνόφιλος.*

Министръ, реджелинъ. *ὑπουργός, Μινίστρος.*

Министерство, реджалникъ. *ὑπουργεῖον, Μινιστέριον.*

Міръ, сичко що е направилъ Богъ, сирѣчь небето и земліата зовеса міръ, свѣтъ. *Το δημιούργημα τοῦ παντός.*

Міханика, занаатъ дѣто да подига человѣкъ много техчина съсъ голема лесинà, Манджаликъ. *Μηχανική.*

Многобожіе, дѣто да вѣрва въ много Богови. *Πολυθεΐα.*

Многочисленный, неизброенъ неи четный, хесапсизъ. *ἀναρίθμητος.*

Мнѣніе, дѣто да му са мнѝ чи е тай едно нѣщо, саканьи, *στοχασμὸς, ἀμφίβολος.*

Монархіа, Самодержавіе, Царство дѣто въ него царьатъ е кендихїокюмлїа. *Μοναρχία.*

Монархіческій, самодержавный, кендихоїкюмалининъ. *Μοναρχικός.*

Мореколненіе, Денизъ фуртунаси. *θύελλα.*

Музыка, свирна, чалгаджиликъ. *Μουσική.*

Мщеніе, отмастяваньи. *ἐκδίκησις.*

Мысъ, предгоріе, връхъ въ морето. *ἀκρωτήριον.*

Мятежь, кавга, глачка, смущеніе. *Σύγχυσις, ταραχὴ, ταραχοποιεία.*

Н.

Набѣги, басканлицы. *εἰσβολαί.*

Найважно, многоважно, чокъ-маслахатли, матели. *σημαντικόντι.*

Найцвѣтуще, дѣто са находжа въ цвѣтатъ на времьато си. *εἰς το ἄνθος το ἀνθίζον.*

Намѣстникъ, дѣто е гудинъ влѣстω другиго да варши нѣкоа служба, векиль. *τοποτηρητής.*

Наслѣдство, миразъ. *κληρονομία.*

Народовластіе, земла или царство, въ което нема царь, а народатъ самси са чевирдисва. *Δημοκρατία.*

Наружно, отгорѣ, налицѣ, юзденъ. *κατ' ἐπιφάνειαν.*

Невѣжество, незнаѧньи, неꙋченїе, простота. *ἄγνοια ἀμύθια.*

Негодованїе, гювенмемекъ. *δυσπ..ςία, δυςαγμός.*

Назависимость, дѣто независива отъ дрꙋгиго, кендибашина. *ἀνεξαρτησία.*

Незыблемы, истинно доказаный. *ἀληθέςατα ἀποδεδειγμένος.*

Неизбѣжны, дѣто мꙋтлакъ трѣба да са. *ἀνὰπόφευκτοι.*

Неимовѣрно, недостойно завѣрваньи. *Μὴ ἄξιον πίςεως.*

Ненависть, покрꙋсваньи. *περῖφρόνησις.*

Необразованный, простакъ, неꙋченъ, варварскїй. *ἀπολίτευτος, ἀνεξευγενισμένος.*

Неотралитетъ, несмѣсваньи. *ȣ̓δετερότης.*

Необходимый, дѣто безнего небыва, Мꙋтланъ-ѿлмали. *ἀπαράιτητος, ἀναπόφευκτος.*

Неѡсипный, незаморенъ. *ἀκέρaςος, ἀκάματος.*

Неѡтомимый, *ἀκατακέραςος.*

Непоколобимъ, дѣто ни сѧ поклаща, пакъ. *ἀσάλευτος, ἀκράδαντος.*

Непостойный, дѣто нема ѥркекъ табихети, дедїинде дꙋрмасъ. *ἀκατάςατος.*

Непрїѧтель, дошманинъ. *ἐχθρὸς, πολέμιος.*

Несомнѣнно, шꙋпесисъ. *ἀναμφιβόλως.*

Новозавѣтна, Новозаконна, Божїѧта церква до Р. Х. бѣше старозавѣтна, старозаконна, а Ї. Х. сасъ своето оучение направи ѧ новозаконна. *νέȣς νόμȣς λαβȣ̃σα.*

Нѣдры, пазꙋвы. *κόλποι.*

О

Образованїе, илимъ-камиликъ, ѿблагородваньи. *πεπόλισις, ἐξευγενισμὸς.*

Ѡбласть, Епархїѧ, казаа, хώра. *ἐπαρχία.*

Обыватель, Ерлїѧ. *αὐτόχθων, ἐγκάτοικος.*

Обитатель, Обыватель.

Общежитїе, общо живеньи. *Κοινόβιον.*

Общеполезно, общо на сѝнна фаидалїѧ. *κοινοφελȣ̃ς.*

Общество, джемаатъ. *ἡ κοινότης.*

Овелиски, стары Егѵпетски каменны направы. *ὀβελίσκοι.*

Ѡграниченъ, дѣто ни е воленъ щото щѣ да стрꙋва, ами има синоръ щенито мꙋ. *Περιορισμένος.*

Огромны, грамадны. *ὑπέρογγα.*

Однакожъ, лѧкинъ, велѧкинъ, анджакъ. *ὅμως, πλὴν.*

Океанъ, дишь-денизь, ѡколоземното море. *Ὠκεανὸς.*

Окрꙋгъ, таркало, халка,

кроживо, и каза̀л. κύκλος ὡς κύκλος χώρας.

Олимпійскїи, дѣто е ѿтъ гора́та Олимпъ. Ὀλύμπιος.

Опа́сность, газе́пъ. κίνδυνος.

Опа́сный, газепли. κινδυνώδης.

Ора́торъ, витія, риторъ, красногово́рникъ. ῥήτωρ.

Орѫжїе, силяхъ. ἅρματα.

Особли́вω, базъ-башина̀. ἰδιαιτέρως.

Островъ, ада̀. νῆσος.

Отдѣле́нїе, пай. τμῆμα.

Открытїе, намѣрваньи. Ανακάλυψις.

Отличи́телный, дѣто е по̀много нѣщо отъ другитѣ человѣцы или за ѿна́чеството си, или за други добрины. διαπρέψας, διαπρεπης.

Отмасти́тель, дѣто обича да си отмаства. φιλέκδικος.

Отноше́нїе, кога̀ една̀ ра́бота относяшь на друга. ἀναφορὰ.

Отстѫпле́нїе, изля́званьи, отъ вѣра отстапваньи. ἀποςασία ἐκ' τῆς πίςεως.

Ѡбсада, мансаре. πολιορκία.

Ѡбдаре́нъ, ѿдаренъ съ дарбы. προικισμένος με χάριτας.

Ѡблагодѣтелствованъ, дѣто много добро̀ му сто́рили. κατευργετημένος.

Ѡбстоятелство, кога̀ вар-ши человѣкъ нѣщо, трѣба да глѣда обстоятелствата по ре́дко, сирѣчь да ѿбвиди щѣ ли му помогни вре́мето мѣстото, работата и т. д. сирѣчь сичко що е наоколо му да го ѿбвиди добрѣ, чи тогасъ да начени ра́ботата си ѿколность. περίςασις.

Огрызе́нїе, біеньи на совѣста̀. τῦξις, τύψις συνειδότος.

Ѡзнаменова́лъ, бѣлнъ, на́мъ ѿлмушъ. διέπρεψεν, ἐδοξάσθη.

Ѡса́да. Ѡбса́да.

Ѡснова́нїе, теме́ль, зи́ждь. θεμέλειον, βάσις.

Ѡсно́ватель, темелкоанъ. θεμελειωτὴς.

Ѡста́ли, кала́нъ-кусуръ. ἐναπολοιφθέντα, ἐπίλοιπα.

П.

Паде́нїе, па́дваньи. πτῶσις.

Палестина са зове Іерусалимскїатъ санджакъ. Παλεςίνα.

Пе́рвенство, поголе́мство. πρωτεία.

Первонача́лно, наипа̀рво, отъ нача́ла, по̀преди. προαρχαίως, καταπρῶτον, προκαταρκτικῶς.

Перевѣсъ, памѣса. ἐπιῤῥὴ, σιμαντικότητα.

Перемѣна, премѣна. Μεταβολή.

Перїодъ, ѿтъ Єдно̀ врѣмѧ до дрꙋго зовѣсѧ перїодъ, *περίοδος*.

Пирамида, вѣтхи Єгипетски каменны направи, каквото въ Цариградъ дикили-ташъ. *Πυραμίδες*.

Плодоносно, берекетлїѧ. *καρποφόρον*.

Побѣда, надвивани въ бой. *νίκη*.

Повелитель, насилникъ. *δυνάςης, προςάκης*.

Повѣствованїе, приказванїе. *διήγησις, ἱςορία*.

Погибель, погинваньи. *καταςροφὴ, ἀφανισμὸς*.

Подвигъ, кога̀ нѣкой оучини славны голѣмы работы, дѣто мачнѡ сѧ свършатъ, рѣквамы голѣмъ подвигъ има̀ той да стори тѧ или ѿнаѧ работа. *ἀγὼν*.

Подвластїе, дѣто да є̑ человѣкъ подъ чꙋзда волѧ, зовѣсѧ чи є̑ въ подвластїе. *ὑποτέλεια*.

Подлежащее, сѧко нѣщо, дѣто за него азъ говорѧ, то є̑ подлежащее. *ὑποκείμενον*.

Поддержавамъ. подкрѣплѧвамъ. *ὑποβαςάζω*.

Позорище, сейръ. *Θέατρον*.

Поколѣнїе. родъ ѿтъ когото нѣкои є̑ роденъ, зовѣсѧ поколѣнїе, сирѣчь ѿтъ чїѐ поколѣнїе сѧ роди Хрїстосъ; ѿтъ Давидовото. *Καταγωγὴ*.

Покрывало, покрывка, превꙋлѧньи. *κάλυμα*.

Ползовамъ, фаидаландисвамъ. *ὠφελῶ*.

Политическо, сѧкаквъ маслахатъ дѣто ни є̑ церковенъ, є̑ политическъ, н. п. чевирдисванито на царскитѣ или мемлекетскитѣ работы, зовѣсѧ политическо. *Πολιτικὸν*.

Помышленїе, помысльваньи. *ςοχασμὸς*.

Понѧтїе, кога̀ незнайшь нѣщо, а̑чи го развмѣйшь ще речѐ имашь понѧтїе за него, развмѣйваньи. *ἐνθύμησις, γνῶσις*.

Попеченїе. джахтъ-є̑тмекъ. *φροντὶς*.

Поприще, назовавасѧ мѣсто дѣто него человѣкъ ще пробѣга, но въ дрꙋгомыслїе прїемасѧ различнѡ, н. п. кога̀ нѣкой человѣкъ сѧ ѿпопи, ѿтварамꙋсѧ поприще за презъ цѣлыатъ мꙋ животъ, сирѣчь ѿтварамꙋсѧ пѧть да наставлѧва да поꙋчава стадото си спорѧдъ борчатъ дѣто го полꙋчава кога̀ сѧ ѿпопѧ, и така̀ Єдинъ попъ кога̀ проживѣй добрѣ̀ въ должноститѣ на попството си рѣквамы чи той протекалъ попрището на животатъ чи добрѣ̀. *ςάδιον*.

Поработенъ, заробенъ, поробенъ. *ἐσκλαβωμένος*.

Поро́да, сои҆задели́къ. ἐκ λαμπρᾶς φαμιλίας καταγωγὴ.

Поро́къ, кабахáтъ, кєсѹ́ръ. ἐλάττωμα, ἁμάρτημα, πταῖσμα.

Послѣ́довалъ, трагна́лъ подиръ. ἠκολούθησε.

Пото́мцы, и҆зрожде́нници. ἀπόγονοι.

Почте́нность, по́четъ. τιμιότης.

По́чти, по́ща. πόςα, ταχυδρόμος.

Почтѝ, комахáй, хеме́нъ. σχεδὸν.

Похо́дъ. тра̄гваньи на сефѣ́ръ. ἐκςρατεία.

По́хоть, пло́теко щѣ́ньи. ἐπιθυμία, σαρκικὴ.

Поценту́рїй, на стоти́ны. εἰς ἑκατοςαῖς.

Правле́нїе, чевирди́сваньи мемлеке́тъ. διοίκησις.

Прагмати́чески, дѣ́йстви́телнѡ. πραγματικῶς.

Превра́тность, преѡба̄ртаньи, тептилъ. μεταβολὴ.

Превра́та, превра́тность.

Превраще́нїе, превро́тность.

Превосхо́дный, прего́лѣмъ высоковазлѣзлый. ἔξοχος.

Предводи́тель, напредво́дникъ, а҆скѣ́ръ-баша̀. ἡγεμὼν, ὁδηγὸς, ἀρχηγὸς ςρατοῦ ἢ ἔθνους

Предводи́тельство, напредво́дини. ἀρχηγεία.

Предвари́телнѡ, найпа̄рвѡ, предва́реннѡ. προκαταλήπτως.

Предме́тъ, ѥ҆́ако нѣ́що е҆̑ предме́тъ. ἀντικείμενον.

Предѡпредѣле́ннѡ, ѿда́вна, ѿколѣ ѡ҆предѣле́ннѡ. προ πολλοῦ διωρισμένως.

Предпрїи́мчивый, дѣто сасъ и҆́щахъ и҆ съ мокаа́тъ захва́ща рабо́тата си. ἐπιχειρηματείας.

Предприним́авамъ, зе́мамъ ѿго́рѣ си нѣ́що да го сва́рша. ἀναδέχομαι.

Предпрїа́тїе, пое́мани на нѣ́коѧ ра́бота. ἐπιχείρημα.

Предразсѹ́докъ, ѥ҆́ако нѣ́що дѣто занѐго человѣ́къ пе́рвый па́ть са на́ѹчи зове́са предразсѹ́докъ, зато̀ кога̀ нѣ́кой на́ѹчи нѣ́що крꙑ́во, рѣ́квамы чи то́й е҆̑ предразсѹ́дливый си́рѣчь предъ да влѣ́зи пра́во зна́мнїе въ глава́та мѹ, влѣ́зло крꙑ́вото. πρόληψις.

Представле́нїе, мейдана̀, беѧна̀ гетирме́къ. ἐμφάνσις, παράςασις.

Предше́ственникъ, дѣто по́первѡ былъ. προκάτοχος.

Преждевре́меннѡ, предиврѐменнѡ, ѿвре́мнѡ. προκαίρως.

Преимѹ́щество, голѣмина̀, поголѣ́ма си́ла и҆́маньи. ὑπεροχὴ.

Приба́вка, прида́вка. προσθήκη.

Прибѣ́жище, прибѣ́гваньи. καταφύγιον.

Признáвамъ, исповѣ́дамъ. ὁμολογῶ.

Принадлежáва, стѫ́йса. ἀνήκει.

Присовѣ́тованїе, придѫ́мванье. κατάπεισις.

Присоединéнъ, двѣ̀ или многω нѣщѫ̀ вéднω положины, или ѐдинъ при многωто. ἑνομένος.

Прїстѫпъ, юрюшъ. ἔφοδος, ἐφορμή.

Пристѫплéнїе, непослѫ́шванье въ закóнытѣ. παράβασις.

Причисля́вамъ, гѫ́ждамъ нѣ́кого въ бюлюкатъ на дрѫ́ги. συγκαταθέττω, συναριθμῶ.

Прїя́тенъ, прїя́тнω, хавезлій. καλὸς, νώστιμος.

Провозглася́вамъ, когà на нарóдатъ ся положи царь или начáлникъ, провозглася́ватъ го, сирѣ́чь познáватъ го. προανεφώνησαν, ἀνέδειξαν.

Провúнцїя, вилаéтъ, казаà, ѐпархїя. ἐπαρχία, χώρα.

Продолжéнїе, простúранье на врéмя. παρέκτασις.

Произведéнїе, когà нѣ́кой говóри нѣщо, или человѣ́цы ся свáдатъ, ѡ̂новà дѣто и̂злѣзи ѡ̂тъ говóринито или ѡ̂тъ свáдата, зовéся произведéнїе, сваршóкъ, край, или въ Арифмéтїката когà речéмъ 2 и̂ 2 = 4, то 4 ѐ произведéнїе, или пáкъ въ сѣ́жбытѣ плодáтъ зовéся произведéнїе, и̂ т. д. προϊὸν, ἀποτέλεσμα, παραγώμενον.

Произхождéнїе, произлúзанье. παραγωγή.

Промышлéнность, дѣто да ся трѫ́ди нѣ́кой сасъ врéма да придобúй, да и̂спичéли или да приготви зовéся промышлéнность, промы́сланье, предмы́сланье. πρόβλεψις, προβούλευμα, προμύθευσις.

Просвѣщéнїе, оучéнїе, свѣ́тванье наѹ̂матъ ѡ̂тъ наѹ̂ка, ѡ̂благорóдованїе дѹшéвно. φωτισμὸς.

Пространство, простúранье на мѣ́сто, н. п. голѣ́мо прострáнство ѐ ѡ̂тъ землята до небéто, и̂ т. д. ἔκτασις, ἀπόστασις.

Процвѣтáвамъ, когà нѣ́кой цáрство ся чевирдúсва ѡ̂тъ добры̀ закóны и̂ дóбаръ царь, то тогáсъ процвѣтáва, тай и̂ человѣ́къ и̂ т. д. ἀνθίζει.

Пѹрпѹ́рова крáска, чрвéна боя̀. πορφύρα.

Пѹщéтно, напрáзднω, джáба. ματαίως.

Пѧтно̀, дамгѝ ѡ̂тъ левыдисванье левѐ. κηλὶς, ῥύπος.

Р.

Равновѣ́сїе, когà везнитѣ ни навы́ска ѐднáта, зо-

вѣса равновѣсїе, а кога пакъ царѣто са согласатъ да пазатъ нѣкоиси нѣща за да са неродй джѣнкъ, и то са зовѐ равновѣсїе, и т. д. ἰσοσαθμία, ἰσοῤῥοπία.

Развалина, зиждови на развалены ѫпїи. ἐῤῥείπια.

Разврацѣнїе, расцалвани на табихѣти, чапканлакъ. διαςροφή.

Раздоры, свады- кавгѝ. σχίσματα.

Размножавамъ, ставамъ толкосъ многѡ щото ни са побырамъ въ това мѣсто ами отхождамъ на дрѹго. καταπληθύνω.

Разстройство, харабатликъ. παραλυσία, ἀταξία οἰκονομίας.

Расточителность, растлѣйвани, безъ хисапъ безѹмно карарсисъ харчини, и отъ това въ сиромашество дохождани. ἡ ἐξ ἀσωτείας καὶ διαςροφῆς ἠθῶν παραλυσία, διασκορπισμός.

Рачѣнїе, рачини, отсѣсарци залагани на нѣщо. προθυμία, ἐπιμέλεια.

Ревнитель, единъ дѣто мѹ са ревни нѣщо, или за него особнѡ, или има ревнинни да стори нѣкой общо добро. ζηλοτής.

Революцїа, башъ-калдирмакъ, матѣжь. ἀποςασία.

Реформацїа, тептиликъ въ вѣра или въ граждански законы. μεταρύθμησις.

Робско, есирско. εἱλωτικόν.

Роскошь, кога нѣкой богатъ харчи парѝ безъ мѣрка за иливанъ. ἀσωτεία, πολυτέλεια.

Рѣзка, врѣзка, далбоко врѣзната чертà. γραμμή, ῥητίς.

Рѣшителное, кога двойца царѐ многѡ пати са оударатъ въ джѣнкъ, па найпослѣ гѹдатъ сичката си сила, тогасъ то оударвани зовѣса рѣшително, защото то ще ѡпредѣлй вѣче кой ще са навый. κρίσημον, προσδιωριςικόν.

С.

Саламина, островъ на бѣло море. σαλαμίν.

Самодержавный, царь дѣто ни са заповѣда отъ никого, а самъ согласнѡ сасъ законытѣ заповѣда въ царството. αὐτοκράτωρ.

Самовластный, дѣто подъ никого ни е. Αὐτεξούσιος.

Самодержецъ, Самодержавный.

Самозванецъ, самъ насебеси има далъ. αὐτονομαςής.

Самостоятелность, царство дѣто не завыси отъ дрѹгиго Госѹдара,

каквото сега є Греціѧ, дȣмаса чи има самостоѧтелность, сирѣчь само посебе кладѣй безъ да мȣ вѣюрдиска дрȣго царство. *Αὐτονομία, Αὐθυπαρξία.*

Сатрапіѧ, пашаликъ. *ἐπαρχία ἑνὸς σατράπȣ, πασσά.*

Свидѣтельство, шаадетликъ, шаадетнаме. *ἀπόδειξις, μαρτυρία.*

Свирѣпство, лȣдость, лȣдъ гнѣвъ. *μανία.*

Свѣтска, свѣтовна. *ἐγκόσμιος κοσμική.*

Свѧщенна, церковна. *Ἐκκλησιαστική.*

Сеймъ, диванъ. *βȣλή.*

Секты, єресси. *ἐραίσεις.*

Семейство, челѧдь, фамиліѧ. *φαμίλια, οἰκογένεια.*

Сенатъ, кога єдно царство има 12 или 24 сенаторы, риджелы, собраніето тѣхно и тіи самы зоватсѧ сенатъ. *Σενάτον, Συγκλιτὸς, βȣλή,*

Система, тойзи порѧдокъ дѣто по него Богъ нарѧдилъ да сѧ ѡбраща свѣтатъ безъ да сѧ промѣни хичь; зовесѧ система. или состойность, постойность, така и сѧко царство, секи народъ и секи человѣкъ може да има своѧта система. *σύςημα.*

Сидонъ градъ въ Сиріѧ. *ἡ Συδὼν.*

Слѣдствіе, кога єдинъ человѣкъ виръ караръ самси варки на злото, слѣдствіе на това є поголѣмо зло. *ἐπακόλȣθον.*

Смертельнѡ, нараниса смертельнѡ, за смарть, за оумирани. *θανασίμως.*

Сношеніе, намѣсани помѣсани єдинъ съ дрȣги. *σχέσις, ἐπιμιξία, συμπεριφορά.*

Событіе. слȣчвани, исторіѧ. *συμβεβηκὸς, ἱςορία.*

Современникъ, єдновременникъ, дѣто є живѣлъ въ єдно времѧ. *σύγχρονος.*

Совершеннѡ, кога нѣкой сварши нѣкоѧ работа добрѣ, рекками чи совершеннѡ добрѣ ѧ сторилъ. *ἐντελῶς.*

Совршенство, дѣто да достигни человѣкъ добрѣ въ коѧгоди работа, рекканы, той достигна въ совершенство, сирѣчь наȣчи ѧ докрай. *ἐντέλεια, τελειοποίησις.*

Соединѧвамъ, свырамъ наеднѡ. *ἑνώνω, συνενώνω.*

Сообщеніе, кога ти ѡвадѧ нѣщо дѣто ты го незнайшь, ще рече сообщавамъ ти него нѣщо, стрȣвамъ го ѡбщо, така подобнѡ и кога нѣкого непріѧтельѧ ѡбгради го воиска и мȣ недава да сѧ чȣва или да сѧ виж-

да сасъ ваннашнытѣ си воински ще речѣ нѣма сообщѣнїе и т. д. *κοίνωσις, συγκοινωνία.*

Сообщникъ дѣто чини сообщѣнїе. *ὁ κοινοποιῶν, ὁ κοινωνός.*

Сопѣрникъ, когà двойца заканвагоди работа ниса остава нити онзи нити онзи да ѧ зѣми, ще речѣ чи тїи са сопѣрницы, противоборцы *ἀνταγωνιστής.*

Состàвамъ, напрàвамъ, кърàримъ. *συσταίνω, σταίνω.*

Сотворѣнїе, напрàвваньи. *δημιουργία, ποίησις.*

Спорны, кавгалїи, неотъвраны. *φιλονικούμενα, ἀμφισβητούμενα.*

Справедливость, правдинà. *δικαιοσύνη.*

Сражѣнїе, джѣнкъ кавгасѝ. *μάχη.*

Средизѣмно, дѣто е посредъ землàта, бѣлото морѣ са зовѣ средизѣмно морѣ. *ἡ Μεσόγειος.*

Старѣйшинна, чорбаджїи. *πρωεστώς.*

Статьѧ, идоль, или само нѣщо дѣто поприлицва на человѣчески трупъ зовѣса статьѧ, а въ нѣкоиси пакъ оуговоры когà въ контрактатъ са напишатъ кой какво е должнъ да върши, тїи кавили зоватса статїи. *Ἴδωλον, ἄρθρον συνθήκης.*

Стѣпѣнь, мѫж: рода, значи басамакъ. *βαθμὸν, βάθμις.*

Стѣпень, жен: рода, значи чинъ въ каквагоди политическа или воѣнна служба, тая рѣчь е найвпотребителна, която и азъ часто оупотребявамъ. *βαθμὸς εἰς πολιτικὸν ἢ στρατιωτικὸν ὑπούργημα ἀποκτόμενον, ῥάγκον.*

Стѣпь, едно незаселено мѣсто каквото е пустый арабистанъ. *ἐρημεία.*

Стихотворство, ако земѫ та напиша нѣщо и глѣдамъ единатъ рѣдъ да нѣма помногω срѣчки отъ другїатъ, и срѣщна гласовдарѣнїето и на двата рѣда се наедно мѣсто, ще речѣ стихотворѫ, или знаѧ стихотворство. за примѣръ превождамъ отъ Ѳаанасїѧ Христопула една пѣсанъ на балгарски, да са види що ще речѣ стихотворство.

Ѿ Тамбꙋро, Мꙋсо сладкопойно,
До когà нїй такà да малчимы;
До когà тай сердцѣ безпокойно,
Та когà нїй ще са веселимы;

Часо̀ ти́чє ти́чє та си барвѝ,
 И҃ вовѣ́ки та̄й щє заминꙋ̆ва,
Ѧ҃ младостьта̀ бѣ́га та сѧ вартѝ,
 И҃ напра́знѡ барвѝ прєминꙋ̆ва.
То́йзи цвѣте́цъ що го лю́тѡ та̄пчимъ
 Когѝ дрꙋ̆гъ па̄ть мо́жишь сѧ надѣ́ѧ;
Щє го на́йдимъ да сѧ пораста̄пчимъ,
 По вѣдринка̀ и҃ по вѣтровѣ́ѧ.
Ѳи́чки ско́рби дале́чь не́къ сѧ ма́хнатъ,
 И҃ трꙋдовѐ не́къ сѧ ве́днѡ свира̄тъ,
Та въ море́то си́чки да сѧ ра́хнатъ,
 Та́мъ наде́жды зла́ты да сѧ стꙋпа̄тъ.
Ѧ҃ ні́й ве́чє въ сла́дости свобо́дны
 То́йзи часе́цъ не́ка си попѣ́ймы
Въ пѣснитѣ си да ва̄димъ дово́лны,
 И҃ сла́дкичкѡ да си поголѣ́ймы.

Ѳтихотво́рството и҆́ма разли́чны пра́вила, и҃ ѿтъ това̀ и҃ разли́чны пѣ́сни, а҆́зъ прєглѣ́двамъ чи въ на́шатъ ѧ҃зыкъ не́ма равноокончателны пѣ́сны, какво́то тѣ́зи сти́хови, но па́зѧтъ че́тъ на сло́зитѣ, и҃ това̀ стихотво́рство послѣ́доваха и҃ Е҆́лланытѣ. Ѧ҃хъ! ко́лко жела́ѧ да сабира̄ нѣ́колко пѣ́сни Бо́лгарски да ги и҆зда́мъ на печа́тъ!

Столичный градъ, тахтъ ѥри. *καθεδρεύουσα, πρωτεύουσα.*

Столпотворѣніе, кълеапътирмаси. *πυργοποιΐα.*

Страданіе, кога нѣкой тѣгли зло отъ другиго зовѣса страданіе, н. п. Пѣтаръ ма біи, и кога нѣкой чини нѣщо на мене пакъ са зове страданіе, н. п. Пѣтаръ ма учи. *παθητικότης.*

Странствовамъ, стрѫвамъ курбетликъ, или хода почужки мемлекѣти за да вида и да чуя многω добры нѣща за да ги донеса въ отечеството си, и хода за да придобыя пари. *ξενιτεύομαι.*

Стремленіе, впускани, втурвани. *ὁρμή.*

Строгω, лютω, сертъ. *σκληρῶς, σφοδρῶς.*

Судилище, садница, Мехкеме. *κριτήριον, δικαστήριον.*

Суевѣріе, празновѣріе, дѣто да вѣрва человѣкъ на санища, на баани, врачувани, на келири и каракончовцы и да са бои да тръгни на пѫть въ тойзи или въ онзи день, или да вѣрва на лажливи Богови, зовѣса суевѣріе. *δυσηδαιμονία.*

Супѣрничество, противоборини, виждь супѣрникъ. *ἀντιζηλεία, ἀνταγωνισμός.*

Сухопутно, посухо. *τὸ τῆς ξηρᾶς.*

Сѫществованіе, азъ самь, сирѣчь несамь да ма нѣма въ свѣтатъ ще рече имамъ сѫществованіе. Така подобно и единъ народъ, дѣтотой попреди былъ потапканъ толкось каквото чи ни го имало въ свѣтатъ, като го подигни нѣкой и го покажи за народъ, ще рече дава му сѫществованіе. *ὕπαρξις.*

Сѣверокосточна, дѣто е между сѣверь и истокъ. *ἀρκτικο ἀνατολικὴ.*

Сцена, кога играатъ нѣкаквы игры, каквото въ Ѳеатратъ, и тіи игры са раздѣлены на невѣты, два, три или по много, секи единъ невѣтъ зовѣса сцена, защо като са играи единъ невѣтъ сабараса пердѣто, доро да са приготватъ ойнджіитѣ за другіатъ, и когаса отвори пердѣто онова дѣто глѣдамы сирѣчь онджіитѣ и другитѣ нѣща зовѣса сцена. Така подобно аллигорически рѣквамы въ сцената на свѣтатъ было туй или онуй нѣщо. *Σκηνή.*

Счастливо, благополучно, ораіа.' *εὐτυχῶς.*

Т.

Таковъ образъ, съ тоя такамъ, она кезаликъ. *τουτοτρόπως, οὕτως.*

Тарентъ и́мѧ на є̂ди́нъ градъ. *τὸ Τάρεντον.*

Тва́рь, сѧ́ко нѣщо є҃ Бо́жїѧ тва́рь, сирѣчь Бо́жїѧ напра́ва. *κτῆσις, δημιέργημα.*

Творе́цъ, Богъ творе́цъ дѣто є҃ созда́лъ си́чко. *ποιητὴς, δημιεργὸς.*

Ти́гръ, рѣка̀ въ А́сїѧ. *ὁ Τύγρις ποταμὸς.*

Тира́ннъ, мѫчи́тель. *τύραννος.*

Ти́ръ, гра́дъ въ се́га Сирі́ѧ при а́фа бли́зѡ. *ἡ Τύρος.*

Толпы̀, се́ки наро́дъ дѣто хо́ди каквото цыганытѣ тѫкта́мъ зове́сѧ толпы̀, кѫ́ди. *νομάδες, ὄχλοι, λαοὶ.*

Торжество̀, свѣ́тло праздну́вань̑и. *ἑορτὴ, πανήγυρις.*

Трибу́ны, ридже́лы совѣ́тницы, въ староромански́то црарство. *οἱ Τρυμπῦνοι.*

Трудолю́бїе, чалишканли́къ, захме́дъ, коджаклама́къ. *φιλοπονία.*

Ту́нуз, є̂жно̀ бе́йство въ А́фрика. *το τύνεζι.*

Тщѣ́тны, джа́ба, нафилѣ̀, напра́знѡ. *εἰς μάτην χαμένως.*

Тѫже́бны, ѡ̂мурлі́и за въ дѫлга давіѧ ра́боты. *κρισολογικαὶ.*

Оу̑.

Оу̑бі́йство, оу̑би́ванїе. *σκοτομὸς.*

Оу̑бы́тки, кеде́ръ, зара́ръ. *ζημία, βλάβη εἰς το κέρδος.*

Оу̑бѣди́ли, приду́мали. *κατέπεισαν.*

Оу̑дар, оу̑да́рвани, бла́свани. *ἐπίπτωσις, πάταξις.*

Оу̑дѣ́лъ, кога̀ сѧ дѣлѧтъ бра́тьѧ, се́ки дѣто зе́мина своѧ́тъ па́й, зове́сѧ оу̑дѣ́лъ, дѣлъ. *μερίδιον ἀπὸ κληρονομίαν.*

Оу̑дѣ́лный, нѣщо дѣто є҃ дѣлъ нѣкому, и̂ли оу̑дѣ́лный зако́нъ. *Μεριςικὸς τῆς κληρονομίας νόμος.*

Оу̑грожа́вамъ, пла́ша, коркуту́румъ. *ἐπαπειλῶ, φοβερίζω.*

Оу̑жа́сный, стра́шный, гро́зный. *φρικτὸς, τρομακτικὸς.*

Оу̑жасъ, стра́хъ, бпа́плакъ. *φρύκη, τρόμος.*

Оу̑клонѧ́вамъ, ѿклонѧ́вамъ ѿъ нѣщо. *ἀπομακρύνω τινὰ ἀπὸ τὶ.*

Оу̑мѣ́ренный, кога̀ человѣ́къ нисѧ̀ прости́ра ѿъ ю̂рга́натъ си по́многѡ, рѣ́квамы чи є҃ оу̑мѣ́ренъ, кара́рджесъ. *μέτριος, μετριόφρων.*

Оу̑нива́вамъ, ско́рбѧ, тѫжа. *ἐκ καρδίας θλύβομαι, εἶμαι εἰς κατανυκτικὴν θλύψιν.*

Оу̑ниже́нїе, оу̑па́двани, ѡ̂па́двани сни́свани. *ἐλλάττωσις, ταπείνοσις, σμίκρυνσις.*

Оу̑правлѧ́вамъ, чевирди́сдамъ. *διοικῶ, κυβερνῶ.*

Оу̑саливи, посла́жванита. δαλεύσεις. ἐκδαλεύσεις.

Оу̑совершѐнствовамъ, доварвамъ въ совершѐнство. τελειοποιῶ.

Оу̑спѣхъ, напре́довани. πρόοδος.

Оу̑твержде́ніе, оу̑твердѧва́ни; ςερέωσις.

Оу̑ча́стїе, кога̀ множи́на человѣ́цы оу̑чи́натъ нѣщо ве́дно ще речѐ и҆́матъ оу̑ча́стїе въ не́го нѣщо; сирѣчь и҆́матъ ме́тохъ, па́и. Συμμετοχή.

Оу̑частъ, оу̑ча́стїе.

Оу̑чрежда́вамъ, кога̀ напра́ви нѣщо ѡ҆бщеполе́зно, ре́квамы оу̑чреди́лъ шко́ли, и҆ т. д. συςαίνω σχολεῖον ἤτι ἄλλο κοινοφελές.

Ф.

Фа́брики, кирханѐ да пра́вятъ сꙋкна̀ и҆ са́ваккы дрꙋ́ги е҆спа́пи и҆ мата́фи. τεχνουργεῖα.

Феода́льно правле́ніе, дере́бейликъ, е҆ди́нъ голѣме́цъ дѣто безъ да сѧ подслага на ца́рьатъ и на зако́ныгѣ по своѧ си волѧ мꙋчи́телски ѡ҆правлѧ́ва нѣкое мѣсто и҆ли е҆пархі́ѧ. ἀπεριόριςος κτηματείας ἑνὸς τόπου.

Фло́тъ, гемѝ - донанмасѝ. φλότα.

Х.

Хꙋдо́жество, занаа́тъ. τέχνη.

Хра́брый, ю҆на́къ, силе́н[...] γενναῖος, παλύκαρος.

Характи́ръ, се́ки человѣ́к[...] и҆́ма по е҆ди́нъ свои́си ха[...] ра́ктеръ, н. п. кога̀ е[...] ди́нъ человѣ́къ е҆ почте́н[...] и҆ до́баръ, ре́квамы, ч[...] то́йзи человѣ́къ и҆́ма по[...] те́нъ и҆ до́баръ хара́ктеръ а҆ на проти́въ ка́жимъ и҆[...] ма ло́шавъ хара́ктеръ, сенма̀, ниша́нъ, бѣ́легъ н. п. фена̀ семмасѝ ва́р[...] χαρακτήρ.

Хра́брость, мꙋ́жество, ю҆на́чество. γενναιότης.

Ц.

Ца́рствованїе, царꙋ́вани. βασιλεύειν.

Цѣ́ль, ніе́тъ, оу̑зро́къ. σκοπούμενον, ἀποβησόμενον, τέλος.

Ч.

Ча́стна, кога̀ е҆дна̀ і҆сто́рїѧ ѡ҆пи́сва ѡ҆́бщо за си́чкитѣ ца́рства зове́сѧ ѡ҆́бща, а҆ кога̀ ѡ҆пи́сва са́мо за е҆дно̀ ца́рство, зове́сѧ ча́стна. μερική.

Чета̀, че́та, бюлю́къ. ποσότης, ἀριθμὸς, ἀνθρώπων.

Честолю́біе, любочестїе.

GENERAL BOOKBINDING CO.
73 160ST 53 004 D 6120
QUALITY CONTROL MARK
цена 5.50
10 1967 г.

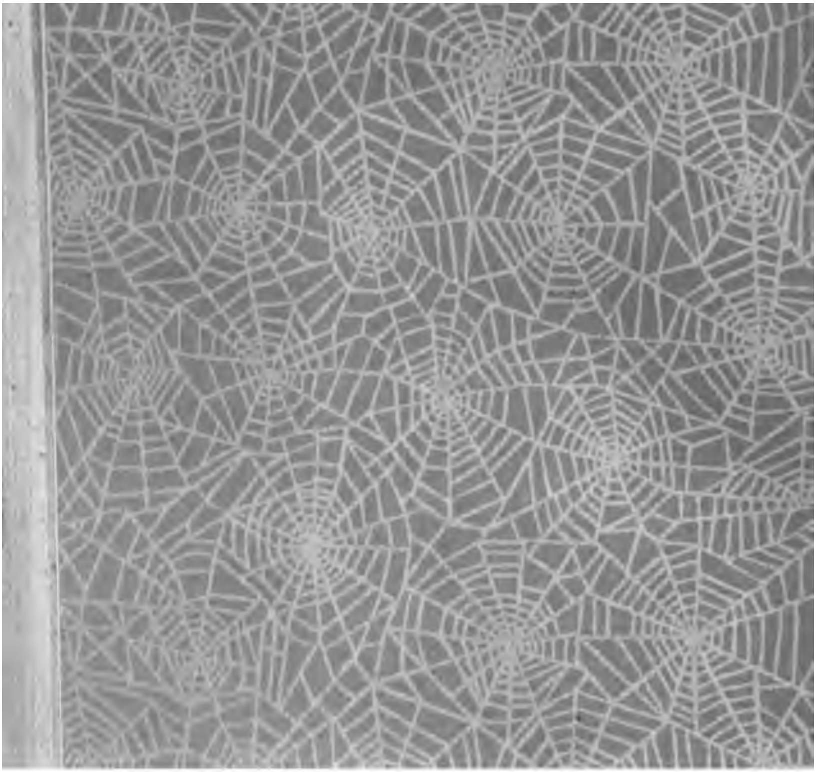

D 21 .K1516
Kratko nachertanie na vseobsht
Stanford University Libraries
3 6105 041 351 656

D
21
K151

Stanford University Librarie
Stanford, California

Return this book on or before date due.